ALDI PII MANVTII INSTITVTIONVM GRAMMATICARVM LIBRI QVATVOR.

¶ Addito in fine de octo partium orationis cõstructione libello Erasmo Roterodamo auctore.

Quæ quoq; libro continentur hanc uoluenti chartam statim se offerunt.

IN PRIMO LIBRO HABENTVR PRAECIPVA HAEC.

IN SECVNDO VERO. HAEC.

IN TERTIO HAEC.

IN QVARTO. HAEC.

EIVSDEM OPVSCVLVM IN QVO HAEC.

De literis græcis & diphthongis, & quemadmodum ad nos ueniant.

Abbreuiationes, quibus frequenter græci utuntur.

Oratio dominica, & duplex Salutatio ad uirginem gloriosiss.

Symbolum Apostolorum.

Diui Ioannis Euangelistæ Euangelium.

Aurea Carmina Pythagoræ.

Phocylidis Poema ad bene, beateq; uiuendum.

Omnia hæc cum interpretatione latina.

Introductio per breuis ad hebraicam linguam.

ALDVS. P. MANVTIVS ROMANVS. LITERARII LVDI MAGISTRIS.

S. P. D.

Rudiméta grammatices latinæ linguæ à nobis olim composita, optimum factu existimaui, ad uos iuuétutis moderatores, & morum magistros legenda committere, nõ quia putarem indigere uos lucubratiunculis nostris. Quanquam dicere solebat Plynius, nullum esse librum tam malũ, qui non aliqua parte prodesset, sed potius, ut siquid erratum fuerit (homines enim sumus) castigaretis, meq; de erratis omnibus amice admoneretis, Tum, ut quod fieri à uobis uelim, erudiendis, instituédisq; pueris, quandoquidem id illis ualde profuturum arbitrabar, uos rogarem. Primum ut memineritis oportere uos eorum, quos accepistis instituendos, sic satagere, ut simul & docti fiant, & sanctis imbuantur moribus. quia Quo semel est imbuta recens seruabit odorem testa diu. Atq;

adeo

adeo à teneris assuescere multum est, nec solum rectores, magistrosq; uos esse adolescentium, sed & parentes putetis. scitis enim illud. Qui præceptorem sancti uoluere parētis esse loco. Equidem bonos, malos'ue uos esse tantum referre existimo, ut ausim dicere bonorum, malorūq; omnium, quæ ubiq; terrarum fiunt, uos esse potissimam causam. Nam iurisconsulti. philosophi. Rectores urbium. principes, Ducesq;, ac Reges, Necnon Monachi. Sacerdotes. Episcopi. Cardinales. ipsiq; summi pontifices, & deniq; quicunq; uel solas literarum notas tenent, sub disciplina olim uestra fuere paruuli à uobis instituti sunt. uirtus uestra, uitium'ue eorum profuit, aut nocuit moribus. tantum ualet longa consuetudo ut si cum sancto diu uixeris, sanctus futurus sis, si cum peruerso, peruertaris. Siquidem (ut inquit Fabius) Leonides Alexandri pædagogus quibusdam eum uitiis imbuit, quæ robustum quoq; & maximum regem ab illa institutione puerili sunt prosecuta. Quamobrem quantum boni & sancti præceptores ciuitatibus prosint, non facile dixerim, quantum item obsint praui, & uitiosi nō queo dicere. Quare non possum non multum mirari nullam ferè puerorum patribns, & rectoribus urbium in eligendis præceptorum moribus, esse curam. nō animaduertunt, quantum inde boni, mali'ue infundatur in ciuitates. Nam quales sunt, q instituunt, tales & q instituunť, uelit nolint, euadēt lōga die. Longa dies homini docuit parere Leones, Lōga dies molli saxa peredit aqua. aidete igitur uos, qui & longo tempore, & assidue teneros, & simp licesdolescentulorum animos instituitis, quantum & prodesse potestis, & obesse hominibus. Quod si quisquam est sic oblitus sui ipsius, ut agnos suæ commissos fidei ceu lupus deuoret, heu quanta illum poena apud manes uel breui expectat. nam qui ita pernitiosi sunt, ut nō solum obsint, quod ipsi corrumpuntur, sed etiam quod corrūpunt, plusq; exemplo, quam peccato, nocēt, immatura morte, ne tantū obesse queāt, ne mundū corrumpant, rapiuntur. Itaq; enitendum pro uiribus, ut & sanctos mores, & bonas literas simul edoceātur adolescentuli. Quando alterum sine altero facere nullo modo licet. At si in altero peccandū foret, potior mihi ratio uiuendi honeste, quam uel optime discēdi, uideretur. Malo enim eos nullas scire literas ornatos moribus, quam omnia scire malo moratos, malisq; simillimos eē dæmōib⁹, q & si multa sciūt (nam id ideo illis inditum est à grecis nomen) sunt tamen quāp essimi. Alterū, quod uos meminisse uelim, ē, nequid nisi doctissimoꝝ authorū ediscere cogatis adolescētulos. immo ne grāmaticas quidē regulas, nisi compendia quædam breuissima, quæ teneri facile memoria queant

laudo eos ediscere, sed tantũ ut illas assidue, accurateq; legãt, nominaq; & uerba declinare optime sciant. Nam dum lucubrationes nostras uel carmine, uel prosa oratione etiam de arte. cõmendare memoriæ eos co gimus, erram⁹, (ut mihi quidẽ uidet) multis modis. Primũ quod quæ sũmo labore edidicerũt, dediscũt paucis diebus. quod ego & puer olí, & iuuenis, cõpositis etiam a me regulis, sum sæpe expertus. nam cũ ge nerum regulas præteritorum'ue summa cura memoriæ mandassem, p breui eas obliuiscebar. Idẽ cæteris quoq; euenire existimo. Præterea dif ficultate tum materiæ, tum styli, eò desperationis ueniunt, ut & scholas & literas fugiant, & studia, quæ amare nõ dũ possunt, maxime oderít. Tum eo ipso tempore, quo nostra ediscunt, facilius meliusq; uel Cice ronis aliquid, uel Virgilii, aliorum'ue illustrium possent ediscere, olim & decori, & commodo illis nõ mediocri futurum. Equidem puero mi hi, cum Alexandri carmen de arte grammatica, præceptore cogente, me moriæ mandabam, non ita contigisse, plurimum doleo. Addite quod cum incultos, & barbaros discimus, tales, ac potius incultiores & ipsi eua dimus. Solemus enĩ iis, quos imitamur, plerunq; esse deteriores. Qua propter optimos & statim & semper legendos putat Quintilianus atq; eorum candidissimum quenq;, & maxime expolitum. Tum de Cice rone sic inquit. Cicero (ut mihi quidem uidetur) & iucundus incipien tibus quoq;, & apertus est satis, nec prodesse tãtum. sed etiam amari po test tum (quemadmodum Plynius præcipit) ut quisq; erit Ciceroni si millimus. Sed de genere hoc lõga haberi posset oratio. Hæc uero attigi mus nostro erga studiosos summo amore. quare uos etiã atq; etiam ro go, ut boni, quicquid diximus, consulatis. Valete.

Venetiis, Mense octobri. M.D.VII.

Quoniam autem omnibus in rebus à diuinis incipiẽdum est, christianeq; à teneris institui pueros uolumus, hæc in primis ediscant.

In nomine Iesu Christi crucifixi Dei Opt. Max.

Orõ data Apostolis ab Iesu redẽptore hũani generis latine, & græce.

Pater noster, qui es ĩ cœlis, sanctificet nomẽ tuũ. Adueniat regnũ tuũ. fiat uoluntas tua sicut in cœlo, & in terra. Panẽ nostrũ quotidianũ da nobis hodie. & dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitori bus nr̃is. Et ne nos inducas in tentationẽ. Sed libera nos à malo. Amẽ.

πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου. ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου γενηθήτω τὸ θέλημά σου, ὡς ἐν οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς. τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν σήμερον. καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμον τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν, καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ. ἀμήν.

Salutatio Angeli ad beatiss. Virginem latine, & graece.

Aue Maria gratia plena Dominus tecum. Benedicta tu in mulieribus, & benedictus fructus uétris tui Iesus. Sancta Maria mater Dei ora pro nobis peccatoribus nunc & in hora mortis nostræ. Amen.

χαῖρε κεχαριτωμένη Μαρία ὁ κύριος μετὰ σοῦ. εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξί, καὶ εὐλογημένος ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σοῦ, ὅτι σωτῆρα ἔτεκες τῶν ψυχῶν ἡμῶν.

Symbolum Apostolorum.

Credo in Deum patrem omnipotētē creatorē cœli & terræ. ET IN IESVM CHRISTVM Filium eius unicū dominum nostrum. Qui conceptus est de spiritu sancto, natus ex Maria Virgine. Passus sub pontio Pilato. crucifixus. mortuus & sepultus Descendit ad inferos. tertia die resurrexit a mortuis. Ascendit ad cœlos, sedet ad dexteram dei patris omnipotentis Inde uéturus est iudicare uiuos & mortuos. Credo in spiritum sanctum, sanctam ecclesiam catholicam. Sanctorum communionem. Remissionem peccatorum. Carnis resurrectionem. Vitam æternam. Amen.

DECEM PRAECEPTA LEGIS ANTIQVAE

Mente deum tota uenerare, & semper adora.
Ne incassum iura sanctissima numina diuum.
Hinc caueas festis quicquam exercere diebus,
Quod uetitum est Magno pius affice honore parentes.
Ah ne occide hominem. Nunquam furare. Malignus
Esse caue testis. Necnon bonus effuge lectum
Concutere alterius, tedas fœdare iugales.
Non modo neu turpis sis, lege iuberis, adulter,
Sed ne nupta quidem alterius. tibi mente petatur.

Cuncta aliena, bonus quo sis, cupiisse caueto.
Hæc quicunq; decem summi præcepta Tonantis
Christocola ut debet, seruarit, carcere liber
Corporis, ad cœli felicia tecta uolabit
Lætus, & eternum cariturus morte quiescet.

Salutatio filiorum Euæ ad Beatissimam Virginem.

Salue Regina misericordiæ uita dulcedo, & spes nostra salue. Ad te clamamus exules filii Euæ, ad te suspiramus gementes, & flentes in hac lachrymarum ualle. Eia ergo aduocata nostra illos tuos misericordes oculos ad nos cõuerte. Et Iesum benedictũ fructũ uétris tui nobis post hoc exilium ostende o clemens o pia, o dulcis uirgo Maria. Dignare me laudare te uirgo sacrata. Da mihi uirtutem contra hostes tuos. Amen.

Initium Euangelii secundum Ioannem.

In principio erat uerbum. Et uerbum erat apud deum, & deus erat uerbum, hoc erat in principio apud deum. Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil quod factum est. In ipso uita erat & uita erat lux hominum, & lux in tenebris lucet, & tenebræ eam non comprehenderunt. Fuit homo missus a deo, cui nomen erat Ioannes. Hic uenit in testimonium, ut testimonium perhiberet de lumine, ut omnes crederét per illum. Non erat ille lux, sed ut testimonium perhiberet de lumine. Erat lux uera, quæ illuminat omnem hominem uenientem in hũc mũdum. In mundo erat, & mundus per ipsum factus est, & mundus eũ non cognouit. In propria uenit & sui eum non receperũt. Quotquot autem receperunt eum dedit eis potestatem filios dei fieri his qui credunt in nomine eius, qui non ex sanguinibus, neq; ex uoluntate carnis, neq; ex uoluntate uiri, sed ex deo nati sunt. ET VERBVM CARO FACTVM EST, & habitauit in nobis. Et uidim⁹ gloriã eius, gloriã quasi unigeniti à pře plenũ gratiæ & Veritatis.

Psalmus alternis dicendus cum ad altare sacrificaturus sacerdos accedit.

SACERDOS. Introibo ad altare dei. CLERICVS. Ad deum qui letificat iuuẽtutẽ meam. S. Iudica me De⁹, & discerne cãm

meã de gente non sancta, ab homine iniquo & doloso eripe me. CLE. Q uia tu es deus meus, & fortitudo mea, quare me repulisti, & quare tristis incedo, dum affligit me inimicus? S. E mitte lucem tuam, & ueritatem tuã, ipsa me deduxerunt, & adduxerunt in monté sanctum tuũ, & in tabernacula tua. CLE. E t introibo ad Altare Dei, A d deum, qui letificat iuuentutem meam.

S. C onfitebor tibi in cithara deus deus me⁹, quare tristis es anima mea, & quare cõturbas me? CLERI. S. pera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi salutare uultus mei, & deus meus. S. G loria patri & filio & spiritui sancto. CLERI. S icut erat in principio & nunc & semper, & in secula seculorum. CLERI. A men.

S. C onfiteor Deo patri omnipotéti. beatæ Mariæ semper uirgini, & omnibus sanctis, & uobis fratres me grauiter, multifariamq; peccasse mea culpa. Ideo precor immaculatam & semperuirginem Mariã & omnes, sanctos, & uos fratres orare pro me. CLERI. M isereatur tui omnipotens deus, & dimissis omnibus peccatis tuis, perducat te ad uitã æternam. S. A men. CLERI. C onfiteor deo omnipotenti & beatæ Mariæ semperuirgini, & omnibus sanctis, & tibi pater me grauiter, multifariamq; peccasse mea culpa. I deo precor immaculatam & semperuirginem Mariam & te pater orare pro me. S. M isereatur uestri omnipotens deus, & dimissis omnibus peccatis uestris, perducat uos ad uitam æternam. CLERI. A men. S. V eniam, & absolutionem, & remissionem peccatorum omnium det uobis omnipotens, & misericors dominus. CLERI. A men. S. D eus tu cõuersus uiuificabis nos. CLERI. E t plebs tua letabit̃ in te. S. O stende nobis domine misericordiã tuam. CLERI. E t salutare tuum da nobis. S. D omine exaudi orationem meam. CLERI. E t clamor meus ad te ueniat. S. D ominus uobiscum. CLERI. E t cum spiritu tuo.

Cum itur cubitum, genibus flexis facto signo sanctissimæ crucis dicatur ter.

B enedicatur Deus trinus & unus.
B enedicatur Dominus noster Iesus Christus.
B enedicatur Virgo Maria mater Dei.
D eus propitius esto mihi peccatori.
D ignare domine nocte ista sine peccato nos custodire.
D omine Iesu Christe da mihi intellectum & doce me facere uolunta-

tem tuam. Item dicatur quinquies oratio dominica, & salutatio Angeli ad beatissimam uirginem, & semel Symbolum apostolorum. Hinc Euã gelium In principio erat uerbum, & uerbum erat apud Deũ. & cætera

Cum surgitur cubitu, dicantur eadem omnia, nisi quod ubi dicitur nocte ista, dicatur die isto.

Ad benedicendam mensam. Ante prandium.

Benedicite. Oculi omnium in te sperant domine, & tu das escam illorum in tempore opportuno. Aperis tu manum tuam, & imples omne animal benedictione. Gloria patri & filio, & spiritui sancto. Sicut erat in principio & nũc & semper & in secula seculorum. κύριε ἐλέησον. χριστὲ ἐλέησον. κύριε ἐλέησον.

Pater noster, Et ne nos inducas in tentationẽ. Sed libera nos a malo. Amẽ. Benedic domine nos & tua dõa, quæ de tua largitate sumus sumpturi per Christum dominum nostrũ. Amen. Iube domne benedicere. Mensæ cœlestis participes faciat nos rex æternæ gloriæ. Amen. Deus charitas est, & qui manet in chatitate in Deo manet, & deus in eo.

Post prandium.

Tu autem domine miserere nostri, Deo gratias. Confiteantur tibi domine omnia opera tua, & sancti tui benedicant tibi. Gloria patri. Sicut erat in principio. Agimus tibi gratias omnipotens Deus pro uniuersis beneficiis tuis, qui uiuis & regnas in secula seculorum. Amen.

PSALMVS.

Miserere mei deus secundum magnam misericordiam tuam, & secũdũ multitudinem miserationum tuarum dele iniquitatem meam. Amplius laua me ab iniquitate mea, & a peccato meo munda me. Quoniam iniquitatẽ meã ego cognosco, & peccatum meũ contra me est semper. Tibi soli peccaui, & malum coràm te feci, ut iustificeris in sermonibus tuis, & uincas, cum iudicaris. Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis cõcepit me mater mea. Ecce enim ueritatem dilexisti, incerta & occulta sapientiæ tuæ manifestasti mihi. Asperges me domine isopo & mũdabor, lauabis me, & sup niuẽ dealbabor. Au-

ditui meo dabis gaudium & lætitiã, & exultabũt ossa humiliata. Auerte faciem tuã a peccatis meis, & omnes iniquitates meas dele. Cor mũdum crea in me deus, & spiritum rectum innõua in uisceribus meis. Ne proiicias me a facie tua, & spiritum sanctũ tuũ ne auferas a me. Redde mihi lætitiam salutaris tui, & spiritu principali confirma me. Docebo iniquos uias tuas, & impii ad te conuertent. Libera me de sanguinibus deus deus salutis meæ, & exultabit lingua mea iustitiã tuam. Domine labia mea aperies, & os meũ annũtiabit laudẽ tuam. Quoniã si uoluisses sacrificium dedissem utiq;, holocaustis non delectaberis. Sacrificium deo spiritus contribulatus cor contritum & humiliatum deus non despicies. Benigne fac domine in bona uolũtate tua sion ut ædificentur muri Hierusalem. Tunc acceptabis sacrificium iustitiæ, oblationes, & holocausta, tunc imponent super altare tuum uitulos. Gloria patri. Sicut erat. Kyrieleison. Christeleison. Kyrieleison. Pater noster. Et ne nos inducas in tentationem. Sed libera nos amalo. Amen.

Dispersit dedit pauperibus. Iustitia eius manet in seculum seculi. Benedicam dominum in omni tempore. Semper laus eius in ore meo. In domino laudabitur anima mea. Audiant mansueti & lætentur. Magnificate dominum mecum. Et exaltemus nomen eius in idipsum. Sit nomen domini benedictum. Ex hoc nũc & usq; in seculum. Retribuere dignare domine omnibus nobis bona facientibus propter nomẽ sanctum tuum uitam æternam. Amen. Benedicamus domino. Deo gratias. Fidelium animæ per misericordiam dei, requiescãt in pace. Amẽ. Pater noster. Et ne nos inducas in tentationem. Sed libera nos a malo. Deus det nobis suam pacem, Et uitam æternam. Amen.

Ante coenam.

Benedicite. Benedicite. Edẽt pauperes & saturabũtur, & laudabũt dominũ, qui requirunt eum. uiuent corda eorum in seculum seculi. Gloria patri & filio, & spiritui sancto. Sicut erat in principio & nunc & semper & in secula seculorum. Amen. Kyrieleison, Christeleison Kyrieleison. Pater noster. Et ne nos inducas in tentationem. Sed libera nos a malo. Benedic domine, & reliqua ut supra in principio prandii.

Post coenam.

Tu autem domine miserere nostri. Deo gratias. Memoriam fecit mira

bilium suorum misericors & miseratos dominus escam dedit timentibus se. Gloria patri & filio & spiritui sancto Sicut erat in principio & nunc & semper & in secula seculorum. Amen. Benedictus dominus in donis suis, & sanctus in omnibus operibus suis, Qui uiuit & regnat in secula seculorum. Amen. Psalmus. Laudate dominum omnes gentes, laudate eum omnes populi. Quoniam confirmata est super nos misericordia eius, & ueritas domini manet in æternum. Gloria patri & filio & spiritui sancto. Sicut erat in principio & nunc & semper, & in secula seculorum, Amen, Kyrieleison, Christeleison, Kyrieleison, Pater noster, & cetera ut in fine Prandii,

Breuissimus simul, & utilissimus modus, quo & legere & scribere quis cito, recteq; discet.

Literæ.æ,a.b,c,d,e,f,g.h.i,k.l.m.n,o.p.q.r.s,t.u.x.y,z,

Vocales.a,e,i.o.u,

Consonantes.b,c,d,f,g.l.m,n,p.q.r,s,t.x,z.i,u,cum non sunt uocales,

Consonantes præpositæ uocalibus.

Ba.be.bi.bo.bu. Ca.ce.ci.co.cu.
Da.de.di.do.du. Fa.fe.fi.fo.fu.
Ga.ge.gi.go.gu. Ha.he.hi.ho.hu.
Ia.ie.ii.io.iu. La.le.li.lo.lu.
Ma.me.mi.mo.mu. Na.ne.ni.no.nu.
Pa.pe.pi.po.pu. Qua.que.qui.quo.quu.
Ra.re.ri.ro.ru. Sa.se.si.so.su.
Ta.te.ti.to.tu. Va.ue.ui.uo.uu.
Xa.xe.xi.xo.xu. Za ze.zi.zo.zu.

Vocales uni præpositæ consonanti.

Ab.eb.ib.ob.ub. Ac.ec.ic.oc.uc.
Ad.ed.id.od.ud. Af.ef.if.of.uf.
Ag.eg.ig.og.ug. Ah.eh.ih.oh.uh.
Al.el.il.ol.ul. Am.em.im.om.um.
An.en.

An.en.in.on.un. Ap.ep.ip.op.up.
Ar.er.ir.or.ur. As.es.is.os.us.
At.et.it.ot.ut. Ax.ex.ix.ox.ux.

Vocales uni, duabusue aut tribus præpositæ consonantibus.

A lx.elx.ilx.olx.ulx. Anc.enc.inc.onc.unc.
Ams.ems.ims.oms.ums. Ans.ens.ins.ons.uns.
Ant.ent.int.ont.unt. Anx.enx.inx.onx.unx.
Ars.ers.irs.ors.urs. Arx.erx.irx.orx.urx.
Abs.ebs.ibs.obs.ubs. Arbs.erbs.irbs.orbs.urbs.
Aps.eps.ips.ops.ups. Arps.erps.irps.orps.urps.

Vocales uocalibus præpositæ,

æ œ au eu ei quæ sunt diphthongi.

Due tres'ue Consonantes præpositæ uocalibus.

B da.bde.bdi.bdo.bdu. Bla.ble.bli.blo.blu.
Bra.bre.bri.bro.bru. Cha.che.chi.cho.chu.
Cla.cle.cli.clo.clu. Cna.cne.cni.cno.cnu.
Cra.cre.cri.cro.cru. Cta.cte.cti.cto.ctu.
Dla.dle.dli.dlo.dlu. Dma.dme.dmi.dmo.dmu.
Dna.dne.dni.dno.dnu. Dra.dre.dri.dro.dru.
Fla.fle.fli.flo.flu. Fra.fre fri.fro.fru.
Gda.gde.gdi.gdo.gdu. Gla.gle.gli.glo.glu.
Gma.gme.gmi.gmo.gmu. Gna.gne.gni.gno.gnu.
Gra gre gri.gro.gru. Mna.mne.mni.mno.mnu.
Pla.ple.pli.plo plu. Pna.pne.pni.pno.pnu.
Pra.pre.pri.pro.pru. Psa.pse.psi.pso.psu.
Pta pte.pti.pto.ptu. Sba.sbe.sbi.sbo sbu.
Sca.sce.sci.sco.scu. Sma.Sme.smi.mo.smu.
Spa.spe.spi.spo spu. Squa.sque squi.squo.squu.
Sta.ste.sti.sto. stu. Stla stle.stli.stlo.stlu.
Stra.stre.stri.stro.stru. Tla tle.tli.tlo.tlu.
Tma.tme.tmi.tmo.tmu. Tna.tne.tni.tno.tnu.
Tra.tre.tri.tro.tru.

Consonantes præpositæ, & suppositæ uocalibus.

B ab.beb.bib.bob.bub.	Bac.bec.bic.boc.buc.
Bad.bed.bid.bod.bud.	Baf.bef.bif.bof.buf.
Bag.beg.big.bog.bug.	Bal.bel.bil.bol.bul.
Bam.bem.bim.bom.bum.	Ban.ben.bin.bon.bun.
Bap.bep.bip.bop.bup.	Bar.ber.bir.bor.bur.
Bas.bes.bis.bos.bus.	Bat.bet.bit.bot but.
C ab.ceb.cib.cob.cub.	Cac.cec.cic.coc.cuc.
Cad.ced.cid.cod.cud.	Caf.cef.cif.cof.cuf.
Cag.ceg.cig.cog.cug.	Cal.cil.cil.col.cul.
Cam.cem.cim.com.cum.	Can.cen.cin.con.cun.
Cap.cep.cip.cop.cup.	Car.cer.cir.cor.cur.
Cas.ces.cis.cos.cus.	Cat.cet.cit.cot.cut.
D ab.deb.dib.dob.dub.	Dac.dec.dic.doc.duc.
Dad.ded.did.dod.dud.	Daf.def.dif.dof.duf.
Dag.deg.dig.dog.dug.	Dal.del.dil.dol.dul.
Dam.dem.dim.dom.dum.	Dan.den.din.don.dun.
Dap.dep.dip.dop.dup.	Dar.der.dir.dor.dur.
Das.des.dis.dos.dus.	Dat.det.dit.dot.dut.
F ab.feb.fib.fob.fub.	Fac.fec.fic.foc.fuc.
Fad.fed.fid.fod.fud.	Faf.fef.fif.fof.fuf.
Fag.feg fig.fog.fug.	Fal.fel.fil.fol.ful.
Fam.fem.fim.fom.fum.	Fan.fen.fin.fon.fun.
Fap.fep.fip.fop.fup.	Far.fer.fir.for.fur.
Fas.fes.fis.fos.fus.	Fat.fet.fit.fot.fut.
G ab.geb.gib.gob.gub.	Gac.gec.gic.goc.guc.
Gad.ged.gid.god.gud.	Gaf.gef.gif.gof.guf.
Gag.geg.gig.gog.gug.	Gal.gel.gil.gol.gul.
Gam.gem.gim.gom.gum.	Gan.gen.gin.gon.gun.
Gap.gep.gip.gop.gup.	Gar.ger.gir.gor.gur.
Gas.ges.gis.gos.gus.	Gat.get.git.got.gut.
H ab.heb.hib.hob.hub.	Hac.hec.hic.hoc.huc.
Had.hed.hid.hod.hud.	Haf.hef.hif.hof.huf.
Hag.heg.hig.hog.hug.	Hal.hel.hil.hol.hul.
Ham hem.him.hom.hum.	Han.hen.hin.hon.hun.
Hap.hep.hip.hop.hup.	Har.her.hir.hor.hur.
Has.hes.his.hos.hus.	Hat.het.hit.hot.hut.

Iab.ieb.iib.iob.iub.
Iad.ied.iid.iod.iud.
Iag.ieg.iig.iog.iug.
Iam.iem.iim.iom.ium.
Iap.iep.iip.iop.iup.
Ias.ies.iis.ios.ius.
Lab.leb.lib.lob.lub.
Lad.led.lid.lod.lud.
Lag.leg.lig.log.lug.
Lam.lem.lim.lom.lum.
Lap.lep.lip.lop.lup.
Las.les.lis.los.lus.
Mab.meb.mib.mob.mub.
Mad.med.mid.mod.mud.
Mag.meg.mig.mog.mug.
Mam.mem.mim.mom.mum.
Map.mep.mip.mop.mup.
Mas.mes.mis.mos.mus.
Nab.neb.nib.nob.nub.
Nad.ned.nid.nod.nud.
Nag.neg.nig.nog.nug.
Nam.nem.nim.nom.num.
Nap.nep.nip.nop.nup.
Nas nes.nis.nos.nus.
Pab.peb.pib.pob.pub.
Pad.ped.pid.pod.pud.
Pag.peg.pig.pog.pug.
Pam.pem.pim.pom.pum.
Pap.pep.pip.pop.pup.
Pas.pes.pis.pos.pus.

Iac.iec.iic.ioc.iuc.
Iaf.ief.iif.iof.iuf.
Ial.iel.iil.iol.iul.
Ian.ien.iin.ion.iun.
Iar.ier.iir.ior.iur.
Iat.iet.iit.iot.iut.
Lac.lec.lic.loc.luc.
Laf.lef.lif.lof.luf.
Lal.lel.lil.lol.lul.
Lan.len.lin.lon.lun.
Lar.ler.lir.lor.lur.
Lat.let.lit.lot.lut.
Mac.mec.mic.moc.muc.
Maf.mef.mif.mof.muf.
Mal.mel.mil.mol.mul.
Man.men.min.mon.mun.
Mar.mer.mir.mor.mur.
Mat.met.mit.mot.mut.
Nac.nec.nic.noc.nuc.
Naf.nef.nif.nof.nuf.
Nal nel.nil.nol.nul.
Nan.nen.nin.non.nun.
Nar.ner.nir.nor.nur.
Nat.net.nit.not.nut.
Pac.pec.pic.poc.puc.
Paf.pef.pif.pof.puf.
Pal.pel.pil.pol.pul.
Pan.pen.pin.pon.pun.
Par.per.pir.por pur.
Pat.pet.pit.pot.put.

Quid.quod. Qual.quel.quil quam.quem. Quan.quen.quin.
quip.quas.ques.quis.quos.quat.

Rab.reb.rib.rob.rub.
Rad.red.rid.rod.rud.
Rag.reg.rig..rog.rug.
Ram.rem.rim.rom rum.
Rap.rep.rip.rop.rup.

Rac.rec.ric.roc.ruc.
Raf.ref.rif.rof.ruf.
Ral.rel.ril.rol.rul.
Ran.ren.rin.ron.run.
Rar.rer.rir.ror.rur.

Ras.res.ris.ros.rus.
S ab.ſeb.ſib.ſob.ſub.
Sad.ſed.ſid.ſod.ſud.
Sag.ſeg.ſig.ſog.ſug.
Sam.ſem.ſim.ſom.ſum.
Sap.ſep.ſip.ſop.ſup.
Sas.ſes.ſis.ſos.ſus.
T ab.teb.tib.tob.tub.
Tad.ted.tid.tod.tud.
Tag.teg.tig.tog.tug.
Tam.tem.tim.tom.tum
Tap.tep.tip.top.tup.
Tas.tes.tis.tos.tus.
V ab.ueb.uib.uob.uub.
Vad.ued.uid.uod.uud.
Vag.ueg.uig.uog.uug.
Vam.uem.uim.uom.uum.
Vap.uep.uip.uop.uup.
Vas.ues.uis.uos uus.
X ab.xeb.xib.xob.xub.
Xad.xed.xid.xod.xud.
Xag.xeg.xig.xog.xug.
Xam.xem.xim.xom.xum.
Xap.xep.xip.xop.xup.
Xas.xes.xis.xos.xus.
Z ab.zeb.zib.zob.zub.
Z ad.zed.zid.zod.zud.
Z ag.zeg.zig.zog.zug.
Z am.zem.zim.zom.zum.
Z ap.zep.zip.zop.zup.
Z as.zes.zis.zos.zus.

Rat.ret.rit.rot.rut.
Sac.ſec.ſic.ſoc.ſuc.
Saf.ſef.ſif.ſof.ſuf.
Sal.ſel.ſil.ſol.ſul.
San.ſen.ſin.ſon.ſun.
Sar.ſer.ſir.ſor.ſur.
Sat.ſet.ſit.ſot.ſut.
Tac.tec.tic.toc.tuc.
Taf.tef.tif.tof.tuf.
Tal.tel.til.tol.tul.
Tan.ten.tin.ton.tun.
Tar.ter.tir.tor.tur.
Tat.tet.tit.tot.tut.
Vac.uec.uic.uoc.uuc.
Vaf.uef.uif.uof.uuf.
Val uel.uil.uol.uul.
Van.uen.uin.uon.uun.
Var.uer.uir.uor.uur.
Vat.uet.uit.uot.uut.
Xac.xec.xic.xoc.xuc.
Xaf.xef.xif.xof.xuf.
Xal.xel.xil.xol.xul.
Xan.xen.xin.xon.xun.
Xar.xer.xir.xor.xur.
Xat.xet.xit.xot.xut.
Z ac.zec.zic.zoc.zuc.
Z af.zef.zif.zof.zuf.
Z al.zel.zil.zol.zul.
Z an.zen.zin.zon.zun.
Z ar.zer.zir.zor.zur.
Zat.zet.zit.zot.zut.

Erũt fortaſſe q hæc rideant tanq̃ perq̃ rudia, ſed ineruditi. nos aũt pneceſſaria eſſe dicimus ad recte, docteq; pnuntiandum, ſcribẽdumq;. Imitati autem ſumus antiquos & græcos & latinos grãmaticos. diſcãt igit pueri, quot ſyllabaꝝ ſint dictiões, eaſq; tũ in libro, tũ ad digitos ſyllabatim cõnectant ne ſcribant, pronuntient'ue cœlli cœllorũ, & allius allia alliud per geminum ll. ne'ue ubi una eſſe debet conſonans, duas ponãt, aut cõtra, ubi duæ eſſe debent conſonantes, ponant unam, ut plurimi ſolent.

ALDI.

Non mihi per ſcopulos, aut deuia paruus Iulus.
Ducitur aonias ebibiturus aquas.
Eſt uia per placidos colles, per florea rura.
Hac iter ad Muſas perbreue carpe puer.

DE GRAMMATICA ET EIVS PARTIBVS.

QVid eſt Grammatice? Ars & profeſſio, quæ uſu, ratione, atq; authoritate conſtat, Quæq; cum breuiſſime in duas partes diuidatur, recte loquendi ſcientiã, & authorũ enarrationẽ, plus habet in receſſu (ut Quintilianus ait) quàm fronte promittat. Eſt enim neceſſaria pueris, iucunda ſenibus, dulcis ſecretorum comes, & quæ uel ſola omni ſtudiorum genere plus habet operis, q̃ oſtentationis.

Vnde dicta eſt Grammatice? παρὰ τὰ γράμματα hoc eſt à literis. latine literatura, Quintiliano teſte, dici poteſt quia à literis incipit. nam literæ in ſyllabas coguntur, ſyllabæ dictiones efficiunt. ex dictionibus oratio conſtat, ex quibus diſciplina grammatices conſtituitur.

Quot ſunt partes grammatices? duæ Methodice & hiſtorice.

Quæ eſt Methodice? finitiua grammatice, quæ præcepta, rationemq; loquendi breui quadam uia demonſtrat. hæc etiam hiſtorice dicitur.

Quæ eſt Hiſtorice? enarratiua grammatica, quæ authores enarrat, atq; exponit, quare & exegetice alio nomine appellatur.

Methodicæ ſeu hiſtorice grammatices quot ſunt partes? Quatuor Litera ut. u. Syllaba ut ue. Dictio ut ueritas. Oratio ut ueritas odium parit.

Quid eſt litera? minima pars uocis articulatæ.

Quid eſt uox? Aer ictus auribus accidens.

Quotuplex eſt uox? duplex. Articulata, quæ ab aliquo ſenſu mentis proficiſcitur. Inarticulata, quæ à nullo.

Quotuplex eſt articulata uox? duplex, literata, quæ ſcribi poteſt, ut Cicero, Socrates. Plato. Illiterata, quæ ſcribi non põt, ut ſibili & gemitus hoĩum.

Quotuplex eſt uox inarticulata? duplex. literata, ut Cra. Illiterata ut ſibili ſerpentum. mugitus boum, & ſimilia.

Vnde dicta eſt litera? à lituris, quas patitur, uel quia ueteres in ceratis tabulis ſcribere, & poſtea delere conſueuerunt, ſic ut à libro. i. cortice, in quo

etiam antiqui scribebant, apellatus est liber.

Quid interest inter literam, & elementum. Elementum est ipsa pronuntiatio. litera autem elementi nota sed abusiue alterum pro altero ponitur.

Quot accidunt litere? tria nomen. figura, & potestas, nomen, quo uocatur. figura, quæ est elementi nota. potestas, propter quam & literæ factæ sunt, & elementa.

Quot sunt literæ, quibus utimur? tres & uiginti. a. b. c. d. e. f. g. i. uocalis. i. consonans. l. m. n. o. p. q. r. s. t. u. uocalis. u. consonans. x. y. z. Literæ uero apud græcos sunt quatuor & uiginti. α. β. γ. δ. ε. ζ. η. θ. ι. κ. λ. μ. ν. ξ. ο. π. ρ. σ. τ. υ. φ. χ. ψ. ω.

Quare. H. &. K. non numerasti inter literas? quia. h. non est litera, sed signum aspirationis. K. uero greca est, pro qua. c. utimur, atque ideo superuacua, nisi (ut Terentianus ait) tunc in usu est, cum Kalendas adnotamus caput.

Quare. i. &. u. bis connumerasti inter literas? quia longe alie literæ sunt in Iuno, & Venus, quàm in ibo & urna.

In quot partes diuiduntur tres & uiginti literæ? in duas, in uocales & consonantes.

Quot sunt uocales? sex, quinque latinæ. a. e. i. o. u. & una græca y ψιλόν. qua utimur dumtaxat in dictionibus græcis, ut Hippolytus. Hieronymus. hyems. Vocales autem apud græcos septem. α. ε. η. ι. υ. ο. ω.

In quot partes diuiduntur uocales? in duas in ꝑpositiuas, & subiunctiuas.

Quot sunt præpositiuæ? tres. a. e. o. subiunctiuæ? tres. e. u. i.

Quare dicuntur præpositiuæ? quia præpositæ subiunctiuis diphthongos faciunt.

Ex uocalibus quot fiunt diphthongi? quinq; æ. œ. au. eu. ei. ut. æstimo. cœpi. aula. eurus. orphei. sed ei græca est, quæ apud antiquos in frequentissimo usu fuit, nunc autem penè exoluit.

Quot scribuntur, & proferuntur? duæ. au. &. eu. ut audio. euge.

Quot scribuntur, & non proferuntur? tres. æ. œ. ei. ut cæsar phoebus. omneis. quanq̃ mihi non ita uidetur. non. n. ita pronuntiasse antiquos credimus. sed de his dicemus in fragmentis nostris grammaticis. Diphthongi uero propriæ apud græcos sex. αι αυ. ει. ευ. οι. ου.

Quot sunt consonantes? septendecim. b. c. d. f. g. l. m. n. p. q. r. s. t. x. z. i. &. u. non uocales.

In quot partes diuiduntur consonantes? in duas. in semiuocales. & mutas.

Quot sunt semiuocales? septem. l. m. n. r. s. x. z.

In quot partes diuiduntur semiuocales? in duas, in quatuor liquidas. l. m. n. r. & duas duplices. x. z.
Quot sunt mutæ? octo. b. c. d. f. g. p. q. t.
Quare dicuntur uocales? quia per se uocem faciunt.
Consonantes? quia simul cum uocalibus sonant.
Semiuocales? quia sunt imperfectæ uocales.
Mute? quia respectu bene sonantium exiguam uocem habent.
Quare dicuntur liquide? quia fluunt, & quasi intereunt post mutas positæ in eadem syllaba. & propterea græci ὑγρὰ etiam appellant, nostri uero udas.
Quare dicuntur duplices? quia ponuntur pro duabus literis, x enim ponitur pro c & s. z uero pro duplici. ss.

Quæstiones de literis.

A indictione aes, quæ pars est? litera. quæ litera? uocalis. quæ uocalis? præpositiua quare est litera? quia est minima pars huius uocis articulatæ aes. quare uocalis? quia per se uocem facit. quare est præpositiua? qa præposita subiunctiuis e & u, ae & au diphthongos facit.
L quæ pars est grammatices? litera, quæ litera? consonans, quæ consonans? semiuocalis. quæ semiuocalis? liquida. quare est litera? quia est minima pars dictionis, ubi posita est. quare consonans? quia simul cum uocali, cui adiungitur, sonat. quare semiuocalis? quia non quantum uocalis sonat. Semis enim in compositione imperfectionem significat, ut semiuir, semiplenus, idest imperfectus uir. imperfecte plenus. interdũ etiam dimidiam partem, ut semissis. dimidiatus assis. quare est liquida? quia liquescit & fluit post mutas posita in eadem syllaba.

De Syllaba.

Quid est Syllaba? comprehensio literarum, ut ba. tra. sed abusiue ex sola uocali fieri syllaba potest, ut eoo.
Vnde dicitur syllaba? ἀπὸ τοῦ συλλαμβάνειν τὰ γράμματα. hoc est à conceptione literarum.
Syllabæ quot accidunt? quatuor, tenor. spiritus. tempus. & numerus.
Quot sunt tenores syllabarum? tres acutus, grauis, & circunflexus, ut aliquibus. coràm. bassianâs.
Quot sunt spiritus syllabarum? duo asper & lenis. ut trux. lana.
Quot sunt tempora syllabarum? quinq;, unum. unum semis. duo. duo semis, & tria.
Quot sunt numeri syllabarum? duo singularis, ut a. pluralis ut tra.
Quare numerus accidit syllabæ? quia constare potest ex una ad septem li-

teras, ut a ab abs. mars. scobs. scrobs stirps. strans. striglx apud Victruuiũ.

Quæstiones de syllabis.

Li, in aliquibus quæ pars est? Syllaba, quare? quia est comprehensio duarum literarum. l. & i. Cuius tenoris? acuti. Cuius spiritus? lenis. quot tẽporum est? unius. Cuius numeri? pluralis.

De dictione.

q Vid est dictio? uox articulata cum aliqua significatione, ex qua instruitur oratio, & in quam resoluitur.

Vnde dicta est dictio? à dicendo, quod dicat aliquid, hoc est significet.

Quæstiones de dictione.

Poeta quæ uox est? articulata. quare? quia ab aliquo sensu mentis proficiscitur.

Quæ articulata uox est poeta? literata. quare? quia scribi potest.

Poeta quæ pars est grammatices dictio? quare? quia dicit aliquid, hoc est significat.

Cra quæ uox est? inarticulata. quare? quia à nullo sensu mentis ꝓficiscit.

Que inarticulata uox est cra? literata. quare? quia literis comprehendi potest.

Sibilus hominum quæ uox est? articulata. quare? quia ab aliquo sensu mentis proficiscitur. Quæ articulata? illiterata. quare? quia scribi non potest.

Mugitus boum quæ uox est? inarticulata, quæ inarticulata? illiterata.

De Oratione.

Quid est oratio? congrua dictionum ordinatio ad aliquid significandum.

In quot partes diuiditur oratio? in duas in orationem perfectam, & imperfectam. quæ est perfecta? quæ perfectum habet sensum, ut ueritas odium parit.

Quæ est imperfecta? quæ non habet perfectum sensum, ut me amare Deum, & cum uenissem in Cumanum.

Orationis perfectæ in angustissima diuisione quot sunt species? quinque interrogatiua, ut & quæ tanta fuit Romam tibi causa uidendi? imperatiua, ut accipe nunc danaum insidias. Optatiua. Vt nunc utinam surdis auribus esse uelim. Vocatiua, ut, Huc ades o Meliboee. Enuntiatiua, ut nauigat Aeneas.

Quæstiones de Oratione.

Amo Deum quæ pars est grammatices? oratio. quare? quia est congrua dictionum ordinatio ad aliquid significandum.

Quæ oratio est? perfecta quare? quia perfectum habet sensum.

Cuius

Cuius speciei orationis perfectæ? Enuntiatiuæ quaræ? quia amorem meum erga Deum enuntiat.

De orationis partibus.

Quod sunt partes orationis? octo. Nomen. Pronomen. Verbum. Aduerbium. Participium. Præpositio. Coniunctio. & Interiectio.

Quot sunt principales orationis partes? duæ Nomen & uerbum.

Quot sunt partes orationis declinabiles? quatuor. Nomen. Pronomen. Verbum. Participium.

Quot sunt indeclinabiles? quatuor. Aduerbium. Præpositio. Coniunctio. & interiectio.

Quot sunt casuales? tres. Nomen. Prohomen. Participium.

De Nomine.

Quid est nomen? pars orationis corpus aut rem proprie, communiter'ue significans, proprie ut Roma. Tyberis. communiter ut urbs flumen.

Vnde dictum est nomen? à græco quod est ὄνομα ἀπὸ τοῦ νέμειν, quod est tribuere, deriuatum.

In quot partes diuiditur nomen? in duas. in substantiuum & adiectiuum.

Quod est nomen substantiuum? quod habet unum articulum ut hic poeta, uel duos ad summum, ut hic & hæc aduena.

Quod est nomen adiectiuum? quod habens tres articulos, ut hic & hæc & hoc felix, uel tres uoces, ut bonus bona bonum, adiicitur nominibus substantiuis ad eorum qualitatem uel quantitatem declarandam, ut altum mare. cœlum profundum. rotundum. uolubile. nix. alba. niger coruus.

Quot sunt pronomina pro articulis posita in generum, casuumq; discretione? tria. (caremus. n. articulis.) hic hæc hoc. hic. n. est discrimen masculini hæc fœminini. hoc neutri. hic & hæc communis duum generum. hic & hæc & hoc omnis, uel communis trium generum. hic uel hæc incerti.

In quot partes diuiditur substantiuum nomen? in duas, in proprium & appellatiuum.

Quod est nomen proprium? quod uni tantum conuenit, ut Socrates. Plato. Virgilius.

Quod est nomen appellatiuum? quod est commune multis, ut arbor. homo. lapis.

Nomini quot accidunt? quinq;. quæ? Species. Genus. Numerus. Figura, & Casus.

Quot sunt species nominum tam substãtiuis, q̃ adiectiuis cõmunes? duæ

primitiua ut Iulus, bonus. deriuatiua ut Iulius, bellus.

Quot sunt species proprium nominum tantum? quatuor. Nomen prænomen. Agnomen & Cognomen.

Quod est nomen? quod proprie uniuscuiusq; suum est ut Cato. Cæsar.

Quod est prænomen? quod præponitur nomini differentiæ causa. ut M. Cato. C. Cæsar.

Quod est cognomen? quod ab euentu aliquo imponitur, ut Africanus, Sallustius, cui cognomen postea Africano ex uirtute fuit.

Quod est agnomen? quod est agnationis commune. ut porcius.

De speciebus appellatiuorum nominum.

Quot sunt species appellatiuorum nominum tantum? decem & septem. Ad aliquid dictum. quasi ad aliquid dictum. Gentile. Patrium. Interrogatiuum. Infinitum. Relatiuum. Collectiuū. diuiduum. Factitium. Generale speciale. ordinale. numerale. absolutum. temporale. locale.

Quod est ad aliquid dictum? quod sine intellectu eius, ad quod dictum est, proferri non potest, ut Pater, filii pater. filius, patris filius.

Quod est quasi ad aliquid dictum? quod quamuis habeat aliquod contrarium, & quasi semper adhærens, tamen non significat ipso nomine etiam illud, neq; ex illo accipit nominationem, ut nox. dies.

Quod est Gentile? quod gentem significat, ut græcus. latinus.

Quod est partium? quod à patria sumitur ut Romanus.

Quod est interrogatiuum? quod cum interrogatione profertur. ut quis. qualis cum accentu in penultima.

Quod est infinitum? quod est interrogatiuo contrarium. ut quis. qualis cum graui accentu.

Quod est relatiuum? quod refert antecedens, hoc est dicit iterum, ut qui quæ quod, qualis.

Quod est collectiuum? quod in singulari numero multitudinem significat. ut populus. plebs. gens. turba. uulgus.

Quod est diuiduum? quod à duobus uel amplioribus ad singulos habet relationem, uel ad plures in numeros pares distributos, ut uterq;. alteruter, quisq;. singuli. bini terni. centeni.

Quod est factitium? quod à sonorum proprietate factum est. ut fringilla auis. turtur. scrofa. taratantara.

Quod est generale? quod ī diuersas species potest diuidi, ut animal. arbos.

Quod est speciale? quod à genere trahitur. ut homo equus. laurus. oliua.

Quod est ordinale? quod ordinem significat ut primus. secundus.

Quod est numerale? quod numerum demonstrat ut unus, duo, tres.

Quod est absolutum? quod per se intelligitur ut deus.
Quod est temporale? quod tempus ostendit ut hora dies. mensis. annus.
Quod est locale? quod locum significat, ut propinquus. longinquus. proximus.

De speciebus tam proprium quam appellatiuorum nominum.

Quot sunt species nominum tam propriis quam appellatiuis communes? sex. Primitiua propria ut Iulus. primitiua appellatiua ut mons. Deriuatiua propria ut Iulius. Deriuatiua appellatiua ut monticulus. corporalis propria ut Cato, Corporalis appellatiua ut homo. In corporalis propria ut uirtus dea & pudicitia Penelopes uel ipsa dea. In corporalis appellatiua, ut uirtus. homonymos propria. ut Pyrrhus filius Achillis, & Pyrrhus rex epirotarum homonymos appellatiua, ut nepos filius filii, & nepos luxuriosus. Synonymos propria, ut Publius. Cornelius. Scipio. Africanus. Quintus. Mutius. Augur. Scæuola. Synonymos appellatiua ut terra. humus. ensis. mucro, gladius. spatha. machæra.
Quod est nomen primitiuum? quod à nullo deriuatur. ut Iulus. mons.
Quod est nomen deriuatiuũ? quod deriuaẽ ab aliquo. ut iulius. mõtanus.
Quod est nomen corporale? quod corpus significat. ut Cato. homo.
Quod est nomen incorporale? quod non significat corpus. ut uirtus. Angelus.
Quod est nomen homonymum? quod una uoce significat diuersa. ut Canis, Nepos.
Quod est nomen synonymum? quod cum alio nomine idem significat, ut ensis, mucro. gladius. spatha. machæra.

De speciebus deriuatiuorum nominum.

Quot sunt species deriuatiuorum nominum tantum? nouem. Patronymicum Comparatiuum. Superlatiuum. possessiuum. Diminutiuum. De nominatiuum. Verbale. Participiale. Aduerbiale.
Quod est nomen comparatiuum? quod cum intellectu positiui uel cum aliquo participe sensu positiui magis aduerbium significat. ut albior magis albus.
Quod est nomen superlatiuũ? quod ad plures sui generis comparaẽ & super poniẽ omnibus, qbus comparaẽ. ut Achilles græcorum fortissimus.
Quod est nomen Patronymicum? quod proprie à patre deriuatum secundum formam græcam, significat cum genitiuo primitiui filium uel nepotem, filiam uel neptem, ut hic primades, filius, nepos'ue priami, hæc nerinę, filia, neptis'uę nerei.
Quod est possessiuum? quod cum genitiuo primitiui significat aliquid

ex iis, quæ possidentur, ut æneia nutrix, pro nutrix æneæ. euandrius ensis, pro ensis euandri.

Quod est diminutiuum? quod diminutionem sui primitiui absolute demonstrat, ut homuncio. homúculus. homullus. homullulus paruus homo. senecio, paruus senex. fraterculus, paruus frater. Virguncula, parua uirgo. Sororcula, parua soror. recula, parua res. corculum, paruum cor.

Quot causis proferuntur diminutiua? tribus, necessariæ significationis gratia, ut tantillus. Gratia urbanitatis ut ingeniolum. fraterculus. Item causa adulationis, ut corculum animula.

Quod est denominatiuum? quod à nomine deriuatur. ut crinitus quod deriuatur à crine. cornutus à cornu. citharœdus, à cithara. albior, ab albo. æacides ab æaco. hectoreus ab hectore.

Quod est uerbale? quod à uerbo deducitur ut amator. doctor.

Quod est participiale? quod deriuatur à participio ut uenerandus.

Quod est aduerbiale? quod deriuatur ab aduerbio, ut crastinus. hesternus. hornotinus. quotidianus.

De Generibus.

Quot sunt genera nominum præcipua? duo quæ sola nouit ratio naturæ. Masculinum ut hic Anchises. Fœmininum ut hæc Penelope. sola .n. hæc generãt, atq; ideo appellata sunt genera. cætera uero à præcipuis ueniunt ut neutrum, quod neq; masculinum est, neq; fœmininum ut hoc templum. commune duum generum quod & masculinum est, & fœmininũ, ut hic & hæc Aduena. cõmune trium generũ, quod omnia supradicta genera continet ut hic & hæc & hoc felix. Promiscuum, quod uel masculinum est, uel fœmininum significans animal utriusq; sexus, atq; ideo à græcis ἐπίκοινον dicitur, ut hic passer. hæc aquila. incertum, quod modo masculinum, modo fœmininum inuenit apud authores, ut hic uel hæc dies.

Phæthon cuius generis? Masculini. quare? quia omnia nomina uirorum, deorumq; cuiuscunq; sint terminationis masculini sunt generis, ut Cæsar. Cato. Saturnus. Iuppiter.

Pasiphæ cuius generis? Fœminini. quare? quia omnia nomina mulierum, dearumq; cuiuscunq; sint terminationis fœminini sunt generis. ut Penelope. Iuno. Glycerium.

Vir cuius generis? Masculini. quare? quia omnia nomina, quorum significatio ac mares tantum pertinet, masculini sunt generis, ut Pontifex. cerdo. tonsor. nauta.

Mulier cuius generis? fœminini. quare? quia omnia nomina, quorum significatio ad fœminas tantum pertinet, fœminini sunt generis, ut Puella. saga. pronuba.

Dux cuius generis? communis duum generum? quare? quia omnia nomina. quorum significatio & ad mares pertinet, & ad fœminas, cõmunia sunt duũ generum, ut Princeps Comes. Conuiua. Auriga. Aduena. Homo. Incola. Alienigena. Caprigena, quæ tamen authores usurpãt tanq̃ adiectiua. Virgilius caprigenumq; pecus. Valerius Maximus, Alienigena studia.

Bonus cuius generis? masculini. q̃re? quia prima quæq; uox adiectiui ẽ generis masculini, ut bõus. scd'a fœminini, ut bona. tertia neutri, ut bonũ.

Omnis cuius generis? Cõmunis duum generum. quare? quia prima quæq; uox adiectiui, cui duæ sunt uoces, est Communis duum generum, ut hic & hæc omnis. hic & hæc pulchrior. altera uero est generis neutri. ut hoc omne. hoc pulchrius.

Per nox cuius generis, cõmunis triũ generum quare? quia oĩa adiectiua, quæ habent duntaxat unã uocẽ, cõmunia sunt triun generum ut uelox. pauper.

Malus prima producta cuius generis? fœminini. quare? quia omnia nomina arborum sunt generis fœminini. oleaster tamen. Dumus. Rubus masculina sunt. Siler, quod Priscianus ait non ponendum inter arbores sicut nec Rubus, neutrum est. Virgilius, ut molle siler, lentæq; genistæ. Sic robur. suber balsamum. habenum. dicitur & hæc hebenus. Item buxum. dicitur & buxus secundum Seruium. Priscianus. buxus arbor. buxum lignum. Tibullus pomum genere neutro pro arbore usurpauit.

Ipse seram teneras maturo tempore uites.

Rusticus & facili grandia poma manu. Plynius quoq; epistolarum libro quinto idem fecit inquiens, alternis metulæ exurgunt, alternis inserta sunt poma.

Pirum cuius generis? neutri. quare? quia fructuum & lignorum nomina neutra sunt. excipiuntur hoc uersiculo annotata.

Hæc nux Castanea. & iuglans glans. & ficus. oliua.

Padus cuius generis? masculini. quare? quia fluuiorum nomina masculina sunt. Inuenies tamẽ pauca fœminini generis ut albula. Ouidius in q̃rto fastorum. Et tãto est albula pota deo. Item hæc lethe. Stix palus est inferni. non flumen. pauca item neutri. Vt crustumium. Iader. Lucanus Crustumiumq; Rapax. Idem & tepidum in molles zephyros discurrit iader leges & hoc histrum. tanagrum. metaurum eridanum. Rhenum si cum flumine iungunt. ut flumen Rhenum. Horatius. aut flumen Rhenum, aut Pluuius describitur arcus, sicuti hoc oceanũ cum mari adiũgitur, ut ma

re oceanum. sed figurate magis neutris Prisciano teste iunguntur. ut tyberis flumen. Sallustius in ii. historiarum. Dextrum flumen Turiam, quod Valentiam paruo interuallo præter fluit.

Hic Psitachus cuius generis? promiscui. quare? quia uolucrum nomina epicœna sunt. Columbus uero habet fœmininum columba, & Gallus gallina, & pullaster pullastra. Capus uero siue capo (utrunq; enim dicimus) quia ex gallo fit auulsis testibus, idcirco fœmininum non habet. oestrum insecti generis neutrum est Picus & pica non sunt eiusdem speciei. Halcyon commune est duum generũ. cuius plurale est hi & hæ halcyones. Seruius super eo uersu, Dilectæ Thetidi halcyones, ait sciendum quia cum de muliere dicitur, hæc Halcyone facit, cum de auibus, hic, & hæc halcyon, hi & hæ halcyones. hactenus ille. Ouidius tamen xi. metamorphoseon de aui hæc Halcyone dixit. Incubat halcyone pendentibus æquore nidis. dicta quia ἐν ἁλὶ κύει hoc est, in mari fœtificat, ac propterea & aspirationem habet, & ypsilon.

Decem cuius generis? communis trium generum. quare? quia omnia numeralia à quatuor usq; ad centum sunt communia trium generum. sic etiam mille. dicimus etiam hoc mille pluraliter hæc millia.

B. cuius generis? neutri. quare? quia omnia nomina literarum neutra sunt.

A qua cuius generis? fœminini. quare? quia omnia nomina latina in a desinentia in nominatiuo singulari, fœminina sunt, in plurali uero neutra tam latina q̃ græca. ut arma. stemmata.

Epigrãma cuius gñis? neutri. quare? quia oĩa nomina græca in a, apud latinos genus suũ seruant. excipiunt̃ pauca ut ὁ δόμος hæc domus. ὁ χάρτης hæc charta. τὸ χάος hic chaus ὁ κηρος hæc cera & huiusmodi ꝑpauca.

Cubile cuius generis? neutri. quare? quia in e finita tertii declinatus neutra sunt omnia. ut hoc monile, hoc ouile.

Libye cuius gñis? fœminini. quare? quia omnia nomina, quæ ueniunt à nominatiuo græco in η. fœminina sunt ut hæc grammatice. hæc rhetorice.

Gerundi cuius generis? neutri. quare? quia. i. finita neutra sunt. ut hoc gummi. excipiuntur à genitiuis composita omnis generis ut eiusmodi. nam nihili. mancipi. frugi. offici perdi obliqui sunt. omnibus casibus & generibus figurate adiuncti.

Sermo cuius generis? masculini quare? quia o finita masculina sunt omnia præter uerbalia in io ut lectio, & quæ in do & in go exeunt o in i mutantia in genitiuo fœminini generis, ut dulcedo. Origo. præter hic ordo. cardo. & cupido pro deo. Caro carnis fœmininum est. Pondo item aptotum neutrum est. Margo incerti generis.

Cornu cuius generis? neutri. quare? quia u finita neutra sunt omnia & aptota, ut ueru. gelu.

Lac cuius generis? neutri. quare? quia omnia finita in qualibet mutarum neutra sunt, ut alec. caput. occiput sinciput.

Lupercal cuius generis? neutri. quare? quia al finita neutra sunt. excipitur hic sal. quod neutro etiam genere uetustissimi protulerunt.

Mel cuius generis? neutri. quare? quia el finita neutra sunt.

Pugil cuius generis? masculini. quare? quia tria in il masculina sunt pugil. mugil. strigil. Vnum commune uigil. Duo neutra nil. nihil.

Consul cuius generis? masculini. quare? quia ul finita duo masculina sunt consul. præsul. Vnum commune duum generum. exul.

Delubrum cuius generis? neutri. quare? quia in m neutra sunt. ꝑter nequã & totidem omnis generis. Item tantundem & cim. quæ neutra sunt.

Carmen cuius generis? neutri. quare? quia in en correpta neutra sunt omnia. flamen pro sacerdote, pecten. & à cano composita ut lyricen, & cætera omnia in en, masculina sunt ut lien. Ren. splen.

Torcular cuius generis? neutri, quare? quia ar finita neutra sunt. sic & quæ in ir. desinunt ut ir. gadir.

Canister cuius generis? masculini. quare? quia in er. masculina sunt. linter fœmininum est uber. iter spinter cancer pro morbo papauer. cadauer & significantia fœtus terræ ut cicer. piper. neutra sunt.

Labor cuius generis? masculini. quare? quia or finita masculini sunt generis. quatuor in or inueniunt neutra. marmor. æquor. cor. ardor. Quatuor item in decor memor immemor author, & à corpore & calore cõposita ut bicorpor. discolor, & comparatiua omnia, ut melior, communia sunt duum generum, excepto hic senior, quod tamen in obliquis uidetur commune trium generum ut senioris ætatis. senioris æui.

Fulgur cuius generis? neutri. quare? quia. ur. finita neutra sunt. Astur anxur turtur uultur furfur masculina sunt. fur. augur. ligur. communia. Horatius tamen sermone, Egressum magna, anxur in neutro genere protulit. Impositum saxis late candentibus Anxur.

Pietas cuius generis? fœminini. quare? quia as finita fœminina sunt, præter as uas uadis masculini uas uasis. fas. nefas neutra. Nugas commune trium generum & indeclinabile.

Nubes cuius generis? fœminini. quare? quia in es productam desinentia fœminina sunt. Dies incerti generis est in singulari. in plurali masculini tam tum, sicut ab eo compositum meridies præs etiam & pes masculina sunt, æs & hippomanes neutra.

Poples cuius generis masculini · quare? quia in es correptam masculina sunt præter seges. teges. apes. compes fœminina. Ea uero, quorum significatio utriq; generi conuenit, sunt, ut supra quoq; est dictum, communia duum generum, ut diues. superstes. hospes. miles. deses. & similia. inueniuntur quædam neutris adiuncta. Lucanus. imperiumq; comes. Iuuenalis. depositum tibi sospes erit. Valerius. diues & præpotens naturæ regnum. Salustius. iter inquies.

Bilis cuius generis? fœminini. quare? quia is finita fœminina sunt. caulis & molaris pro dente uel lapide, & cassis rete mascula sunt & quæ ante is habent. n. ut funis, uel duas consonantes in eadem syllaba ut uectis (axis pyxis græca sunt) & quæ penultimam una ex liquidis terminant, ut collis. ensis. amnis corbis uel in genitiuo crescunt una syllaba, ut lapis excipiuntur bipennis. pestis. febris uestis. uallis. pellis. cuspis. cassis. dis. lis. turris. peluis. glis non animal feminini generis. item finis & clunis incerti generis. & dis in singulari commune duum generum, in plurali triũ.

Ros cuius generis? Masculini. quaræ? quia os finita masculina sunt. præter cos. dos fœminina, & os neutrum.

Metus cuius generis? masculini quare? quia us finita secundæ & quartæ declinationis masculina sunt, præter hæc domus, nardus. carbasus. aluus. colus. uannus. intubus. porticus. acus. tribus. manus. penus, quod & masculinum, & femininum & neutrum inuenitur. pampinus incerti generis est. Idus uero femininum est pluralis tantum numeri præter etiam hoc pus. uirus. pelagus. uulgus quod est etiam masculinum.

Munus cuius generis? neutri. quare? quia in. us. tertiæ inflexionis si non retinent. u. in genitiuo neutra sunt. dicimus tamen hic lepus. Si uero retinent & crescunt, sunt fæminina ut salus, palus, incus. excipiuntur hæc monosyllaba crus. rus. quæ sunt neutra. & hic mus masculinum.

Lodix cuius generis? fœminini. quare? quia. x. finita fœminina sunt ut cœlox. pax. lux. Excipiuntur grex. uarix. calix. fornix. limax. sandix. quincunx. calx pro ictu. narix, & quæ sunt fructuum tertiæ ut mastix quæ masculina sunt, similiter in ex supra syllabá, ut culex. Præter hæc obex. forfex. forpex. ramex. suppellex. uibex. Item hic uel hæ cortex. silex. Verbalia in trix inueniuntur & neutris adiuncta in plurali ut uictricia tollite signa. Sardonix incerti generis legitur.

Stirps cuius generis? fœminini quare? quia in. s. antecedente consonante monosyllaba, fœminina sunt. præter dens. mons. fons. pons masculina. scrobs tamen masculini etiam generis est.

Tridens cuius generis? masculini quare? quia in. s. antecedente conso-

nante non monosyllaba, masculini sunt generis præter hyems & cohors fœminina.

Quæ uidemur præteriisse, ut sunt græca, ut synodus. crystallus. Item adiectiua, & propria hominum & deorum, & quæ ad mares uel ad fœminas, uel ad utrosq; pertinent & similia, colliguntur suis regulis, quod facile poterit accuratus lector aduertere.

Quot sunt numeri nominum? Duo. singularis ut homo. Pluralis ut homines.

Quot sunt figuræ nominum? tres. simplex ut iustus. Composita ut iniustus. Decomposita ut iniustitia.

Quot sunt casus nominum? Sex. Nominatiuus. Genitiuus. Datiuus Accusatiuus. Vocatiuus Ablatiuus, qui etiam latinus dicitur.

Ex casibus quot sunt recti? Duo. Nominatiuus, & uocatiuus.

Quot sunt obliqui? quattuor. Genitiuus. Datiuus. Accusatiuus. Ablatiuus.

De nominum declinatione.

Quot sunt declinationes nominum? quinq; Prima cuius genitiuus singularis in. æ. diphthongum desinit. Secunda in. i. Tertia in is. quarta in us. uel in. u. quinta in ei in genitiuo & datiuo, ut hic poeta huius poetæ. hic dominus huius domini. hic Cato huius Catonis. hæc manus huius manus, uel hoc cornu huius cornu. hæc species huius & huic speciei.

Nominatiuus primæ declinationis quot terminationes habet? quinq; a. as. e. es. & am. ut musa. æneas. penelope, anchises. Adam. sed in am barbara sunt duntaxat, atq; ideo optota.

Nominatiuus secundæ declinationes quot terminationes habet? Sex er. ir. ur. um. us. eus. ut aper. uir. satur. templum. dominus. theseus. in os autem & in on, ut delos. Ilion græce declinantur.

De nominatiuo tertiæ delinationis.

Nominatiuus tertiæ declinationis quot terminationes habet? circiter octo & quinquaginta. uidelicet tres uocales. a. e. o. ut pægma. mare. Cicero. c. post. a. &. e. ut lac alec. d. post. i. &. u. ut dauid, bogud. l. r. s. x. ens. post omnes uocales ut sal. mel. pugil. sol. præsul. Par. pater. gadir. cor. fur. mas. pes. lis. mos. mus. pax. lex. nix. nox. nux, quadrans. dens. tiryns, mons, aruns, necnon & bs. & ps. &. n. post omnes uocales, sed pter. u. ut trabs. cœlebs. calybs scobs. daps. manceps. cynips. inops. Pan. flamen. delphin. Sinon. Item. r. s. post omnes uocales, sed præter. i. ut pars. Iners. mors. tyburs. aus ut laus, æs diphthongum ut præs. alx. ut calx. anx. ut lans. unx. ut coniunx. arx. ut Arx. irps. ut stirps, urbs. ut urbs, uls, ut puls. ems. ut hyems.

Quæ in nominatiuo ſingulari deſinunt in er. in is. & in e?
conclusa hoc pentaſticho.
Syluester. uolucer. celer & campeſter. & acer.
Atq; alacer. celeber. mediocre. ſaluber. equeſter.
Sicq; paluſter. item ſic inclinato ſequeſter.
Hic ſed & hæc alacris. celebris. mediocris & acris.
Atq; per e neutrum dices genus. adde ſalubris.

De quarta & quinta declinatione.

Quarta declinatio quot terminationes habet? duas. us. ut manus, u. ut cornu.

Quinta declinatio quot terminationes habet? unam duntaxat, ut ſpecies.

De Genitiuis.

Genitiuus primæ declinationis quot terminationes habet? quinq; æ diphthongum, quæ eſt frequentiſſima, ut hic poeta huius poetæ. es à nominatiuo in e. ut hæc grammatice huius grammatices, as, ut hæc familia huius familiæ & huius familias. unde adhuc dicitur pater familias. hæc terra huius terræ & terras, ut Gigantes filii terras, more græco, ut ἡ μοῦσα τῆς μοῦσας· ἡ μάρθα τῆς μάρθας. Ai ut hæc aula huius aulæ & aulai Virgilius Aula in medio libabant pocula bacchi quod fit etiam in adiectiuis ut pictus picta pictum. genitiuo picti pictæ & pictai. Virgilius. Diues opum, diues pictai ueſtis & auri. pro pictæ ueſtis. ius, ut una unius.

Genitiuus ſingularis ſecundæ declinationis quot terminationes habet? duas. i. ut dominus huius domini, ius ut unus unius. nam Theſeus huius Theſeos & Androgeus huius Androgeo græce declinantur. ὁ θησεὺς τοῦ θησέως· ὁ ἀνδρόγεως τοῦ ἀνδρόγεω.

Genitiuus tertiæ declinationis quot terminationes habet? unam is. ut homo hominis. nam Pallas pallados, & ſappho huius ſapphus græce declinantur. ut ἡ παλλὰς τῆς παλλάδος ἡ σαπφὼ τῆς σαπφόος σαπφοῦς.

Genitiuus quartæ declinationis quot terminationes habet? treis. ut hæc manus huius manus. hic fructus huius fructus, u i s diuiſas. ut hæc manus huius manuis. hic fructus huius fructuis. hæc anus huius anuis. Terentius, eius annuis opinor cauſa, quæ mortua eſt. Marco Varro in primo de agricultura, contra ut Mineruę caprini generis nihil immolarent propter oleam. quod eam, quam læſerit, fieri dicunt ſterilem. eius enim ſaliuam eſſe fructus uenenum à quo genitiuo u i s in frequenti uſu eſt datiuus u. i. nam à genitiuo manus huic manu eſt datiuus. Item u. ut hoc cornu huius cornu.

Genitiuus. s. quintæ declinationis quod terminationes habet? quatuor ei

ut dies huius diei.ii,ut huius dii.es ut huius dies. e. ut huius die. Virgilius in primo æneidos munera, lætitiamq; dii pro die. M. Tullius pro. S. Roscio. Quarum nihil pernicii causa diuino consilio sed ui ipsa & magnitudine rerum factum putamus, pro perniciei. Virgilius in georgicis. Libra dies, somniq; pares ubi fecerit horas pro diei. Item. M. Tullius pro P. Sestio. Equites non daturos illius dies pœnas Sallustius, dubitauit acie pars inquit, pro aciei. Ouidius in tertio Metamorphoseon.

Prima fide, uocisq; ratæ tentamina sumpsit pro fidei. Idem in sexto.

Vtq; fide pignus dextras utriusq; poposcit pro fidei pignus. Cæsar in secundo de Analogia huius die huius specie dicendum putat.

De datiuis singularibus.

Datiuus singularis primæ declinationis quot terminationes habet? treis æ. diphthongum, ut huic poetæ. e sine diphthongo, ut huic penelope. i. ut datiuo uni. toti. soli. nulli. antiqui etiam huic unæ, & solæ dicebant. Ter. in Eunucho, mihi Solæ ridiculo fuit.

Datiuus secundæ declinationis quot terminationes habet? duas. o. ut huic domino. i. ut unus unius uni. huic autem orphei est datiuus græcus.

Datiuus tertiæ declinationis quot terminationes habet? unã. i. ut huic patri.

Datiuus quartæ declinationis quot terminationes habet? duas u i syllabas, ut huic senatui. huic manui. u. ut huic senatu. huic manu. Vir. Teq; aspectu ne subtrahe nostro. Idem parce metu Cytherea. Cæsar grauis author linguæ latinæ in Dolobella. In ædibus, fanisq; & honori & ornatu erant. In libris analogicis omnia huiusmodi sine. i. litera dicenda censet, lege. Aulus Gellius, Vtimur'ne huiusmodi datiuis per apocopem, ut cursu pro cursui dicamus? minime inquit Seruius. Quomodo igitur? per rationem artis antiquæ, quia omnis nominatiuus pluralis regit genitiuum singularem. Item à genitiuo singulari datiuus singularis regitur, nec eo maior esse debet. est igitur cursui datiuus à cursuis genitiuo. & huic cursu à genitiuo cursus.

Datiuus quintæ declinationis quot terminationes habet? treis. ei. ut huic diei. ii. ut huic facii. e. ut huic facie. Lucilius in satyris, ut citat Gellius. Primum inquit facie honestas accidit, Idem, qui te diligit, ætati facieq; tuæ se fautorem ostendat. sunt tamen inquit Gellius, non pauci, qui utrobiq; facii legant.

De accusatiuis singularibus.

Accusatiuus singularis primæ declinationis quot terminationes habet? treis. am, ut hunc Poetam. an ut hunc ænean, hanc ephigenian en, ut hunc Laerten.

Accusatiuus singularis secundæ declinationis quot terminationes habet? unam latinam um. ut hunc dominum. hoc templum. hanc glycerium, & duas græcas. a, ut hunc thesea. on ut hanc pylon.

Accusatiuus. s. tertiæ declinationis quot terminationes habet? duas latinas. em, ut hunc patrem. im, ut hunc thybrim. hanc sitim, & treis græcas. in. a. o. ut hunc alexin. hanc Amarillida. hanc Dido. Item tot, quot & nominatiuus neutrorum eiusdem declinationis. quoniã neutra omnia tã apud græcos, q̃ apud latinos habẽt treis casus similes in utroq; numero, nominatiuũ. accusatiuũ, & uocatiuũ. ut nominatiuo hoc stéma. accusatiuo hoc stéma. uocatiuo o stemma. Pluraliter nominatiuo accusatiuo & uocatiuo hæc & o stemmata. Singulariter nominatiuo, accusatiuo, uocatiuo hoc & o carmen. P. nominatiuo accusatiuo uocatiuo, hæc & o carmina.

Quæ in im tantum, & in im & in em simul faciunt accusatiuum? Conclusa his carminibus.

Ista per im quartum mittunt tibi nomina tantum.
Vim. tigrim. & tussim. thybrim. Tyberim que. sitimq;.
Maguderimq;, & græca per is facientia rectum.
Siue per os potius patrium mittentia purum,
Vt syrtis. tethys, atque implacata carybdis.
In quoque dat tethys, & cætera talia. dantem,
Datq; per in quartum. restis. cum turre bipennis,
Peluisq;, & puppis. torquis quoque. deinde securis.
Et curuamentum quæ curui est buris aratri.
Et quæ mortales facit impallescere febris.

Accusatiuus. s. quartæ declinationis quot terminationes habet? duas um ut hanc manum. u ut hoc cornu.

Accusatiuus. s. quintæ declinationis quot terminationes habet? unam em. ut hunc uel hanc diem.

De Vocatiuis omnibus.

Omnis uocatiuus quomodo desinit? sicut nominatiuus. ut hic Poeta o poeta hic magister o magister hic cato o cato. & sic in cæteris.

Hæc regula quot habet exceptiones? sex.

Quæ est prima. Nomina primæ declinationis in as. & in. es, abiecta s litera nominatiui, faciunt uocatiuum. ut hic æneas o ænea, hic Anchises o Anchise.

Quæ est secunda? Nomina secundæ declinationis in us, mutant us in. e ut hic dominus o domine, excipiuntur hæc, quæ his uersibus comprehenduntur,

O deus,

quia quintæ inflexionis nomina etiam in es & in e. & in ii inueniuntur prolata in casu patrio apud antiquos, ut ostendimus superius, ubi de genitiuo quintæ declinationis scripsimus.

Singulariter nominatiuo hæc species. Genitiuo huius speciei. Datiuo huic. speciei. Accusatiuo hanc speciem. Vocatiuo o species. Ablatiuo ab hac specie. Pluraliter nominatiuo hæ species. Genitiuo harum specierum. Datiuo his speciebus. Accusatiuo has species. Vocatiuo o species. Ablatiuo ab his speciebus.

Declina antiquo more. Hæc species. huius species & huius specie. & huius specii huic specie.

Singulariter nominatiuo hæc res. Genitiuo huius rei. Datiuo huic rei. Accusatiuo hanc rem. Vocatiuo o res. Ablatiuo ab hac re. Pluraliter nominatiuo hæ res. Genitiuo harum rerum. Datiuo his rebus. Accusatiuo has res. Vocatiuo o res. Ablatiuo ab his rebus.

Singulariter Nominatiuo hic uel hæc dies. Gẽitiuo huius diei. Datiuo huic diei. Accusatiuo hunc uel hanc diem. Vocatiuo o dies. Ablatiuo ab hoc uel ab hac die. Pluraliter nominatiuo hi dies. masculini tantum generis. Geninitiuo horum dierum. Datiuo his diebus. Accusatiuo hos dies. Vocatiuo o dies. Ablatiuo ab his diebus.

S. Hæc spes. huius spei. huic spei hanc spem. o spes. ab hac spe. Pluraliter hæ has & o spes, cæteris uacat.

S. hæc scabies. huius scabiei. huic scabiei. hanc scabiem. o scabies. ab hac scabie. sine plurali.

Quæ nomina quintæ declinationis habent numerum pluralem? hæc feré. Res. speciesq;. dies. facies. spes. progeniesq;. Plyn. lib. ii. innumeræ in mari præcipue, ac plerunq; confusis monstrificæ digenerantur effigies.

De nominibus compositis.

Quot modis nomina componuntur? tribus. ex duobus rectis, ut respublica, & uterq; rectus inflectitur. ex recto & obliquo, ut paterfamilias, & rectus tantum inclinatur. ex duobus obliquis ut huiusmodi, aliusmodi & neuter declinatur.

S. hæc respublica. huius reipublicæ. huic reipublicæ. hanc rempublicam. o respublica. ab hac republica. Pluraliter hæ respublicæ. harum rerumpublicarum. his rebuspublicis. has respublicas. o respublicæ. ab his rebuspublicis.

S. hic iurisconsultus huius iurisconsulti. huic iurisconsulto. hũc iurisconsultum. o iurisconsulte. ab hoc iurisconsulto. Pluraliter hi iurisconsulti. ho-

Vide scopã i tractatu de noĩe cũ loqĩt de figura noĩs

rum iuriſconſultorum. his iuriſconſultis.hos iuriſconſultos. o iuriſcon-
ſulti. ab his iuriſconſultis.

S. hic paterfamilias . huius patriſſamilias.huic patriſamilias.hunc patremfa
milias.o paterfamilias.ab hoc paterfamilias.Pluraliter hi patreſſamilias.
horum patrumfamilias . his patribuſſamilias . hos patreſſamilias. o pa-
treſſamilias . ab his patribuſſamilias.

Singulariter Alteruter alterutra alterutrum.Genitiuo alterutrius, ſed de
hoc in Pronominibus.

Singulariter hic tribunuſplebis . huius tribuniplebis. ſic hic magiſter equi-
tum.huius magiſtri equitum.

S. Hic & hæc & hoc huiuſmodi & huiuſcemodi . G . huius huiuſmodi . D .
huic huiuſmodi . A . huiuſmodi. V.o huiuſmodi.A.ab huiuſmodi.P.hi
& hæ & hæc huiuſmodi.horum & harum & horum huiuſmodi.his.hu
iuſmodi. hos & has & hæc huiuſmodi. o huiuſmodi . ab his huiuſmodi.
ſic Iſtiuſmodi.aliuſmodi.alteriuſmodi.

De nominum numeralium inflexione.

Quatuor cuius declinationis ? nullius . quare ? quia omnia nomina nume
rorum à quatuor uſq; ad centum ſunt omnis generis, numeri pluralis,
& indeclinabilia.

S. N. unus una unum.G. unius.D.uni.A.unum unam.unum. V. o une. o
una o unum.A.ab uno ab una ab uno.P.uni unæ una. G. unorum una-
rum.unorũ.D.unis.A.unos.unas una.V.o uni o unæ o una. A. ab unis.
Dicimus. n. unas literas, una arma, unis nuptiis,

P. N. hi duo.hæ duæ.& hæc duo.& reliqua ut in ſecunda declinatione.

P. N. hi & hæ tres & hæc tria. G horum & harum & horum trium. D . his
& ab his tribus. A. hos & has treis & hæc tria. V.o tres & o tria.& notan
dum accuſatiuum pluralem huiuſmodi nominum, quæ in ium faciunt
genitiuum, in eis tantum deſinere per ei diphthongum.

P. N. hi & hæ & hæc quatuor. G . horum & harum & horum quatuor D.
his quatuor. A. hos & has & hæc quatuor. V. o quatuor. A. ab his. qua-
tuor & ſic. P. N. hi & hæ & hæc quinq;.ſex.ſeptem.octo. nouem, & reli-
qua uſq; ad centum indeclinabilia.

P. hi & hæ & hæc centum. G. horum & harum & horum centum . D . his
centum. A. hos & has & hæc centum. V. o centum. A. ab his centum.ſic
biſcentum.tercentum.quatercentum.decieſcentum, & ſimilia.

P. Ducenti ducentæ ducenta . G. ducentorum ducentarum ducentorum.
D.ducẽtis. A .ducentos ducẽtas ducẽta. V.o ducenti o ducentæ o ducen-
ta. A. à ducẽtis.ſic trecenti trecentæ trecenta , q̃dringenti quadringentæ

quadringenta.quingenti quingentæ quingenta.ſexcenti ſexcentæ ſexcenta.ſeptingenti ſeptingentæ ſeptingenta.octingenti octingentæ octingenta noningenti noningentæ noningenta.

Mille adiectiuum quomodo flectitur?

P. hi & hæ & hæc mille horum & harum & horum mille. his mille. hos & has & hæc mille.o mille.ab his mille.& ſic dicimus, Mille meæ ſiculis errant in montibus agnæ.

Declina mille ſubſtantiuum.

S. hoc mille.huius mille.huic mille.hoc mille. o mille. ab hoc milli. P. hæc millia. horum millium. his millibus. hæc millia. o millia. ab his millibus & ſic dicimus mille agnarum. mille hominum moritur. duo millia numum.

Quod mille faciat ab hoc milli per i hæc Gellius. Aperteq; oſtendit mille & uocabulum eſſe, & ſingulari numero dici, & caſum etiam capere ablatiuum, nec cæteros caſus requiri oportere.

De gradibus comparationis.

Quot ſunt gradus comparationis tres poſitiuus. comparatiuus. ſuperlatiuus. Da poſitiuum doctus. pulcher. prope. Da comparatiuum doctior. pulchrior. ꝓpior. Da ſuperlatiuũ doctiſſimus. pulcherrimus. proximus.

Dic aliquot poſitiua cum comparatiuo & ſuperlatiuo. doctus doctior doctiſſimus.docta doctior doctiſſima.doctum. doctius doctiſſimum. Et in aduerbio docte doctius doctiſſime.

Pulcher pulchrior pulcherrimus.pulchra pulchrior pulcherrima.pulchrum pulchrius pulcherrimũ. Et in aduerbio pulchre pulchrius pulcherrime.

Prope propior proximus. prope propior proxima. prope propius proximum. Et in aduerbio prope propius proxime.

Per pulcher longe pulchrior q̃ pulcherrimus.per pulchra longe pulchrior q̃ pulcherrima.perpulchrum.longe pulchrius.quam pulcherrimum.Et in aduerbio perpulchre longe pulchrius. quampulcherrime nec dicas perpulchrior perpulcherrimus.

Magnus maior maximus. magna maior maxima. magnum maius maximum. Et in aduerbio eſſet dicendum per regulam magne, quod non dicimus, ſed pro eo magnopere, uel ualde, uel multum, & ſimilibus utimur.quis.n. diceret, magne erras, magne potes pro, eo quod eſt magnopere erras, multum potes? Item maius potuit Cæſar, quàm Pompeius nemo diceret latine, ſed uel plus, uel magis Cæſar potuit, q̃ Pompeius. dicamus igitur, & in aduerbio, magnopere. magis, maxime.

Paruus minor minimus. parua minor minima. paruum minus minimum Et in aduerbio parue minus minime.

Bonus melior optimus bona melior optima, bonum melius optimum, Et in aduerbio bene melius optime. nec dicas bone per o.

Malus peior peſſimus. mala peior peſſima, malum peius peſſimum. Et in aduerbio male peius peſſime.

Multus ſine comparatiuo, plurimus. multa ſine cõparatiuo, plurima multum plus plurimum. Et in aduerbio multum plus plurimum.

De nominibus heteroclitis.

Quoniam ſunt quædam nomina, quæ uarie declinantur, quæ propterea græci ἑτερόκλιτα uocant, & nos græco nomine, quia latinum non habemus, heteroclita appellamus, operæpretiũ hoc loco uidetur, de heteroclitis ſcribere, ſi prius præſcripſerim nominum quædã eſſe aptota, quæ per omnes caſus uniformiter currũt, ut frugi neq̃ & ſimilia, & numerorum nomina à quatuor uſq; ad centum. Quædam monoptota, quæ unum duntaxat caſum habent, ut ſponte. Quædam diptota, quæ duos tantum diuerſos caſus habent ut fors. forte, tabi tabo. uerua. ueribus. nã ueruum non eſt in uſu. Quædam triptota, quæ treis tantum caſus diuerſos habent, qualia ſunt neutra in ſingulari, ut templum templi templo. in plurali neutra omnia, ut templa templorum templis, ſydera ſyderum ſyderibus. Quædam tetraptota, quæ quatuor tantum diuerſos caſus habent qualia ſunt in r deſinentia ſecundæ declinationis ut puer. uir. Quædam pentaptota, quæ quinque caſus tantum diuerſos habent, qualia ſunt maſculina, & fœminina ſecundæ declinationis, ut doctus. priamus. populus. fagus. Virgilius. Quædam hexaptota, quæ ſex caſus uarios habent qualia ſunt unus totus ſolus ut unus unius uni unum o une ab uno. latine Diomedes appellat ſimplicem unicam. bipartitam. ternariam. quaternariam. quinariam, ſenariam ut ſupra eſt dictum.

Maſculina in plurali neutra, auernus auerna. balteus, baltea. carbaſus, carbaſa. cetus cete, quod græcum eſt. τὰ κήτεα, κήτη Dindymus, dindyma. euentus, euenta. gargarus, gargara. hiſmarus, hiſmara. iocus, ioca. iuſſus, iuſſa. locus, loca, maſſicus, maſſica. mænalus, mænala. pileus, pilea. permiſſus, permiſſa, ſibilus. ſibila. ſupparus, ſuppara. tartarus, tartara. tænarus, tænara. taigetus, taigeta. Dicimus etiam hi baltei. euentus. ioci. maſſici. ſuppari. ſibili. cetus autẽ nuſquam lectum eſſe ait Seruius. aliqui hoc cetus dicunt quia τὸ κῆτος, græce, carbaſus Priſcianus fœmininum eſſe dicit, Focas maſculinum, Probus, & Caper incerti generis. legitur &

gitur & hoc iussum. euentum. pileum. supparum. Infernus, & inferna substantiua non memini legere apud approbatos authores.

Fœminina, quæ in plurali neutra. arbutus arbuta, quanq̃ hæc arbutus. hæ arbuti, arbor, hoc arbutum uero, hæc arbuta, pomum. altilis, altilia. bucolica, bucolicæ, bucolica bucolicorum. sic georgica. grammatica. rhetorica. topica, ethicha, & siqua sunt alia. intybus. intyba. pergamus pergama. supellex supellectilia. zinzania, zinzaniæ. zinzania, zinzaniorum. dicimus & hi intybi. Plynius & hoc intybum dicit. altilis magis adiectiuum uidetur, ut reptilis.

Neutra in plurali masculina. argos, argi. cœlum. cœli. capistrum, capistri. elisyum, elisvii. filum, fili. frenum, freni. porrum, porri. rastrum, rastri. Dicimus & hæc capistra. fila. frena. porra. rastra.

Neutra in plurali fœminina amygdalum, amygdalæ, & hæc amygdala, amygdalus autem arbor est, sicut hæc amygdala apud Plynium. balneum, balneæ, & balnea. cepe, cepæ. delitium, delitiæ. epulum, epulæ. nundinum. nundinæ.

Masculina singularia aer, æther. cestus ueneris. fimus. fumus. limus. mundus. muscus. penus. pontus. puluis. sal. dicimus & hoc sal sanguis. sol, uesper. nemo. Inuenies tamen fumos soles. mundos. pulueres, & alia.

Masculina pluralia. antes. ambo. annales. cancelli. cani. carceres. casses. cœlites. codicilli. fasces. fasti. fori. furfures inferri. lares. liberi, pro filiis, lemures, loculi, maiores, minores, manes. natales, pro generis nobilitate optimates, penates, primates, proceres, posteri, pugillares, quirites, sales pro urbanitate quadam dicendi, sentes, superi, uepres, adde & fabii, locri, luceres, quintilii, tacienses & similia. Item multa ludorum & festorum nomina, ut apollinares, quinquatres, circenses, legimus & quiritem & cœlitis, & cæteros huius nominis obliquos singulares. Item optimatem. procerem. pugillarem, legitur & pugillaria, & ab hoc uepre.

Fœminina singularia, auaritia, amentia. bilis, cholera, caries, diligentia, dementia, eloquentia, fama, fames, fides, fuga, gloria, humus, indoles, insania, iuuenta, iuuentus, labes, lues, lux, memoria, mors, pax, pix, paupertas, parsimonia, penus, pernicies, proles, prosapia, rabies, salus, sanies, sapientia, sitis, senecta, senectus, soboles, secordia, strues, stultitia, tabes, tussis, uita, uespera, uecordia. Inuenies sapientias, memorias, uitas, labes, luces, paces, mortes, & alia nonnulla.

Fœminina pluralia, ambages. antiæ, ædes pro domo, argutiæ, ambæ, blandiciæ, bigæ. calendæ, cantes, canæ, crates, diuitiæ, diræ, excubiæ, exuuiæ,

exequiæ, faleræ, facetiæ, feriæ, fidiculæ pro instrumento tortorio, fruges, gades, grates, gratiæ deæ. idus, induciæ, inferiæ, insidiæ, inficiæ, illecebræ, inimicitiæ, lactes, latebræ, literæ pro epistola, manubiæ, minæ, nonæ, nuptiæ, nugæ, nundinæ, opes, primitiæ, preces, præstigiæ, quisquiliæ, quadrigæ, reliquiæ, seiugæ, scalæ, scopæ, sordes, suppetiæ, tenebræ, thermæ, tricæ, ualuæ, ex his multa inuenies in singulari, ut scala, scopa, precis, preci, prece, ualua, biga, quadriga, lactis, latebra, blanditia, ambage, gratia, inimicitia, illecebra. legitur etiam, nundinum & trinundinum.

Neutra singularia, ador, alec, barathrum, cœnum, crocum, fas, gelu, ir, iustitium, lac, letum, lutũ, manna, manne, macellum, mãmona, nitrum, nil, nihil, nihilum, nefas, necesse, pascha, penum, pus. salum, senium, spicum, uer, uesperum, uirus, uiscum, uulgus, sunt qui & purem masculine dicunt, & pura pluraliter. Accedunt ad hæc metallorum nomina, ut aurũ, præter æs, & oricalchum, & electrum, & liquidorum, ut ius, phlegma, & aridorum humi nascentium cuiuscunq; generis, quæ ad mensuram, põdus'ue referuntur, ut triticum, far, cicer. piper, milium, fœnum, oriza, orobus. Item herbarum, ac fruticum, ut apium, petroselinum, sansucũ, mentastrum, abrotanum, cuminum, rosmarinum, nepeta, mẽtha, & id genus alia. multa tamẽ leges in plurali, ut aquas, undas, latices, lymphas, æquora, freta, maria, mella, uina, pocula, stagna, fontes, fluuios, flumina, lacunas, lacus, puteos, paludes, acetis, ordea, lentes, frumenta, fabas, mœlõnes, pepõnes, farra, pisa, lupinos, fraga, rutas, musta, loliis.

Neutra pluralia, arma, ambo, artaxata, bactra, carchesia, castra, cythera, ceraunia, crepundia, cunabula, exta, effata, flabra, iusta, magalia, mapalia, mœnia, palearia, pondo, præcordia, rostra nauium. feria, sponsalia, tesqua, uinacea, adde his festorum, & ludorum nomina, ut bacchanalia, compitalia, floralia. neptunalia orgia, palilia, parentalia, saturnalia, terminalia uulcanalia, & huiusmodi.

Nominatiuo & uocatiuo singulari carent hæc. huius dapis. dicionis frugis. frondis. femininis. remigis. precis. necis. lateris. uicis. uisceris. uerberis. hæc tamen inueniuntur etiam in nominatiuo. daps. femẽ. frons. nex. remex.

Quæ sunt per diuersos casus defectiua? hæc, spes habet spes in tribus casibus in numero plurali. Iuuenalis post damnum temporis & spes deceptas. expes ab eo compositum habet nominatiuum & uocatiuum. fors. & forte tantum dices ut fors siqua tulisset, & forte sua libycis. dices etiam. precis preci, & pce frugi. frugẽ & fruge. q̃ sunt triptota secundum Priscianum in singulari numero. sponte monoptotum est ut sponte sua, &

laterem inuenitur latere & lateres apud Plautum & satias nominatiuus solus, & flamine pro spiritu ablatiuus, & natu teste Seruio sic astu, & prō ptu præterea inuenies hi asti. hos & o astus. inuenies spontis apud Columellam. Lucilius satiate dixit. Macte uocatiuus est solus. interpretatur autem magis aucte. Virg. Macte puer uirtute noua sic itur ad astra. ueteres etiam Mactus & macti dicebant, uis inquit Prisci. habet omnes casus in utroque numero. Ador aptotum est propter duas regulas inter se cō trarias. nam si genitiuus est adoris. penultima aut longa erit, aut breuis. si longa, cum sit neutrum, debuit corripere ut æquor æquoris marmor marmoris. si breuis, cum deriuetur ab adoro (ut sensit Priscianus nam Festus ab edendo, uel adurendo dicit deriuatum) debuit producere. ut honor honoris, decor decoris. labor laboris. ab honoro decoro aboro. & propterea remansit indeclinabile. os habet oris & ore in singulari in plurali uero tantum ora, & oribus. os uero ossis integrum est utrobiq;. Iupiter quasi iuuans pater habet nominatiuum & uocatiuum tantū. Iouis enim nomen est per se. & in nominatiuo ueteres hic Iouis dicebāt. similiter & Diespiter, hoc est diei pater. Tabi & tabo. uicem & uice cuius pluralis integer est, raro uicis inuenies. dicionem & dicione. repetundarum & repetundis. inficiæ & inficias. suppetiæ & suppetias dicam & dicas. Cicero usus est dica in uerrinis. scribitur Heraclio dica. quod græce δίκη dicitur diptota sunt. quidam addunt huius dicionis, nonnulli ab hac dicione tantum dicunt.

Interrogatiua, ut quis uter, relatiua ut qui. quæ. quod. suus. distributiua ut nullus. infinita ut aliquis deficiunt uocandi casu, præter omnis, ut diximus. & pronomina similiter omnia. præter tu. meus. noster. & nostras.

Quæ deficiunt naturaliter plurali numero: omnia propria deorum hominum. montium. syluarum fluuiorum, & locorum. Athenæ tamen. Mycenæ. Amyclæ. Thebæ. Venetiæ. Pisæ. Senæ. Cūæ. Verulæ. Puteoli, Argi, quod tamen in singulari habet hoc Argos, sunt enuntiatione pluralia, intellectu uero singularia. inuenies apud authores. Mycena. Theba. Vir. deprehēsus in urbe Mycena. Statius. diræq; ad Mœnia Thebæ. Homerus. εὐρυάγυιαν μυκήνην. sed sic raro, in plurali uero sæpissime leges. Vir. tacitis regnauit Amyclis. Lucilius mihi necesse est loq. nā scio Amyclas tacē do periisse. Sta. soluerat œbalio classem de littore pastor dardāus, incautas blāde populatus Amyclas. Virg. millia quot magis. nunq̄ uenere Mycenis. sic ēt bactra. mænala. dindyma. gargara ītellectu singularia sunt cū simillibus. dicimus & cæsares. aiaces. hectoras. fabios. camillos. scipiones. decios, catones & plurima huiusmodi, sed sic non sunt propria nomina.

Quæ mutant in numeris, & casibus significationem? ops opis, quod per omnes casus significat deam terræ. obliqui uero opis. opi. opem ope auxilium significant, & facultatem, ut affer opem. & non opis est nostræ grates persoluere dignas. hæc opis nympha est, & pro ducit primam. Vir. in. xi. At triuiæ custos iandudum in montibus Opis. opes in plurali significant diuitias. ueteres etiam hic & hæc ops pro opulento sicut cops pro copioso dixerunt ut inquit Caper. litera in singulari significat elementi notam, In plurali etiam epistolam. Poetæ tamen necessitate carminis literam etiam in singulari numero protulerunt, quod sæpe facit Ouidius in heroidibus.

Quam legis à rapta Briseide litera uenit, Idem
Ista mycenæa litera facta manu. Idem
Nunquid ubi aspecta est studiosæ litera dextræ,
Protinus est oculis cognita nostra tuis? ædes in singulari significat templum, in plurali & templa, & domum.

Quæ plurifariã efferũt nominatiuũ, & genus cum uoce uariant? hic euentus & hoc euentũ. hic baculus & hoc baculum. hic sensus & hoc sensum. hic punctus & hoc punctum. hic tignus & hoc tignum. hic sinus & hoc sinum. hic tapes. tis. hoc tapete & hoc tapetum. hic sestertius. & hoc sestertium. hic clypeus & hoc clypeum. hic spicus. hæc spica & hoc spicum. hic sanguis & hoc sanguẽ. hæc crystallus & hoc crystallum. hic gibbus. hic gibber & hæc gibba. hic curriculus & hoc curriculum. hoc sinapi & hæc sinapis hic tonitrus & hoc tonitru. Lucanus seu tonitrus ac tela Iouis præsaga notauit. hic cornus. hoc cornu. & hoc cornum. Lucanus. Cor ni tibi cura sinistri. Ouidius. Dextra tenet cornum, Idem flexile cornum hic crater ris. hæc cratera. ræ. hic Panther. eris. hæc panthera ræ. hic uel hæc lynx. cis. hæc lynca. cæ. Vnde notandum ab accusatiuo græco quintæ declinationis fieri nominatiuum latinum, ut ἡ κασσὶς τῆς κασσίδος. τῇ κασσίδι. τὴν κασσίδα. hæc cassida. dæ. ὁ κρατὴρ τοῦ κρατῆρος τῷ κρατῆρι τὸν κρατῆρα. hæc cratera crateræ. & sunt semper generis fœminini huiusmodi nominatiui. quare illud Horatii in secundo carminum. Nec curat Orion leones, aut timidos agitare lyncas, non est à nominatiuo lynca ut putauit Priscianus, sed est accusatiuus græcus à nominatiuo lynx. sicut apud Virgilium. Crateras magnos statuunt, & uina coronant, crateras hic non est à nominatiuo Cratera, sed à nominatiuo ὁ κρατήρ. hic crater. solent. n. huiusmodi nomina si à masculinis deducuntur, mutare genus, ut ὁ δεκάπους τοῦ δεκάποδος τῷ δεκάποδι τὸν δεκάποδα. hæc decem peda decempedæ. ὁ αἰθὴρ τοῦ αἰθέρος τῷ αἰθέρι τὸν αἰθέρα hæc æthe-

ra ætheræ. ὁ πανθὴρ τοῦ πανθῆρος τῷ πανθῆρι τὸν πανθῆρα. hæc panthera pantheræ.

Quæ nomina uariantur in nominatiuo & seruant genus? hæc cassis & cassida. apes & apis. plebs & plebes. scobs & scobis. hic adeps & adipes. hæc stips & stipis. hic cometa & cometes gobio & gobius. puluis & puluer. cucumis & cucumer. cinis & ciner. uomis & uomer. pubis & puber. labor & labos. honor & honos. odor & odos. arbor & harbos. uapor & uapos. clamor & clamos. hoc genu, & genus. Cicero in Arato, Ac propter leuum genus omni ex parte locatas Paruas uergilias tenui cum luce uidebis. genus pro genu. Item hoc gelu & hoc gelum. hic Euandrus & euander. Leandrus & leander gongrus & gonger. Iber iberis. & iberus iberi. hic œdipus œdipodis, & œdipi & œdipodes œdipodæ. Teren. Dauus sum, non œdipus. Plautus Oedipo coniectore opus est. Statius the. primo. Oedipodæ confusa domus. hic Phorcyn & phorcys. Eleusin & eleusis. trachin & trachis. Arin & aris. Arabs & Arabus. Elephas & elephantus. Delphin & delphinis, & delphinus. Vnde notandum à genitiuo græco fieri nominatiuum latinum mutatione os in us. ut τιτὰν τιτάνος hic Titan & titanus. similiter ἀπὸ τοῦ ἄβακος. hic Abacus ἀπὸ τοῦ ἐλέφαντος hic elephantus. Item quæ apud græcos in ρος desinunt in nominatiuo antecedente alia in eadem syllaba consonante mutare ρος in er apud latinos ut ὁ ἀλέξανδρος hic Alexander. & in us & in er aliquando. ut τεῦκρος. Teucer & teucrus. & quæ supradiximus.

Quæ sunt confusa in nominatiuo? Os oris & ossis. frons frontis & frondis. lens lentis & lendis. glis glitis, & gliris, & glissis. pecus pecudis & pecoris. Vas uasis & uadis. fides fidis & fidei. cassis cassidis, & cassis & multa huiusmodi.

Quæ sunt diuersi generis? hic penus & hoc penus quartæ, & hoc penus penoris & hoc penum peni. dicimus etiam hæc penus, & hoc penu. Lucilius, magna penus paruo spatio consumpta peribit. Ter. Omnem Penum congerebam clanculum. Plautus. nisi mihi annuus penus hic ab amatoribus congeratur, cras populo prostituam uos o puellæ. hic & hoc sal. hic & hæc & hoc specus. dicimus etiam specum speci & specu. hic & hæc retis & hoc rete. hic malus pro arbore nauis, & hæc malus. hic cassis & hæc cassis. hic uel hoc sexus. hic uel hæc silex. finis. talpa. bubo. panthera. serpens. grus. margo. dies. aluus. clunis. adapes. cortex. lynx. dama. turtur. sardonix. pampinus. hic uel hoc uulgus. guttur. iubar & multa huiusmodi. sed à multis horum abstinendum est, atque adhærendum frequentiori authorum usui.

Quæ sunt quæ uariant declinationem? desinētia in a tertiæ declinationis, quæ datiuū & ablatiuum pluralis numeri frequētius in is q̄ in bus mittunt, ut hoc problema. cataplasma. ænigma. his & ab his problematis. cataplasmatis. ænigmatis, quæ aliqui uolunt potius deriuari à nominibus hoc problematū cataplasmatum ænigmatum, ut supra est dictum. Item uulcanalia. saturnalia & huiusmodi in a festorū nomina, genitiuum tā secundum formam secundæ, q̄ tertiæ declinationis habent. datiuum uero & ablatiuum tertiæ dūtaxat. ut horū saturnalium, & saturnaliorum. his & ab his saturnalibus, non etiam saturnaliis. & sic de similibus. Iugerum in singulari secūdæ est declinatiōis, in plurali uero tertiæ. Iuue. Iugeribus paucis lumbos donare clientis. dicit̃ tamen & hoc iugus iugeris. Tibullus, ut multo in numerā iugere pascat auem. Priscianus etiam hæc iugera iugerorum dici existimat, cum horū iugerum pro iugerorum exponit. Impetus dies & nox faciunt singularem & in u & in e, ut impetu & impete. die & diu. nocte & noctu. Ouid. impete nunc uasto pro impetu dixit tertio metamorphoseon. Priscianus tamen & impes impetis ab impeto declinat. sicut indiges indigetis ab indigeo. Vas uasis in singulari tertiæ, in plurali uero secundæ est declinationis, ut uasa uasorum. uasis. Cæsar lib. iii. commentariorū de bello ciuili, & noctu neq; conclamatis uasis flumē transit. legimus etiā hoc uasum apud Gelliū. Dicit. n. neq; mihi ædificatio, neq; uasum, neq; uestimentū ullum est manu p̄tiosum, neq; pretiosus seruus, neq; ancilla. hic acer aceri teste Seruio. quod tamen Priscianus improbat. ait enim declinandū acer aceris quod & uerum est. quoniā nulla dictio fœminini generis in er desinens, secundæ ē declinationis. & sciendum quod quando adiectiuū est, declinatur ēt acer acra acrum restibus Capro, & Probo, & hic acer. hæc acris. & hoc acre. & hic & hæc acris, & hoc acre Prisciano authore sic & alacer & celeber & eq̄ster & pedester & saluber & cāpester declinant̃ eodem Prisciano authore. antiqui, etiam hic & hæc acer & hic & hæc alacer declinabant. Itē dicimus sequester seq̄stri & sequestris. & hæc seq̄stra. Vir. & pace sequestra.

Sunt præterea non nulla adiectiua, quæ & secundæ, & tertiæ sunt declinationis. Syncerus syncera syncerum. & hic & hæc synceris, & hoc syncere similiter inermus & inermis. eneruus, & eneruis, biiugus. & biiugis. hylarus & hylaris imbecillus & imbecillis. effrenus, & effrenis. magnanimus & magnanimis. exanimus & exanimis. pusillanimus, & pusillanimis. unanimus & unanimis, & similia ab animo sic composita Limus & limis. sublimus & sublimis accliuus & accliuis. procliuus & procliuis. Insomnus & insomnis, & pauca huiusmodi, nec dicas etiam incolumus,

Sunt item aliqua secundæ & quartæ declinationis communia, ut hæc laurus huius laurus & lauri. quercus. pinus. cornus, colus. lacus. penus. dōus, quod nomen cū quarti ordinis est, habet omnes casus in utroq; numero præter ablatiuum singularē. cum uero secundi, omnes itē casus habet pter uocatiuum singularem & datiuū & ablatiuū plurales, declinat etiā hæc domus huius domuis, sicuti hæc anus huius anuis, quemadmodum supra, cū de genitiuo quartæ declinationis scriberemur, abūde tractauimus. Adde istis ficus huius ficus & ficide cuius declinatiōe & genere magna est controuersia apud grāmaticos quapropter quod ipse de ficu sentiā, q̄ breuissime potero, declarabo. Ficus cū secūdæ est declinationis, & masculini generis est, & fœminini, cū uero quartæ, fœminini duntaxat, nā masculini generis in quarta, nō dum legi, nisi apud Priscianū. Quando est generis masculini. & fructū significat, & uitium corporis, cū uero fœminini cuiuscunq; sit declinationis, tā arborem significat q̄ fructum.

Sed quod dicimus, ostendemus exemplis approbatorum uirorum. Plynius lib. xvi. naturalis hystoriæ. in ficis mirabiles sunt & abortus, qui nunq̄ maturescunt. Varro in libro de re rustica. fici, quē edimus granum. Lucilius ut recitat Nonius Mar. Sicuti cū primos ficos ppalàm recenteis ptulit, pretio ingenti dat primitus paucos. ecce p fructu secundæ declinationis est, & masculini generis. Columella libro ultimo p fructu in genere fœminino protulit, cū dixit. Alii pinguissimam quanq̄ uiridem ficorum eligunt, & arundine uel digitis diuisam dilitant. Sic ēt Macrobius libro tertio saturnaliū. ait. n. Admonēt nos & ficiaridæ. Cicero in attico, ex tantulo grano fici. Horatius pinguibus & ficis pastum iecur anseris albi. sed in his non potest cognosci masculine, an fœminine pronuntietur. Ply. xvi. naturalis hystoriæ, præstantiores ficorū omnium frigidissimæ. Pro fructu uero & quartæ declinationis usus est Seneca in secundo libro diuisionum, ut ficus non esset, nisi mariscam. & Suetonius in uita Augusti. sic & pisciculos minutos & caseū bubalum manu pressum, & ficus. uirides biferas maxime appetebat. Pro arbore in secunda. declinatione. Plynius. lib. xvi. Quidam breuitate radicum senescere celerius arbores putant, quod coarguunt fici, quarum radices longissimæ sunt, & senectus ocyssima. Iuue. ad quæ discutienda ualent sterilis mala robora fici. Pro arbore & quartæ declinationis. Cicero in dialogo de oratore. Vxorem suam suspendisse se de ficu. Pro Morbo autem in genere masculino & secūda declinatione uidetur accepisse Martialis in illo epigrammate.

Cum dixi ficus, rides quasi barbara uerba,
Et dici ficos Cæciliane iubes.

Dicemus ficus, quas ſcimus in arbore naſci,
Dicemus ficos Cæciliane tuos.

Priſcianus tamen in ultimo uerſiculo, quartæ declinationis eſſe ficum putat. quod non placet. inauditum enim eſt, ut & Laurentius Valla diſſerit in elegantiis, ficum quartæ eſſe declinationis, & maſculini generis. Nam quis crediderit, negare Martialē ficū pro fructu eſſe generis fœminini, & ſecundæ declinationis? Præterea non ſatis intelligitur pro borbo'ne, an pro fructu Martialis acceperit. quandoquidem poteſt etiam ſic intelligi, quia dixi o Cæciliane has ficus, tu rides ac ſi ſolœciſmū fecerim, & ficos dicendum iubes. ſed dicere poſſumus & has ficus, ſicuti ego protuli, & tuos ficos, ſicut tu iubes. tuos dixit, quoniam Cæcilianus ficos tantū dici iubebat. ſimul etiam iocando notat Cæcilianum tanquam ficoſum. Et ſciendum ficum non podicis uitium eſſe peculiare, ſed capitis. unde Paulus æginеta, φύεται δὲ ταῦτα. i. τὰ σῦκα τὸ μὲν πλεῖστον ἐν κεφαλῇ. hoc eſt naſcuntur hæ plerunque in capite. nam nemo ueterum anum & podicem à fico infeſtari ſcribit. Apud iuniores tamen legitur. Iuuenalis.
Cæduntur tumidæ medico ridente mariſcæ. Martialis.

Ficoſa eſt Vxor, ficoſus & ipſe Maritus.
Filia ficoſa eſt & Gener, atque Socer.
Nec diſpenſator, nec uillicus ulcere turpi.
Nec rigidus foſſor, ſed nec arator eget.
Cum ſint ficoſi pariter iuueneſque, ſeneſque;
Res mira eſt, ficos non habet unus ager. Idem.
Vt pueros emeret, Labienus uendidit hortos.
Nil, niſi ficetum nunc Labienus habet.

Quod etiam Celſus confirmat his uerbis. In ſede ulcus ſimile fungo naſci ſolere, quod uel cerato tollitur, uel medicamentis uehementioribus, uel ferro adurendum eſt. quem fungum medici quidam putant eum eſſe, quem iuniores ficum appellauere. Sed de ficu hactenus. illud tamen nō præterierim, ficū pro arbore in maſculino genere inueniri apud Catonē. C.xlii.

Quæ nomina ſunt primæ & tertiæ declinationis? nōnulla propria, quæ formam habent patronymicorum Priſciano teſte, ut Thucydides huius Thucydidæ & Thucydidis. Tigranes huius Tigranæ & Tigranis. Timarchides huius Timarchidæ & Timarchidis. Herodes huius herodæ & herodis. Orontes huius Orontæ & Orontis, Xerxes huius xerxæ & xerxis. hippoclides huius hippoclidæ & hippoclidis, & huiuſmodi. quæ apud græcos primæ tantum ſunt declinationis θουκυδίδης θουκυδίδου. τιγράνης τιγράνου, τιμαρχίδης τιμαρχίδου, ἡρώδης ἡρώδου, ὀρόντης ὀρόντου, ξέρξης ξέρξου.

ξέρξου. ἱπποκλείδης, ἱπποκλείδου.

Quæ genitiuum & in tis, & in is sine t mittunt? que in τος terminant genitiuum græcum, ut Priscianus ait, ut χρέμης χρέμητος. Chremes chremetis & chremis. μένδης μένδητος. Mendes mendetis & mendis ῥάμνης ῥάμνητος. Rhamnes rhamnetis & rhamnis, λάχης λάχητος. Laches lacheris, & lachis. nec mirum cum apud græcos quoque multa inueniuntur huiusmodi ancipitem habentia declinationem. ut γύγης γύγου & γύγητος, κώμης κώμου & κώμητος, μήκης μήκου & μήκυτος. θάλης θάλου & θάλητος. δάρης δάρου & δάρητος. πόλης πόλου & πόλητος. unde Virgilius duplicem accusatiuum protulit hunc Dareta, & daren. δάρητος, καὶ δαρῆν.

In quot declinationibus utimur græcorum nominum casibus? in tribus in prima. secunda. & tertia. nã in quarta, & quinta non memini unq̃ legere.

Quibus casibus utimur in prima declinatione? nominatiuo, genitiuo. accusatiuo. uocatiuo singularibus. nominatiuo in as, ut hic æneas in a, ut hæc hypermestra. in es, ut hic anchises. in e ut hæc libye. quæ passim leges. Vir. Sum pius æneas. Idem. Et pater Anchises. Ouidius. Mittit Hypermestra. Idem Hanc tua Penelope. Genitiuo in es ut huius libyes, Lucanus finibus. extremis libyes ubi feruida tellus. Accusatiuo in an, ut hũc ænean. hanc æginan. Virgilius ænean, alacris palmas utrasque tetendit. Statius. Nanque ferunt raptam patriis æginam ab undis. Ouidius, Nescio quam dicunt Iphigenian iter. & in en. ut hunc. Laerten. hunc Daren. hanc Helenen. Ouidius. Respice Laerten, ut iã sua lumina claudas. Virgilius præcipitemque Daren ardens agit æquore toto. Idem aut Atho, aut Rhodopen. Ouidius. Redde Parin nobis, Helené Menelaus habebit. Idem, Dindymon & cybelen, & amœnam fontibus Idam. Vocatiuo in a, à nominatiuo in as abiectiones s κοινῶς, ut hic æneas o ænea. Vir. Vigilas' ne deum gens ænea. & in e, ut hic Anchises o Anchise. hic Vlysses o Vlysse. hic Achilles o Achille. Vir. Coniugio Anchise Veneris dignate superbo. Ouidius. Hanc tua penelope lento tibi mittit Vlysse. Idem. Pugnas, ne reddar Achille. Idem nos te poteremur Achille.

Achilles & Vlysses non' ne sunt declinationis tertiæ? non cum in e, uocatiuum. emittũt, sed primæ potius. ut Anchises Laertes. ueniũt. n. à græcis in ευς mutatione ευς in ης per ἦτα ut ἀχιλλεύς ἀχιλλῆς. ὀδυσσεύς, ὀδύσσης. quia in re sequimur dores, qui pro ὀρφεύς, ὀρφης, pro τυδεὺς τύδης dicunt, quorum uocatiuus κοινῶς est ὦ ἀχιλλῆ ὦ ὀρφη. ὦ τυπίδη, sicut ὦ ἀγχίση, ὦ λαέρτη. Vnde nos o Achille. o Vlysse dicimus.

Quibus casibus utimur in secunda declinatione? Nominatiuo. Genitiuo.

Datiuo. Accusatiuo & uocatiuo singularibus. nominatiuo genitiuo accu satiuo & uocatiuo pluralibus. Nominatiuo singulari in ευς in ως longum ἀττικῶς, in os breue in ον. ut hic orpheus hic athos hæc ilios. hoc ilion. Virgilius, Orpheus in syluis inter delphinas Orion. Iuuenalis, uelificatus Athos. Oui. Ilios, & murus quod fuit ante solum. quod quidam legunt ilion, ut sit quale est. Præneste sub ipsa, & in Eunuchum suam. & centauro uehitur magna. Genitiuo in os, ut huius theseos. huius tereos. in o, ut huius Nicoleo, huius Androgeo. Martialis. Flet Philomela nefas incesti tereos. Virg. In foribus letum Androgeo. Datiuo in ei per ei diphthongum ut huic Orphei. Vir. Orphei calliopea. Lino formosus Apollo etsi Priscianus dicit, Cũ sit datiuus græcus, pro ei diphthongo i longã habuit moræ scripturæ nostræ. Accusatiuo in on. in o magnum in a, ut hunc dindymon. hanc pylon hunc Atho. hunc thesea. hunc Ilionea. Oui. dius, Dindymon & cybelen. Idem. Nos pylon antiqui neleia Nestoris arua. Vir. Aut Atho, aut rhodopen. Oui. Thesea deuoui. Vir. & amicum Cratea musis. Cratea musarum comitem. Idem. Ilionea petit dextra.

Quare huiusmodi accusatiuos in a penultima modo correpta, modo producta poetæ nostri protulerunt? quia hoc & græci faciunt. nam in ευς desinentia accusatiuos κοινῶς, per εα faciunt, ἰωνικῶς δὲ, per ηα, ut ὁ θησεύς, τὸν θησέα κοινῶς. καὶ τὸν θησῆα ἰωνικῶς. similiter τὸν ἀχιλλέα καὶ ἀχιλλῆα, τὸν ἰλιονέα καὶ ἰλιονῆα.

Quare hic Athos facit hunc Atho, & nõ hunc Athõ, ut cætera apud græcos in ως, ut ὁ μενέλεως τὸν μενέλεων? quia quatuor annotantur apud illos accusatiui absq. ν. τὸν ἄθω. τὴν κῶ. τὴν τέω. τὸν λαγώ. sic. n. Theodorus Gaza in secũdo τῶν εἰς τέσσαρα. σεσημειώσθω ὅτι τῶν τετραρτοκλίτων ἄθω, κῶ, τέω. λαγὼ αἰτιατικὴ λεγόμενα ἄνευ τοῦ ν ἀττικῶς. Genitiuo plurali in on per o magnum, ut horum bucolicon. Georgicon. grammaticon. rhetoricon cum circunflexo in fine. Nominatiuo accusatiuo, & uocatiuo pluralibus in a, ut hæc bucolica. rhetorica. grammatica & similia.

Quibus casibus utimur tertiæ declinationis? omnibus tam singularis, quã pluralis numeri præter datiuum pluralem. Nominatiuo singulari in a ut poema. in o per o magnum, ut dido. in an ut titan in in ut delphin. in on ut corydon. in ar ut epar. in yr ut martyr. in or ut Nestor. in as ut arcas, in is ut poesis. in ys ut Erinnys. in os per o magnum ut heros. in os per o paruum ut epos. in us per ου ut œdipus. in ax ut thorax. in yx ut styx. in abs ut arabs. in ops ut cyclops. exempla, qui uolet, ipse sibi inueniat. Genitiuo singulari in os. in us, ut huius æneidos huius sapphus. Oui. attamẽ ille tuæ felix æneidos author. Idem authoris nomina Sap-

phus Vir.fatidicæ Manthus.Datiuo in i ut huic palladi.Statius.palladi littoreæ. Accusatiuo in a.Vir.phyllida mitte mihi.in o.Oui.miseramq; relinquere Dido.Idem spectabat ad Io ante oculos Io, quamuis auersus habebat.in in Martialis.Tu licet & nostrum dixit Alexin ames. Vocatiuo in i.Vir. Te Corydon o Alexi.Ouidius. Tu pari semper ama. Item quot modis desinit nominatiuus. Nominatiuo plurali in es. Virgilius. Soli cantare periti Arcades.Genitiuo plurali in on.Martialis.Argutis epigrammaton libellis.nominatiuo accusatiuo,& uocatiuo pluralibus in a. Iuuenalis.Stémata qd faciũt. Accusatiuo plurali in as.Vir.permistos Heroas,& ipse uidebitur illis.Idem.Pleiadas.hyadas.in eis ut alpeis.Syrteis. Vir.Sæuisq; uadis immittite syrteis.

Licet'ne nomina in o ut Dido Sappho latine declinare ut Iuno? licet secundum Priscianum, qui antiquos huiusmodi declinatione usos ostendit. Accius, Custodem assiduum Ioni apposuit. Ennius. Pœnus Didone oriũdos.Plautus.Vidit Argum,quem quondam Ioni Iuno custodem apposuit.qua ratione declinandi etiam.C.Cæsar secutus antiquos,usus est, quod indicat tetrastichon hoc in Romulo.

Vatibus ausoniis tyriam dat Græcia Dido,
Fecit Didonem romula uox Taciti.
At Calypsonem latiis dat inclyte Cæsar.
Quodq; decor patitur Quintiliane iubes.

Sed errant,ait Foca grammaticus,qui didonis,aut mantonis genitiuum dicunt,cum & uocis asperitas,& ueterum authoritas eiusmodi declinationem repudiet.nam translata in latinam linguã, nihilo minus græce declinantur,sic Dido. didois. didoi.didoem. didoe. Idem sentire uidetur Quintilianus his uerbis. Nunc recentiores instituerunt græcis nominibus græcas declinationes potius dare. quod tamen ipsum non semper fieri potest. mihi autem placet latinam rationem sequi,quousq; patitur decor.neq; enim iam Calypsonem dixerim, ut Iunonem.

DE PRONOMINE.

q Vid est pronomen? pars orationis declinabilis, quæ pro unius cuiusq; nomine accipitur,personasq; finitas recipit.

Quare dicitur pronomen? quia pronomine,hoc est loco nominis ponitur sicut proconsul,quia loco consulis,& proprætor, quia prætoris loco funguntur, appellati sunt.

Pronomini quot accidunt? sex, species. genus. numerus. figura. persona & casus,

Quot sunt pronomina de quibus nulla dubitatio est apud latinos? quindecim. Ego. tu. sui. ille. ipse. iste. hic. & is. meus. tuus. suus. noster, & uester. nostras, & uestras.

Quot sunt species pnominū? duæ. primitiua, ut ego. deriuatiua, ut meus.

Quot sunt primitiua? octo. ego. tu. sui. ille. ipse. iste. hic. & is

Quot ex primitiuis pronominibus sunt tantum demonstratiua? quatuor. ego. tu. hic, & iste.

Quot sunt tantum relatiua? tria. quæ? sui. is & ipse.

Quot sunt modo demonstratiua, modo relatiua? unum. ille.

Quot sunt deriuatiua pronomina? septem. meus. tuus. suus. noster & uester. nostras & uestras.

Vnde deriuantur? à genitiuis primitiuorum ego tu sui. Quomodo? à genitiuo mei, meus. à genitiuo tui, tuus. à genitiuo sui, suus. à genitiuo nostrum uel nostri, noster, & nostras, à genitiuo uestrum, uel uestri, uester, & uestras.

Quot ex deriuatiuis sunt possessiua? quinq;. quæ? meus. tuus. suus. noster, & uester.

Quot sunt gentilia, seu patria? duo quæ? nostras, & uestras.

Quot sunt genera pronominum? quinq;. quæ? masculinum, ut meus. foemininum, ut mea neutrum, ut meum, commune duum generum, ut hic & hæc nostras, & uestras. commune trium generum, ut ego. tui. sui.

Quot sunt numeri pronominum? duo. qui? singularis ut ego. pluralis, ut nos.

Quot sunt figuræ pronominum? duæ tantum. quæ? simplex ut ego. is. composita, ut egomet. idem.

Quot sunt pronomina, quæ per nominatiuos componuntur? duo secum iste & hic. ut istic. istæc. istoc. in quibus, quia non ponitur aspiratio, sunt qui magis metaplasmum, q̃ compositionem putent. unum is cum aduerbio demum, ut idem, quod est is demum, hoc est is iterum. Iste & hic componuntur'ne per omnes casus? minime? sed per eos tantum, qui in c. desinunt, præter datiuum huic.

Cum quot orationis partibus pronomina componuntur? cum tribus cum nominibus ut huiusmodi. cum aduerbiis ut eccum, eccam. eccos, eccas. ellum, ellam. ellos, ellas. pro ecce eum. eam eos. eas. illū. illā illos. illas. cū præpositione, ut mecum. tecum secum. nobiscum, & uobiscum, sed in his potius est præpositio cum pronomine per anastrophen, ut in quicū, pro cum quo. quibuscum, pro cum quibus.

Quot sunt syllabicæ adiectiones? quatuor. quæ? met, te. ce, & pte.

Met quibus

Met quibus adiungitur? omnibus casibus utriusq; numeri tam primæ, quàm secundæ personæ. præter tu, ne uerbum putetur tumet. pro quo tute, & tutemet dicimus. ut egomet.i. ego & non alius.tutemet.i. tu ipse per te, & non per alium.

Te quibus adiungitur? tu & te, ut tute &.tete, sicut meme.sese.

Ce quibus adiungitur? pronomini hic hæc.hoc, apud antiquos per omnes casus, ut hicce.hæcce.hocce, apud neotericos uero per eos tantum qui in s literam desinunt, ut huiusce. hisce. hosce. hasce. nec non his genitiuis istius. illius, ut istiusce.illiusce. Antiqui etiam illicce pro illic proferebant. illucce.istucce. Terentius, illanccine mulierem dixit.

Pte quibus adiungitur? quinq; ablatiuis mea tua sua nostra & uestra. ut meapte.tuapte.suapte.nostrapte, & uestrapte.

Quot sunt personæ pronominum? tres. quæ? prima, ut ego. secunda, ut tu tertia, ut ille.

Quot sunt casus pronominum? sex. qui nominatiuus. genitiuus. datiuus. accusatiuus. uocatiuus. ablatiuus.

Quot pronomina habent uocatiuum casum? quatuor. quæ hoc disticho connumerantur.

Tu. meus, & noster. nostras pronomina, quintum.
Quatuor admittunt. cætera cuncta carent.

Quare uocatiuo carent cætera pronomina? quia sermo ad ea nõ dirigitur.

Quot sunt declinationes, seu modi pronominum? quatuor. primus in i uel in is. secundus in ius. tertius in i, & in æ & in i, quartus in is tantum.

Interrogationes de pronomine.

e Go quæ pars orationis est? pronomen. quare? quia ponitur loco proprii nominis, & certam significat personam. Ponitur ne semper pronomen loco nominis proprii? maxime. Ergo cum dicimus, ego magister, tu discipulus, non'ne ponuntur loco appellatiuorum nominum magistri.s. & discipuli, quæ sunt appellatiua? non. Quoniam omne appellatiuum nomen transit in proprium iunctum pronomini, ut meus liber. tuus filius ille homo.

Ego cuius speciei? primitiuæ. quare? quia à nullo deriuatur.

Meus cuius speciei? deriuatiuæ quaræ? quia deriuatur à genitiuo mei.

Ego cuius generis? communis trium generum. quare? quia sic est, sicut cui adhæret. ut ego Aldus. ego Maria. ego mancipium.

Meus cuius generis? masculini. mea. fœminini. meum? neutri. quare? quia prima uox pronominis est generis masculini. secunda fœminini. tertia neutri.

Nostras cuius generis? communis duum generum quare? quia præponuntur ei in declinatione duo articularia pro nomina hic & hæc.

Ego cuius numeri? singularis. quare? quia singulariter profertur.

Nos cuius numeri? pluralis. quare? quia pluraliter profertur.

Ego cuius personæ? primæ. Tu? secundæ. Ille? tertiæ. quare? quia omnia nomina, & pronomina sunt tertiæ personæ, exceptis ego quod est primæ, & tu secundæ, & uocatiuis casibus, qui sunt semper personæ secundæ.

Ego cuius casus? nominatiui. quare? quia in eo casu declinando reperitur.

Ego cuius modi pronominis? primi. quare? quia eius genitiuus singularis in i uel in is, & datiuus in i desinit, ut ego mei, uel mis. mihi. tu tui, uel tis tibi. sui. sibi.

Quare sui non habet in nominatiuo si, & in genitiuo sis? causa differentiæ si coniunctionis, & sis uerbi.

Quot sunt pronomina primi modi? tria ego. tu. sui. quæ sic declinantur. S. N. ego. G. mei, uel mis. D. mihi. Acc. me. Abl. à me. P. N. nos. G. nostrum, uel nostri. D. nobis. Ac. nos. Abl. à nobis.

S. N. tu. G. tui, uel tis. D. tibi. Acc. te. V. o. tu. Abla. à te. P. N. uos. G. uestrum, uel uestri. D. uobis. Ac. uos. V. o uos. Abl. à uobis.

S. G. sui. D. sibi. Accusa. se. Ablati. à. se. P. G. sui. Da. sibi. Accusatiuo se. Ablatiuo à se.

Ille cuius modi pronominis? secundi. Quare? quia eius genitiuus singularis in ius, & datiuus in. i. desinit, ut ille illius. illi. ipse. ipsius. ipsi. Iste istius isti, is. eius. ei. hic. huius. huic.

Quare hic non facit in datiuo huic sine c? ad differentiã hui interiectionis.

Quot sunt pronomina secundi modi? quinque. quæ? ille ipse iste hic & is, quorum genitiuus desinit in ius & datiuus in. i. sic etiã octo nomina declinantur, quæ sunt unus. totus. solus. alius. alter. ullus. uter. quis uel qui cum suis compositis, quorum unus. totus. solus. habent uocatiuum. quæ nomina, & pronomina sic declinantur.

S. nominatiuo ille illa illud. G. illius. D. illi. A. illum illam illud. Ab. ab. illo. ab. illa. ab illo. P. N. illi illæ illa. G. illorum illarum illorum. D. illis. Acc. illos illas illa. Abl. ab illis.

S. N. ipse. ipsa ipsum. G. ipsius. D. ipsi. Ac. ipsum ipsam ipsum. Abl. ab ipso ab ipsa ab ipso. P. N. ipsi ipsæ ipsa. G. ipsorum ipsarum ipsorum. D. ipsis. Ac. ipsos ipsas ipsa. Ab. ab ipsis.

S. N. iste ista istud. G. istius. D. isti. Ac. istum istam istud. Abl. ab isto ab ista ab isto. P. N. isti istæ ista. G. istorum istarum istorum. D. istis. Accusatiuo istos istas ista. Abla. ab istis.

S.N. hic hæc hoc. G. huius. D. huic. Ac. hunc hanc hoc. Abl. ab hoc ab hac ab hoc. P. N. hi hæ hæc. G. horum harum horum. Dati. his. Ac. hos has hæc. Abl. ab his.

S. N. is ea id. G. eius. D. ei. Ac. eũ eá id. Abl. ab eo ab ea ab eo. P. N. ii per geminum. i. sine aspiratione. eæ. ea. G. eorum earum eorum. Da. eis uel iis. Acc. eos. eas ea. Abl. ab eis, uel iis.

Quare ipse non facit in neutro genere ipsud, sicut iste istud, & ille illud? quia apud antiquos declinabatur ipsus ipsa ipsum, mutata est prima uox & remansit tertia, q̃q̃ Priscianus. lib. xiiii. id non probat.

S. N. idem eadem idem G. eiusdem. D. eidem. A. eundem eandem eundem A. ab eodem eadem eodem. P. N. iidem eædem eadem. G. eorundem earundem eorundem. D. eisdem, uel iisdem. A. eosdem easdem eadem. A. ab eisdem, uel iisdem. & nota idem masculinum producere primam, idem uero neutrum corripere.

S. N. unus una unum. G. unius. D. uni. Accu. unum unam unum. V. o une o una. o unum. Abl. ab uno ab una ab uno. P. N. uni unæ una. G. unorum unarum unorum. D. unis. Ac. unos unas una. V. o uni o unæ o una. Abl. ab unis.

S. N. totus tota totum. G. totius. D. toti.

S. N. solus sola solum. G. solius. D. soli.

S. N. alius alia aliud. G. alius. D. alii.

S. N. alter altera alterum. G. alterius. D. alteri.

S. N. ullus ulla ullum. G. ullius. D. ulli.

S. N. uter utra utrũ. G. utrius. D. utri cætera declina ut bonus bona bonũ.

S. N. quis uel qui, quæ quod, uel quid. G. cuius. D. cui. A. quem quam quod, uel quid. A. à quo, uel à qui. à qua, uel à qui. quo, uel à qui. P. N. qui quæ quæ. G. quorum quarum quorum. D. quis uel quibus. A. quos quas quæ. A. à quis uel à quibus.

Singulariter alteruter alterutra alterutrum. G. alterutrius. D. alterutri. Ac. alterutrum alterutram alterutrum. Abla. ab alterutro alterutra alterutro. P. N. alterutri alterutræ alterutra. G. alterutrorum alterutrarum alterutrorum. D. alterutris. A. alterutros alterutras alterutra. Abl. ab alterutris & significat alterum ex duobus. Cicero pro Marco Marcello. Quod si in alterutro peccandum sit, malim ego timidus, q̃ parum prudens uideri. Valerius. Quia necesse esset eos alterutro facto crimine temeritatis, aut periurii teneri.

Quare non dixisti altera utra. alterum utrũ. G. alterius utrius? quia ex parte tantũ exteriore inflectit, etsi q̃ ex duobus rectis cõponunt. ex utraq;

parte inflecti debeant.

S.N. uterq; utraq; utrunq;. Genitiuo utriusq;. D. utriq;. Accusatiuo utrunq; utranq; utrunq;. A. ab utroq; utraq; utroq;. Pluraliter. utriq; utræq; utraq;. Genitiuo utrorunq; utrarunq; utrorunq;. D. utrisq;. A. utrosq; utrasq; utraq;. Ablatiuo ab utrisq;.

Aquis & qui composita.

Quæ cum quis uel qui possunt componier, hæc sunt.
Si. que. putas. ali. quam. nam. ne. nun. enq;. piamq;.
Nec non quis cum quis poteris componere, sed dam
Visq;, & cunq; libet, qui recto adiungere debes.

S.N. siquis siqua siquod uel siquid. Genitiuo. sicuius. Dati. sicui. A. siquem siquam siquod uel siquid. A. à siquo à siqua à siquo. Pluraliter. Nominatiuo siqui siquæ siqua Genitiuo siquorum siquarum siquorum. Datiuo siquibus, A. siquos siquas siqua. A. à siquibus.

S.N. quisq;, quæq;. quodq;. Genitiuo. cuiusq;. Datiuo cuiq;. Accusa. quenq; quãq; quodq;. Ablatiuo à quoq; à quaq; à quoq;. Pluraliter. Nominatiuo quiq; quæq; quæq;. Genitiuo quorunq; quarunq; quorunq;. Da. quibusq;. Accu. quosq; quasq; quæq;. Ablatiuo à quibusq;.

S. quisputas quæputas quodputas uel quidputas, & sic per omnes casus addendo putas.

S.N. aliquis aliqua aliquod uel aliquid. Geni. alicuius. Datiuo alicui. Accusa. aliquem aliquã aliquod uel aliquid. Ablatiuo ab aliquo ab aliqua ab aliquo. Plura. Nomina. aliqui aliquæ aliqua. Geni. aliquorũ aliquarum aliquorum. Dati. aliquibus. Ac. aliquos aliquas aliqua. Ablati. ab aliquibus.

S.N. quisquam queq̃ quodq̃ uel quidq̃. Geni. cuiusq̃. Da. cuiq̃ & sic in cæteris addendo q̃ ipse tamen non uterer omnibus. nam sicut dicerem, non credo quenq̃. M. Tullio magis eloquentem, ita hoc euitarem dicendi genus. aiunt non fuisse fœminam quanq̃ pulchriorem Thaide.

S. quisnam quænam quodnam, uel quidnam. & deinceps addendo nam.

S nequis nequa nequod, uel nequid & deinceps præponendo ne.

S.N. nunquis nunq̃ nunquod, uel nunquid, & sic in cæteris præponendo nun. Sed ne his quidem utimur omnibus, sed ut se exerceant, flectãt pueri per omnes casus. Vtamur uero nec'ne, diligens postea præceptor ostẽdat. quis. n. diceret, nunqua, & nunquod?

S.N. Enquis enqua enquod, uel enquid, & sic in cæteris præponendo en.

S.N. Quispiam quæpiam quodpiã, uel quidpiã. & deinceps addendo piã.

S.N. quidam quædam quoddam, uel quiddam. Ge. cuiusdam. Da. cuidam. Accusatiuo quendam quandam quoddam, uel quiddam. Abla. à quodã

à quadam

à quadam à quodam.P. N. quidam quædam quædam. G. quorundam quarundam quorundam (& mutatur m in n.quia m ante d esse nō potest.sicut nec ante q & c & t & f) Datiuo quibusdam.Ac.quosdam quasdam quædam.Abl.à quibusdam.& nota quidam masculinum scribi debere unico d, neutrum uero quiddam,& quoddam,duplici.

S.N. Quiuis quæuis quoduis,uel quiduis,& sic in reliquis addendo uis.

S.N. Quicunq; quæcunq; quodcunq;. G. cuiuscunq;. D. cuicunq;. Ac. quencunq; quancunq; quodcunq;. Abl.à quocunq; quacunq; quocunq;. P. N. quicunq; quæcunq; quæcunq;. G. quoruncunq; quaruncunq; quoruncunq;. D. quibuscunq;. Accu. quoscunq; quascunq; quæcunq;. Ablati. à quibuscunq;.

S.N. Quilibet quælibet quodlibet,uel qlibet, & deinceps addendo libet.

S. Nominatiuo quisquis & quicquid. Ac.quicquid. Ab.à quoquo à quaqua à quoquo.cæteris uacat.

S.N. neuter neutra neutrum.G.neutri neutræ neutri,& neutrius apud antiquos. D. neutro neutræ neutro,& reliqua ut bonus bona bonum.

S.N. istic istæc istoc,uel istuc. A. istunc istanc istoc, uel istuc. ab istoc istac istoc P. nominatiuo & accusatiuo in neutro tantum genere istæc. & sic inflecte illic illæc illoc,uel illuc,quibus utebantur antiqui,nunc autem exoleuerunt.

Meus mea meum cuius modi pronominum? tertii. quare? quia per omnes suos casus declinatur ad similitudinem nominum primæ & secundæ declinationis, hoc est ut bonus bona bonum, præter mi uocatiuum, à uocatiuo mee, ubi e geminum, ac breue, in i longum commutatum est, ut o mi pater.o mi fili.pro mee pater,mee fili.

Tertii modi pronomina sunt quinq; meus tuus suus noster & uester, quæ sic declinantur.

S.N. meus mea meum. G. mei meæ mei. D. meo meæ meo. A. meum meam meam. V. o mi o mea o meum. A. à meo à mea à meo. P. Nominatiuo mei meæ mea. G. meorum mearum meorum. D. meis. Ac. meos meas mea. Abl. à meis.

S.N. tuus tua tuum.G.tui tuæ tui D.tuo tuæ tuo. A.tuum tuam tuum. A. à tuo à tua à tuo. P. Nominatiuo tui tuæ tua. G. tuorum tuarum tuorum. D. tuis. A. tuos tuas tua. Abl.à tuis.

S.N.noster nostra nostrum.G nostri nostræ nostri.D.nostro nostræ nostro. A.nostrum nostram nostrum.V.o noster o nostra o nostrū. A. à nostro à nostra à nostro.P.N.nostri nostræ nostra.G. nostrorum nostrarum nostrorum.D.nostris Acc.nostros nostras nostra. V. o nostri o nostræ o no-

ſtra. Abl. à noſtris.

S. N. ſuus ſua ſuum. G. ſui ſuæ ſui. D. ſuo ſuæ ſuo. Accuſatiuo ſuum ſuam ſuum. Abl. à ſuo à ſua à ſuo. P. N. ſui ſuæ ſua. G. ſuorum ſuarum ſuorum. D. ſuis. A. ſuos ſuas ſua. Abl. à ſuis.

S. N. ueſter ueſtra ueſtrum. G. ueſtri ueſtræ ueſtri. D. ueſtro ueſtræ ueſtro. Accu. ueſtrum ueſtram ueſtrum. Abl. à ueſtro à ueſtra à ueſtro. P. N. ueſtri ueſtræ ueſtra. G. ueſtrorum ueſtrarum ueſtrorum. D. ueſtris. Ac. ueſtros ueſtras ueſtra. Abl. à ueſtris.

Noſtras cuius modi pronominum? quarti. quare? quia per omnes ſuos caſus declinatur ad ſimilitudinem nominum tertiæ declinationis, hoc eſt ſicut hic & hæc arpinas & hoc arpinate. & nota huiuſmodi in as & nomina & Pronomina, circunflexo tono eſſe pronuntianda, quia ſunt per apocopen ab integris in tis abiectione ti.

Quarti modi pronomina ſunt duo noſtras & ueſtras. quæ ſic declinantur.

S. N. hic & hæc noſtras & hoc noſtrate. G huius noſtratis. D. huic noſtrati. A. hunc & hanc noſtratem, & hoc noſtrate. V. o noſtras & o noſtrate. Abl. à noſtrate & noſtrati. P. N. hi & hæ noſtrates & hæc noſtratia. Ge. horum & harum & horum noſtratium. D. his noſtratibus. A. hos & has noſtrateis & hæc noſtratia. V. o noſtrates & o noſtratia. Abl. à noſtratibus.

S. N. hic & hæc ueſtras, & hoc ueſtrate. G. huius ueſtratis. D. huic ueſtrati. A. hunc & hanc ueſtratem, & hoc ueſtrate. Ab. à ueſtrate & ueſtrati. P. N. hi & hæ ueſtrates, & hæc ueſtratia. G. horum & harum & horum ueſtratiū. D. his & ab his ueſtratibus. A. hos & has ueſtrateis & hæc ueſtratia.

ALDI MANVTII ROMANI INSTITVTIONVM GRAMMATICARVM LIBER SECVNDVS.

DE VERBO.

Quid est uerbum? pars orationis declinabilis, uel agendi uel patiendi, uel utriusq; significatiua cum modis & téporibus sine casu.

Verbo quot accidunt? octo. genus. tempus. modus species. figura. persona. numerus. & coniugatio.

Quot sunt genera uerborum? quinq;. actiuum ut amo. passiuum ut amor. neutrum ut seruio. commune ut largior. deponens ut sequor.

Quot sunt tempora uerborum? quinq;. præsens. præteritum imperfectum. perfectum. plusq̃perfectum. & futurum. ut amo. amabam. amaui. amaueram. amabo.

Quot sunt modi uerborum? quinq;. indicatiuus ut amo. imperatiuus ut ama. operatiuus ut utinam amarem. subiunctiuus ut cum amem. infinitiuus ut amare.

Indicatiuus quot tempora habet? quinq; separata. præsens ut amo. imperfectum ut amabam. perfectum ut amaui. plusq̃perfectum ut amaverã. futurum ut amabo.

Imperatiuus quot tempora habet? duo. præsens ut ama. futurũ ut amato.

Optatiuus quot tempora habet? quinq;. præsens, & præteritum imperfectum simul, ut utinam amarem. præteritum perfectum, & plusq̃perfectum simul, ut utinam amauissem. futurum per se ut utinam amé.

Subiunctiuus quot tempora habet? quinq; separata, quemadmodum indicatiuus. præsens, ut cum amem. imperfectum, ut cum amarem. perfectum, ut cum amauerim. plusq̃perfectum, ut cum amauissem. futurum, ut cum amauero.

Infinitiuus quot tempora habet? quinq;. præsens & imperfectum simul, ut amare. perfectum & plusq̃perfectum simul, ut amauisse. futurum ut amatum ire, uel amaturum esse.

Quot sunt species uerborũ? duæ. primitiua ut amo. deriuatiua ut amasco.

Quot sunt species deriuatiuorum uerborum? quinq;. inchoatiua meditatiua diminutiua. frequentatiua. desyderatiua.

Quæ sunt inchoatiua? quæ in ſo deſinunt, & ſunt tertiæ coniugationis, ut uiſo uiſis. faceſſo faceſſis. arceſſo arceſſis. ideſt eo ad uidendum. eo ad faciendum. eo ad uocandum. uſurpantur etiam pro primitiuis ut laceſſo pro lacero.

Quomodo formantur inchoatiua? non habent certam formam, nec à uerbis omnibus proficiſcuntur.

Quæ ſunt Meditatiua? quæ in ſco deſinunt, & meditationem, hoc eſt exercitationem ſignificant. ut caleſco, ideſt meditor, & exerceor, ut caleam unde etiam meditatiua appellantur. nam meditari eſt etiam exerceri.

Habent'ne præteritum hæc uerba? quidni, atque id quod ſua primitiua, ut pingueo pingui, & pingueſco pingui macreo macrui, & macreſco macrui, ſed differunt, nam primitiua ſignificant pinguis fui. macer fui. deriuatiua uero pinguis factus ſum. macer factus ſum. nam ſi ita cuipiam dixeris, hui tam cito macruiſti, non erit à macreo, ſed à macreſco præteritũ. quia non macer fuiſti, ſed macer factus es, interpretabitur.

Quomodo formantur meditatiua? à ſecunda perſona præſentis indicatiui modi cuiuſcunque ſint coniugationis addita co, ut labo, labas, labaſco, ferueo, ferues, ferueſco. contremo, contremis, contremiſco. edormio, edormis. edormiſco.

Quæ ſunt frequentatiua? quæ aſſiduam in agendo uim habent. dicuntur etiam iteratiua. quoniam frequenter agendi iterant affectum, ut merſo, merſas. hoc eſt ſæpius mergo.

Vnde formantur frequentatiua? ab extremo ſupino mutatione u in o, ut domitu, domito. curſu, curſo, amplexu, amplexo. à ſecutu tamen ſector, & non ſecutor. Sed notãdum, quod quæ habent a in penultima illud in i breue conuertunt, ut uolatu, uolito rogatu, rogito. Item quæ præteritũ in gi faciunt, formant frequentatiua à ſecunda perſona præſentis indicatiui modi, ut lego, legis, legito. fugio fugis, fugito. Notantur quærito, à quæro. & ſcitor, & ſciſcitor à ſcio. & noſcito, & noto, à noſco. & ægreſco, & ægroto, ab ægreo. ſed ægreſco meditatiuum eſt. Inueniuntur etiã frequentatiua à frequẽtatiuus, ut dictito à dicto, quod à dico deriuatur. pulto à pulſo, quod à pello deducitur.

Cuius coniugationis ſunt frequentatiua? primæ, ut curſo, curſas. ſector, ſectaris. uiſo, quod iteratiuum eſſe dicit Diomedes, & ſolum excipit à regula, quod non ſit primæ coniugationis, ego Vallæ accedens, puto eſſe inchoatiuum potius, ut ſupra oſtendimus.

Quæ ſunt deſyderatiua? quæ in rio deſinunt, & affectum ſignificant. Parturire enim non eſt meditari partum, ſed deſyderare, Cicero, Aliquan-

do populus romanus pariat, quod diu parturit. similiter esurio, est esse cupio, idest comesse. Quintilianus. Pater filios esurit. Item cœnaturio cupio cœnare. Martialis.

In omnibus Vacerra quod conclauibus. Consumit horas, & die toto sedet.
Cœnaturit Vacerra, non cacaturit. i. cœnare cupit Vacerra, & non cacare.

Vnde formantur desyderatiua? ab extremo supino, assumendo rio, ut à cœnatu, cœnaturio. à mictu, micturio. ab esu, esurio.

Cuius coniugationis sunt desyderatiua? Quartæ, ut parturio, parturis parturire.

Quæ sunt diminutiua? quæ in lo desinunt, ut à sorbeo, sorbillo. sorbillas. & non habent certam formam, suntq; in usu à paucis uerbis. Hæc nos scripsimus de speciebus deriuatiuorum, secuti Laurentium Vallam. q̃, quoniam à memoria facile effluunt, comprehendi his uersiculis.

Inchoat arcesso, & uiso meditatur amasco.
Sorbillo minuit, legitoq;, & curso frequentant.
Parturit est partum desyderat, esurit, esse. Notandum autem, in quibusdam magis in usu esse frequentatiua à frequentatiuis, quàm à primitiuis, ut lectito, à lecto lectas quod nõ est in usu, sicut nec legito, scriptito à scripto scriptas, quod item non in usu, ab edo præterea. eso esas ἄχρηστον, à supino esu at ab eso, in usu esito. in quibusdam uero, & à primitiuis, & à frequentatiuis in usu frequentatiua, ut à dico, dicto, à quo dictito. Hæc Gellius non à supino, ut Priscianus, sed à præterito passiuo format lib. viii. cap. vi. cui non accedo.

De figuris uerborum.

Quot sunt figuræ uerborum? tres simplex ut taceo, curro. composita ut conticeo, cõcurro. Decomposita, ut conticesco, recurso.

De personis uerborum.

Quot sunt personæ uerborum? tres prima, ut amo. secunda, ut amas. tertia, ut amat. & similiter in plurali, prima ut amamus. secunda, ut amatis. tertia, ut amant.

Quare imperatiuus modus non habet primam personam in numero singulari? quia naturaliter imperans, ab eo, cui imperat, diuiditur, cum ergo prima persona est, quæ loquitur, ipsa sibi imperare non solet. nisi aliis imperans, se quoq; immisceat. & hinc est q̃ in plurali numero imperatiuus modus primam habet personam, ut moriamur, & in media arma ruamus. quanquam tunc non imperatiua, sed suppositiua & hortatiua uocantur, quæ græci ὑποθετικὰ, & παρακελευστικὰ uocãt qui melius

q̃ nos, hanc pluralis numeri personam ab imperatiuis separant.

De numero uerborum.

Quot sunt numeri uerbo℞? duo singularis, ut amo. Pluralis, ut amamus.

De coniugatione uerborum.

Quot sunt coniugationes uerborum? quatuor. prima, quæ in secunda persona indicatiui modi uel habet as, ut amo amas, uel aris, ut amor amaris. Secunda, quæ in secunda persona præsentis indicatiui modi, uel habet es, ut doceo doces, uel eris penultima longa, ut doceor doceris. Tertia, quæ in secunda persona præsentis indicatiui modi uel habet is breuem ut lego legis, uel eris penultima breui, ut legor legeris. Quarta, quæ in secunda persona præsentis indicatiui modi uel habet is longam ut audio audis, uel iris penultima longa, ut audior audiris.

Sed facilius cognoscent pueri uerba tertiæ coniugationis à uerbis quartæ differre, in Imperatiuo & Infinitiuo. nam tertiæ coniugationis uerba faciunt in imperatiuo in e, in secunda persona singulari, in infinitiuo uero in ere. penultima breui, ut lego. legis. lege. legere. aspicio. aspicis. aspice. aspicere. Quartæ uero coniugationis uerba habent i in secunda persona singulari imperatiui modi. in infinitiuo uero ire penultima longa. ut audio. audis. audi. audire. Tussio. tussis. tussi. tussire.

Illud etiam notãdum uerba primæ coniugationis are & ari & arem & arer & eris uel ere producere in penultima ut amare. amari. amarem. amarer. ameris uel amere. secundæ uero ere & eri & erem & erer & aris uel are. ut docere. doceri. docerẽ. docerer. docearis uel doceare. Quartæ autẽ ire & iri & irẽ & irer, & aris uel are, ut audire audiri. audirem. audirer, audiaris uel audiare. sed aris uel are producit in omni uerbo. Tertiæ uero coniugationis ite, ere, infinitiui tantũ ere. erem. eres. eret. erent. erer etiã primam personam tantum optatiui. & eris uel ere secundam indicatiui passiui corripere. ut legite. legere. legerẽ. legeres. legeret. legerent. legerer. legeris uel legere. erunt autem, & ere præteriti perfecti indicatiui modi in omni coniugatione producunt e, ut amauerunt uel amauere. docuerunt uel docuere. legerunt uel legere. audiuerunt uel audiuere.

De præteritis.

Primæ coniugationis præterita quot regulas habent? quinque?

Quæ est prima?

Omnia uerba primæ coniugationis à secunda persona præsentis indicatiui modi abiectas & addita ui, faciunt præteritum ut amo amas amaui. præter duodecim, quæ per ui syllabas faciunt præteritum, & do dedi. sto steti, lauo laui. iuuo iuui. ut ostendunt hi uersus.

Cum domo iunge mico.cubat.& neco.cum frico.cum pli.
Et tonat,atq; sonat.secat,& crepo.nexo.uetoq;.
Doq;,dedi,& laui lauo.sto stetit.& Iuuo Iuui.

Quæ est secunda?

Plico & mico cum præpositione composita per ui syllabas faciunt præteritum,ut applicui.dimicui.Inueniuntur etiam in aui, sed raro, Cum nomine autem composita in aui faciunt,ut multiplicaui.duplicaui.

Quæ est Tertia?

A.cubo composita tam primæ, quàm tertiæ coniugationis inueniuntur, ut accubo accubas, & accumbo accumbis.Incubo incubas & incumbo incumbis. habent tamen commune præteritum accubui. Incubui, quæ primæ coniugationis sunt in præsenti sine m, tertiæ uero habent m ante b.

Quæ est quarta?

Do monosyllabis compositum transit in tertiam coniugationem, & preteritum geminat,ut reddo reddidi.Cum di syllabis uero,est primæ cõiugationis, ut uenundo uenundas uenundedi. circundo circundas circundedi. pessundo pessundas pessundedi.

De præteritis secundæ coniugationis.

Omnia uerba secundæ coniugationis quacũque antecedente consonante, eo in ui syllabas conuersa,faciũt præteritum,ut doceo docui. egeo egui. præter quæ excipiuntur,quæ quinq; comprehenduntur regulis.

Quæ est prima?

Iubeo iussi facit. sorbeo, quod & sorbo dicitur, sorpsi uel sorbui. mulceo mulsi. maneo mansi. neo neui. quieo quieui. hæreo hæsi. luceo luxi. pelluceo pelluxi. cieo cies, quod & cio cis dicitur,ciui uel cii. torqueo torsi cum compositis.nam composita simplicium formationem plerumque sequuntur.

Quæ est secunda?

In ueo desinentia,mutant eo in i,ut moueo moui.conniueo tamen & conniui,& connixi facit.

Quæ est tertia?

In deo,si habent uocalem longam,uel ar ante deo,mutant deo in si,ut rideo risi.ardeo arsi.præter strideo stridi.si uero i uel e breuem,eo in i conuertunt.ut uideo uidi.sedeo sedi. Si au diphthongum,præteritum passiuæ declinationis habebunt.ut audeo ausus sum, gaudeo gauisus sum. Sunt quæ præteritum geminant,ut mordeo momordi.pendeo pependi, spondeo spopondi: tondeo totondi.

Sed sciendum geminantia præterita, in compositione non geminari ut remordeo remordi. respondeo respondi. præter quæ à do sto disco posco componuntur. ut condo condidi. consto constiti. dedisco dedidici. reposco repoposci. A curro tamen composita utroq; modo est inuenire, ut decurri & decucurri. à repungo etiam repupugi legimus.

Quæ est quarta?

In geo, l uer r præcedente, in si, uocali uero longa in xi faciunt. ut algeo alsi, turgeo tursi. lugeo luxi. mulgeo tamen mulxi habet differétiæ causa.

Quæ est quinta?

In leo alia antecedente consonante in eadem syllaba, & ab oleo, & leo composita, per ui syllabam faciunt præteritum, ut impleo impleui, exoleo exoleui. releo releui. oleo & oleui & olui facit, & sic redoleo. soleo tamen solitus sum, & solui.

De præteritis tertiæ coniugationis.

T Ertiæ coniugationis præterita quot regulis comprehenduntur? uiginti.

Quæ est prima?

In bo uocali longa antecedente, in psi faciunt, ut scribo scripsi. Cætera uero in bi. ut bibo bibi. præter incumbo incubui, & alia à cubo composita.

Quæ est secunda?

In co, antecedente n, illa abiecta, o in i conuertunt, ut uinco uici. s uero antecedente, mutant sco in ui syllabam, ut Pasco paui. consuesco & consueui & consuetus sum facit. Præter disco didici. compesco compescui. posco poposci, conquinisco conquexi. Vocali autem longa antecedente, co in xi conuertunt, ut dico dixi. ico tamen, cuius penultima modo correpta, modo producta reperitur, ici facit, & parco peperci & sparsi.

Quæ est Tertia?

In do uocali longa præcedente, do in si uertunt, ut ludo lusi. Cedo cessi geminat ss. excipiuntur cædo cecidi penultima producta, unde occidi pro interemi. nam cecidi penultima breui à cado. est, unde occidi pro interii. Pedo pepedi. cudo cudi & cusi, strido stridi. n. uero antecedente, o in i commutant. sed n tria abiiciunt fundo fudi. findo fidi. scindo scidi. cætera uero seruant, ut pando pandi. accendo accendi. scando scandi. præter tundo quod & abiicit n, & tutudi facit. pendo etiam & tendo geminant primam, ut pependi. tetendi. fido fidi olim, nunc fisus sum facit. & diuido diuisi. A do composita geminant. ut trado tradidi, condo condidi, unde abscondo abscondidi.

Quæ

Quæ est quarta?

In go r antecedente, go in si conuertunt, ut mergo mersi. Cætera uero in go uel guo in xi faciunt præteritum, ut ango anxi. tingo uel tinguo. tinxi. rego rexi. præter pango pepigi & pegi & panxi. tango tetigi. pungo pupugi, uel punxi. frango fregi. ago egi. lego legi cum compositis, notantur neglexi. dilexi. intellexi à lego composita.

Quæ est quinta?

In ho in xi faciunt, ut ueho uexi. traho traxi.

Quæ est sexta?

In lo præteritum faciunt in lui, ut alo alui. præter uello uelli uel uulsi, sallo salli. psallo psalli. precello perculi. excello exculi & excellui. quod tamē magis ab excelleo formatur. Excipiuntur etiam geminantia, ut pello pepuli. fallo fefelli. tollo tetuli, pro quo sustuli dicimus.

Quæ est septima?

In mo uocali longa precedente, o in ipsi conuertunt, ut demo dempsi. Cætera uero in ui syllabas, ut tremo tremui. præter emo emi. premo pressi.

Quæ est octaua?

In no. antecedente o uel g, in ui syllabas faciunt præteritum, ut pono posui gigno genui. similiter & à cano composita, ut concino concinui, & cōcini. Cætera uero faciunt in ui syllabam, ut sino siui. sterno straui. sperno spreui. lino liui & lini. nam leui & releui magis sunt à leo, quod non est in usu. Excipiuntur temno tempsi. Cano cecini.

Quæ est nona?

In po e breui antecedente, in ui syllabas faciunt, ut strepo strepui. Cætera uero in psi, ut carpo carpsi. præter rumpo rupi.

Quæ est decima?

In ro per ui syllabam terminant, ut tero triui. quæro quæsiui, sero seui, cuius composita etiam per ui syllabas faciunt, sed mutata significatione, ut desero deserui. excipiuntur gero gessi. uro ussi. uerro uersi, & uerri. curro cucurri.

Quæ est undecima?

In so in ui syllabam faciunt, ut lacesso lacessiui & lacessi. Accerso accersiui. Demuntur facesso facessis facessi. capesso capessi. uiso uisi. quæso quæsi & quæsiui. pinso pinsui.

Quæ est duodecima?

In to c præcedente, quatuor inueniuntur. flecto. necto. plecto. pecto, quæ faciunt flexi, plexi, nexi, uel nexui. pexi uel pexui, & pectui. præcedente ue-

ro e breui, duo, ut peto petiui. meto messui. r similiter, duo, uerto uerti sterto stertui. tt geminato unum mitto misi & unum item in sto, ut. sisto, quod cum significationem actiuam habet, caret præterito, cum uero absolutam, facit steti. sicut sto cum suis compositis, ut desisto destiti.

Quæ est tertiadecima?

In xo duo inueniuntur texo, & nexo, quæ in ui syllabas faciunt. ut texui, nexui. sed nexo est primæ.

Quæ est quartadecima.

In cio si a præcesserit, a in e uersa, & o remota, faciunt præteritum, ut facio feci, iacio ieci. sint uero præcesserit i, illo in e uerso, in xi faciunt, ut aspicio aspexi. icio tamen ici facit, & elicio elicui.

Quæ est quintadecima?

In dio & in gio, o remota, faciunt præteritum, ut fodio fodi. fugio fugi.

Quæ est sextadecima?

In fio unum est, fio fis factus sum. unum item in io ut meio sine præterito & supino, & unum in quio, inquio, quod inquid tantum habet. unum etiam in rio pario peperi.

Quæ est decimaseptima.

In pio ca præcedente mutant a in e, & abiecta o faciunt præteritum, ut capio cepi. cu uero, o in ui syllabam conuertunt, ut cupio, cupiui. quod nõ puto esse etiam quartæ, ut Priscianus ait. nam illud Lucretii sic legendũ, Naturæ primus terrarum claustra cuperet, ut sit uersus miurus, quo sæpe Lucretius utitur. de quo uersu nos abunde infra tractabimus in libro de metris. rapio rapui facit. sapio & sapui, & sapiui unde resipui, & resipiui. Cœpio quod in usu non est, cœpi. Terentius tamen in Adelphis à cœpio cœperet usus est, Sinerem ego illum? aut non sex totis mensibus prius olfecissem, q̃ ille quicquam cœperet.

Quæ est decimaoctaua?

In tio, in si faciunt geminato ss, ut concutio concussi, quatio quassi.

Quæ est decimanona?

In uo syllabam, l antecedente, o in i uertunt, ut soluo solui. uocali uero in xi, uiuo uixi. in uo autem syllabas, mutant o in i, ut acuo acui, præter coquo coxi, linquo liqui. pluo pluui. struo struxi.

De præteritis quartæ coniugationis.

Verba quarte coniugationis quomodo faciunt præteritum? in ui syllabam & ii exclusa u per concisionem, ut audio audiui & audii. salio saliui & salii tam de sale, q̃ de saltatione, demuntur in cio plurium syllabarum

duabus. quæ si n habent ante cio, faciunt in xi, ut uincio uinxi. sancio san xi, & sanciui olim. sin uero minime, in si, ut raucio rausi. farcio farsi. Item aio ai. campio campsi. haurio hausi. sepio sepsi. sentio sensi. uenio ueni. & à pario & salio composita, ut operio operui. assilio assilui. quia salio etiam salui facit. sed comperio comperi facit, & reperio repperi pp geminato in carmine.

De præteritis uerborum in or.

In or desinentia quomodo faciunt præteritum? non habent. quia in or omnia carent præterito, & iis quæ ab illo deriuantur. assumunt autem participium præteriti perfecti, & plusquamperfecti, & substantiuũ uerbum, & usum præteritorum complent, ut amor, amatus sum, & amatus fui, & sic in omnibus.

De supinis.

Supinorum regulæ quod sunt? septem.

Quæ est prima?

In ui syllabam, commutant ui in tum, ut amaui amatum, petiui petitum. demuntur abolitum. adultum. agnitum. cautum. cognitum. consitum. fautum. insitum. lautum & lotum. pastum. potum. saltum. nam salitum per simplex l, seruat. satum solutum, sepultum. uenum. in or primæ in atum, ut moratum auxiliatum.

Quæ est secunda.

In ui syllabas commutant eas in itum, ut domui domitum. præter altum nam alitum seruat. Item apertum. cassum. nam caritum seruat. censum. cultum. consultum. concentum cum cæteris à cano. doctum. excelsum. frictum. indutum. messum. mistum. nectum. occultum. passum. pistum. raptum cum compositis correptum. surreptum. sectum statutum. tentum. textum. tostum. In or secundæ in itum. ut ueritum. præter confessum. fassum. misertum. ratum. tutum, & tuitum.

Quæ est tertia?

In ci. gi. qui. xi. commutant eas in ctum, ut uici uictum. legi lectum. dereliqui derelictum dixi dictum. præter fixum. flexum. fluxum fugitum. fictum. mictum, pictum, rictum. strictum abiiciunt n. peperci sine supino. in gor etiam & scor & in uor syllabas, in ctum faciunt, ut fungor functum. proficiscor profectum fruor fructum, & fretum olim etiam fruitum. præter adeptum. commentum. fessum. unde defessum. iratum. natum, oblitum. pastum. ultum.

Quæ est quarta?

In mi pi.psi.in ptum, ut scripsi scriptum. rupi ruptum. emi emptum. præter campsi campsum.

Quæ est quinta?

Indi.li.ri.si.ti.in sum, ut momordi morsum.tutudi & tunsum, & tusum. fefelli falsum.falli salsum. uerri uersum, quod est etiam à uerti. sensi sensum pandi passum geminat ss, quod & à patior, & pateo idem est. demuntur gestum.haustum.indultum.latum.mulctum.nam mulsum seruat pistum.partum.statum.tentum.nam tensum seruat tortum.ustum. Item composita à do ut inditum. ab abscondo tam absconsum, q̃ absco̅ditum, sed absconditum melius inquit Diomedes.quartæ etiam coniugationis uerba habentia l uel r ante si, ut fartum. sartum. fultum. In dior item & tior & tor, in sum faciunt. ut mensum orsum. assensum. usum.præter amplexum.mentitum partitum.potitum.sortitum.

Quæ est sexta.

In bor, in psum. ut labor lapsum. & in quor & in rior in tum. ut loquor locutum.orior ortum. & in ror in stum faciunt, ut queror questum.morior tamen mortuum, unde mortuus.

Quæ est septima.

Largior largitum habet, & molior molitum.

Quæ activa supinum non habent.

Compesco.cerno.renuoq; & respuo.lingo.
Sugo.refello.timet.lamboq;, atq; urgeo.caluo.
Visoq; cum metuo.posco.linquo.arceo.disco.
Ambigoq; annumeres, quæ sunt sine cuncta supinis.

Quæ neutra supinis deficiunt.

Strideo.sterto.rudo.stridit.micat.æstuo.parco.
Et conquinisco.psalloq;, & obedio.dego.
Et scalpo, & scando, scabit, & pauet.horreo.mando.
Adiice glisco.tremo.nec non satagoq;, luoq;,
Et furit, atq; uolo.lucet.pelluceo.fulget.
Exurio.horresco.feruesco, & talia cuncta,
Et quæ præteritum per ui dant uerba secundæ,
Vt caleo calui pauca hæc tamen excipe, sicut
Torret.olet.ualeo.paretq;.doletq;.latetq;
Et placeo, & noceo, & libeo, & careo, pateoq;.
Quamquam sunt per ui, retinent tamen ista supinum.

De uerbis defectiuis.

Quæ sunt uerba defectiua? quæ deficiunt numeris, modis, temporibus, &

personis

personis non tamen omnibus.

Forem.fores.foret.forent.infinitiuo fore. Meio, meiis. Imperatiuo meie meiat.meiamus meiite. Futuro meiito. Infi.meiere.

Infit infiunt, & infio antiquum.

Quæso.quæsimus.quæsere.nec dicas quæsumus per u.

Faxo.faxis.faxit.faxunt, & faxint.

Inquio, seu inquam. sed hanc uocem futuri temporis esse uult Priscianus.inquis.inquit.inquiet.inquie.

Ausim.ausis.ausit, & ausint.

Cedo idest dic.

Aio ais ait.aiunt. aiebam cum toto imperfecto. ait. aies. Imperatiuo ai. in plurali aiamus.Futuro optatiui aiat.in plurali aiatis.aiant.

Imperatiuo aue.in plurali auete. Futuro aueto. Infinitiuo auere. eodem modo salue & uale.sed uale à ualeo est.quare non est defectiuum.

Furis.daris.faris.prima positione deficiunt.

Ouat ouans habet participium. cuius tamen uerbi declinatio per multas etiam uoces inuenitur.

Apage.apagete.apagesis, pro apage si uis, sicut sodes pro si audes, quod est blandientis, sicut amabo, & capsis, pro cape si uis, & sis pro si uis.

Odi.noui.coepi.memini præteritum perfectum tantum habent, & quæ à præterito deriuantur. memini habet etiam memento & mementote.

Volo & malo imperatiuo & supinis deficiunt.malo etiam futuro indicatiui.sed de his in declinatione uerborum cumulatissime dicemus.

De Anomalis.

Quæ sunt anomala? quæ aliorum uerborum inclinatum non sequuntur. nec dicendum anormala cum r post o, sed sine r, quia græcum est τὸ ἀνώμαλον, quod significat asperum, uarium, & sine planitie.

Anomala autem sunt hæc.

Sum es est.uolo uis uult.fero.fers fert.edo es est, cum compositis, de quibus abunde dicemus in declinatione uerborum.

Quæ sunt que in imperatiuo per apocopen proferuntur? Dic. duc. fac. fer pro dice.duce.face.fere.

Quæ aliorum præteritis, & supinis utuntur.

Arguor à conuincor conuictus sum. habet & argutus sum. Cerno à cresco creui cretum.calesco à caleo calui cum similibus in sco. ferio à percutio percussi percussum.fero à tulo tuli latum. furo ab insanio insaniui sine

supino. liquor à liquefio liquefactus sum. medeor à medicor, medicatus sum. poscor à postulor postulatus sum. Quatio à concutio concussi concussum. nam quassi non est in usu, reminiscor à recordor recordatus sum. sido à sedi sessum. sisto à sto steti statum. sunt qui rectius statui statutum habere dicant. tollor à suffero sublatus sum. uescor à pascor pastus sum,

Quæ perfecta sunt à diuersis instantibus?

Acui ab aceo & acuo. creui à cresco & cerno, frixi à frigeo & frigo. luxi à luceo & lugeo. minxi à meio & mingo, passus sum à pandor & patior. paui à pasco & paueo. pependi à pendeo & pendo. tuli à tulo & fero. uersus sum à uertor & uerror.

Quæ sunt in prima persona confusa?

Appello appellas & appellis. dico dicas & dicis. fundo fundas & fundis. lauo lauas & lauis. lego legas prima longa, & lego legis prima breui. mando mandas & mandis. prædico prædicas penultima correpta, & prædico prædicis penultima longa. pinso pinsas & pinsis. sero seras & seris. sono sonas & sonis. uolo uolas & uis.

Quæ in indicatiuo dupliciter efferuntur?

Caueo & cauo. conniueo & conniuo. denseo & denso. dureo & duro. excelleo & excello. ferueo & feruo. frigeo & frigo. fulgeo & fulgo. lenteo. & lento. oleo & olo. sorbeo & sorbo. strideo & strido tergeo & tergo. unio & uno,

Quæ habent duplicem coniugationem?

Morior. orior. potior. quæ & tertiæ & quartæ coniugationis inueniuntur. In infinitiuo tamen mori tantum dicimus secundum tertiam, & oriri, & potiri secundum quartam. apud uetustissimos etiam patio & cupio & tertiæ & quartæ inueniuntur.

Quæ habent duo aut tria præterita?

Cudo cussi & cudi. explico explicui & explicaui, pango pepegi, & panxi & pegi, pungo pupugi & punxi. sino sini & siui. tundo tutudi & tunsi.

Quæ ancipiti terminatione in eadem significatione leguntur.

Assentio & assentior. labo & labor. mereo & mereor. reuerto & reuertor, & alia plurima apud Priscianum.

Interrogationes de uerbo.

Amo quæ pars orationis est? uerbum. Quare? quia cum modis & temporibus est significatiuum agendi.

Amor quæ pars orationis est? uerbum, quare? quia cum modis & tempori

bus est significatiuum patiendi.

Largior quæ pars orationis est? uerbum.quare? quia cum modis & tempo ribus est & agendi & patiendi significatiuum.

Amo cuius generis? actiui.quare? quia in o desinens potest facere transitionem ad aliquod rationale animal,unde possit fieri conuersa locutio in prima, uel in secunda persona , uel saltem in secunda per assumptionem r, ut tu amas me.ego amor à te.Plato amabat Socratem. Socrates amabatur à Platone.Ego amo te.tu amaris à me.

Amor cuius generis? passiui.quare? quia in or desinens,uenit ab actiuo per assumptionem r, quod est amo.sicut doceor à doceo.legor à lego.

Aro cuius generis? neutri.quare? quia in o desinens non potest facere transitionem ad aliquod rationale animal , unde possit fieri conuersa locutio in prima uel in secunda persona , uel saltem in secunda per assumptionem r. hoc est non potest habere accusatiuum significantem hominem,non enim dici potest aro Socratem,sicut amo Socratem.

Amplector cuius generis ? communis.quare ? quia in or desinens utranque habere potest significationem,hoc est & actiuam & passiuam. actiuam. sic ego amplector te.passiuam sic,ego amplector à te.

Auxilior cuius generis? Deponentis.quare? quia deponit alteram significationem,hoc est uel actiuam.uel passiuam.Sed auxilior deponit passiuã, ut auxilior tibi,lætor uero actiuam.ut letor uirtute.

Amo cuius temporis? præsentis.quare? quia præsens tempus designat circa actionem , uel passionem. sed amo circa actionem , amor uero circa passionem.

Amabam cuius temporis? præteriti imperfecti.quare? quia rem cœptam, sed non dum perfectam ostendit.

Amaui cuius temporis ? Præteriti perfecti.quare? quia rem perfectam esse significat.

Amaueram cuius temporis? Præteriti plusquamperfecti.quare? quia osten dit aliquid iampridem esse perfectum.

Amabo cuius temporis? Futuri.quare? quia rem aliquam fore ,hoc est futu ram esse demonstrat.

Amo cuius modi? indicatiui. quare? quia indicat rem esse.amabam.amaui. amaueram cuius modi? indicatiui.quia indicant rem fuisse.
Amabo cuius modi? indicatiui.quare? quia indicat rem fore.

Ama cuius modi imperatiui.quare ? quia imperat rem esse . Amato cuius modi imperatiui.quare? quia imperat rem futuram esse.

Quare non dixisti etiam fuisse? quia in imperatiuo non est præteritum.nõ

enim quod factum est, ut infectum sit, imperare quisquam potest, neque ut factum sit, quod factum non fuerit.

Vtinam amarem cuius modi? Optatiui. quare? quia eget aduerbio optãdi, ut perfectum significet sensum.

Cum amarem cuius modi? Subiunctiui. quare? quia subiungit sibi aliud uerbum, uel subiungitur alteri uerbo, ut perfectum significet sensum.

Amare cuius modi? Infinitiui. quare? quia nec numeros, nec personas definit, sed eget sola alterius uerbi coniunctione.

Amo cuius speciei? primitiuæ. quare? quia à nullo deriuatur.

Amasco cuius speciei? deriuatæ. quare? quia deriuatur ab amo.

Amo cuius figuræ? simplicis. quare? quia simpliciter profertur.

Deamo cuius figuræ? compositæ. quomodo componitur ex de & amo.

Contremisco cuius figuræ? decompositæ. quare? quia non per se componitur, sed à composito deriuatur, quod est contremo contremis.

Amo cuius personæ? primæ. quare? quia est prima uox uerbi. uel quia cum loquitur de se, ipsa pronuntiat.

Amas cuius personæ? secundæ. quare? quia est secunda uox uerbi, uel quia ad eam prima loquitur directo sermone.

Amat cuius personæ? tertiæ. quare? quia est tertia uox uerbi, uel quia de ea prima loquitur ad secundam, extra se, & illam posita, ad quam dirigit sermonem. quod quia uidetur obscurum, sic clarius. tertia persona est de qua posita extra primam & secundam. prima loquitur ad secundam.

Amare cuius personæ? nullius & numeri. nullius. quare? quia omnia infinita. impersonalia. gerundia, & supina numeris, & personis deficiunt.

Amo cuius numeri? singularis. quare? quia singulariter profertur.

Amamus cuius numeri? pluralis. quare? quia pluraliter profertur.

Amo cuius coniugationis? primæ. quare? quia in secunda persona præsentis, indicatiui modi habet a productum ante s ut amo amas & in prima, & secunda persona pluralis numeri id ipsum a productũ ante mus, & ante tis, ut amamus. amatis, & infinitiuo ante re ut amare.

Amor amaris cuius coniugationis? primæ. quare? quia in secunda persona præsentis, indicatiui modi habet a productum ante ris, ut amor amaris.

Doceo doces cuius coniugationis? secundæ. quare? quia in secunda persona præsentis indicatiui modi habet e productum ante s ut doceo doces. & in prima, & secunda persona pluralis numeri id ipsum e productum ante mus & ante tis, ut docéus, docetis. & in infinitiuo ante re, ut docere.

Doceor cuius coniugationis? secundæ. quare? quia in secunda persona præsentis indicatiui modi habet e productum ante ris, ut doceor doceris.

Lego

Lego legis cuius coniugationis? tertiæ. quare? quia in secunda persona præsentis indicatiui modi habet i correptum ante s, ut lego legis & in prima & secunda persona pluralis numeri id ipsum i correptum ante mus, & ante tis, ut legimus. legitis in infinitiuo uero e correptum ante re, ut legere.

Legor legeris cuius cõiugationis? tertiæ. quare? quia in secũda persona præsentis indicatiui modi habet eris penultima breui, ut legor legeris.

Audio audis cuius coniugationis? quartæ. quare? quia in secunda persona præsentis indicatiui modi habet i productũ ante s, ut audio audis. & in prima & secunda persona pluralis numeri id ipsum i productum ante mus, & ante tis, ut audimus, auditis, & in infinitiuo ante re, ut audire.

Audior audiris cuius coniugationis? quartæ. quare? quia in secũda persona præsentis indicatiui modi habet i productũ ante ris ut audior audiris.

Declina amo amas.

Indicatiuo modo tempore præsenti singulariter. Ego amo. tu amas ille amat Pluraliter nos amamus. uos amatis. illi amant. Præterito imperfecto. S. ego amabam, tu amabas. ille amabat. Plu. nos amabamus. uos amabatis. illi amabant. & per infinitum sic. S. ego amare pro amabam, tu amare pro amabas. ille amare pro amabat. P. nos amare pro amabamus. uos amare pro amabatis. illi amare pro amabant. Præterito perfecto. S. ego amaui. tu amauisti. ille amauit. P. nos amauimus. uos amauistis. illi amauerunt, uel amauere. ex quibus hæc per syncopen. tu amasti pro amauisti. uos amastis pro amauistis. illi amarunt pro amauerunt. Præterito plusquamperfecto. S. ego amaueram. tu amaueras. ille amauerat. P. nos amaueramus. uos amaueratis. illi amauerant. Et per concisionem. S. amaram amaras amarat. Pluraliter. amaramus amaratis amarant. Futuro. S. ego amabo. tu amabis. ille amabit. P. nos amabimus. uos amabitis. illi amabunt.

Imperatiuo modo tempore præsenti ad secundam & tertiam personam. S. ama tu. amet ille. P. amate uos. ament illi. Futuro. S. amato tu amato ille. P. amatote uos. amanto illi.

Prima enim persona pluralis numeri, quæ datur imperatiuis, hortandi est, non imperandi, ut amemus uirtutem o condiscipuli. pugnemus o commilitones. moriamur, & in media arma ruamus.

Optatiuo modo tempore præsenti, & præterito imperfecto. Singulariter utinam ego amarem. tu amares ille amaret. Pluraliter utinam nos amaremus uos amaretis. illi amarẽt. Præterito pfecto & plusquamperfecto S. utinam ego amauissem. tu amauisses. ille amauisset. P. utinã nos ama-

uissemus. uos amauissetis. illi amauissent. Et per syncopen. S. utinam ego amassem.tu amasses.ille amasset. P. utinam nos amassemus. uos amassetis.illi amassent. Futuro. S. utinam ego amem. tu ames. ille amet. P.utinam nos amemus.uos ametis.illi ament.Diomedes tamen separatim declinat sic,tempore præsenti utinam amem.imperfecto utinam amarem. Perfecto utinam amauerim. Plusquamperfecto utinam amauissem.Futuro utinam amen.sed de his in fragmentis plura.

Subiunctiuo modo tpe præsenti.S.cum ego amẽ tu ames.ille amet. P. cum nos amemus.uos ametis.illi amẽt. Præterito ĩpfecto.S.cũ ego amarẽ. tu amares.ille amaret.P.cum nos amaremus.uos amaretis. illi amarent. Præterito pfecto.S.cum ego amauerim.tu amaueris.ille amauerit. P. cũ nos amauerimus.uos amaueritis.illi amauerint. Et p syncopam. S.amarim.amaris,amarit.P.amarimus.amaritis.amarint. Præterito plusquam perfecto.S.cũ ego amauissem.tu amauisses,ille amauisset.P.cũ nos amauissemus.uos amauissetis.illi amauissent.& p cõcisionẽ.S.cũ eo amassem. tu amasses ille amasset.P.cũ nos amassemus.uos amassetis. illi amassent. Futuro.S.cũ ego amauero.tu amaueris.ille amauerit.P.cũ nos amauerimus.uos amaueritis,illi amauerint.& p syncopen. S. cum amaro amaris amarit.P.cum amarimus amaritis amarint. Sed nota in secũda persona singularis numeri præteriti perfecti subiunctiui modi i ante s corripi,& similiter in prima & secunda pluralis ante mus,& tis ut.S.cũ amauerim amaueris.P.cum amauerimus amaueritis,in secunda uero psona singularis numeri ante s,& in prima & secũda pluralis futuri eiusdẽ modi.ante mus,& tis pduci.ut.S.cũ amauero amaueris.P.cũ amauerimus amaueritis.hinc illud,dederis in carmine uires, & uitam dederitis in undis.

Infinitiuo modo tempore præsenti,& præterito imperfecto amare.Præterito perfecto,& plusquamperfecto amauisse,& per cõcisionem amasse. Futuro amatum ire,uel amaturum esse. Gerundia uel participalia nomina amandi amando amandum.Supina amatum amatu.

Quot participia trahũtur ab hoc uerbo actiuo? duo.quæ? alterũ præsentis, & præteriti imperfecti temporis in ns,quod est amãs,id est qui amat, uel qui amabat,alterum futuri in rus,quod est amaturus, idest qui amabit.

Amans unde formatur? à prima persona præteriti imperfecti indicatiui modi,mutata bam in ens,ut amabam.bam in ens,fit amans.

Amaturus unde formatur? ab ultimo supino quomodo? amatum amatu,addita rus fit amaturus.

Quæ non faciũt præteritũ pfectũ in aui? hæc quæ his uersibus annotant.

Dat,domat,atq; crepat,micat.& iuuat,& plicat.& stat.

His fricat,& uexat.sonat,& necat adde,lauatq;.
Et secat,atq; cubat.tonat.hæc neu dice per aui.

Declina sono sonas per primas personas singulares.

Sono.sonabã.sonui sonueram.sonabo. In impatiuo non sunt utinã sonarẽ. sonuissem.sonẽ. Cum sonem. sonarem. sonuerim. sonuissem. sonuero.

Quot tempora deriuantur à præterito perfecto indicatiui? sex, quæ hoc disticho comprehenduntur.

Præteritum de se sex format tempora,ram.sem.
Rim quoq;. semq; iterum,postmodo,ro.se.dabit.

Dic præteritum à lauo & iuuo cum deriuatis ab eis.

Laui laueram.lauissem.lauerim.lauissem.lauero.lauisse.
Iuui iuueram.iuuissem.iuuerim.iuuissem.iuuero iuuisse.

Dic præteritum à do sto & deriuata ab eis.

Dedi dederam.dedissem.dederim.dedissem.dedero.dedisse.
Steti.steteram.stetissem.steterim.stetissem.stetero.stetisse.

Inflecte amo per primas personas, hinc per secundas retrorsum, inde per tertias,donec declinaueris totum uerbum.

Amo.amabam.amaui.amaueram amabo. utinam amarem. amauissem. amẽ.cum amem. amarem.amauerim.amauissem.amauero.Retrorsum. Cum amaueris.amauisses.amaueris.amares.ames.utinam ames.amauisses.amares.amato.tu.ama.amabis,amaueras.amauisti.amabas.amas. Amat.amabat.amauit.amauerat.amabit. amet. amato ille. utinã amaret. amauisset amet.cũ amet. amaret. amauerit, amauisset.amauerit. Cum amauerimus.amauissemus.amauerimus. amaremus. amemus. utinam amemus.amauissemus.amaremus.amabimus.amaueramus. amauim⁹. amabamus.amamus.Amatis.amabatis amauistis.amaueratis. amabitis. Amate.amatote. Vtinã amaretis.amauissetis.ametis.cum ametis.amaretis.amaueritis,amauissetis amaueritis.Cum amauerint.amauissẽt.amauerint.amarent.ament.Vtinã ament.amauissent.amarent.amãto.amẽt. Amabunt.amauerant.amauerunt,uel amauere,amabant amant.

Amor uerbum passiuum quomodo flectitur?

Ndicatiuo modo tempore præsenti. S. ego amor.tu amaris,uel i amare.ille amatur.P. nos amamur.uos amamini illi amantur.

Præterito imperfecto, Singulariter ego amabar.tu amabaris,uel amabare.ille amabatur.Pluraliter.nos amabamur.uos amabimini.illi amabantur.Et per infinitum. Singulariter ego amari pro amabar.tu amari pro amabaris.ille amari pro amabatur.Pluraliter nos amari pro amabamur uos amari pro amabamini.illi amari pro amabantur præterito perfecto

S. ego amatus ſum uel fui.tu amatus es,uel fuiſti.ille amatus ē, uel fuit, P.nos amati ſumus uel fuimus uos amati eſtis,uel fuiſtis. illi amati ſunt fuerunt uel fuere.In fœminino genere.Singulariter ego amata ſum,uel fui.tu amata es,uel fuiſti.illa amata eſt,uel fuit.P.nos amatæ ſumus,uel fuimus.uos amatæ eſtis uel fuiſtis.illæ amatæ ſunt fuerunt,uel fuere. In neutro genere,Singulariter,ego amatum ſum uel fui.tu amatum es, uel fuiſti.illud amatum eſt,uel fuit.P.nos amata ſumus,uel fuimus. uos amata eſtis uel fuiſtis.illa amata ſunt,fuerunt,uel fuere. Præterito pluſquamperfecto. Singulariter ego amatus eram uel fueram. tu amatus eras, uel fueras.ille amatus erat,uel fuerat.P.nos amati eramus, uel fueramus,uos amati eratis.uel fueratis. illi amati erant, uel fuerant. Et in fœminino,ego amata eram.& in neutro ego amatum eram. Futuro. S. ego amabor.tu amaberis.uel amabere.ille amabitur. P. nos amabimur. uos amabimini.illi amabuntur.

Imperatiuo modo tpe præſenti ad ſecundã,& tertiã perſonã. S. amare tu. ameť ille.P.amamini uos amentur illi.Futuro.S. amator tu amator ille. P.amaminor uos.amãtor illi.amemur nos hortandi eſt,non imperandi.

Optatiuo modo tempore præſenti,& præterito imperfecto.S.utinam ego amarer.tu amareris,uel amarere.ille.amaretur. P. utinam nos amaremur.uos amaremini illi amarentur. Præterito pfecto & pluſquamperfecto.S.utinã ego amatus eſſem uel fuiſſem.tu amatus eſſes uel fuiſſes.ille.amatus eſſet,uel fuiſſet.P.utinam nos amati eſſemus, uel fuiſſemus. uos amati eſſetis,uel fuiſſetis.illi amati eſſent uel fuiſſent.Et in fœminino ego amata eſſem.uel fuiſſem.Et in neutro ego amatum eſſem, uel amatum fuiſſem.Futuro.S.utinam ego amer tu ameris,uel amere.ille ametur.Pluraliter utinam nos amemur.uos amemini.illi amentur.

Subiunctiuo modo tempore præſenti.S.cum ego amer.tu ameris uel amere.ille ametur.P.cum nos amemur.uos amemini.illi amentur. Præterito imperfecto.S.cum ego amarer.tu amareris, uel amarere. ille amaretur.P.cum nos amaremur.uos amaremini.illi amarentur.Præterito perfecto.S.cũ ego amatus ſim,uel fuerim.tu amatu ſis uľ fueris. ille amatus ſit uel fuerit.P.cũ nos amati ſimus,uel fuerimus.uos amati ſitis, uel fueritis,illi amati ſint,uel fuerint.Et in fœminino ego amata ſim, uel fuerim,& in neutro ego amatum ſim,uel fuerim. Preterito pluſquamperfecto.S.cum ego amatus eſſem uel fuiſſem.tu amatus eſſes uľ fuiſſes.ille amatus eſſet,uel fuiſſet.P.cum nos amati eſſemus,uel fuiſſemus.uos amati eſſetis,uel fuiſſetis.illi amati eſſent,uel fuiſſent. & in fœminino genere ego amata eſſem,uel fuiſſem, & in neutro ego amatum eſſem, uel

fuissem.Futuro.S.cum ego amatus ero, uel fuero.tu amatus eris, uel fueris, ille amatus erit, uel fuerit.P.cũ nos amati erimus, uel fuerimus. uos amati eritis, uel fueritis.illi amati erunt, uel fuerint.& in fœminino genere ego amata ero, uel fuero.& in neutro ego amatum ero, uel fuero.

Infinitiuo modo tpe præsenti, & ꝑterito imperfecto amari. Præterito perfecto, & plusquamperfecto amatum esse, uel fuisse.Futuro amatum iri.

Quot participia trahuntur ab hoc uerbo passiuo? duo.quæ? alterum præteriti perfecti & plusquamperfecti in tus quod est amatus.i. qui amatus est, uel fuit. Alterum futuri in dus, quod est amandus. i.qui amabitur.

Amatus unde formatur? ab ultimo supino quomodo? amatum amatu, addita s fit amatus.

Amandus unde formatur? à genitiuo sui præsentis participii.quomodo? amans amantis, tis in dus fit amandus.

Amatur impersonale quomodo flectitur.

INdicatiuo modo tẽpore ꝑsenti amatur. Præterito impfecto amabatur.Præterito perfecto amatũ est, uel amatũ fuit Preterito plusquãpfecto amatũ erat uľ amatũ fuerat.Futuro amabi͛.

Imperatiuo modo tempore præsenti ametur.Futuro amator.

Optatiuo modo tempore præsenti & præterito imperfecto utinam amaretur. Præterito perfecto & plusquam perfecto utinam amatum esset uel amatum fuisset. Futuro utinam ametur.

Subiunctiuo modo tempore præsenti cum ametur. Præterito imperfecto cum amaretur. Præterito perfecto cum amatum sit uel fuerit.Præterito plusquamperfecto cum amatum esset uel amatum fuisset.Futuro cum amatum erit, uel amatum fuerit.

Infinitiuo modo tempore præsenti & præterito imperfecto amari. Præterito perfecto & plusquamperfecto amatum esse uel amatum fuisse. Futuro amatum iri.

Doceo quomodo flectitur?

INdicatiuo modo tempore præsenti. S. ego doceo. tu doces. ille docet.Pluraliter nos docemus.uos docetis.illi docent.Præterito imperfecto. S.ego docebam.tu docebas. ille docebat. P. nos docebamus. uos docebatis. illi docebant. Et per infinitum ego docere pro docebam.tu docere pro docebas. ille docere pro docebat. P. nos docere pro docebamus.uos docere pro docebatis illi docere pro docebant. Præterito perfecto.S.ego docui.tu docuisti.ille docuit. P.nos docuimus. uos docuistis.illi docuerunt uel docuere. Præterito plusquãperfecto. S. ego docueram.tu docueras.ille docuerat.P.nos docueramus.uos docueratis.

illi docuerant. Futuro. S. ego docebo. tu docebis. ille docebit. P. nos docebimus. uos docebitis. illi docebunt.

Imperatiuo modo tempore præsenti ad secundam & tertiam personam. S. doce tu. doceat ille. P. docete uos. doceant illi. Futuro. S. doceto tu. doceto ille. P. docetote uos. docento illi. nam doceamus hortandi est magis.

Optatiuo modo tempore præsenti, & præterito imperfecto. S. utinam ego docerem. tu doceres. ille doceret. P. utinam nos doceremus. uos doceretis. illi docerent. Præterito perfecto, & plusquamperfecto. S. utinam ego docuissem. tu docuisses. ille docuisset. Pluraliter utinam nos docuissemus. uos docuissetis. illi docuissent. Futuro. S. utinam ego doceam. tu doces. ille doceat. P. utinam nos doceamus. uos doceatis. illi doceant.

Subiunctiuo modo tempore præsenti. S. cum ego doceam. tu doceas. ille doceat. P. cum nos doceamus. uos doceatis. illi doceant. Præterito imperfecto. S. cum ego docerem. tu doceres. ille doceret. P. cum nos doceremus. uos doceretis. illi docerét. præterito perfecto. S. cum ego docuerim. tu docueris. ille docuerit. P. cum nos docuerimus. uos docueritis. illi docuerint. præterito plusquamperfecto. S. cum ego docuissem. tu docuisses. ille docuisset. P. cum nos docuissemus. uos docuissetis. illi docuissent. Futuro. S. cum ego docuero. tu docueris. ille docuerit. P. cum nos docuerimus uos docueritis. illi docuerint.

Infinitiuo modo tempore præsenti, & præterito imperfecto docere præterito perfecto & plusquamperfecto docuisse. Futuro doctum ire, uel docturum esse. Gerundia uel participalia nomina docendi docendo docendum. Supina doctum doctu.

Quot participia trahuntur ab hoc uerbo actiuo? duo. quæ alterum præsentis, & præteriti imperfecti temporis in ns, quod est docens, idest qui docet uel docebat, alterũ futuri in rus, quod ẽ docturus, idest qui docebit.

Docens unde formatur? à prima persona præteriti imperfecti indicatiui modi. quomodo? docebam. bam in ns fit docens.

Docturus unde formatur? ab ultimo supino. quomodo? doctum doctu, addita rus fit docturus.

Declina doceo per primas personas singulares.

Doceo. docebam. docui. docueram. docebo. Vtinam docerem. docuissem. doceam. Cum doceam. docerem. docuerim. docuissem. docuero.

Declina per secundas.

Doces. docebas. docuisti. docueras. docebis. doce tu. doceto tu. utinam doceres. docuisses. doceas. Cum doceas. doceres. docueris. docuisses. docueris.

& sic totum uerbum, aliquando etiam retrorsum sic. Cum docuero. docuissem. docuerim. docerem. doceam. Vtinam. doceam. docuissem. docerem. docebo. docueram. docui. docebam. doceo. sed hoc non est faciendum, nisi ei, qui iam cursim uerba declinet.

Dic præteritum perfectum à mordeo, & deriuata ab eo.

Momordi. momorderam. momordissem. momorderim. momordissem. momordero. momordisse.

Dic præteritum à remordeo, & deriuata.

Remordi remorderam. remordissem. remorderim. remordissem. remordero. remordisse.

Quare non dixisti remomordi? quia quæ geminant syllabam in præterito, si componantur, non etiam geminant, nisi à do sto posco & disco composita.

Dic præteritum à pendeo, & deducta ab eo.

Pependi. pependeram. pependissem. pependerim. pependissem. pependero pependisse.

Dic præteritum à spondeo, tondeo, respondeo, iubeo, algeo, lugeo cum deriuatis.

Spopondi. spopondera͂. spopondissem. spopondeirm. spopondissem. spopondero. spopondisse.

Totondi. totonderam. totondissem. totonderim. totondissem. totondero. totondisse.

Respondi. responderam. respondissem, responderim. respondissem. respondero. respondisse.

Iussi. iusseram. iussissem. iusserim. iussissem. iussero. iussisse.

Alsi. alseram. alsissem. alserim. alsissem. alsero. alsisse.

Luxi, luxeram. luxissem. luxerim. luxissem. luxero. luxisse.

Doceor quomodo flectitur?

INdicatiuo modo tempore præsenti. S. ego doceor, tu doceris ul' docere. ille docetur. P. nos docemur. uos docemini. illi docentur. Præterito imperfecto. S. ego docebar. tu docebaris uel docebare. ille docebatur. P. nos docebamur. uos docebamini. illi docebantur. Præterito perfecto. S. ego doctus sum uel fui. tu doctus es uel fuisti. ille doctus est uel fuit. P. nos docti sumus uel fuimus. uos docti estis uel fuistis. illi docti sunt fuerunt uel fuere. Et in fœminino genere. S. ego docta sum uel fui. tu docta es uel fuisti. illa docta est uel fuit. P. nos. doctæ sumus ul' fuimus. uos doctæ estis ul' fuistis. illæ doctæ sunt, fueru͂t, uel fuere. Et in neutro genere. S. ego doctu͂ sum uel fui. tu doctum es uel fuisti.

illud doctum est, uel fuit. P. nos docta sumus uel fuimus. uos docta estis uel fuistis. illa docta sunt fuerunt uel fuere Præterito plusquamperfecto. S. ego doctus eram uel fueram. tu doctus eras uel fueras. ille doctus erat, uel fuerat. P. nos docti eramus. uel fueramus. uos docti eratis uel fueratis. illi docti erant uel fuerant. & in fœminino genere. S. ego docta eram, uel fueram. & in neutro genere. S. ego doctum eram, uel fueram. Futuro. S. ego docebor. tu doceberis uel docebere. ille docebitur. P. nos docebimur. uos docebimini. illi docebuntur.

Imperatiuo modo tpe præsenti ad secundam & tertiam personam. S. docere tu doceatᷓ ille. P. docemini uos doceantur illi. Futuro. S. docetor tu. docetor ille. P. doceminor uos. docentor illi. doceamur hortandi est.

Optatiuo modo tempore præsenti, & præterito imperfecto. Singulariter utinam ego docerer. tu docereris uel docerere. ille doceretur. Plu. nos doceremur. uos doceremini. illi docerentur. Præterito perfecto, & plusquamperfecto. Singulariter utinam ego doctus essem uel fuissem. tu doctus esses, uel fuisses, ille doctus esset, uel fuisset. Pluraliter utinam nos docti essemus, uel fuissemus. uos docti essetis, uel fuissetis illi docti essent uel fuissent. & in fœminino genere. utinā ego docta essem uel fuissem. & in neutro utinam ego doctum essem uel fuissem. Futuro. S. utinam ego docear. tu docearis uel doceare. ille doceatur. Plu. utinam nos doceamur. uos doceamini. illi doceantur.

Subiunctiuo modo tempore præsenti. S. cum ego docear. tu docearis uel doceare. ille doceatur. Plura. cū nos doceamur. uos doceamini. illi doceantur. Præterito imperfecto. S. cum ego docerer. tu docereris uel docerere. ille doceretur. Pl. cum nos doceremur. uos doceremini. illi docerētur. Præterito perfecto. S. cū ego doctus sim uel fuerim. tu doctus sis uel fueris. ille doctus sit uel fuerit. P. cū nos docti simus uel fuerimus. uos docti sitis uel fueritis. illi docti sint uel fuerint. & in fœminino genere. S. cū ego docta sim uel fuerim. & in neutro. Singulariter cum ego doctū sim, uel fuerim. Præterito plusquamperfecto. S. cum ego doctus essem uel fuissem. tu doctus esses uel fuisses. ille doctus esset uel fuisset. Plu. cū nos docti essemus uel fuissemus. uos docti essetis uel fuissetis illi docti essent uel fuissent. & in fœminino genere. S. cum ego docta essem uel fuissem. & in neutro. Singulariter cum ego doctus essem, uel fuissem.

Futuro. S. cū ego doctus ero uel fuero. tu doctus eris uel fueris. ille doctus erit uel fuerit. P. cum nos docti erimus uel fuerimus. uos docti eritis uel fueritis. illi docti erunt uel fuerint. & in fœminino genere. S. cum ego docta ero, uel fuero. & in neutro. S. cum ego doctum ero uel fuero.

Infinitiuo

Infinitiuo modo tempore præſenti, & præterito imperfecto doceri. præterito perfecto, & plusquamperfecto doctum eſſe, uel fuiſſe. Futuro doctumiri.

Quot participia trahuntur ab hoc uerbo paſſiuo? duo quæ? alterum præteriti perfecti, & plusquamperfecti temporis in ctus, quod eſt doctus. id eſt qui doctus eſt, uel fuit, alterum futuri in dus, quod eſt docendus, id eſt qui docebitur.

Doctus unde formatur ab ultimo ſupino. quomodo? doctum doctu addita s fit doctus.

Docendus unde formatur? à genitiuo ſui præſentis participii. quomodo? docens docentis, tis in dus fit docendus.

Docetur imperſonale quomodo flectitur.

Indicatiuo modo tempore præſenti docetur. præterito imperfecto docebatur. præterito perfecto doctum eſt, uel fuit. præterito plusquamperfecto doctumerat, uel fuerat. Futuro docebit

Imperatiuo modo tempore præſenti doceatur. Futuro docetor.

Optatiuo modo tempore præſenti, & præterito imperfecto utinam doceretur præterito perfecto, & plusquamperfecto utinam doctum eſſet, uel fuiſſet. Futuro utinam doceatur.

Subiunctiuo modo tempore præſenti, cum doceatur. præterito imperfecto cum doceretur. præterito perfecto cum doctum ſit, uel fuerit. præterito plusquamperfecto cum doctum eſſet, uel fuiſſet. Futuro cum doctum erit uel fuerit.

Infinitiuo modo tempore præſenti, & præterito imperfecto doceri præterito perfecto, & plusquamperfecto doctum eſſe uel fuiſſe. Futuro doctum iri.

Lego quomodo inflectitur.

Indicatiuo modo tempore præſenti. S. ego lego. tu legis. ille legit. P. nos legimus. uos legitis. illi legunt. præterito imperfecto S. ego legebam. tu legebas. ille legebat. P. nos legebamus. uos legebatis. illi legebant. præterito perfecto. S. ego legi. tu legiſti. ille legit. P. nos legimus. uos legiſtis. illi legerunt uel legere. præterito plusquamperfecto. S. ego legeram. tu legeras. ille legerat. P. nos legeramus uos legeratis. illi legerant Futuro. S. ego legam. tu leges. ille leget. Plu. nos legemus. uos legetis. illi legent.

Imperatiuo modo tempore præſenti ad ſecundam & tertiam perſonam. S. lege tu. legat ille. P. legite uos. legant illi. Futuro. S. legito tu. legito il-

le pluraliter legitote uos.legunto illi.nam legamus, ut dictum est, hortandi est magis.

Optatiuo modo tempore præsenti & præterito imperfecto. S. utinam ego legerem.tu legeres. ille legeret. P. utinam nos legeremus.uos legeretis, illi legerent, præterito perfecto, & plusquamperfecto. S. utinam ego legissem. tu legisses.ille legisset. P. utinam nos legissemus. uos legissetis.illi legissent. Futuro. S. utinam ego legam. tu legas.ille legat. P. utinam nos legamus uos legatis. illi legant.

Subiunctiuo modo tempore præsenti. S.cum ego legam. tu legas ille legat. P. cum nos legamus.uos legatis illi legant.præterito imperfecto. S. cum ego legerem. tu legeres.ille legeret. Plu. cum nos legeremus. uos legeretis. illi legerent. præterito perfecto. S. cum ego legerim tu legeris.ille legerit.P.cum nos legerimus.uos legeritis. illi legerint. præterito plusquamperfecto. S. cum ego legissem. tu legisses. ille legisset. P. cum nos legissemus uos legissetis. illi legissent. Futuro. S. cum ego legero tu legeris ille legerit. P. cum nos legerimus uos legeritis illi legerint.

Infinitiuo modo tempore præsenti, & præterito imperfecto legere præterito perfecto, & plusquamperfecto, legisse. Futuro lectum ire, uel lecturum esse. Gerundia, uel participalia nomina legendi legendo legendum. Supina lectum lectu.

Quot participia trahuntur ab hoc uerbo actiuo? duo.quæ? alterum præsentis, & præteriti imperfecti temporis in ns, quod est legens.i.qui legit, uel legebat, alterum futuri in rus, quod est lecturus.i.qui leget.

Legens unde formatur? à prima persona præteriti imperfecti indicatiui modi.quomodo? legebam bam in es fit legens.

Lecturus unde formatur? ab ultimo supino.quomodo? lectum lectu addita rus fit lecturus.

Dic ptm̃ à cano.cado.cædo.& quæ à præterito deducta sunt, & participia.

Cecini cecineram cecinissem cecinerim cecinissem cecinero cecinisse canés & canturus. Cecidi cecideram cecidissem ceciderim cecidissem cecidero cecidisse cadens, & casurus. Cæcidi cæcideram cæcidissem cæciderim cæcidissem cecidero cæcidisse cædens, & cæsurus.

Dic præteritũ à ludo. sterno impingo cum deriuatiuis & participiis.

Lusi luseram lusissem luserim lusissem lusero lusisse ludens & lusurus.

Straui strauerам strauissem strauerim strauissem strauero strauisse sternés & straturus.

Impegi.impegeram.impegessem.impegerim. impegissem. impegero. impegisse.impingens, & impacturus.

Legor quomodo inflectitur.

INdicatiuo modo tempore præsenti. S. ego legor. tu legeris, uel legere ille legitur. P. nos legimur. uos legimini. illi leguntur. Præterito imperfecto. S. ego legebar. tu legebaris, uel legebare. ille legebatur. P. nos legebamur uos legebamini. illi legebantur. Præterito perfecto. S. ego lectus sum uel fui. tu lectus es, uel fuisti. ille lectus ē, uel fuit. P. nos lecti sumus, uel fuimus. uos lecti estis, uel fuistis, illi lecti sunt, fuerunt uel fuere. Præterito plusquamperfecto. S. ego lectus eram uel fueram. tu lectus eras uel fueras. ille lectus erat, uel fuerat. P. nos lecti eramus, uel fueramus uos lecti eratis. uel fueratis. illi lecti erant uel fuerant. futuro. S. ego legar. tu legeris, uel legere. ille legetur, Pluraliter nos legemur. uos legimini. illi legentur.

Imperatiuo modo tempore præsenti ad secundam & tertiam personam. S. legere tu. legatur ille. Pluraliter legimini uos. legantur illi. Futuro. S. legitor tu. legitor ille. P. leginimor uos. leguntor illi. legamur nos hortandi potius.

Optatiuo modo tempore præsenti, & præterito imperfecto. S. utinam ego legerer. tu legereris, uel legerere. ille legeretur. P. utinam nos legeremur. uos legeremini. illi legerentur. præterito perfecto & plusquamperfecto. S. utinā ego lectus essem, uel fuissem. tu lectus esses, uel fuisses. ille lectus esset, uel fuisset. P. utinā nos lecti essemus, uel fuissemus. uos lecti essetis uel fuissetis. illi lecti essent, uel fuissent. Futuro. S. utinā ego legar. tu legaris, uel legare. ille legatur. P. utinam nos legamur. uos legamini. illi legantur.

Subiunctiuo modo tempore præsenti S. cum ego legar. tu legaris, uel legare ille legatur. Pluraliter cum nos legamur. uos legamini. illi legantur. Præterito imperfecto. S. cum ego legerer. tu legereris, uel legerere. ille legeretur. Pluraliter cum nos legeremur uos legeremini. illi legerentur. Præterito perfecto. S. cum ego lectus sim, uel fuerim, tu lectus sis, uel fueris, ille lectus sit uel fuerit. Pluraliter cum nos lecti simus, uel fuerimus. uos lecti sitis, uel fueris. illi lecti sint uel fuerint. Præterito plusquamperfecto. Singulariter cum ego lectus essem, uel fuissem, tu lectus esses, uel fuisses, ille lectus esset. uel fuisset. Pluraliter cum nos lecti essemus. uel fuissemus. uos lecti essetis. uel fuissetis illi lecti essent, uel fuissent. Futuro. S. cum ego lectus ero uel fuero. tu lectus eris, uel fueris. ille lectus erit, uel fuerit. Pluraliter cum nos lecti erimus, uel fuerimus uos lecti eritis, uel fueritis. illi lecti erunt, uel fuerint.

Infinitiuo modo tēpore præsenti, & præterito imperfecto legi. Præterito perfecto, & plusquamperfecto lectum esse, uel fuisse. Futuro lectum iri.

Quot participia trahuntur ab hoc uerbo passiuo? duo. quæ? alterum præteriti perfecti, & plusquamperfecti temporis in ctus quod est lectus. idest qui lectus est, uel fuit, uel qui lectus erat, uel fuerat, alterum futuri in dus. quod est legendus. i. qui legetur.

Lectus unde formatur? ab ultimo supino. quomodo? lectum lectu, addita s fit lectus.

Legendus unde formatur? à genitiuo sui præsentis participii. quomodo? legens legentis, tis in dus fit legendus.

Legitur impersonale quomodo flectitur?

I Ndicatiuo modo tempore præsenti legitur. Præterito imperfecto legebatur. præterito perfecto lectum est, uel fuit, Præterito plusqperfecto lectum erat uel fuerat. Futuro legetur.

Imperatiuo modo tempore præsenti legatur. Futuro legitor.

Optatiuo modo tempore præsenti, & præterito imperfecto utinam legeretur præterito perfecto, & plusquamperfecto utinam lectum esset, uel fuisset Futuro utinam legatur.

Subiunctiuo modo tempore præsenti cum legatur. Præterito imperfecto cum legeretur. præterito perfecto cum lectum sit, uel fuerit. præterito plusquamperfecto cum lectum esset, uel fuisset. Futuro cum lectum erit, uel fuerit.

Infinitiuo modo tempore præsenti, & præterito imperfecto legi. præterito perfecto, & plusquamperfecto lectum esse, uel fuisse. Futuro lectum iri.

Audio quomodo declinantur.

I Ndicatiuo modo tempore præsenti S. ego audio. tu audis ille audit. Plu. nos audimus. uos auditis. illi audiunt. præterito imperfecto. S. ego audiebam. tu audiebas. ille audiebat. Pluraliter. nos audiebamus. uos audiebatis. illi audiebāt. præterito perfecto. S. ego audiui. tu audiuisti. ille audiuit. pluraliter nos audiuimus uos audiuistis, illi audiuerunt uel audiuere. & per syncopen. S. ego audii tu audiisti. ille audiit. Plur. nos. audiimus. uos audiistis. illi audierūt uel audiere. Præterito plusquamperfecto. S. ego audiueram tu audiueras. ille audiuerant. Pluraliter nos audiueramus. uos audiueratis. illi audiuerant. & per syncopen. S. ego audieram. tu audieras. ille audierat. Pluraliter nos audieramus. uos audieratis. illi audierant. Futuro. S. ego audiam tu audies. ille audiet. Pluraliter nos audiemus. uos audietis. illi audient.

Imperatiuo modo tempore præsenti ad secundam, & tertiam personam. S. audi. tu audiat ille. Pluraliter audite uos, audiant illi. Futuro. S. audito tu, audito ille Plu. auditote uos, audiunto illi, nam audiamus hortandi

est, non

est, non imperandi.

Optatiuo modo, tempore præsenti, & præterito imperfecto. S. utinam ego audirem. tu audires. ille audiret. P. utinam nos audiremus. uos audiretis illi audirent. præterito perfecto. S. utinam ego audiuissem. tu audiuisses. ille audiuisset. P. utinam nos audiuissemus. uos audiuissetis. illi audiuissent. & per concisionem. S. utinam ego audiissem. tu audiisses. ille audisset. P. utinam nos audiissemus uos audiissetis. illi audiissent. & per synæresim. S. utiná ego audissem. tu audisses. ille audisset. P. utinam nos audissemus uos audissetis. illi audissent. Futuro. S. utinam ego audiam. tu audias. ille audiat. P. utinam nos audiamus. uos audiatis. illi audiant.

Subiunctiuo modo tempore præsenti. S. cum ego audiam. tu audias. ille audiat. P. cum nos audiamus. uos audiatis ille audiant. Præterito imperfecto. S. cum ego audirem. tu audires. ille audiret. P. cum nos audiremus. uos audiretis. illi audirent. Præterito perfecto. S. cum ego audiuerim. tu audiueris. ille audiuerit. P. cum nos audiuerimus. uos audiueritis. illi audiuerint. & per syncopen. S. cum audierim. ris. rit. P. cum audierimus ritis. rint. præterito plusquamperfecto. S cum ego audiuissem. tu audiuisses. ille audiuisset. Plu. cum nos audiuissemus. uos audiuissetis. illi audiuissent. & per syncopen. S. cum audiissem. & per synæresin audissem. Futuro. S. cum ego audiuero. tu audiueris, ille audiuerit. P. cum nos audiuerimus uos audiueritis. illi audiuerint. & per concisionem. S. cum audiero. audieris. audierit. Pluraliter cum audierimus. audieritis. audierīt.

Infinitiuo modo, tempore præsenti, & præterito imperfecto audire. Præterito perfecto & plusquamperfecto audiuisse. & per conciosionem audiisse. & per synæresin audisse. Futuro auditum ire, uel auditurum esse.

Gerundia uel participalia nomina audiendi. audiendo. audiendum. Supina auditum. auditu.

Quot participia trahuntur ab hoc uerbo actiuo? duo. quæ? alterum præsentis, & præteriti imperfecti temporis in ns, quod est audiens. i. qui audit, uel audiebat, alterum futuri in rus, quod est auditurus, idest qui audiet.

Audiens unde formatur? à prima persona præteriti imperfecti indicatiui modi. quomodo? audiebam, bam in ns. fit audiens.

Auditurus unde formatur? ab ultimo supino. quomodo? auditum auditu, auddita rus fit adituras.

Da præteritum à præsagio cum deriuatis, & participiis.

Præsagiui præsagieram. præsagiuissem. præsagiuerim. præsagiuissem. præ

ſagiuero præſagiuiſſe.præſagiens.præſagiturus. & per conciſionem præſagii. præſageram. præſagiiſſem. præſagerim. præſagiiſſem. præſagero. præſagiſſe.

Dic præteritum à ſalio tam pro ſale, q̃ pro ſaltatione cum deriuatis, & participiis.

Saliui.ſalieuram.ſaliuiſſem.uerim.uiſſem.uero. uiſſe. ſaliens. ſaliturus per ſimplex. I. pro ſale.pro ſaltatione uero ſalui. ſalueram. ſaluiſſem. ſaluerim.ſaluiſſem.ſaluero.ſaluiſſe.ſaliens & ſaliturus.

Dic præteritum à raucio.uenio, & ueneo cum deriuatis & participiis.

Rauſi.rauſeram. rauſiſſem. rauſerim. rauſiſſem.rauſero. rauſiſſe. rauciens. & rauſurus.

Veni. ueneram, ueniſſem. uenerim. ueniſſem. uenero. ueniſſe.ueniens. & uenturus.

Veniui. ueniueram.ueniuiſſem.ueniuerim.ueniuiſſem.ueniuero. ueniuiſſe.ueniens ueneuntis.& uenturus regulariter faceret, ſed non legi à ueneo participia.

Audior quomodo inflectitur.

INdicatiuo modo, tempore præſenti. Singulariter ego audior. tu audiris, uel audire.ille auditur.P. nos audimur. uos audimini, illi audiuntur.præterito imperfecto.S.ego audiebar.tu audiebaris, uel audiebare.ille audiebatur.P.nos audiebamur, uos audiebamini.illi audiebantur.præterito perfecto. S. in maſculino genere ego auditus ſum uel fui.tu auditus es uel fuiſti.ille auditus eſt uel fuit.P.nos auditi ſumus uel fuimus.uos auditi eſtis uel fuiſtis illi auditi ſunt fuerunt, uel fuere.In fœminino genere ego audita ſum uel fui.tu audita es ul' fuiſti. illa audita eſt uel fuit.nos auditæ ſumus, uel fuimus. uos auditæ eſtis uel fuiſtis.illæ auditæ ſunt fuerunt uel fuere. In neutro genere ego auditum ſum uel fui.tu auditum es uel fuiſti.illud auditum eſt uel fuit.P. nos audita ſumus, uel fuimus.uos audita eſtis uel fuiſtis.illa audita ſunt fuerunt, uel fuere.Præterito pluſq̃perfecto.S. in maſculino ego auditus eram uel fueram.tu auditus eras uel fueras.ille auditus erat ul' fuerat.P. cum auditi eramus uel fueramus.uos auditi eratis ul' fueratis.illi auditi erant uel fuerant.In fœminino ego audita eram uel fueram. In neutro ego auditum eram uel fueram. Futuro. S.ego audiar.tu audieris uel audiere.ille audietur.P.nos audiemur, uos audiemini.illi audientur.

Imperatiuo modo, tempore præſenti ad ſecundam, & tertiam perſonam. S.audire tu audiatur ille. Pl. audimini uos audiantur illi. Futuro. S. auditor tu.auditor ille,P.audiminor uos,audiuntor illi,audiamur hortan-

di est,non imperandi.

Optatiuo modo tempore præsenti.& præterito imperfecto.S. utinam ego audirer.tu audireris uel audirere.ille audiretur. P. utinam nos audiremur.uos audiremini . illi audirentur . Præterito perfecto,& plusquam perfecto in masculino genere. S. utinam ego auditus essem , uel fuissem . tu auditus esses , uel fuisses . ille auditus esset uel fuisset . P . utinam nos auditi essemus, uel fuissemus . uos auditi essetis , uel fuissetis. illi auditi essent uel fuissent. In fœminino utinam ego audita essem uel fuissem . In neutro , utinam ego auditum essem , uel fuissem . Futuro. S.utinam ego audiar . tu audiaris uel audiare . ille audiatur.P. utinam nos audiamur . uos audiamini. illi audiantur.

Subiunctiuo modo,tempore præsenti. S. cum ego audiar.tu audiaris . uel audiare.ille audiatur. P. cum nos audiamur.uos audiamini. illi audiantur. præterito imperfecto. S. cum ego audirer . tu audireris , uel audirere. ille audiretur. P. cum nos audiremur . uos audiremini . illi audirentur . Præterito perfecto in masculino genere . S. cum ego auditus sim, uel fuerim tu auditus sis, uel fueris . ille auditus sit , uel fuerit . P. cum nos auditi simus,uel fuerimus uos auditi sitis,uel fueritis.illi auditi sint,uel fuerint. & in fœminino,cum ego audita sim,uel fuerim.& in neutro.cum ego auditum sim , uel fuerim . Præterito plusquamperfecto in masculino genere.S.cum ego auditus essem, uel fuissem. tu auditus esses, uel fuisses.ille auditus esset uel fuisset. P. cum nos auditi essemus,uel fuissemus,uos auditi essetis,uel fuissetis. illi auditi essent . uel fuissent.In fœminino cum ego audita essem,uel fuissem.tu audita esses, uel fuisses.illa audita esset,uel fuisset.P.cum nos audita essemus,uel fuissemus.uos auditæ essetis,uel fuissetis.illæ auditæ essent,uel fuissent. In neutro,cũ ego auditum essem,uel fuissem.tu auditum esses,uel fuisses. illud auditum esset,ul' fuisset.P.cum nos audita essemus,uel fuissemus. uos audita essetis,uel fuissetis.illa audita essent,ul' fuissent.Futuro in masculino genere,S.cum ego auditus ero,uel fuero.tu auditus eris, uel fueris.ille auditus erit,uel fuerit.P.cum nos auditi erimus , uel fuerimus. uos auditi eritis,uel fueritis.illi auditi erunt,uel fuerint. In fœminino, cũ ego audita ero,uel fuero.In neutro,cum ego auditum ero,uel fuero.

Infinitiuo modo,temporepræsenti, & præterito imperfecto audiri . Præterito perfecto,& plusquamperfecto,auditum esse,uel fuisse.Futuro auditum iri.

Quot participia trahuntur ab hoc uerbo passiuo? duo. alterũ præteriti perfecti,& plusquãperfecti tẽporis in tus,quod est auditus , i. q auditus est,

uel fuit.uel qui auditus erat uel fuerat, alterum futuri in dus, quod est audiendus.i.qui audietur.

Auditus unde formatur? ab ultimo supino, quomodo? auditum audi tu, addita s, fit auditus.

Audiendus unde formatur? à genitiuo sui præsentis. participii. quomodo? audiens audiens tis, tis in dus fit audiendus.

Auditur impersonale quomodo flectitur?

INdicatiuo modo tempore præsenti auditur. Præterito imperfecto audiebatur. Præterito perfecto auditum est, uel fuit. præterito plusquamperfecto auditum erat, uel fuerat. Futuro audietur.

Imperatiuo modo tempore præsenti audiatur. Futuro auditor.

Optatiuo modo tempore præsenti utinam audiretur præterito perfecto, & plusquamperfecto utinam auditum esset, uel fuisset. Futuro utinam audiatur.

Subiunctiuo modo, tempore præsenti, cum audiatur. præterito imperfecto, cum audiretur. præterito perfecto, cum auditum sit, uel fuerit. præterito plusquamperfecto, cum auditum esset, uel fuisset. Futuro. cum auditum erit, uel fuerit.

Infinitiuo modo, tempore præsenti, & præterito imperfecto, audiri. Præterito perfecto, & plusquamperfecto, auditum esse, uel fuisse. Futuro auditum iri.

Sum es est quomodo flectitur.

INdicatiuo modo tempore præsenti. S. ego sum. tu es. ille est. P. nos sumus. uos estis. illi sunt. Præterito imperfecto. S. ego eram tu eras. ille erat P. nos eramus. uos eratis. illi erant. Præterito per fecto. S. ego fui. tu fuisti. ille fuit. P. nos fuimus. uos fuistis. illi fuerunt, uel fuere. Præterito plusquamperfecto. S. ego fueram. tu fueras. ille fuerat. Plu. nos fueramus. uos fueratis. illi fuerant. Futuro. S. ego ero, tu eris. il le erit. P. nos erimus. uos eritis. illi erunt.

Imperatiuo modo tempore præsenti, ad secundam, & tertiam personam. S. sis, uel es tu. sit ille. P. estote uos. sint illi. Futuro. S. esto tu. esto ille. Plu. estote uos. sunto illi. simus nos hortandi est, non imperandi.

Optatiuo modo, tempore præsenti, & præterito imperfecto. S. utinam ego essem. tu esses. ille esset. P. utinam nos essemus. uos essetis. illi essent. pterito perfecto, & plusquamperfecto S. utinam ego fuissem. tu fuisses. ille fuisset. P. utinam nos fuissemus. uos fuissetis. illi fuissent. Futuro. S. utinam ego sim, tu sis, ille sit. Pluraliter utinam nos simus. uos sitis. illi sint.

Subiunctiuo modo, tempore præsenti. S. cum ego sim. tu sis. ille sit. P. cum nos simus. uos sitis. illi sint. præterito imperfecto. S. cum ego essem. tu esses. ille esset. P. cum nos essemus. uos essetis. illi essent. præterito imperfecto, Singulariter cum ego fuerim tu fueris. ille fuerit. P. cum nos fuerimus. uos fueritis illi fuerint. præterito plusquamperfecto. S. cum ego fuissem. tu fuisses. ille fuisset. Pluraliter cum nos fuissemus. uos fuissetis. illi fuissent. Futuro. S. cum ego fuero. tu fueris. ille fuerit. P. cum nos fuerimus. uos fueritis. illi fuerint.

Infinitiuo modo, tempore præsenti, & præterito imperfecto esse. præterito perfecto & plusquamperfecto fuisse. Futuro caret, sed pro eo utimur fore, & futurum esse. Gerundiis, & supinis caret.

Quot participia assignantur huic uerbo? duo alterum præsentis, & præteriti imperfecti temporis in ns. quod est ens. i. qui est, uel qui erat, alterum futuri in rus, quod est futurus. i. qui erit.

Ens unde formatur? à prima persona præteriti imperfecti īdicatiui modi. quomodo? eram ram in ns. fit ens. Futurus unde formatur? à futuro antiquo supino, adiectione rus. & ut sum declinabis prosum. præsum. adsum absum. obsum. intersum. desum, & cætera, quæ à sum componuntur, præter possum, quod facit præteritum potui. A præsum præsens, & ab absum absens sunt participia. cætera instātis participia non habent.

Adsum quomodo flectitur?

Indicatiuo modo, tempore præsenti. S. adsum ades adest. P. adsumus adestis adsunt. præterito imperfecto. S. aderam aderas aderat. P. aderamus aderatis aderāt. præterito perfecto. S. affui affuisti affuit. P. affuimus affuistis affuerunt, uel affuere. præterito plusquam perfecto. S. affueram affueras affuerat. P. affueramus affueratis affuerāt. Futuro. S. adero aderis aderit. P. aderimus aderitis aderunt.

Imperatiuo modo, tempore præsenti ad secundam, & tertiam personam. S. adsis, uel ades adsit. Pluraliter adeste adsint. Futuro. S. adesto tu. adesto. ille. Pluraliter adestote adsint. Adsimus hortandi est.

Optatiuo modo, tempore præsenti, & præterito imperfecto. S. utinam. adessem adesses adesses. P. utinam adessemus adessetis adessent. præterito perfecto, & plusquamperfecto. S. utinam affuissem affuisses affuisset Plu. utinam affuissemus affuissetis affuissent. Futuro. Singulariter utinā adsim adsis adsit. Pluraliter utinam adsimus adsitis adsint.

Subiunctiuo modo, tempore præsenti. S. cum adsim adsis adsit. P. cum adsimus adsitis adsint. præterito imperfecto. S. cum adessem adesses adesset. Plu. cū adessemus adessetis adessent. præterito perfecto. S. cum affuerim.

affueris affuerit. Pluraliter cum affuerimus affueritis affuerint. præterito plusquamperfecto. S. cum affuissem affuisses affuisset. Pluraliter cum affuissemus affuissetis affuissent. Futuro. S. cum affuero affueris affuerit. Pluraliter cum affuerimus affueritis affuerint.

Infinitiuo modo, tempore præsenti, & præterito imperfecto, adesse. Præterito perfecto, & plusquamperfecto, affuisse. Futuro caret, sed pro eo utimur affore, & affuturum esse. Gerundiis, & supinis caret, habet unum participium affuturus.

Possum quomodo flectitur.

Indicatiuo modo, tempore præsenti. S. possum potes potest. Pl. possumus potestis possunt. Imperfecto. S. poteram poteras poterat. P. poteramus poteratis poterát. perfecto. S. potui potuisti potuit. P. potuimus potuistis potuerunt, uel potuere. plusquamperfecto. S. potueram potueras potuerat. P. potueramus potueratis potuerant. Futuro. S. potero poteris poterit. P. poterimus poteritis poterunt.

Imperatiuo modo, tempore præsenti. S. possis possit. P. poteste possint. Futuro. S. potesto potesto. P. potestote possunto. Possimus hortandi est, non imperandi.

Optatiuo modo, tempore præsenti, & præterito imperfecto. S. utinam possem posses posset. P. utinam possemus possetis possent. præterito perfecto, & plusquamperfecto. S. utinam potuissem potuisses, potuisset. P. utinam potuissemus potuissetis potuissent. Futuro. S. utinam possim possis possit. P. utinam possimus possitis possint.

Subiunctiuo modo, tempore præsenti. S. cum possim possis possit. Pl. cum possimus possitis possint. Imperfecto. S. cum possem posses posset. Plu. cũ possemus possetis possent. perfecto. S. cum. potuerim potueris potuerit. P. cum potuerimus potueritis potuerint. plusquamperfecto. S. cum potuissem potuisses potuisset. Pl. cum potuissemus. potuissetis. potuissent. Futuro. S. cum potuero. potueris. potuerit. P. cum potuerimus. potueritis potuerint.

Infinitiuo modo, tempore præsenti, & imperfecto posse. perfecto & plusq̃perfecto, potuisse, sine futuro, & cæteris. potens melius est nomen.

Volo. uis. uult. quomodo flectitur.

Indicatiuo modo, tempore præsenti. S. ego uolo. tu uis. ille uult P. nos uolumus. uos uultis illi uolunt. Præterito imperfecto. Singulariter ego uolebã. tu uolebas. ille uolebat. Pluraliter nos uolebamus. uos uolebatis. ille uolebát. præterito perfecto. Singulariter ego uolui, tu uoluisti, ille uoluit. P, nos uoluimus, uos uoluistis. illi uoluerũt.

uel uoluere.plusquamperfecto.S.ego uolueram.tu uolueras.ille uolue-rat.P.nos uolueramus.uos uolueratis.illi uoluerant.Futuro. S.ego uolā. tu uoles.ille uolet.Pluraliter nos uolemus.uos uoletis.illi uolent.

Imperatiuo modo, tempore præsenti, ad secundam, & tertiam personā. S. uelis.tu uelit ille.Pl.uelitis uos.uelint illi.Futuro. Singulariter uelito tu uelito ille.Pluraliter uelitote uos uelint illi uelimus nos hortandi est.

Optatiuo modo, tempore præsenti, & præterito imperfecto.S.utinam ego uellem.tu uelles.ille uellet.Plu.utinā nos uellemus.uos uelletis. illi uel-lent.Præterito perfecto, & plusquamperfecto. Singulariter utinam ego uoluissem.tu uoluisses ille uoluisset.P.utinam nos uoluissemus.uos uo-luissetis.illi uoluissent.Futuro.S.utinam ego uelim.tu uelis ille uelit.Plu raliter utinam nos uelimus.uos uelitis.illi uelint.

Subiunctiuo modo, tempore præsenti.S.cum ego uelim.tu uelis. ille uelit. P.cum nos uelimus.uos uelitis.illi uelint.præterito imperfecto. S. cum ego uellem.tu uelles.ille uellet P.cum nos uellemus.uos uelletis.illi.uel lent.præterito perfecto.S.cum ego uoluerim. tu uolueris. ille uoluerit. Pluraliter cum nos uoluerimus.uos uolueritis.illi uoluerint. præterito plusquamperfecto.S.cum ego uoluissem.tu uoluisses.ille uoluisset. Plu-raliter cum nos uoluissemus. uos uoluissetis. illi uoluissent. Futuro. S. cum ego uoluero.tu uolueris.ille uoluerit. Pluraliter cum nos uolueri-mus.uos uolueritis. illi uoluerint.

Infinitiuo modo, tempore præsenti, & præterito imperfecto, uelle præte-rito perfecto, & plusquamperfecto uoluisse.sine futuro.

Quot participia trahuntur ab hoc uerbo neutro? unum.uolens.

Volens unde formatur? à prima persona præteriti imperfecti indicatiui modi.quomodo? uolebam, bam in ns fit uolens.

Malo mauis quomodo flectitur.

INdicatiuo modo, tempore præsenti.S.Malo.mauis.mauult.Pl. malumus.mauultis.malunt.Imperfecto.S. malebam malebas. malebat.P.malebamus.malebatis. malebant perfecto. S. malui. maluisti. maluit. P. maluimus. maluistis. maluerunt, uel maluere. plusquamperfecto. S. malueram. malueras. maluerat. P. maluera-mus. malueratis. maluerant. Futuro. S. magis uolam. uoles. uolet. P. magis uolemus. uoletis. uolent.

Imperatiuo modo, tempore præsenti, ad secundam, & tertiam personam. S.malis tu malit ille.P.malitis uos.malint illi.Fututo.S.malito tu. mali-to ille.P.malitote uos.malint illi.malimus nos hortandi est.

Optatiuo modo, tempore præsenti, & præterito imperfecto.S. utinā mal-

lem.malles.mallet.P.utinam mallemus.malletis.mallēt.præterito perfecto,& plusquamperfecto.S.utinam maluissem.maluisses.maluisset.P.utinam maluissemus.maluissetis.maluissent.Futuro.Singulariter utinā malim malis.malit.Pluraliter utinam malimus.malitis.malint.

Subiunctiuo modo,tempore præsenti.S.cum malim malis.malit.P.cū malimus.malitis.malint.præterito imperfecto.S. cum mallem malles mallet.P.cum mallemus.malletis.mallent.præterito perfecto. S. cum maluerim.malueris maluerit.P.cum maluerimus.malueritis.maluerint.ꝓterito plusquamperfecto.S.cum maluissem.maluisses.maluisset.P.cum maluissemus.maluissetis.maluissent. Futuro. S.cum maluero malueris maluerit.P.cum maluerimus malueritis maluerint.

Infinitiuo modo,tempore præsenti,& imperfecto,malle.perfecto & plusquamperfecto.maluisse, cæteris caret.

Nolo quomodo flectitur.

i Ndicatiuo modo tempore præsenti.S.nolo.non uis.non uult.P.nolumus.non uultis.nolunt.imperfecto nolebam.perfecto nolui.plusquāperfecto noluera.Futuro nō uolā & nolā. M. T. li.ii.epistolarum, sin me id facere noles,te mihi æquum præbere debebis.Aul.Gel.lib.xii cap.ii.hoc qui nolet diutius apud se quærere.

Imperatiuo.S.noli.nolit P.nolite.nolint.Futuro nolito tu.nolito ille.P.nolitote nolint.nolimus hortandi est.

Optatiuo modo,tempore præsenti,& imperfecto.S.utinam nollem. perfecto & plusquamperfecto.utinam noluissem.Futuro utinam nolim.

Subiunctiuo modo,tempore præsenti.S.cum nolim.Imperfecto cum nollem perfecto cum noluerim. plusquamperfecto cum noluissem. Futuro cum noluero.

Infinitiuo modo,tempore præsenti,& imperfecto nolle. perfecto & plusquamperfecto noluisse,sine futuro,cum uno participio nolens.

Fero quomodo declinatur?

i Nndicatiuo modo, tempore præsenti. S. ego fero. tu fers. ille fert. P. nos ferimus. uos feritis. illi ferunt. præterito imperfecto. S. ego ferebam. tu ferebas. ille ferebat. P. nos ferebamus.uos ferebatis.illi ferebant. præterito perfecto. S. ego tuli.tu tulisti.ille tulit. P. nos tulimus uos tulistis illi tulerunt, uel tulere. præterito plusquamperfecto.S.ego tuleram,tu tuleras.ille tulerat. Plu.nos tuleramus.uos tuleratis.illi tulerant.Futuro.S.ego feram.tu feres.ille feret. P. nos feremus.uos feretis illi ferent.

Imperatiuo modo,tempore præsenti ad secundam, & tertiam personam,

S.fer tu.ferat ille.P.ferte uos.ferant illi.Futuro.S.ferto tu.ferto ille.P.fer tote uos.ferunto illi.feramus nos hortandi est.

Optatiuo modo,tempore præsenti,& præterito imperfecto.S.utinam ego ferrem.tu ferres.ille ferret.P.utinam nos ferremus.uos ferretis.illi ferrent.præterito perfecto,& plusquamperfecto. S. utinam ego tulissem. tu tulisses.ille tulisset.P.utinam nos tulissemus. uos tulissetis. illi tulissent.Futuro.S.utinam ego feram.tu feras.ille ferat.P.utinam nos feramus. uos feratis.illi ferant.

Subiunctiuo modo,tempore præsenti.S.cum ego feram.tu feras.ille ferat. P.cum nos feramus.uos feratis.illi ferant. præterito imperfecto. S. cum ego ferrem.tu ferres.ille ferret.P.cum nos ferremus.uos ferretis.illi ferrent.præterito perfecto.S.cum ego tulerim.tu tuleris.ille tulerit.P. cum nos tulerimus.uos tuleritis.illi tulerint.præterito plusquamperfecto.S. cum ego tulissem.tu tulisses.ille tulisset.P.cum nos tulissemus.uos tulissetis.illi tulissent.Futuro.S.cum ego tulero.tu tuleris.ille tulerit.P. cum nos tulerimus.uos tuleritis.illi tulerint.

Infinitiuo modo,tempore præsenti,& præterito imperfecto ferre.præterito perfecto,& plusquamperfecto tulisse,futuro latum ire,uel laturum esse.Gerundia, uel participalia nomina,ferendi ferendo ferendum.Supina,latum latu.

Quot participia trahunt ab hoc uerbo actiuo? duo.quæ? ferens, & laturus. Ferens unde formatur? à prima persona præteriti imperfecti indicatiui modi.quomodo? ferebam bam in ns, fit ferens. Laturus unde formatur? ab ultimo supino.quomodo? latum latu,addita rus fit laturus.

Feror quomodo declinatur?

Nndicatiuo modo,tempore præsenti. S. ego feror. tu ferris uel ferre.ille fertur.P.nos ferimur.uos ferimini.illi feruntur. præterito imperfecto. S. ego ferebar.tu ferebaris uel ferebare. ille ferebatur. P. nos ferebamur.uos ferebamini. illi ferebantur. præterito perfecto in masculino genere.S. ego latus sum uel fui.tu latus es uel fuisti. ille latus est uel fuit. P. nos lati sumus uel fuimus.uos lati estis uel fuistis. illi lati sunt fuerunt uel fuere. in fœminino. S. ego lata sum uel fui.in neutro. S. ego latum sum uel fui.præterito plusquamperfecto. S. ego latus eram uel fueram tu latus eras uel fueras.ille latus erat uel fuerat.Plu. nos lati eramus uel fueramus.uos lati eratis uel fueratis.illi lati erant uel fuerant.Futuro.S.ego ferar.tu fereris.uel ferere.ille feretur. P.nos feremur.uos feremini.illi ferentur.

Imperatiuo modo,tempore præsenti,ad secundam, & tertiam personam.

S.ferre. tu feratur ille. Pl.ferimini uos. ferantur illi. Futuro . S. fertor tu. fertor ille. Plu. feriminor uos. feruntor illi . Feramur nos hortandi est, non imperandi.

Optatiuo modo,tempore præsenti,& præterito imperfecto.S.utinam ego ferrer.tu ferreris uel ferrere.ille ferretur.P.utiná nos ferremur. uos ferremini.illi ferrentur.præterito perfecto & plusquáperfecto. S.utiná ego latus essem uel fuissem. tu latus esses uel fuisses . ille latus esset uel fuisset.P.utinam nos lati essemus uel fuissemus.uos lati essetis. uel fuissetis. illi lati essent uel fuissent.Futuro.S.utinam ego ferar. tu feraris uel ferare.ille feratur.P.utinam nos feramur.uos feramini.illi ferantur.

Subiunctiuo modo,tempore præsenti. S. cũ ego ferar.tu feraris uel ferare ille feratur.P.cum nos feramur.uos feramini.illi ferantur.præterito imperfecto.S.cum ego ferrer.tu ferreris uel ferrere.ille ferretur. Pl. cũ nos ferremur.uos ferremini.illi ferrentur.præterito perfecto.S. cum ego latus sim uel fuerim.tu latus sis uel fueris.ille latus sit uel fuerit.P. cũ nos lati simus ul' fuerimus.uos lati sitis uel fueritis.illi lati sint uel fuerint.p̄terito plusquampfecto.S.cũ ego latus essem uel fuissem. tu latus esses ul' fuisses.ille latus esset ul' fuisset Pl. cũ nos lati essemus uel fuissemus. uos lati essetis uel fuissetis.illi lati essent uel fuissent.Futuro.S.cum ego latus ero uel fuero.tu latus eris uel fueris.ille latus erit ul' fuerit.P.cum nos lati erimus ul' fuerimus.uos lati eritis uel fueritis.illi lati erũt uel fuerint.

Infinitiuo modo,tempore præsenti & præterito imperfecto ferri. præterito perfecto & plusquamperfecto latum esse uel fuisse.Futuro latũ iri.

Quot participia trahuntur ab hoc uerbo passiuo ? duo. quæ? alterum præteriti perfecti & plusquamperfecti in tus quod est latus. i. qui latus est uel fuit,& qui latus erat uel fuerat , alterum futuri in dus quod est ferendus.i. qui feretur.

Latus unde formatur ? ab ultimo supino, quomodo? latum . latu . addita s fit latus.

Ferendus unde formatur ? à genitiuo sui præsentis participii.quomodo? ferens ferentis,tis in dus, fit ferendus.

Fertur impersonale quomodo declinatur?

INdicatiuo modo,tempore præsenti,fertur.præterito imperfecto,ferebatur præterito perfecto, latum est,uel fuit. præterito plusquamperfecto,latum erat,uel fuerat.Futuro feretur.

Imperatiuo modo,tempore præsenti,feratur.Futuro fertor.

Optatiuo modo,tempore præsenti,& præterito imperfecto,utinam ferretur.præterito perfecto & plusquamperfecto,utinã latũ esset, uel fuisset.

Futuro, utinam feratur.

Subiunctiuo modo, tempore præsenti, cum feratur. præterito imperfecto, cum ferretur. præterito perfecto, cum latū sit, uel fuerit. Præterito plusquāperfecto cū latum esset. uel fuisset. Futuro cum latum erit, uel fuerit.

Infinitiuo modo, tempore præsenti, & præterito imperfecto, ferri. præterito perfecto, & plusquamperfecto latum esse, uel fuisse. Futuro latū iri.

Edo anomalum quomodo flectitur?

Ndicatiuo modo, tpe præsenti. S. ego edo. tu es. ille ē. Pluraliter nos edimus. uos editis. illi edūt. præterito imperfecto, Singulariter, ego edebā. tu edebas. ille edebat. P. nos edebamus. uos edebatis. illi edebant. præterito perfecto. S. ego edi. tu edisti. ille edit. P. nos edimus uos edistis, illi ederunt, uel edere. præterito plusquamperfecto. S. ego ederam. tu ederas. ille ederat. P. nos ederamus. uos ederatis. illi ederant. Futuro. S. ego edam. tu edes. ille edet. Pluraliter nos edemus. uos edetis. illi edent.

Imperatiuo modo, tempore præsenti, ad secundam, & tertiam personam. S. es tu. edat ille. P. este uos edant illi. Futuro. S. esto tu. esto ille. P. estote uos. edunto illi. edamus nos hortandi est.

Optatiuo modo, tempore p̄senti, & p̄terito impfecto. S. utinam ego essem. tu esses. ille esset. P. utinam nos essemus. uos essetis illi essent. præterito perfecto, & plusquāperfecto. S. utinā ego edissem. tu edisses. ille edisset. P. utinam nos edissemus. uos edissetis. ille edissent. Futuro. S. utinam ego edam. tu edas. ille edat. P. utinam nos edamus. uos edatis. illi edant.

Subiunctiuo modo, tempore præsenti. S. cum ego edam. tu edas. ille edat. P. cum nos edamus. uos edatis. illi edant. præterito imperfecto. S. cum ego essem. tu esses. ille esset. P. cum nos essemus. uos essetis. illi essent. præterito perfecto. Singulariter cum ego ederim. tu ederis. ille ederit. P. cum nos ederimus. uos ederitis. illi ederint. præterito plusquamperfecto. S. cum ego edissem. tu edisses. ille edisset. Pluraliter cum nos edissemus. uos edissetis. illi edissent. Futuro. S. cum ego edero. tu ederis. ille ederit. P. cum nos ederimus. uos ederitis. illi ederint.

Infinitiuo modo, tempore præsenti, & præterito imperfecto esse. præterito perfecto, & plusquāperfecto edisse. Futuro esum ire, uel esurꝫ esse. Gerūdia, uel participialia nomina edendi. edēdo. edendum. Supina esum esu.

Quot participia nascuntur ab hoc uerbo actiuo? duo alterum præsentis, & præteriti imperfecti temporis in ns. quod est edens, idest, qui est, uel edebat, Alterum futuri in rus, quod est esurus. i. qui edet.

Edēs unde formatur? à prima persona præteriti impfecti indicatiui modi

quomodo? edebam bam in ns fit edens. Esurus unde formatur? ab ultimo supino quomodo? Esum esu addita rus fit esurus.

Quod autem edo es est possimus dicere. Virgi. Est mollis flamma medullas. Valerius de Diogene. idem Syracusis cum holera ei lauanti Aristippus dixisset. si Dionysio adulari uelles, ista non esses. immo inquit, si tu ista esse uelles, Dionysio non adulareris. Item quod à doctis dicitur. Esse decet, uiuas. uiuere non ut edas.

Edo recte, & antique quomodo flectitur?

INdicatiuo modo, tempore præsenti. S. edo edis edit. P. edimus editis edunt. Imperfecto edebam perfecto edi. plusquamperfecto ederam. Futuro edam. imperatiuo ede. edat. Edite. edant. Futuro edito tu. edito ille.

Optatiuo modo, tempore præsenti, & imperfecto. S. utinam ederem perfecto & plusquamperfecto edissem. Futuro edam.

Subiunctiuo modo, tempore præsenti cum edā. Imperfecto cum ederem. perfecto cum ederim. plusquamperfecto cū edissem. Futuro cū edero.

Infinitiuo modo, tempore præsenti edere. præterito perfecto, & plusquā perfecto edisse. Futuro esum ire, uel esurum esse.

Gerundia edendi edendo edendum. Supina esum esu. participia edens, & esurus.

Quod edo edis dixerint antiquissimi. Næuius, ut refert Priscianus. Ipse astat quando edit. Plautus, Qui peredit cibum. Lucilius, Qui edit se, hic comedit me.

Edo habet'ne passiuum? maxime. nam Voro. Deuoro. Edo. Comedo passiuum habere reperiuntur apud doctos. Plynius li. xx. cap. ix. & ī Aegypto propter amaritudinem non estur. Diomedes sic inquit. passiui imperfecto edebar. Ouidius. Deuorer ante precor subito telluris hiatu. & hoc quia possunt facere transitionem ad aliquod rationale animal, ut lupi deuorabunt te. Virgilius.

Nec te tantus edat tacitam dolor. Ennius.

Vulturis in syluis miserum mandebat homonem.

Heu quàm crudeli condebat membra sepulchro.

Edor etsi in tertiis tantum personis nunc inflectamus, ut estur uel editur & edunt, sicut aratur & arantur. bibitur & bibunt, quomodo flectitur?

INdicatiuo modo, tempore præsenti. S. ego edor. tu ederis uel edere. ille estur, uel editur. P. nos edimur. uos edimini. illi eduntur. ptō impfecto. S. ego edebar. tu edebaris, uel edebare. ille edebatur. P. nos edebamur, uos edebamini, ille edebantur. præterito pfecto.

S. ego

S.ego esus sum,uel fui.tu esus es,uel fuisti.ille esus est uel fuit. P. nos esi sumus, uel fuimus. uos esistis, uel fuistis. illi esi sunt fuerunt, uel fuere. præterito plusquamperfecto. S. ego esus eram,uel fueram. tu esus eras, uel fueras ille esus erat,uel fuerat.P.nos esi eramus, uel fueramus. uos esi eratis.uel fueratis.illi esi erant,uel fuerant.Futuro.S.ego edar.tu ederis uel edere,ille edetur.P.nos edemur.uos edemini.illi edentur.

Imperatiuo modo,tempore præsenti,ad secundam,& tertiam personam edere tu.edatur ille.Pluraliter edimini uos edantur illi. Futuro.S. editor tu.editor ille. P. ediminor uos.eduntor illi. Edamur nos hortandi est,non imperandi.

Optatiuo modo,tempore præsenti, & præterito imperfecto. S. utinam ego ederer.tu edereris,uel ederere.ille ederetur Pluraliter utinam nos ederemur uos ederemini. illi ederentur. præterito perfecto, & plusquamperfecto. S. utinam ego esus essem, uel fuissem. tu esus esses, uel fuisses. ille esus esset,uel fuisset. P. utinam nos esi essemus uel fuissemus. uos esi essetis, uel fuissetis. illi esi essent, uel fuissent. Futuro. S. utinam ego edar. tu edaris. uel edare.ille edatur. P.utinam nos edamur.uos edamini.illi edantur.

Subiunctiuo modo,tempore præsenti.S.cum ego edar.tu edaris, uel edare.ille edatur.P.cum nos edamur.uos edamini.illi edãtur.præterito imperfecto.S.cum ego ederer.tu edereris,uel ederere.ille ederetur.P.cum nos ederemur.uos ederemini.illi ederentur.præterito perfecto. S. cum ego esus sim uel fuerim.tu esus sis,uel fueris.ille esus sit,uel fuerit. P.cũ nos esi simus,ul' fuerimus.uos esi sitis,ul' fueritis.illi esi sint,uel fuerint. p̃terito plusquãperfecto.S.cum ego esus essem,uel fuissem.tu esus esses, uel fuisses.ille esus esset,uel fuisset.P.cum nos esi essemus,uel fuissemus. uos esi essetis,ul' fuissetis.illi esi essent,uel fuissent.Futuro. S.cũ ego esus ero,uel fuero.tu esus eris,ul' fueris.ille esus erit,uel fuerit.P.cum nos esi erimus,uel fuerimus.uos esi eritis,uel fueritis.illi esi erunt,uel fuerint.

Infinitiuo modo,tempore præsenti,& præterito imperfecto,edi. præterito perfecto,& plusquamperfecto,esum esse,uel fuisse.Futuro esum iri.

Participia esus,& edendus.unde comesus & ambesus magis, quam comestus,licet usi quidam fuerint.

Estur uel editur impersonale quomodo declinatur?

Ndicatiuo modo,tempore præsenti,estur,uel editur.imperfecto edebatur.perfecto esum est, uel fuit. plusquamperfecto, esum erat,uel fuerat. Futuro edetur.

Imperatiuo modo,tempore præsenti,edatur.Futuro editor.

Optatiuo modo, tempore præsenti, & præterito imperfecto, utinam ederetur præterito perfecto, & plusquamperfecto, utinam esum esset, uel fuisset. Futuro utinam edatur.

Subiunctiuo modo, tempore præsenti, cum edatur imperfecto, cum ederetur. perfecto, cum esum sit, uel fuerit. plusquamperfecto, cum esum esset uel fuisset. Futuro cum esum erit, uel fuerit.

Infinitiuo modo, tempore præsenti. edi. perfecto, & plusquãperfecto, esum esse, uel fuisse. Futuro esum iri.

Dic passiuum ab aro, per tertias personas in utroque numero.

Indicatiuo modo, tempore præsenti. S. aratur. P. arantur. imperfecto. S. arabatur. P. arabantur. perfecto. S. aratus est, uel fuit. P. arati sunt fuerunt, uel fuere. plusquãperfecto. S. aratus erat, uel fuerat. P. arati erant, uel fuerant. Futuro. S. arabitur. P. arabuntur.

Imperatiuo modo, tempore præsenti. S. aretur. P. arentur. Futuro. S. arator, P. arantor.

Optatiuo modo, tempore præsenti, & præterito imperfecto. S. utinam araretur. P. utinam ararétur. præterito perfecto, & plusquamperfecto. S. utinam aratus esset, uel fuisset. P. utinam arati essent, uel fuissent. Futuro. S. utinam aretur. P. utinam arentur.

Subiunctiuo modo, tempore præsenti. S. cum aretur. P. cum arentur. imperfecto. S. cum araretur. P. cum ararentur. perfecto. S. cum aratus sit, uel fuerit. P. cum arati sint, uel fuerint. plusquamperfecto. S. cũ aratus esset, uel fuisset. P. cum arati essent, uel fuissent. Futuro. S. cum aratus erit, uel fuerit. P. cum arati erunt, uel fuerint.

Infinitiuo modo, tempore præsenti, & præterito imperfecto, arari. perfecto, & plusquamperfecto, aratum esse, uel fuisse. Futuro aratum iri. Participia aratus, & arandus.

Eo quomodo flectitur.

Indicatiuo modo, tempore præsenti. S. eo is it. P. imus itis eunt. præterito imperfecto. S. ibam ibas ibat. P. ibamus ibatis ibant. perfecto. S. iui iuisti iuit P. iuimus iuistis iuerunt, uel iuere. uel per concisionem. S. ii. iisti iit. P. iimus iistis ierunt, uel iere. plusquamperfecto. S. iueram iueras iuerat. P. iueramus iueratis iuerant. & per syncopen. S. ieram ieras ierat. P. ieramus ieratis ierant. Futuro Singulariter ibo ibis ibit. P. ibimus ibitis ibunt.

Imperatiuo modo, tempore præsenti, ad secundam, & tertiam personam. S. i. eat. P. ite eant Futuro. S. ito. ito. Pluraliter itote eunto. eamus hortan-

di est magis.

Optatiuo modo tempore præsenti, & præterito imperfecto. S. utinam irem ires iret. Pluraliter utinam iremus iretis irent. præterito perfecto, & plusquamperfecto. S. utinam iuissem iuisses iuisset. P. utinam iuissemus iuissetis iuissent. Futuro Singulariter utinam eam eas eat. P. utinam eamus eatis eant.

Subiunctiuo modo, tempore præsenti. S. cum eam eas eat. P. cum eamus eatis eant. Imperfecto. S. cum irem ires iret. Plura. cum iremus iretis irent. perfecto cum iuerim iueris iuerit. P. cum iuerimus iueritis iuerint. plusquamperfecto. S. cum iuissem iuisses iuisset. P. cum iuissemus iuissetis iuissent, uel per concisionem iissem. Futuro. S. cum iuero iueris iuerit. P. cum iuerimus iueritis iuerint. uel per concisionem. iero.

Infinitiuo modo, tempore præsenti, & præterito imperfecto ire. perfecto, & plusquamperfecto iuisse, uel iisse per concisionem. Futuro itum ire, uel iturum esse.

Gerundia, eundi. eundo. eundum. Supina. itum itu. participia hic & hæc & hoc iens huius euntis. & iturus itura iturum. Et sic declinantur quæcunque ab eo is componuntur, præter ueneo, quod facit in supino uenum.

Itur impersonale quomodo flectitur?

Indicatiuo modo, tempore præsenti itur. præterito imperfecto, ibatur. præterito perfecto itum est, ul' fuit præterito plusquam perfecto, itum erat, uel fuerat Futuro, ibitur.

Imperatiuo modo, tempore præsenti, eatur. Futuro, itor.

Optatiuo modo, tempore præsenti, & præterito imperfecto utinam, iretur. præterito perfecto, & plusquamperfecto, utinam itum esset, uel fuisset. Futuro utinam eatur.

Subiunctiuo modo, tempore præsenti, cum eatur. præterito imperfecto, cum iretur. præterito perfecto, cum itum sit uel fuerit. præterito plusquamperfecto, cum itum esset, uel fuisset. Futuro cum itum erit, uel fuerit.

Infinitiuo modo, tempore præsenti, & præterito imperfecto iri. præterito perfecto, & plusquamperfecto itum esse, uel fuisse. Futuro itum iri.

Redeo redis quomodo flectitur.

Indicatiuo. Redeo redis redit. Redimus reditis redeunt. Redibam redibas redibat. Redibamus redibatis redibant. Rediui rediuisti rediuit. Rediuimus rediuistis rediuerũt. uel rediuere. & p syncopen redii. rediuerã rediueras rediuerat. Rediueramus rediueratis rediuerãt, & redierã p cõcisionẽ. Redibo redibis redibit. Redibimus

redibitis redibunt.

Imperatiuo redi redeat Redite.redeant.Redito tu.redito ille.Reditote redeunto.Redeamus hortandi est magis.

Optatiuo utinam redirem.rediuissem & rediissem.redeam.

Subiunctiuo cum redeam.cum redirem cum rediuerim.cum rediuissem. cum rediuero.& per syncopen redierim.rediissem.rediero.

Infinitiuo redire.rediuisse. & rediisse. Futuro reditum ire,uel rediturum esse.Gerundia redeundi redeundo redeundum. Supina reditum reditu.Participia rediens,& rediturus.

Veneo uenis quomodo flectitur?

INdicatiuo,ueneo.uenis.uenit. Venimus.uenitis.ueneunt. Venibam.nam ueniebam est à uenio. Veniui & uenii, ueniueram, & uenieram. uenibo,

Imperatiuo.ueni.ueneat.uenite.ueneant.Venito tu.Venito ille.Venitote, ueneunto.Veneamus hortandi est.

Optatiuo,utinam uenirem.ueniuissem,& ueniissem.ueneam.

Subiunctiuo cum ueneam uenirem ueniuerim ueniuissem ueniuero.

Infinitiuo uenire.ueniuisse,& ueniisse uenum ire.Participium ueniens ueneuntis esset per regulam, quod nusquam legi. nam à uenu participiũ ne nominare quidem audeo.

Venio uenis quomodo flectitur?

INdicatiuo modo,tempore præsenti.S.uenio uenis uenit. P. uenimus.uenitis penultima longa.ueniunt.Imperfecto.S.ueniebã ueniebas ueniebat.P.ueniebamus ueniebatis ueniebãt.præterito perfecto.S.ueni uenisti uenit.P.uenimus penultima correpta.uenistis uenerunt,uel uenere. præterito plusquãperfecto uenerã Futuro ueniã.

Imperatiuo modo,tempore præsenti ad secundam,& tertiam,personam. S.ueni ueniat.P.uenite ueniant.Futuro.S.uenito tu.uenito ille.P.uenitote ueniunto.Veniamus hortandi est.

Optatiuo modo,tempore præsenti,& præterito imperfecto,utinam uenirem.præterito perfecto,& plusquamperfecto utinam uenissem. Futuro utinam ueniam.

Subiunctiuo modo,tempore præsenti cum ueniam.Imperfecto cum ueniré.perfecto cũ uenerim.plusquãperfecto cũ uenissem.Futuro cũ uenero

Infinitiuo modo,tempore præsenti uenire.præterito perfecto,& plusquãperfecto uenisse.Futuro uentum ire.uel uenturum esse.

Gerundia ueniendi ueniendo ueniendum. Supina uentum uentu. Participia ueniens,& uenturus.

Notandum inuenio, & conuenio & cætera, quæ à uenio componuntur producere penultimam primæ, & secundæ personæ pluralis indicatiui præsentis temporis. inuenimus, inuenitis. conuenimus conuenitis. præteriti uero corripere inuenimus. conuenimus.

Venitur quomodo flectitur?

Indicatiuo uenitur. ueniebatur. uentum est, uel fuit. uentum erat, uel fuerat. uenietur. Imperatiuo, ueniatur tantum. Optatiuo utinam ueniatur. uentum esset, uel fuisset. ueniatur.

Subinctiuo cum ueniatur. ueniretur. uentum sit, uel fuerit. uentum esset, uel fuisset. Ventum erit, uel fuerit.

Infinitiuo ueniri. uentum esse, uel fuisse. uentum iri.

Gaudeo quomo declinatur.

Indicatiuo modo, tempore præsenti. S. gaudeo gaudes. gaudet. P. gaudemus gaudetis gaudent. præterito imperfecto. S. gaudebam gaudebas gaudebat P. gaudebamus gaudebatis gaudebant. pterito pfecto. S. gauisus sum uel fui. es, uel fuisti. est uel fuit. P. gauisi sumus. uel fuimus. estis uel fuistis. sunt fuerunt, uel fuere. præterito plusquáperfecto. S. gauisus eram, uel fueram, eras, uel fueras. erat, uel fuerat. P. gauisi eramus, ul' fueráus. eratis, uel fueratis. erant, uel fuerant. Futuro. S. gaudebo gaudebis gaudebit. P gaudebimus gaudebitis gaudebunt.

Imperatiuo modo, tempore præsenti, ad secundam, & tertiam personam. S gaude. gaudeat. P. gaudete gaudeant. Futuro. S. gaudeto. gaudeto. P. gaudetote gaudento. gaudeamus hortandi est.

Optatiuo modo, tempore præsenti, & præterito imperfecto. S. utiná gauderem gauderes gauderet. P. utinam gauderemus gauderetis gauderét. præterito pfecto, & plusquáperfecto. S. utiná gauisus essem, uel fuissem esses, uel fuisses. esset, uel fuisset. P. utinam gauisi essemus, uel fuissemus essetis, uel fuissetis. essent, uel fuissent. Futuro. S. utinam gaudeam gaudeas gaudeat. P. utinam gaudeamus gaudeatis gaudeant.

Subiunctiuo modo, tempore præsenti. S. cum gaudeam gaudeas gaudeat. P. cum gaudeamus gaudeatis gaudeant. præterito imperfecto. S. cú gauderem gauderes gauderet. P. cum gauderemus gauderetis gauderent. pterito perfecto. S. cum gauisus sim, uel fuerim. sis, uel fueris. sit, ul' fuerit. P. cum gauisi simus, uel fuerimus. sitis uel fueritis. sint uel fuerint, pterito plusquáperfecto. S. cú gauisus essem, uel fuissem. esses, ul' fuisses. esset, uel fuisset. P. cú gauisi essemus, uel fuissemus. essetis, uel fuissetis essent uel fuissent. Ftõ. S. cum gauisus ero, uel fuero. eris, uel fueris erit uel fuerit. P. cú gauisi erimus, uel fuerimus eritis, uel fueritis, erunt uel fuerint.

Infinitiuo modo, tempore præsenti gaudere. præterito perfecto & plusquā perfecto gauisum esse uel fuisse. Futuro gauisum ire, uel gauisurum esse. Gerundia, uel participialia nomina gaudendi. gaudendo gaudendum. Supina gauisum. gauisu. Participia nascuntur ab hoc uerbo neutro passiuo, tria. gaudens. gauisus. gauisurus.

Fio quomodo flectitur.

i Ndicatiuo modo, tempore p̄senti. S. fio. fis. fit. P. fimus fitis. fiunt. p̄terito impfecto. S. fiebā. fiebas. fiebat. P. fiebamus. fiebatis fiebāt. præterito pfecto. S. factus sum, uel fui. es, uel fuisti. est uel fuit. P. facti sumus, uel fuimus estis. uel fuistis. sunt, fuerunt, uel fuere. præterito plusquamperfecto. S. factus eram, uel fueram. eras, uel fueras. erat uel fuerat. P. facti eramus, uel fueramus. eratis, uel fueratis. erant, uel fuerant. Futuro. S. fiam. fies. fiet. P. fiemus. fietis. fient.

Impatiuo modo tp̄e præsenti, ad secundam, & tertiā personam. S. fi. fiat. P. fite. fiant. Futuro. S. fito tu. fito ille. P. fitote. fiunto. Fiamus hortandi est.

Optatiuo modo, tp̄e præsenti, & præterito imperfecto. S. utinā fierem. fieres. fieret. P. utinā fieremus. fieretis. fierent. Præterito pfecto, & plusquā perfecto. S. utinā ego factus essem ul' fuissem, tu factus esses, ul' fuisses. ille factus esset ul' fuisset. P. utinā. facti essemus, ul' fuissemus. essetis, uel fuissetis. essent, ul' fuissent. Futuro. S. utinā fiā fias. fiat. P. utinā fiāus. fiatis. fiāt.

Subiunctiuo modo, tp̄e præsenti. S. cum fiā. fias. fiat. P. cū fiamus. fiatis. fiant. Præterito impfecto. S. cū fierē. fieres. fieret. P. cū fieremus. fieretis. fierent. Præterito pfecto. S. cū factu sim, uel fuerim. sis, uel fueris. sit, uel fuerit. P. cum facti simus, uel fuerimus. sitis, uel fueritis. sint, uel fuerint. Præterito plusquamperfecto. S. cū factus essem, uel fuissem. esses, uel fuisses. esset, uel fuisset. P. cum facti essemus, uel fuissemus. essetis, uel fuissetis, essent uel fuissent. Futuro. S. cū factus ero, uel fuero. eris, uel fueris. erit, ul' fuerit. P. cū facti erimus, uel fuerimus. eritis, ul' fueritis. erūt uel fuerint.

Infinitiuo modo, tp̄e p̄senti, & præterito impfecto fieri. Præterito pfecto, & plusquāperfecto factum esse uel fuisse. Futuro factum iri. Caret gerundiis. non enim legi apud doctos. fiendi. fiendo fiendum pro quibus faciendi. faciēdo. faciēdū dicimus. Supina habet factum. factu, à facio. unde factus participiū. Item faciendus est à faciens. Fiendus nō dicitur latine.

Memini quomodo declinatur.

i Ndicatiuo modo, tēpore præsenti, & præterito perfecto. S. memini. meministi. meminit. P. meminimus. meministis. meminerunt, uel meminere. Præterito imperfecto, & plusquamperfecto. S. memineram. memineras. meminerat. Plu. memineramus. memi-

neratis.meminerant.Futuro caret.sed eius loco dicimus. S. meminero. memineris.meminerit.Plu.meminerimus. memineritis. meminerint.

Imperatiuo modo, tempore instanti, & futuro ad secundas tantum personas in utroq; numero.S.memento tu.P.mementote uos.

Modo optandi, tempore instanti, & præterito imperfecto, pfecto & plusquamperfecto.S.utinam meminissem, meminisses meminisset. Pluraliter utinam meminissemus.meminissetis.meminissent.Futuro caret.

Subiunctiuo modo, tempore instanti, & præterito perfecto. S. cum uel si quamuis.uel licet.uel quod.uel ut meminerim.memineris.meminerit. P.meminerimus.memineritis. meminerint. Præterito imperfecto, & plusquamperfecto, S.cum, uel si meminissem. meminisses. meminisset. P.cum, uel si meminissemus.meminissetis.meminissent.Futuro.S.cum, uel si meminero.memineris. meminerit. P.cum, uel si meminerimus. memineritis.meminerint.

Infinitiuo modo, tempore præsenti.imperfecto.perfecto, & plusquamperfecto meminisse. Cæteris caret. sic inclinantur Odi. noui. Cœpi per œ diphthongum. nam cepi sine diphthongo, est præteritum à capio capis.

Oportet quomodo declinatur.

INdicatiuo modo, tempore præsenti.oportet. imperfecto oportebat. perfecto oportuit. Plusquamperfecto oportuerat. Futuro oportebit.

Imperatiuo modo, tempore præsenti, oporteat tantum.

Optatiuo modo, tpe psenti, & pterito imperfecto utiná oporteret. præterito pfecto, & plusquáperfecto utiná oportuisset. Futuro utiná oporteat.

Subiunctiuo modo, tempore præsenti cum oporteat. Præterito imperfecto, cum oporteret.Præterito perfecto cum oportuerit. Præterito plusquamperfecto, cum oportuisset.Futuro cum oportuerit.

Infinitiuo modo, tempore præsenti, & præterito imperfecto oportere.præterito perfecto & plusquamperfecto oportuisse.Cæteris caret.

Contingit impersonale quomodo flectitur?

INdicatiuo contingit.contingebat contigit.contigerat continget.

Imperatiuo contingat tantum.

Optatiuo utinam contingeret.contigisset contingat.

Subiunctiuo cum contingat contingeret. contigerit. contigisset. contigerit.

Infinitiuo contingere.contigisse.cæteris deficit.

Tedet quomodo inclinatur?

INdicatiuo tædet.tædebat.tæduit, & pertæsum est, uel fuit. tæduerat, & pertæsum erat, uel fuerat, tædebit.

Imperatiuo tædeat tantum.

Optatiuo utinam tæderet tæduisset, & pertæsum esset, uel fuisset. tædeat.
Subiūctiuo cū tædeat. tæderet. tæduerit, & pertæsum sit, uel fuerit. tæduisset, & pertæsum esset, uel fuisset. tæduerit, & pertæsum erit, uel fuerit.
Infinitiuo tædere tæduisse, & pertæsum esse, uel fuisse. participium pertæsus. sed de hoc in participiis abunde dicemus.

DE ADVERBIO.

QVid est aduerbium? pars orationis indeclinabilis, quæ adiecta uerbo significationem eius explanat, & implet. nam sine aduerbio sensus perfectus non uidetur. Cum. n. dico lego scribo, incertum est bene'ne, an perperam.
Quare dictum est aduerbium? quia semper uerbum præcedit aut sequitur. unde & nomen accepit, quemadmodum apud græcos ἐπίῤῥημα. hoc enim perficit adiunctum uerbis, quod adiectiua nomina substantiuis adiuncta. ut prudens homo, prudenter agit.
Quod accidunt aduerbio? tria species. significatio, & figura.
Quot sunt species aduerbiorum? duæ primitiua, ut sæpe, clàm deriuatiua, ut sæpius. clanculum.
Quot sunt significationes aduerbiorum? multæ. quæ hoc hexasticho comprehenduntur.

Temporis. atque loci. quali. quanti. atque negandi.
Da confirmandi. iurandi. da prohibendi.
Optandi. euentus. hortandi. daq; remissi.
Congrega & intenti. numeri. simili. dubitandi.
Et super, atq; uoca. monstra. eli. dim. per. & inter.
Ordinis, & discre. simul his adiungito Compar.

Hoc est da temporis. loci. qualitatis. quantitatis. negandi. confirmandi. iurādi. prohibendi. optandi. euentus. hortandi. remissiui. congregandi intentiui. numeri. similitudinis. dubitandi. superlatiui. uocandi. monstrandi. eligendi. diminutiui. psonalis. interrogādi. ordinis. discretiui. cōparandi.
Quod sunt figuræ aduerbiorum? tres. simplex ut diu. composita, ut interdiu. quandiu. decomposita ut indocte. imprudenter.

Interrogationes de aduerbio.

NVnc quæ pars orationis est? aduerbium. quare? quia stat iuxta uerbum, & semper nititur uerbo.
Nunc cuius speciei? primitiuæ. quare quia à nullo deriuatur.
Clanculum cuius speciei? deriuatiue. unde deriuatur? à clam
Nunc cuius significationis? temporis. Da temporis. hodie. heri. nunc. nuper. cras.

nuper.cras.perendie.pridie.postridie.nudius tertius. nudius quartus ali quando.olim.tunc. quondam. iam. semper. mane. uesperi. diu. noctu. modo, & dum.

Hinc cuius significationis? loci. Da loci. hic. istic. illic. huc.istuc. illuc. hac. istac.illac.hinc.istinc.illinc.ibi.unde intro.foras.intus.foris.

Bene cuius significatiōis? qualitatis. Da qualitatis. bene. male. docte. pulchre.fortiter.sapienter.

Multum cuius significationis? quantitatis. Da quantitatis.multum. parum.modicum.minimum maxime.magnopere.satis.

Non cuius significationis? negandi. Da negandi. non.nihil.nec neq; haud.minime.nequaquam.

Profecto cuius significationis? confirmandi. Da confirmandi. profecto. quippe nempe.uidelicet.scilicet,quidni.certe.næ.

Aedepol cuius significationis? iurandi. Da iurandi.ædepol.Castor. Hercle.medius fidius.

Ne cuius significationis? prohibendi. Da prohibendi.ne.

Vtinā cuius significationis? optandi. Da optandi.utinam.osi, o utinam.

Forte cuius significationis? Euentus. Da euentus forte casu.forte. fortuna.

Eia cuius significationis? hortandi. Da hortandi.eia age.agite.

Vix cuius significationis? remissiui. Da remissiui. uix.paulatim.sensim.pedetentim.

Simul cuius significationis? congregandi. Da congregandi. simul.unà. pariter.

Valde cuius significationis? intentiui. Da intentiui. Valde.nimium. prorsus.penitus.omnino.

Semel cuius significationis? numeri. Da numeri.semel.bis.ter.quater.quinquies.sexies.septies.decies.quinquagies.octuagies.centies,milies. toties,quoties & huiusmodi.

Quasi cuius significationis? similitudinis. Da similitudinis. quasi ceu. sic.sicut.sicuti.uelut.ueluti.ut.uti.& ita.

Forsan cuius significationis dubitandi. Da dubitandi. forsan forsitan. forsit.fortassis.fortasse.fors.forte.

Maxime cuius significationis? superlatiui. Da superlatiui.maxime. minime.doctissime.ocyssime.

Heus cuius significationis? uocandi. Da uocandi.heus. o.

En cuius significationis? demonstrandi. Da demonstrandi. en.ecce

Potius cuius significationis? eligendi, Da eligendi potius.immo

Clanculum cuius significationis? diminutiui. Da diminutiui clanculum.belle.
Meatim cuius significationis? personalis Da personalis.meatim.tuatim.suatim.nostratim.uestratim.
Cur cuius significationis? interrogandi. Da interrogandi.cur.quare.nunquid.quin.quamobrem.
Deinde cuius significationis? ordinandi. Da ordinandi.deinde.deinceps dehinc.postea.obite interim.interea.protinus.& præterea.
Seorsum cuius significationis? discretiui. Da discretiui deorsum.seorsum.secreto.separatim. singillatim. bifariam. omnifariam. & plurifariã.
Magis cuius significationis? comparatiui. Da comparatiui.magis.minus.plus.ualidius.ocyus.celerius,& tardius.

DE PARTICIPIO.

Quid est participium? pars orationis dicta quod partem capiat nominis,partemq; uerbi dicitur igitur participium, quasi particapium.Participio quod accidunt? sex genus,casus. tempus.significatio.numerus,& figura.

Quot sunt genera participiorum? quinq;. masculinum, ut amatus fœmininum ut amata.neutrum ut amatum. Commune duum generum ut amantem.Commune trium generum,ut amans.

Quot sunt casus participiorum? sex.quot & nominum.nominatiuus, genitiuus.datiuus.accusatiuus.& uocatiuus,& ablatiuus.

Quot sunt tempora participiorum? quinq; præsens,& præteritum imperfectum simul,ut amans.legens.Præteritum perfectum,& plusquamperfectum.simul,ut amatus lectus. Futurũ per se,ut amaturus. amandus.

Quot sunt significationes participiorum? quinq;.actiua ut amans.ab amo. Passiua ut amatus ab amor.Neutralis ut arans ab aro.Communis ut largiens à largior.deponens,ut sequens à sequor.

Quot numeros habet participium? duos.singularem ut amans, pluralem ut amantes.

Quot sunt figuræ participiorum? due simplex ut amans.decomposita, ut deamans.

Interrogationes de participio.

Amans quæ pars orationis est? participium. quaræ? quia partem capit nominis, partemq; uerbi.recipit enim à nomine genera, & casus, à uerbo autem tempora, & significationes, ab utroq; numerum & figuram.

Amatus cuius generis? masculini.quare? quia est prima uox participii.
Amata? fœminini .quare? quia est secunda uox participii.
Amatum? neutri.quare? quia est tertia uox participii.
Amás cuius generis? oīs uel cōmunis trium generum,quare? quia omnia participia in.ns.sunt cōmunia trium generum, ut hic & hæc & hoc amás.
Amantem cuius generis? communis duum generum.quare? quia præponuntur ei in declinatione duo articularia pronomina hunc & hanc.
Amantem cuius casus? accusatiui.quare? quia in eo casu declinādo reperit.
Amans cuius temporis? præsentis, & præteriti imperfecti.quare? quia omne participium desinens in ns, præsentis, & præteriti imperfecti temporis est.ut amans, idest qui amat, uel amabat.
Amatus cuius temporis? præteriti perfecti, & plusquamperfecti.quare? qa omne participiū desinens in tus.uel in sus, uel in xus, uel in uus, qđ unū est tantum, ut mortuus, præteriti perfecti, & plusquamperfecti temporis ē, ut amatus.i.qui amatus est, uel fuit. uel qui amatus erat uel fuerat.
Amaturus cuius temporis? futuri.quare? quia omne participium in rus futuri temporis est, ut amaturus.idest qui amabit.
Amandus cuius temporis? futuri.quare? quia omne participium in dus futuri temporis est, ut amandus.idest qui amabitur.
Amans cuius significationis? actiuæ . quare? quia ab actiuo uerbo uenit, quod est amo.
Amat⁹ cui⁹ significatiōis passiuæ.q̄re? qa à passiuo uerbo uenit, qđ est amor.
Seruiens cuius significationis? neutralis.quare? quia à uerbo neutro deriuatur, quod est seruio.
Largiens cuius significationis? communis.quare? quia à communi uerbo deducitur, quod est largior.
Sequens cuius significationis? deponentis.quare? quia à deponēti uerbo trahitur, quod est sequor.
Amans cuius numeri? singularis.quare? quia singulariter profertur.
Amantes cuius numeri? pluralis.quare? quia pluraliter profertur.
Amans cuius figuræ? simplicis quare? quia simpliciter profertur.
Deamans cuius figuræ? decompositæ . quare? quia à composito deriuatur, quod est deamo. Omne enim, quod deriuatur à composito, dicitur decompositum.
Singulariter Nominatiuo hic & hæc & hoc amans. Genitiuo huius amantis. Datiuo huic amanti. Accusatiuo hunc & hanc amantem. & hoc amás. Vocatiuo o amás Ablatiuo ab hoc & ab hac & ab hoc amāte uel amanti. Pluraliter nominatiuo hi & hæ amātes, & hæc amātia. Genitiuo horꝝ &

harum & horum amantium. & per concisionem amantum. Datiuo his amantibus. Accusatiuo hos & has amanteis. & hæc amantia. Vocatiuo o amantes, & o amantia. Ablatiuo ab his amantibus.

Nominatiuo amaturus. amatura. amaturum. Genitiuo amaturi. amaturæ. amaturi. Datiuo amaturo. amaturæ. amaturo. Accusatiuo amaturum. amaturam. amaturum. Vocatiuo o amature. o amatura o amaturum. Ablatiuo ab amaturo. ab amatura. ab amaturo. Pluraliter nominatiuo amaturi. amaturæ amatura. Genitiuo amaturorũ amaturarũ amaturorum. Datiuo amaturis. Accusatiuo amaturos. amaturas. amatura. Vocatiuo o amaturi. o amaturæ. o amatura. Ablatiuo ab amaturis.

Singulariter Nominatiuo amatus. amata. amatũ. Genitiuo amati amatæ. amati. Datiuo amato. amatæ. amato. Accusatiuo amatum. amatam. amatum. Vocatiuo o amate. o amata. o amatum. Ablatiuo ab amato. ab amata. ab amato Pluraliter nominatiuo amati. amatæ. amata. Genitiuo amatorum. amatarum. amatorum. Datiuo amatis. Accusatiuo amatos. amatas. amata. Vocatiuo o amati. o amatæ. o amata. Ablatiuo ab amatis.

Singulariter Nominatiuo Amandus. amanda. amandum. Genitiuo amandi. amandæ. amandi. Datiuo amando amandæ amando. A. amandum. amandam amandum. V. o amande. o amanda. o amandum. A. ab amando. ab amanda ab amando. P. Nominatiuo amandi. amandæ. amãda. G. amandorum. amandarum. amandorum. Datiuo amandis. A. amandos. amandas. amanda. V. o amandi. o amandæ. o amanda. A. ab amandis.

DE PRÆPOSITIONE.

Quid est præpositio? pars orationis indeclinabilis, quæ præposita aliis partibus orationis, significationem earum aut mutat, ut æquus, iniquus, aut complet, ut facio. fero. perficio. perfero, aut minuit, ut rideo, surrideo. tristis. subtristis.

Quare dicitur præpositio? quia præponitur tam per appositionem, ut eo ad philosophos, q̃ per compositionem, ut adeo. aliquando postponitur ornatus gratia, ut tecum. qui cum. Romã uersus. Italiã usq; crurũtenus.

Præpositioni quot accidunt? unum. quod nam? casus. quot casus? duo. qui? Accusatiuus, & Ablatiuus.

Quæ sunt præpositiones accusatiuæ, idest quæ seruiunt accusatiuo casui? Ad. apud ante aduersus, uel aduersum. cis. citra. circum. circa. cõtra. erga. extra. inter. intra. infra. iuxta. ob. pone. per. prope. propter. secundum. post. trans. ultra. præter. supra. circiter. usq;. secus. penes. uersus. procul. pridie. postridie. dicimus enim ad templum. Apud ignem, ante focum, si

frigus erit. aduersus, uel aduersum inimicos. cis alpes. citra amnem Rubiconem. circum muros circa forum contra dalmatas. erga necessarios. extra urbem. inter amicos. Intra oppidum. Infra tectum. iuxta fanum. hanc ob rem. pone tribunal. per medios hostes. prope mortem. propter timorem, & propter aquæ riuum. secundum scripturas, & plena secundum flumina post tergum. trans ripam. ultra Sauromatas. præter officium. supra tectum. circiter calendas ianuarias. usq; oceanum. secus te. penes arbitros. Sed secus te sedi non dici, sed secundum te, ait Caper. Aretium uersus. procul urbem, ut inquit Curtius pridie parilia, & pridie illius diei. postridie calendas. & postridie nonarum decembrium.

Quæ sunt Ablatiuæ præpositiones, idest quæ seruiunt ablatiuo casui? a. ab abs. cum. coram. clam. de. ex. pro. præ. palam sine absq;. tenus. dicimus enim à templo. à mari. ab Andria. abs quo uis homine. cum exercitu. coram testibus clam custodibus. de foro e iure ex theatro, quod est aliud, q̃ à theatro, ut ait Diomedes. pro clientibus. & pro tribunali. palam omnibus. sine labore. absq; iniuria. pubetenus. & crurum tenus.

Quæ sunt præpositiones ambiguæ, idest tam ablatiuo. quàm accusatiuo casui seruientes? in. sub. super. & subter. Dicimus enim sum in templo. eo in templum. iaceo sub antro. curro sub antrum. sedeo super aquis. cado super aquas. dormio subter lodice. ingredior subter lodicem.

Quando seruiunt accusatiuo? cum motum significant, utitur in antiquam syluam. curro sub tegmen fagi.

Quando seruiunt ablatiuo? quando significant in loco, ut sum in templo. sub porticu. recubo sub tegmine fagi.

Quæ sunt præpositiones, quæ non inueniuntur nisi in cõpositione? hæ. di. dis. re. se. am. cõ ut diduco. disiicio repono. seduco. amplector. cõgredior.

Interrogationes de præpositione.

D quæ pars orationis est? præpositio. quare? quia præponitur aliis a partibus orationis per appositionem, uel per compositioné. Quando per appositionem? cũ regit casum. ut eo ad templum. in hosté.

Qñ p cõpositioné? cũ cõponit, ut adduco ex ad & duco. Alludo ex ad & ludo. Iniustus ex i, & iustus. sub tristis, ex sub, & tristis. irrideo ex i & rideo.

Ad cui casui seruit? accusatiuo. quare? quia est accusatiua præpositio.

Ad in hac oratione, Itur ad urbem, quomodo præponitur? per appositionem. quare? quia regit casum.

Ad in hac oratione, adducam tibi tuum Pamphilum, quomodo præponitur? per compositionem. quare? quia ex ad, & duco cõponitur adduco.

A cui casui seruit? ablatiuo. quare? quia, a, est ablatiua præpositio.

In cui casui seruit? utrique. quare? quia est tam accusatiua, quam ablatiua propositio.

DE CONIVNCTIONE.

Q Vid est coniunctio? pars orationis indeclinabilis adnectens, ordinasque sententiam.

Coniunctioni quot accidunt? tria. species. figura. & ordo.

Quot sunt species, siue potestates coniunctionis? hæ ferè, quæ his uersibus annotantur.

Co. conque, & subcon. dis. subdis. adiuque. Causal.
Approbat. aduersa. distri. discreque. du. dique.
Abnegat. effecti. collecti. his adiice complet.

Hoc est copulatiua. cōtinuatiua. subcōtinuatiua. disiūctiua. subdisiūctiua. adiunctiua. causalis. approbatiua. aduersatiua. distributiua. discretiua. dubitatiua. diminutiua. abnegatiua. effectiua. collectiua. completiua.

Quot sunt figuræ coniunctionis? duæ. simplex ut nam. ita. at. composita, ut nanque. itaque. attamen. etenim.

Quot sunt ordines coniunctionis? tres. præpositiuus, subiunctiuus, & cōis.

Quæ sunt coniunctiones præpositiui ordinis? ac. at. ast. atque. aut. &. uel. nec. neque. si. quin. quatenus. sin. seu. siue. ni. nisi. sed. nisi poetice postponitur.

Quæ sunt coniunctiones subiunctiui ordinis? que. ue. ne. quidem. quoque autem. uero.

Quæ ex his sunt ἐγκλιτικαί, idest encliticæ, hoc ē inclinatiuæ? quæ. ue. ne.

Quare dicuntur ἐγκλιτικαί? quia inclinant accentum præcedentis syllabæ ad se. ut que apud Virgilium.

Alcandrumque, Aliumque, Noemonaque. Prytanimque. sicut τε apud græcos. quod est que absque diphthongo. Homerus,

ἄλκανδρόν θ' ἅλιόν τε, νοήμονά τε, πρύτανίν τε. Hesiodus.
κλειώ τ' εὐτέρπη τε, θάλειά τε, μελπομένη τε,
τερψιχόρη τ', ἐρατώ τε, πολύμνιά τ', οὐρανίη τε,
καλλιόπη θ', ἥδε προφερεστάτ' ἐστὶν ἁπασάων. Hoc est.

Clioque, Euterpeque, Thaliaque, Melpomeneque,
Therpsicoreque, Eratoque, Polymniaque, Vranieque.
Calliope multo ante alias præstantior omneis.

Et ne apud Horatium,

Ludere qui nescit campestribus abstinet armis,
Indoctusque pilæ, disci'ue, trochi'ue quiescit.
Ne spissæ risum tollant impune coronæ. & ne apud Iuuenalem.
Semper ego auditor tantum? nunquam'ne reponā? in his ubique ante que

ue.ne.est accentus acutus.

Quæ sunt coniunctiones, quæ indifferenter & præponi & postponi possunt? Cæteræ ferè omnes præter supradictas, ut equidem.igitur.tamen ergo.quanquam, & huiusmodi.

Interrogationes de coniunctione.

ET quæ pars e? coniũctio q̃re? quia coniũgit cæteras ptes oratiõis. Et cuius speciei, siue potestatis? Copulatiuæ. q̃re? quia copulat tã sensum, quàm uerba, ut M. Tullius fuit & disertus, & sapiens.

Da copulatiuas. &.que.atq;.ac.quidem.quoq;.etiam.item.at.ast.sed. autem. uero. Copulant enim cum confirmatione intellectum.

Si quando εἰ græcam significat, cuius potestatis? Continuatiuæ. quare? quia demonstrat ordinem cum consequentia & continuatione rerum, ut si stertit, dormit, & si ambulat, mouetur.

Da continuatiuas si sin. significant enim ordinem præcedentis rei ad sequẽtem, ut si febri uexatur, calet. sed non conuertitur.

Quia cuius potestatis? Subcontinuatiuæ. quare? quia causam continuationis ostendit consequentem cum rerum essentia, ut quia ambulat, mouetur, & quando sol est super terram, dies est.

Da subcontinuatiuas. quando. quoniam. quandoquidem. quia quatinus. & quatenus pro quoniam.

Aut cuius potestatis? disiunctiuæ. q̃re? quia, quãuis uoces coniũgat, sensum tamen disiũgit, & alterã quidẽ rem esse alterã uero non esse significat, ut aut est dies, aut est nox. uel est sanus, uel est æger. & hoc est bene disiũctum quia si unum uerũ est, alterũ falsum. nã aliter uitiose qd disiungit.

Da disiunctiuas. ue. uel. aut. siue. seu.

Vel pro etiã cuius potestatis? subdisiunctiuæ. q̃re? quia quãuis uoces disiunctiuarum habeat utrunq; tamen esse significat, uel simul, uel, discrete. simul, ut uel rex semp mihi maximas gratias agebat, idest etiã rex. Item Alexãder, siue Paris rapuit Helenã. i. Alexãder, q & Paris dicit. & mars, siue Mauros. Gradiuus, uel Maspiter præsul est bellorũ. Discrete, ut tu tota die uel legis, ul' scribis. significat enim te & legere & scribere, sed nõ simul utrũq; agere, sed aliis horis legere, aliis scribere. similiter Remex, uel impellit remum, uel attrahit. cum simul penè utrunq; fieri intelligo, sed distincte. alius est enim pellentis, alius attrahentis motus.

Da subdisiunctiuas ue. uel. aut. siue seu. quando utrunq; significant.

Cũ quãdo ἵνα græcam significat, cuius speciei? Adiunctiuæ. q̃re? quia adiũgitur uerbis subiunctiuis, ut cum essem Venetiis, non perperam me facturum existimaui, si nr̃as lucubratiões grãmaticas imprimẽdas curarẽ.

Da adiunctiuas.si, ut.cum.dum.quatenus. quando ἵνα græcam significat, ut si dederis operam bonis.literis, proficies breui.& ut prosit tibi, facio. Item dum condere urbem.ideſt ut conderet.

Nam cuius speciei? Causalis proprie.quare? quia adiuncta indicatiuo uerbo significat causam antecedentem, hoc est rem ex causa antecedente euenientem, ut doctus sum, nam legi.& mouetur, ambulat enim.

Da causales proprie.nam.nanq;.enim.

Quid interest inter adiunctiuas & proprie causales? Causales cum affirmatione, adiunctiuæ cum dubitatione proferuntur. Sed & continuatiuæ, & subcontinuatiuæ & adiunctiuæ, & effectiuæ inter causales ponuntur, quia per has causæ ostenduntur & continuationis, ut si ambulat mouetur, & adiunctionis, ut ambulat, ut moueatur, & effectionis, ut mouetur, ambulat enim.

Equidem cuius speciei? approbatiuæ. quare? quia approbat rem, idest affirmat, ut Equidem merui, nec deprecor.& siquid usquam iustitiæ est, & Siqua est cœlo pietas.

Da approbatiuas. si. equidem.quidem.

Tamen cuius speciei? aduersatiuæ.quare? quia aduersum conuenienti significat, ut etsi te benefacturum dicis, tamen à malitia non discedis.

Da aduersatiuas.tamen quanquam. quanuis. & si.licet licebit, saltem.sed saltem etiam diminutiua est.

Vero cuius potestatis? distributiuæ.quare? quia diuersis diuersa distribuit, ut ego lego, tu uero dormis.

Da distributiuas at.ast.uero. autem.sed.

Quam cuius potestatis? discretiuæ, uel electiuæ. quare? quia de duobus præpositis unum eligere, & alterum refutare ostendit, ut diues uolo esse, q̃ pauper.idest diues uolo esse, & non pauper.græci ἢ dicunt. Homerus, βούλομ᾽ ἐγὼ λαὸν σόον ἔμμεναι, ἢ ἀπολέσθαι hoc est, Volo ego saluum esse populum, quam perire, idest & non perire.

An cuius potestatis? dubitatiuæ.quare? quia dubitationem significat, ut Eloquar, an sileam?

Da dubitatiuas.an.ne correpta, necne. Horatius in poetica.

Intererit multum Diuus'ne loquatur, an heros.
Maturus'ne senex, an adhuc florente iuuenta.
Feruidus, an matrona potens, an sedula nutrix,
Mercator'ne uagus, cultor'ne uirentis agelli.
Colchus, an assyrius, Thebis nutritus, an Argis.

Terentius in seipsum cruciante, Filium unicum adolescentem habeo, ah

quid dixi

quid dixi habere me. Immo habui Chreme, nunc habeam, nec ne, incer tus sum.

Saltem cuius potestatis? Diminutiuæ. quare? quia diminutionem significat, ut si non uis donare, saltem mutua.

Da diminutiuas. saltem. at. uel. aut. pro saltem. ut si non re, at uerbis adiuua. Virgilius in sexto.

Si te nulla manet tantæ pietatis imago,
At ramum hunc (aperit ramum, qui ueste latebat)
Agnoscas. at pro saltem. Lucanus.
O felix si te uel sic tua Roma uideret pro saltem sic.
Etsi non uis referre gratiam, aut agas, aut pro saltem.

ἂν & κὲν cuius potestatis (necesse est enim græcis utamur, ubi nostra deficiunt), Abnegatiuæ. quare? quia uerbis adiunctæ, aliquid posse fieri ostendunt, sed propter aliquam causam, ne fiat, impediri, ut ἐποίησ᾽ ἄν, εἰ ἐδυνήθην hoc est fecissem, si potuissem. &

ἦ κεν γηθήσαι πρίαμος, πριάμοιό τε παῖδες.
ἄλλοι τε Τρῶες, μέγα κεν κεχαροίατο θυμῷ
εἰ σφῶϊν τά δε πάντα πυθοίατο μαρναμένοιιν. hoc est.
Gauderet Priamus certe, & priameia proles,
Troianiq; alii, foret & his summa uoluptas,
Omnia si uos hæc pugnare, ueniret ad aures.

Da abnegatiuas. non habemus, sed illarum loco subiunctiuis utimur uerbis, ut comessem, si haberem. fecissem, si potuissem. curarem breui imprimendos optimos quosq; libros, si quisquam rex adiuuaret.

Nam cuius potestatis? effectiuæ. quare? quia significat effectum procedentem ex causa. ut legi, nam doctus sum. sed effectiuam eandem esse existimo, quam proprie causalem diximus.

Igitur cuius potestatis? Collectiuæ, uel Rationalis, uel Illatiuæ. quare? quia per Illationem collegit, quod supradictum est. hoc est ratione confirmat, ut M. Tullius pro Ligario. Habes igitur quod est accusatori maxime optandum, confitentem reum. uel infertur aliis præpositis, ut Catilinam solus Cicero domuit, solus igitur Cicero patriam seruauit.

Da collectiuas. Ergo. igitur. itaque cum accentu in antepenultima.

Vero in hac Oratiõe. Eneas uero & pius, & fortis fuit, cuius potestatis? Cõpletiuæ. q̃re? quia nulla significatiõis necessitate, sed g̃ra ornatus ponit.

Da completiuas, autem. uero. quidem. equidem. quoq;. nam namq;, & quæcunque coniunctiones ornatus causa, uel metri nulla significationis necessitate ponuntur.

Et cuius figuræ? simplicis. quare? quia simpliciter profertur.
Etenim cuius figuræ? compositæ. quomodo componitur? ex &, enim.
Et cuius ordinis? pppositiui. quare? quia semper pponit in ordine orationis.
Que sine diphthongo cuius ordinis? subiunctiui. quare? quia semper subiungitur in ordine orationis.
Ergo cuius ordinis? Communis. quare? quia potest præponi & supponi in ordine orationis.

DE INTERIECTIONE.

Quid est interiectio? pars orationis indeclinabilis interiecta aliis partibus orationis ad exprimendos animi affectus.
Interiectioni quot accidunt? unum. quod? significatio tantum.
Quot sunt significationes interiectionum? hæ fere, quæ hoc uersiculo comprehenduntur.
Gaudentis. risus. mirantis. dolóque. pauorque.
Hoc est gaudentis. ridentis. mirantis. dolentis. expauescentis.

Interrogationes de interiectione.

Heu quæ pars orationis est? Interiectio. quare? quia interiacet aliis partibus orationis.
Euge cuius significationis? gaudẽtis. Da gaudentis. euge. euax.
Ha ha ha, cuius significationis? ridentis. Da ridentis ha ha ha.
Papæ cuius significationis? admirantis. Da admirantis papæ. hem. Ter. papæ exuperat ipsam Taidem. Idem, hem quid est? pape accepimus à græcis. dicunt enim illi βαβαί.
Heu cuius significationis? dolentis. Da dolentis. heu. hei. a. o. uæ. heu accusatiuo iungitur. ut heu me miserum. dicimus etiam heu pietas, heu prisca fides. hei uero, & uæ datiuo coniungũtur. Virgilius. Hei mihi qualis erat, quantum mutatus ab illo Hectore. Martialis. Si sciero, uæ tibi Causidice.
At at cuius significationis? timentis. Da timentis, at at. Terentius in Andria. At at, hoc est illud, hinc illæ lachrumæ.
Sunt'ne aliqua dubia inter aduerbia, seu præpositiones, & interiectiones? maxime, ut o interiectio indignantis. dolentis. admirantis, & aduerbiũ uocandi, & optandi.
A & præpositio ẽ & interiectio, ut a Corydon Corydon. pro similiter præpositio est, ut pro tribunali, & interiectio ut pro Iuppiter. pro dolor.
Quæ aliæ orationis partes solent pro interiectione proferri? Infandum, ut nauibus infandum amissis unius ob iram. & malum, ut apud Terentiũ. Quid hoc malũ infelicitatis est? & ẽ dictũ anxii animi, & turbati nimis.

ALDI MANVTII ROMANI INSTITVTIONVM GRAMMATICARVM LIBER TERTIVS.

DE CONSTRVCTIONE VERBORVM.

Quid est constructio? debita dispositio partium orationis in ipsa oratione.
Constructionum quæ est congrua sensu, & uoce? Phyllis amat corylos.
Quæ sensu, & non uoce? Turba ruunt. populus currũt, gens armati.
Quæ uoce, & non sensu? Venetiæ in sinu adriatico sitæ, abundant diuitiis. & Iam stabant Thebæ.
Constructioni quot accidũt? duo cõcordãtia, & regimẽ.
Quotuplex est concordantia? triplex. Nominatiuus cum uerbo. Adiectiuum cum Substantiuo. Relatiuum cum antecedente.
Nominatiuus cum uerbo in quot debet concordare? In duobus in numero, & in persona Vt ego amo. tu amas. ille amat.
Adiectiuum cum substantiuo in quot debet cõcordare? in tribus In numero casu, & genere. ut Vlysses astutus, Penelope pudica. arma crudelia.
Relatiuum cum antecedente in quot debet concordare? in duobus, in numero & in genere. ut Aeneas qui. Dido quæ Illium quod.

De concordantia nominatiui cum uerbo.

Ego amo quæ concordantia est? Nominatiuus cum uerbo. Ostẽde nominatiuum. Ego. ostende uerbum. amo. Concordat´ne? cõcordat. ostende. ego est numeri singularis, & amo singularis. Ego est personæ primæ, & amo primæ, ergo congrue dicitur ego amo, quia concordat nominatiuus cum uerbo in numero & in persona.
Quare ego est numeri singularis? quia singulariter, profertur quomodo? Singulariter Nominatiuo ego.
Quare amo est numeri singularis? quia singulariter profertur quomodo? Singulariter ego amo.
Quare ego est personæ primæ? quia omnia nomina, & pronomina sunt tertiæ personæ, exceptis ego, quod est personæ primæ, & tu secundæ, & uocatiuis casibus, qui sunt personæ secundæ.
Quare amo est psonæ primæ? qa prima quæq; uox uerbi habẽtis treis personas, est psonæ primæ, amo est prima uox uerbi, ergo est psonæ primæ

Quare amo est prima uox uerbi? quia prima est in ordine ut Singulariter ego amo. tu amas. ille amat Amo est prima. amas. secunda. amat tertia.

Quot modis potest discordare nominatiuus à uerbo? tribus, in numero solum in persona solum. in numero & in persona simul.

Caue dicas concordatur, & discordatur. Nam concordo neutrum est. non enim dicimus concordo te cum illo, tu sed cōcordas per me. Ouidius. Per me concordant carmina neruis. Item tu concordas cum illo, Teren. in phor. Si cōcordabis cum illa. Item dicendum discordat nominatiuus à uerbo, & cum uerbo. Quintilianus confirmanda uox est, ne ab oratione discordet. Tacitus, cum queis æternum discordant. sicut dissideo, & dissentio. Cicero in Lælio, cū is tribunus plebis capitali odio à Quin. Pompeio, qui tum erat consul. dissideret. Idem in eodē. ab Iis, qui pecudum ritu ad uoluptatem omnia referunt, lōge dissentimus. M. Tullius. iii. de officiis. ego etiam cum Catone meo sæpe dissensi. Valerius Maximus. armis cum Cinna collega suo dissidens.

Diceretur'ne congrue ego amamus? non. Quare. quia ego est numeri singularis, & amamus pluralis, & sic discordaret nominatiuus à uerbo in numero.

Quare non etiam in persona? quia ego est personæ primæ, & amamus primæ. Ego igitur amamus discordat in numero, & concordat in persona.

Dic incorgrue in persona, & nō in numero. Ego amas. Quare sic? quia ego est personæ primæ. & amas secundæ, & sic discordat nominatiuus à uerbo in persona solum. Quare non discordat etiam in numero? quia ego est numeri singularis, & amas singularis. Ego igitur amas discordat in persona, & concordat in numero.

Dic incongrue in numero & in persona. Ego amatis. Quare sic? quia ego est numeri singularis, & amatis pluralis. ego est personæ primæ, & amatis secundæ. & sic discordat nominatiuus à uerbo in numero, & in persona.

Vlysses astutus que concordantia est? Adiectiuum cum substantiuo. Ostende substantiuum Vlysses. Ostende adiectiuum astutus. Congruit'ne? Quidni. nam Vlysses est numeri singularis. casus nominatiui, & generis masculini, & astutus est numeri singularis casus nominatiui. & generis masculini. ergo congrue dicitur, Vlysses astutus.

Quot modis potest discordare adiectiuum à substantiuo? Septem. In numero solum. In casu solum. In genere solum. In numero & in casu & nō in genere. In numero & in genere & non in casu. In casu & in genere & non in numero. In numero. casu, & genere.

Diceretur ne congrue Vlysses astuti? non. quare? quia Vlysses est numeri singularis,

ſingularis,& aſtuti pluralis, & ſic diſcordaret adiectiuum à ſubſtantiuo in numero. Quare non diſcordaret etiam in caſu,& in genere? quia Vlyſſes eſt caſus nominatiui,& generis maſculini,& aſtuti ſimiliter.

Dic incongrue in caſu ſolum. Vlyſſes aſtutum. Quare diſcordat? quia Vlyſſes eſt caſus nominatiui, & aſtutum accuſatiui , & ſic diſcordat adiectiuum à ſubſtantiuo in caſu. Quare non etiam in numero, & in genere? quia Vlyſſes eſt numeri ſingularis,& generis maſculini, & aſtutum eſt numeri ſingularis,& generis maſculini. Ergo Vlyſſes aſtutum diſcordat ſolum in caſu.

Dic incongrue in genere duntaxat. Vlyſſes aſtuta. Quare ſic? quia Vlyſſes eſt generis maſculini.& aſtuta fœminini. & ſic diſcordat adiectiuũ à ſubſtantiuo in genere. Quare non diſcordat etiam in numero, & in caſu? Quia Vlyſſes eſt numeri ſingularis,& caſus nominatiui,& aſtuta ſimiliter. Ergo Vlyſſes aſtuta diſcordat in genere duntaxat.

Dic incongrue in numero.& in caſu,& non in genere. Vlyſſes aſtutos. quare diſcordat? quia Vlyſſes eſt numeri ſingularis, & aſtutos ẽ numeri pluralis. Vlyſſes eſt caſus nominatiui,& aſtutos eſt caſus accuſatiui, & ſic diſcordat adiectiuum à ſubſtantiuo in numero & in caſu, & nõ in genere. quare nõ ĩ genere? quia Vlyſſes ẽ generis maſculini,& aſtutos ſimiliter.

Dic incongrue in numero & in genere & non in caſu. Vlyſſes aſtutæ. Quare ſic? quia Vlyſſes eſt numeri ſingularis,& generis maſculini, & aſtutæ eſt numeri pluralis,& generis fœminini . Et ſic diſcordat adiectiuum à ſubſtantiuo in numero & in genere,& non in caſu . Quare non in caſu? quia Vlyſſes eſt caſus nominatiui,& aſtutæ nominatiui.

Dic incongrue in caſu & in genere & non in numero . Vlyſſes aſtutam. Quare ſic? quia Vlyſſes eſt caſus nominatiui, & generis maſculini , & aſtutam eſt caſus accuſatiui & generis fœminini . Ergo Vlyſſes aſtutam diſcordat in caſu & in genere,& non in numero. Quare non in numero? quia Vlyſſes eſt numeri ſingularis , & aſtutam ſimiliter . Ergo non diſcordat in numero.

Dic incongrue in numero.caſu. & genere. Vlyſſes aſtutas. Quare ſic? quia Vlyſſes eſt numeri ſingularis,caſus nominatiui,& generis maſculini, & aſtutas eſt numeri pluralis,caſus accuſatiui,& generis fœminini. diſcordat igitur in numero.caſu. & genere.

De concordantia relatiui cum antecedente.

Eneas qui,quæ concordantia eſt? Relatiuum cum antecedente.

a Oſtende antecedens, Aeneas oſtẽde relatiuum, qui cõgruit'ne? maxime, nam Aeneas eſt numeri ſingularis & generis maſcu-

lini, & qui similiter. ergo congrue dicitur Aeneas qui.

Diceretur'ne congrue Æneas quæ? Non. quare? quia discordaret relatiuum ab antecedente. In quo? in genere. quare? quia Æneas est generis masculini, & quæ fœminini.

Quot modis potest esse discordia inter relatiuum, & antecedens? tribus. In numero tantum. in genere tātum. in numero & in genere simul. Fac discordet Aeneas qui in numero tantum. Aeneas quos quare? quia Aeneas est numeri singularis, & quos pluralis. Quare non discordat etiam in genere? quia Aeneas est generis masculini, & quos masculini. Discordat igitur Aeneas quos in numero solum.

Dic incongrue in genere duntaxat. Aeneas quam. quare sic? quia Aeneas est generis masculini, & quam fœminini, Quare non discordat etiam in numero? quia Aeneas est numeri singularis, & quam similiter. Discordat igitur Aeneas quam in genere tantum Fac discordet in numero, & in genere. Aeneas quarum. Quare sic? quia Aeneas est numeri singularis, & quarum pluralis. Aeneas est generis masculini, & quarum fœminini. Ergo Aeneas quarum discordat in numero, & in genere.

Debet'ne relatiuum cum antecedente conuenire in casu? minime. quare? quia cum non regantur ab uno, eodemq; uerbo, & uarie uerba construātur, non debet conuenire in casu.

Quare relatiuū cum antecedente non debet cōuenire in persona? quia relatiua sicuti adiectiua oīa deficiunt psona, sed statim cū antecedēti adhæserint, illius sunt psonæ, cuius est antecedens. nā cū dico tm̄, qui uel quæ, uel quod, nullius sunt psonæ cū uero dico, ego qui, tunc, quia q est coniūctū antecedēti ego, quod ē psonæ primæ, ipsum quoq; primæ fit psonæ & ,ppterea uerbū quod sequit', ut studeo. lego, & huiusmodi, debet esse illius psonæ, cuius ē antecedēs relatiui, ut ego, q studeo. tu, q studes magister, q studet. nos, q studemus. uos, q studetis. magistri, q studēt. eodē mō adiectiua sequunt' substātiua, ut ego Virgilius, Romanus poeta, fui amicus Cæsaris. Tu Aristoteles egregius philosophus docuisti magnum Alexandrū. Homerus ille diuinus, & Achillis irā cecinit, & errores Vlyssis.

De constructione partium orationis.

Quæ partes orationis regunt post se? Verbum tam personale, quam impersonale. Nomen. Participium. Præpositio. Aduerbium. Interiectio.

De constructione uerbi actiui.

Vid est uerbum actiuum? quod in o finitum, format passiuum in or. ut Amo, amor. Doceo, doceor. & potest habere accusatiuū significantem hominem, ut Pylades amauit Orestem. Dicimus

etiam Amaryllis amabat Castaneas.ego uidi Elephantum,& Tigridem, qui accusatiui non significant animal rationale, quod non fit in neutris. non enim dicimus aro Socratem, sicut aro terram. Igitur facio com compositis magis est actiuum, quam neutrum, ut Deus fecit hominem. Et ignis calefacit Socratem, quorum passiua fuerunt facior, & calefacior apud antiquos loco quorum utimur fio, & calefio.

Quot sunt genera uerborum? duo. Personale & impersonale.

Quot sunt genera uerborum personalium? Quinque. actiuum. passiuum. neutrum. commune & deponens.

Quot sunt species uerborum actiuorum? decem.

De prima specie actiuorum.

Quæ sunt actiua primæ speciei? quæ construuntur duntaxat cũ nominatiuo agente & accusatiuo patiente, ut ego amo deum. tu uendis libros. ille scribit literas. Plato docuit Aristotelẽ, & sic in cæteris. Omnia enim actiua sunt primæ speciei, si tantum nominatiuũ, & accusatiuũ habẽt, ut Socrates docuit Platonẽ. Quod si ultra prĩcipales casus, idest post noĩatiuũ agentẽ, & accusatiuũ patientẽ genitiuũ admiserint, erunt secũdæ, ut ego moneo te huius rei. Si datiuũ, erunt tertiæ. ut ego cõmendo me tibi. Si accusatiuũ, erũt q̃rtæ. ut Socrates docuit Platonẽ philosophiã. Si ablatiuũ sine p̃positione, erũt q̃ntæ, ut ego spoliaui te ignorãtia. Si ablatiuũ cũ præpositione. erunt sextæ. ut ego accepi à te binas literas. Si noĩatiuũ, & datiuũ tm̃, erunt septimæ, ut iubeo tibi. Si nominatiuũ, & infinitũ, erũt octauæ, ut tu credis esse doctus Si & ante se, & post se nominatiuũ habuerint, erũt nonæ, ut lego assiduus. adoro pronus. Si absolute ponantur, erunt decimæ, ut quid facis? lego. scribo.

Notandum idem uerbũ posse esse diuersarum speciez. nã ego emo libros, est primæ speciei. ego emo libros tanti, est secũdæ. ego emo libros tibi. est tertiæ. Ego emo libros arte & ingẽio, est q̃ntæ. ego emo libros à Tryphone bibliopola, est sextæ. Itẽ ego doceo filiũ, est primæ speciei. ego doceo filium tuum non minoris talento, est secundæ. Ego doceo filium tibi. est tertiæ. ego doceo filium bonas literas, & bonos mores, est quartæ. Ego doceo filium magno studio, & labore est quintæ. & sic alia multa.

Dic aliquot uerba actiua primæ speciei?

Verberat. & uideo. facio. fastidio. honoro.
Fert. occidit. amo. colit. & formido. timetque.
Polluoque. & cerno. damnat. docet. audio. narro.
Cum quarto tantum species sunt omnia primæ.

Verbero as aui atum per battere.

Video	es	di	ſum	per uedere.
Facio	cis	feci	ctum	per fare.
Faſtidio	dis	iui	itum	per hauere in faſtidio.
Honoro	as	aui	atum	per honorare.
Fero	fers	tuli	latum	per portare.
Occido	is	di	ſum	per amazzare.
Amo	as	aui	atum	per amare.
Colo	lis	lui	cultum	per amare cum honore.
Formido	das	aui	atum	per hauere paura.
Timeo	es	mui	ſine ſupino	per temere.
Polluo	luis	lui	lutum	per imbrattare.
Cerno	nis	creui	cretum	per uedere.
Damno	as	aui	atum	per damnare.
Doceo	ces	cui	ctum	per inſegnare.
Audio	is	iui	itum	per odire.
Narro	as	aui	atum	per dire.

De ſecunda ſpecie uerborum actiuorum.

q Væ ſunt actiua ſecundæ ſpeciei? quæ poſt nominatiuum agentem, & accuſatiuum patientem cum genitiuo conſtruuntur, ut græci impleuerunt equum armatorum militum. dici poteſt & armatis militibus. ſed ſic per quintam ſpeciem.

Pretium in quo caſu eſſe debet? In ablatiuo ſemper, ut emi librum uili, uel aureo. ſic & inſtrumentum, quo quid fit, poni in ablatiuo debet, ut ſcribo libentius calamo, quàm penna. & tempus, ut ſtudui uiginti annis. dicimus & uiginti annos, idq; plerũq; cum tempus cõtinuũ ſignificamus.

Excipiuntur Tanti. Quanti. Pluris & minoris, cum ſuis compoſitis Tantidem. Quantilibet. Quanticunque. Quantiuis, quæ ſine ſubſtãtiuo in genitiuo ponunt, ut Quãti emiſti ancillam? cũ ſubſtãtiuo uero in ablatiuo, ut Quãto pretio emiſti Homerũ? Item Quantiuis emi dicimus, Quantouis pretio emi, ſeu Quãtauis pecunia. & Quãtilibet, ſeu Quãtolibet ꝑtio emeris, nõ eſt mihi curæ. Dices tñ hæc rex nõ ualet Aureũ, & Aureo. Varro denarii dicti, quod Denos æris ualebãt, Quinarii, quod Quinos. Plynius in naturali hiſtoria. Ita ut ſcrupulũ ualeret ſeſtertiis uicenis. Sed tanti ualet res, ſicut tãti emi rẽ, dicendũ, ut apud iuriſconſultos, Res tãti ualet, quanti uendi põt. Itẽ pluris hæreditas ualeret, & quãto pluris hæreditas ualeret. Et quãto prætio ualet, ſicut quanto emi ꝑtio dicimus. Donatus in adelphis, Vbi dicit quãti eſt ſumito, ꝓ quanto ꝑtio ualet, exponit. Eodẽ mõ dicimus multo & minimo, & paruo, & uili, uel

emi, uel uendidi ut apud eosdem iurisconsultos, quasi minimo ualeret hæreditas. nec dicas tantum. quantum. multum. parum & minimum ualet nisi intellexeris pro potest. ut scio te multum ualere. i. posse Hanc cõstructionem sequuntur cætera uerba, quibus uti cum pretio possumus, ut doceo. ago. facio. consto. & similia. Plynius secundus de Pamphilo pictore. Neminem minoris docuit talento. Iuuenalis Chrysogonus quanti doceat, uel Pollio quãti. Idem. atque ideo pluris, quàm Cossus agebat. Et quanti una uenifica constat. Inuenies ètiam apud Terentium uidetur esse quantiuis pretii & apud Sallustium pluris prætii. Plautus. Mortuus pluris pretii est, quàm ego dicimus etiam non æstimo te unius assis, & non facio te pili. Item pluris & minoris pretio unius assis. Hor. sermone sexto, unius assis non unquam pretio pluris licuisse, ut sic dicatur pluris, & minoris pretio ut pluris. & minoris numo aureo. talento. centum milibus numum.

Dic aliquot Actiua secundæ speciei.

Vendit. emit. redimit. locat. & conduco. reuendo.
Aestimo. uenundo. castigoq;, & reprehendo.
Arguit. incusat, condemno. atq; impleo. multo.
His uerbis casum post quartum iunge secundum.
Sit tamen in sexto pretium. Quanti. atq; Minoris,
Plurisq;, & tanti socio sine, da genitiuo.
Cum substantiuo cures ea tradere sexto.

Vendo	dis	didi	ditum	per uendere.
Emo	is	emi	emptum	per comprare.
Redimo	is	emi	emptum	per rescotere.
Loco	as	aui	atum	per date a pesone.
Conduco	cis	xi	ctum	per togliere a pesone.
Reuendo	is	didi	ditum	per reuendere.
Aestimo	as	aui	atum	per estimare.
Venundo	as	didi	datum	per uendere.
Castigo	as	gaui	gatum	per castigare.
Reprehendo	dis	di	sum	per reprehendere.
Arguo	is	gui	gutum	idem significat.
Incuso	as	aui	atum	per accusare.
Condemno	as	aui	atum	per condemnare.
Impleo	es	eui	etum	per impire.
Multo	as	aui	atum	per punire in dinari.

De uerbis actiuis tertiæ speciei.

Væ sunt actiua tertiæ speciei? quæ post nominatiuum agẽtem, & accusatiuum patientem cum datiuo construuntur, ut homo pius dat elemosynas pauperibus.

g

Dic aliquot actiua tertiæ speciei.

Scribo.lego adscribo.commendo.nuntio.mitto.
Lego.& restituo.do.commodo.mutuo.dono.
Addico.indico.edicoq;.atq; indico.prodo.
Et dico.& refero.declaro.impendo.uetoq;.
Suadeoq;,& subigo.promitto.accommodo.reddo.
Post quartum dandi gaudent hæc omnia casu.

Quæ possunt esse,& tertiæ & quintæ speciei?

Augeo.conduplico.accumulo,atq; impertio.dono.
Et ternæ & quintæ species fecisse licebit.

Scribo	is	psi	ptum	per scriuere.
Lego	is	legi	lectum	per legere.
Adscribo	is	psi	ptum	per attribuire & imputare
Commendo	as	aui	atum	per recommandare.
Nuntio	as	aui	atum	per auisare.
Mitto	is	si	ssum	per mandare.
Lego	as	aui	atum	per mãdare,& lassare in testõ.
Restituo	is	tui	tutum	per restituire.
Do	das	dedi	datum	per dare.
Commodo	as	aui	datum	per p̃stare,quod reddit̃ idem.
Mutuo	as	aui	atum	per p̃stare, quod nõ redditur

idẽ. Sed de mutuo abũde dicemus in exercitamẽtis grãmaticis. Significat enim nõ dare mutuo, sed accipere. Valerius Max.lib.vi.ca.ii.ac potius p̃si diũ à libertate, quàm ab innocẽtia mutuauit. quẽadmodũ & mutuor. C. Cæsar lib. tertio Cõmẽtarioꝝ de bello ciuili Põpeiano. q̃ maxĩas potuerũt pecũias mutuati pinde, ac suis satisfacere, & fraudata restituer̃ uellẽt

Dono	nas	naui	natum	per donare.
Addico	cis	xi	ctum	p destĩare, ut addictus morti.
Indico	cis	xi	ctum	per fare sapere denuntiando.
Edico	cis	xi	ctum	per cõmãdare.unde edictum.
Indico	cas	caui	catum	per monstrare.unde index.
Prodo	dis	didi	ditum	per tradire.
Dico	cis	xi	ctum	per dire.
Refero	fers	tuli	latum	per referire.

Declaro ras raui ratum per declarare.
Impendo dis di ſum per ſpēdere.uñ īpēdiū.i.īpēſa.
Veto tas tui titum per uetare.
Suadeo des aſi aſum per exhortare a fare.
Perſuadeo des aſi aſum per indure a fare.
Subigo gis egi actum per ſottomettere.
Promitto tis ſi ſſum per promettere.
Accommodo das daui datum per acconzare & adaptare.
Reddo dis didi ditum per rendere.
Augeo es xi ctum per accreſcere.
Accumulo as aui atum per accumulare.
Conduplico cas aui atum per redoppiare.
Impertio tis tiui tum per fare participe.

De quarta ſpecie actiuorum uerborum.

Væ ſūt actiua q̄rtæ ſpeciei? q̄ poſt noīatiuū agētē & accuſatiuū patiētē cū altero accuſatiuo cōſtruūt,ut ego doceo te grāmaticā.

q

Dic aliquot actiua quartæ ſpeciei.

Flagito. poſco.peto.doceo.rogo.calceo.cælo.
Exoro.admoneo.moneo.atq; interrogo.cingo.
Induit,& ueſtit.cumq; exuo.poſtulat.oro.
Omnibus his quartos poteris coniungere binos.

Quæ poſſunt eſſe & quartæ,& quintæ ſpeciei?

Exuo & accingo,cum ueſtio,calceo.cingo.
Induoq;,& quartæ Potes hæc,& dicere quintæ.

Flagito tas taui tatum.
Poſco ſcis popoſci ſine ſupino.
Peto tis tiui titum per domandare.
Doceo ces cui ctum per inſegnare.
Rogo gas gaui gatum per domandare & pregare.
Calceo ceas ceaui ceatum per calzare.
Cælo las laui latum per celare & aſcondere.
Exoro ras raui ratum per obtinere pregando.
Admoneo nes nui nitum per admonire.
Moneo nes nui nitum idem ſignificat.
Interrogo gas gaui gatum per domandare.
Cingo gis xi ctum per cingere.
Induo duis dui dutum
Veſtio ſtis ſtiui ſtitum per ueſtire.

Indue in te affectu prius ... [illegible]
docebo iudicē de iniurijs

Exuo	xuis	xui	xutum	per spoliare.
Postulo	las	laui	latum	per domandare.
Oro	ras	raui	ratum	per pregare.

Inueniunturne aliq̃ uerba ex supradictis aliter cõstrui, q̃ dictũ ẽ? maxime, ut flagito. posco. peto. ut postulo hoc abs te. & postulo te furti, & doceo, & admoneo te de hac re, & frequẽtius admõeo te huius rei. Ita induo tibi, & multa huiusmodi. Sed tu ab iis, quæ nõ sunt in usu frequenti abstineas. Peto tamen & postulo abs te hanc rẽ, magis utimur, quàm te hãc rẽ.

De quinta specie actiuorum.

Quæ sunt actiua quintæ speciei? Quæ post nominatiuum agentem, & accusatiuum patientem cum ablatiuo sine præpositione construuntur, ut straui equum sella, & scribo librum calamo, & peto te hasta. caue dicas cum hasta, nam cum instrumentum significamus tacemus præpositionem, ut uideo te oculis.

Dic aliquot actiua quintæ speciei.

Inficit, & munit. tegit. atq; irrito. leuoq;.
Educat. atq; cibat. uacuoq;. & farcio. lacto.
Pascit. alit. spoliat. sternit. petit. afficit. ornat.
Impleoq;. & satio. saturo. lanio. laceroq;.
Cædo. onero. exonero uexoq;, & spargo. corono.
Possunt post quartum purum sibi iungere sextum,

Quæ possunt esse & quintæ, & tertiæ speciei?

Spargo. onero. fundo. figoq;, & sterno, leuoq;,
Et si sunt quintæ, ternæ quoq; sæpe uidebis.

Inficio	cis	feci	ctum	per tingere.
Munio	nis	niui	nitum	per fortificare.
Tego	gis	xi	ctum	per coprire.
Irrito	tas	taui	tatum	per irritare.
Leuo	as	uaui	uatum	per alleggerire.
Educo	cas	caui	catum	per alleuare.
Cibo	bas	baui	batum	per dare da mangiare.
Vacuo	cuas	aui	atum	per uotare, & uacuare.
Farcio	farcis	farsi	fartum	proprie quod saturo.
Lacto	ctas	ctaui	tatum	per allatare.
Pasco	scis	paui	stum	per pascere.
Alo	lis	lui	altum uel alitum	per nutrire.
Spolio	as	aui	atum	per spogliare.
Sterno	nis	straui	straum	per destendere & spianare

Peto	tis	tiui	titum	per andare adosso.
Afficio	cis	feci	ctum	per indure & disponere, ut

sic ego afficio discipulos, ut libenter studeant, & afficior per disponerse. Cicero in Lælio. sic afficior interdum, ut Catonem, non me loqui existimem, & sic sine ablatiuo. Cum ablatiuo uero accipit significationem ab eo ipso ablatiuo, ut afficio te honere. pudore. damno. dedecore. gaudio. mœrore. uoluptate, idest dispono te ad hæc omnia.

Orno	nas	naui	natum	per ornare.
Impleo	ples	pleui	pletum	per impire.
Satio	as	aui	tum	per satiař. uñ satias ꝑ satietas.
Saturo	as	raui	ratum	per satollare. unde satur.
Lanio	as	aui	atum	ꝑ strazzare. uñ lanius & láista.
Lacero	as	aui	atum	per strazzare. unde lacesso.

lacessis iui itũ. & lacessitus, ut feci lacessitus iniuria. i. prouocatus.

Cædo	dis	cecidi	cæsum	per æ diphthongum. cæ. per

occidere. unde homicidia, qui hominem. patricida qui patrẽ. & paricida, qui cognatum, alium'ue occidit. huic etiã homicidiũ. patricidium, & pa-ricidiũ. producit autem penultimam cecidi à cædo, à cado uero corripit. Priscianus lib. i. & ii. per duplex rr. parricidium scribendum censet.

Onero	ras	raui	ratum	per cargare.
Exonero	ras	raui	ratum	per descargare.
Vexo	xas	xaui	xatum	per dar impazzo.
Spargo	gis	si	sum	per spargere. unde aspergo.
Corono	nas	naui	atum	per coronare.
Fundo	dis	di	sum	per spandere, & reuersare.
Figo	gis	xi	fixum	per ficcare. unde crucifixus.

De sexta specie actiuorum.

Quæ sunt actiua sextæ speciei? quæ post nominatiuum agentẽ, & accusatiuum patientem cũ ablatiuo cũ a, uel ab, uel e, uel ex uel simili præpositione construuntur ut ego audiui, & didici multa à præceptoribus meis, Romæ à Gaspare Veronensi, grãmatico peregregio, Ferrariæ à Baptista Guarini filio, uiro utriusqꝫ linguæ q̃ doctissimo.

Dic aliquot actiua sextæ speciei.

Audit. & ediscit. uellit. mouet. amouet. arcet.
Accipio. retraho. cumq; exigo. separo. soluo.
Haurit. habet. remouet. capit, atq; intelligit. aufert.
Atqꝫ abigo. extirpo. eripio. & diuello. uetoq;.
Sumoq;, præcipuos post casus sumere sextum.

Debent, præpoſitis tamen a, uel ab, irrita ut olim.
Iapetionides accepit ab hoſpite dona.

Audio dis diui ditum per audire.
Ediſco ſcis didici ſine ſupino per imparare a mente.
Vello lis uelli, uel uulſi uulſum per ſcarpire.
Moueo ues moui tum per mouere.
Amoueo ues ui tum per togliere uia.
Arceo ces cui ctum per fare ſtare diſcoſto.
Accipio pis pi ptum per togliere, & intendere.
Retraho his xi ctum per tirare indrieto.
Exigo gis egi actum per reſcotere il debito.
Separo ras raui ratum per ſpartire.
Soluo uis ſolui lutum per ſciogliere & diſligare.
Haurio ris hauſi ſtum per trare fora, ut uinum e dolio. aquam e puteo. ut Haurit aquam cribro, qui diſcere uult ſine libro. accipitur etiam pro audio, ut uocemq; his auribus hauſi.
Habeo bes bui bitum per hauere. & ſcribitur per aſpirationem in principio. nam abeo ſine aſpiratione facit in ſecunda perſona abis, & eſt neutrum, & eſt id, quod diſcedo, ut abi hinc actutum in malam crucem.
Remoueo ues ui tum per remouere.
Capio pis cepi ptum per pigliare.
Intelligo gis xi ctum per intendere.
Auſero fers tuli latum per leuar uia.
Abigo gis egi actum per ſcacciare. unde abactor.
Extirpo pas paui patum per extirpare.
Eripio pis pui ptum per togliere, & liberare.
Diuello lis li uel ſi ſum per ſcarpire.
Veto tas tui titum per uetare, & prohibire.
Sumo mis pſi tum per togliere.

De ſeptima ſpecie actiuorum.

q

Væ ſunt uerba actiua ſeptimæ ſpeciei? quæ conſtruuntur ante ſe cum nominatiuo agente, & poſt ſe cum datiuo patiente, ut boni pueri libenter audiunt magiſtris, & parentibus ſuis.

Dic aliquot actiua ſeptimæ ſpeciei.

Audio. & auſculto. recipit. benedico. timetq;.
Impero. & inuideo. metuo. interdico. iubetq;.
Hæc quandoq; ſolent ſolo gaudere datiuo.

Audio	dis	diui	ditum	
Auſculto	tas	taui	tatum	per obedire.
Recipio	pis	cepi	ceptum	per promettere.
Benedico	cis	xi	ctum	per benedire.
Timeo	es	mui	ſine ſupino	per temere neqđ accidit mali.
Impero	as	raui	ratum	per commandare.
Inuideo	des	di	ſum	per hauere inuidia.
Metuo	tuis	tui	ſine ſupino	per temer̃ neqđ accidat mali.
Interdico	cis	xi	ctum	per interdire & priuare & uetare.
Iubeo	bes	ſſi	ſſum	per commandare.

Sed audio.auſculto.timeo metuo.recipio. benedico magis neutra q̃ actiua mihi uidentur, quia paſſiue his uti non poſſumus, ſed imperſonaliter ſic,audio tibi.à me auditur tibi.Sic benedicitur tibi.timetur uitæ Pamphili,quod etiam Diomedi placet, & hoc quando tantum cum datiuo conſtruuntur.nam timeo tibi ſuſpendium, uel mortem. iubeo tibi hoc uel illud. Inuideo tibi doctrinam, non ſunt ſeptimæ ſpeciei. & notandum dici timeo,& metuo te,ne ſcilicet noceas mihi.timeo. & metuo tibi,& de te.ne tibi quid accidat mali. Virgilius. Caroq; oneri timet. Teren. eius uitæ timeo. M. Tullius ad Trebatium Quo quidem nuntio ualde me hercule de te timueram.timeo,& metuo à te, ne propter te quid cuiquam accidat mali. Ter. hei metui à Chryſide.

De octaua ſpecie actiuorum.

Quæ ſunt actiua octauæ ſpeciei? quæ conſtruuntur à fronte cum nominatiuo agente, à tergo uero cum infinito, aut cum obliquo,aut ſine,ut ego credo eſſe indoctus, & ego credo me eſſe indoctum.

Sed notandum quod cum ſermo non reflectitur ad eum, qui eſt agens,ſed ad alium facit tranſitionem,neceſſe eſt uti obliquo, ut ego ſpero liberos meos fore & doctos & bene moratos.Cum uero reciprocus eſt,hoc eſt eadem res & agit & patit̃, obliquo & uti & non uti poſſumus pro arbitrio noſtro,ut puto eſſe bonus,& puto me eſſe bonum. tu credis eſſe doctus, & tu credis te eſſe doctum.Cæſar ſemper optauit euadere rex romanorum.& Cæſar ſemper optauit ſe euadere regem Romanorum. Catullus ſcripſit ad.Mar.tullium eſſe peſſimus poeta. & Catullus ſcripſit ad. Mar. Tullium ſe eſſe peſſimum poetam.

Dic aliquot actiua octauæ ſpeciei.

Spero.& diſpero.cupio.ſcio.neſcio.duco.
Autumat,atq; putat,credit,deſyderat,optat,

Hæc infinitum cum obliquo, aut abſque requirunt.

Spero	ras	raui	ratum	per ſperare.
Deſpero	ras	raui	ratum	per deſperare.
Cupio	pis	piui	pitum	per deſyderare.
Scio	ſcis	ſciui	ſcitum	per ſapere.
Neſcio	ſcis	ſciui	ſcitum	per non ſapere.
Duco	cis	xi	ctum	
Autumo	mas	maui	matum	
Puto	tas	taui	putatum per penſare.	
Credo	dis	didi	ditum	per credere.
Deſydero	ras	raui	ratum	
Opto	tas	taui	tum	per deſyderare.

De nona ſpecie uerborum actiuorum.

Quæ ſunt actiua nonæ ſpeciei? quæ & ante ſe & poſt ſe cum nominatiuo conſtruuntur. ut doceo ſedens. oro aſtans. adoro ſupplex & huiuſmodi.

De decima ſpecie actiuorum.

Quæ ſunt actiua decimæ ſpeciei? quæ ante ſe cum nominatiuo conſtruuntur, poſt ſe uero abſolute ponuntur. ut amo. lego & huiuſmodi. ut Hei mihi, non ſuus eſt, iam ſcio, quiſquis amat. Item. ſi legis, cantas. ſi cantas, male cantas.

De conſtructione uerborum paſſiuorum.

Quid eſt uerbum paſſiuum? quod ab actiuo formatur adiectione. r. literæ, ut amor ab amo. doceor à doceo.

Quot ſunt ſpecies uerborum paſſiuorũ? decẽ, quot & actiuorũ.

Omnia uerba paſſiua quomodo conſtruuntur? à fronte cum nominatiuo patiente, à tergo uero cum ablatiuo agente cum præpoſitione a, uel ab, uel ſimili, uel cum datiuo loco ablatiui, ut tu amaris à me, uel tu amaris mihi pro à me. Vir. in bucolicis. His tibi Grynæi nemoris dicatur origo. tibi pro à te.

Quomodo cuius ſpeciei ſint paſſiua cognoſcuntur. Si tantum nominatiuũ patientem, & ablatiuum cum præpoſitione agentẽ admiſerint, erũt primæ ſpeciei. Verũ ſi poſt rem agẽtẽ, & patientẽ, aliquẽ habuerint caſum, illius erunt ſpeciei. cuius actiua, unde formantur. Nam ſicut ego amo deum, eſt primæ ſpeciei actiuorum, ita deus amatur à me, eſt primæ ſpeciei paſſiuorum, & ſicut ego non æſtimo te unius aſſis, eſt ſecundæ ſpeciei actiuorum, Ita ut non æſtimaris à me unius aſſis, eſt ſecundæ ſpeciei paſſiuorum. & ſic in ſingulis. Caſus enim qui neq; agens eſt, neq; patiens

hic Vide ſcoſa ĩ tractatu d nõĩe circa finẽ

in actiuis,non mutatur in passiuis. Sed tantum mutantur res agens & patiens,ut ego scripsi literas tibi. Literæ scriptæ fuerunt à me tibi. Ego doceo te grãmaticam.tu doceris à me grãmaticã. Ego spolio te ueste.tu spoliaris à me ueste. Ego audio multa abs te. multa audiuntur à me abs te.

Sunt quæ datiuum in nominatiuum conuertunt,ut ego iubeo tibi.tu iuberis à me. Ego inuideo tibi. tu inuideris à me. Inueni... etiam huiusmodi orationes. Capræ pascuntur herbas & herbis.

Sed passiua cum accusatiuo,figurate construuntur, ut lædor manum. fractus sum pedem. Pascuntur syluas, & summa Lycæi.

Quæ octauæ sunt speciei,quomodo construuntur? sic.ego credo esse bonus.ego credor à me esse bonus.ego puto te esse doctissimum.tu putaris à me esse doctissimus.& similiter in cæteris.

Quæ sunt nonæ,quomodo construuntur? sic,doceor sedens.uerberor inuitus.feror insignis.scribor hæres.

Quæ sunt Decimæ? sic,doceor.uerberor.C.Cæsar cum occideretur, curabat,ut honeste caderet. Suetonius in Caesare dictatore

Dic aliquot uerba passiua.

Verberor.& uendor.donor.doceor.spoliorq;.
Audior.& iubeor.nec non credor.uideorq;.
Mutuor.& debent patientem admittere rectum,
A uel ab & sextum mediis admittere agentem.
Post tamen hos casus,sua quos actiua,sequuntur.

Verberor	aris	atus sum.	per essere battuto.
Vendor	eris	ditus sum.	per essere uenduto.
Donor	aris	atus sum.	per essere donato.
Doceor	eris	ctus sum.	per essere insegnato.
Spolior	aris.	atus sum.	per essere spoliato.
Audior	ris.	itus sum.	per essere audito.
Credor	eris.	itus sum	per essere creduto.
Iubeor	eris.	ssus sum.	per essere commandato.
Videor	eris.	sus sum.	per essere ueduto, & per parere.
Mutuor	aris.	atus sum.	per togliere imprestito.

Sed est potius deponens,& mutuo neutrum,de quibus (ut dixi) dicemus in exercitamentis.

Et notandum omnia uerba in or carere præteritis perfectis,& sexiis,quæ à præteritis perfectis inclinantur,eorumq; loco poni participium præteriti temporis,& substantiuum uerbum ut amatus sum,uel fui. eram uel fuerã, essem uel fuissem,sim uel fuerim.essem uel fuissem.ero uel fue-

ro.amatum esse, uel fuisse.

Quæ sunt, quæ dicunt uocatiua? Dicor. Vocor. Nominor. Nuncupor. Appellor. quæ uolunt & à fronte, & à tergo nominatiuum. ut uocor Aldus.

Nuncupor	aris.	atus sum
Appellor	aris.	atus sum
Dicor	ceris.	ctus sum.
Vocor	aris.	atus sum.
Nominor	aris.	atus sum per chiamarse.

De uerborum neutrorum, & deponentium constructione.

q Vid est uerbum neutrum? quod in o desinit, & passiuum in or proprie habere non potest. Sum igitur cum compositis, similiter Odi. Noui. Cœpi. Memini abusiue neutra esse dicuntur. Item si dixeris aror, erit per prosopopœiam, ubi terra loquatur fictione poetica. Et notandum deponentia in constructione esse ut neutra, hoc est neutra primæ speciei, & deponentia primæ speciei eandem habere constructionem. & neutra secundæ speciei, & deponentia secundæ speciei etiam eandem. & sic in cæteris, atque ideo simul de utriusque tractabimus.

q Vid est uerbum deponens? quod in or naturaliter desinens, deponit alteram significationem. idest uel actiuam uel passiuam.

Quæ deponentia deponunt significationem passiuam? quæ sunt primæ secundæ. tertiæ. quartæ, & septimæ speciei.

Quæ deponunt actiuam? quæ sunt quintæ, & sextæ.

Quot sunt species uerborum neutrorum? septem.

Quot sunt species uerborum deponentium? similiter septem.

De prima specie uerborum neutrorum.

q Væ sunt neutra primæ speciei? quæ & à fronte & à tergo nominatiuum postulant, ut ego sum indoctus. tu euasisti uir magnus.

Dic aliquot neutra primæ speciei.

Sum. fio incedo. euadoque, & uiuo, uoloque.
Primæ sunt species, regitur cum rectus utrinque.
Quandoque ipsa dies mater, quandoque nouerca est.

Sum. es. est,		fui	sine supino, per essere.
Fio	fis.	ctus sum uel fui, per essere fatto & diuentare.	
Incedo	dis	ssi	ssum. per andare.

Euado	dis.	ſi	ſum.per deuentare.
Viuo	uis.	xi	ctum.per uiuere.
Volo	las.	aui	atum.per uolare.

De prima ſpecie uerborum deponentium.

q Væ ſunt deponentia primæ ſpeciei? quæ cum nominatiuo utrinq; conſtruuntur, ut tu luctaris unctus.

Dic aliquot deponentia primæ ſpeciei.

Prælior. & luctor. proficiſcor. digladiorq;.
Et iocor, & gradior. ratiocinor. atq; reuertor.
Primæ ſunt ſpecies regitur cum rectus utrinq;.
Graſſor ego armatus ſemper, ſed luctor inermis.
Digladior nudus. cautus ratiocinor impar
Troilus infelix puer eſt congreſſus Achilli.

Prælior	aris.	atus ſum per combatere.
Luctor	aris.	atus ſum per giocare alle brazza.
Proficiſcor	ſceris.	ctus ſum per andare.
Digladior	aris.	atus ſum per fare alle ſpadazzate.
Iocor	aris.	catus ſum per giocare & treppare.
Gradior	eris.	eſſus ſum per andare.
Ratiocinor	aris.	atus ſum per fare conto e ragione.
Reuertor	eris.	ſus ſum per retornare. Inuenitur & reuerto.

De uerbis neutris ſecundæ ſpeciei.

q Væ ſunt uerba neutra ſecundæ ſpeciei? quæ cum nominatiuo patiente, & ablatiuo agente conſtruuntur, ut ego careo pecunia. nec dicas pecuniæ. Egeo tamen & indigeo etiam genitiuo iũguntur Memini genitiuo, & accuſatiuo & infinito etiam, ut Memini legere. Satago genitiuo tantum. Abſtineo genitiuo. accuſatiuo, & ablatiuo. ſed Abſtineo eſt actiuum ut ait Priſcianus.

Dic aliquot neutra ſecundæ ſpeciei.

Deficit. indigeo. careo. memini. ſatagoq;.
Affluit. atq; egeo. uacat. atq; exubero. abundo.
His ablatiuum tantum coniungito caſum.
Indiget, atq; egeo ſextoq; & da genitiuo.
At memini & quarto caſu, & coniunge ſecundo.
Sed Satago patrium tribuas tantummodo caſum.

Quæ poſſunt eſſe & ſecundæ, & tertiæ ſpeciei?

Affluo. deficio. nec non his adiice abundo.
Neutrorum ternæ ſpecies ſunt, atque ſecundæ.

Deficio	cis.	eci	ctum per mancare & non hauere
Indigeo	ges	gui	fine fupino per bifognare & hauere bifogno.
Careo	es.	rui	ritum uel caffum per mancare & nō hauere.

Memini defectiuum per ricordarfe, ut memini huius rei, & hanc rem.

Satago	gis.	egi	ctum per effere diligente.
Affluo	uis.	xi.	xum per abundare.
Egeo	ges	gui	fine fupino, idem quod indigeo.
Vaco	cas	aui	atum, idem quod careo, & deficio.
Exubero	ras.	aui	atum.
Abundo	das.	aui.	tum, fignificat quod affluo.
Abftineo	nes.	nui	fine fupino per abftenere.

De fecunda fpecie Deponentium.

q Væ funt deponentia fecundæ fpeciei? quæ nominatiuum agentem, & ablatiuum patiētem poftulant. in quo tantum à neutris fecundæ fpeciei differunt. illa enim nominatiuum patientē, & ablatiuum agentem, hæc autem nominatiuum agentem & ablatiuum patientem poftulant, ut utere uirtute potior tamen iungitur etiam genitiuo & accufatiuo, obliuifcor uero, & reminifcor, & recordor genitiuo. & accufatiuo. fungor uero & uefcor, & utor, & abutor apud ueteres etiam accufatiuo iungebantur. nunc autem tantum ablatiuo. abutor tamen etiam accufatiuo. Mifereor melius genitiuo.

Dic aliquot deponentia fecundæ fpeciei?

Fungorq;, & potior. uefcor. fruor. utor. abutor.
Nec non defungor cafu coniunge latino.
Iunge tribus potior quarto, & fexto, atq; fecundo.
Et debet patrium miferetur fumere tantum.
Et patrium, & quartum reminifcitur. obliuifcor.
Attamen & uefcor, utorq;, & fungor. abutor.
Quarto etiam docti ueteres iunxiffe leguntur.

Fungor	geris	ctus fum per ufare officio & dignitate.
Potior	tiris. uel teris	titus fum per optinere cofa defiderata.
Vefcor	fceris	fine præterito & fupino per ufare cibi. & mangiare.
Fruor	eris	fretus uel fruitus uel fructus fum per pigliare piace,

re & dilecto ufando. Cicero in Hortenfio. Amœnitate fumma perfructus. fretus idem eft quod confifus. Quintilianus, tua fretus humanitate. id egeram.

Vtor	eris	ufus fum per ufare, homini autem adiunctum

per

per conuersare.ut Aulo Trebonio utor ualde familiariter.

Abutor	eris	usus	sum est pperã & male uti, & nimis licẽter.
Defungor	eris	ctus	sum p usare cõpitamẽte, ut defunctus est uita.idest finiuit officium uitæ. Vir. Pelagi defuncte periclis.
Obliuiscor	sceris	litus	sum per dimenticarse.
Reminiscor	sceris		sine præterito, & supino per recordarse.
Misereor	sereris		misertus sum per hauer misericordia.
Recordor	aris	atus	sum per recordarse.

De tertia specie uerborum neutrorum.

q Væ sunt neutra tertiæ speciei? quæ cum nominatiuo agente, & datiuo patiente costruuntur, ut scalæ hærent parietibus, & tu seruis Deo.

Dic aliquot neutra tertiæ speciei.

Seruit.obest.noceo.placet, atq; incumbo, licetq;.
Officio.caueo.studeoq;, & consulit.hæret.
Obuio.& occurro.atq; obtempero.obedio.paret.
Et faueo.& lateo.atq; ignosco indulgeo parco.
Intersum.soluo, desumq; & debeo.cedo.
Assentit.species cum casu hæc tertia dandi est.

Seruio	is	uiui	uitum	per seruire.
Obsum	es	offui	sine supino	per nocere.
Noceo	ces	cui	citum	per nocere.
Placeo	ces	cui	citum	per piacere.
Incumbo	bis	bui	butum	per dare opera, & attendere cum diligẽtia.
Liceo	ces	cui	citum	per essere licito.
Officio	cis	feci	ctum	per nocere.
Caueo	ues	caui	cautum	per guardarse.
Studeo	des	dui	sine supino	per studiare.
Consulo	lis	lui	tum	per dare cõseglio.
Hæreo	res	hæsi	sum	per accostarse.
Obuio	as	aui	atum	per scontrare.
Occurro	ris	ri	sum	idem quod eo obuiam.
Obtempero	ras	aui	atum	per obedire.
Obedio	dis	diui	itum	idem significat.
Pareo	res	rui	sine supino,	idem quod obedio.
Faueo	ues	faui	fautum	per fauorezare.
Lateo	tes	tui	latitum	per ascondere.
Ignosco	scis	gnoui	otum	per perdonare.

Indulgeo ges si tum per concedere.
Parco cis peperci uel si sum per perdonare.
Intersum es fui sine supino per essere præsente.
Soluo uis ui lutum per pagare.
Desum es fui sine supino per mancare.
Debeo bes bui bitum per essere obligato.
Cedo dis ssi ssum per dare loco.
Assentio tis si sum per consentire.
Assentior tamen omnes fere dicunt, ut Gellius refert.

De tertia specie deponentium.

Væ sunt deponentia tertiæ speciei? quæ nominatiuum agentem & datiuum patientem postulant, ut ego suffragor tibi, tu uero ingratus refragaris mihi.

q

Da aliquot deponentia tertiæ speciei.

Suffragor. dominorq́;, & fœneror, atq; refragor.
Blandior, & medeor, nec non assentor. adulor.
Gratulor. irascor. famulor. minitorq́; minorq́;.
Obsequor. auxiliorq́;. aduersor. polliceorq́;
Insidior. dandi gaudebunt omnia casu.

Suffragor aris atus sum per dar la uoce o la ballotta in fauore.
Dominor aris atus sum per signoreggiare.
Fœneror aris atus sum per dare ad usura.
Refragor aris atus sum per dare la uoce o la ballotta contra.
Blandior iris ditus sum per accarezzare & losengare.
Medeor eris caret præterito & supino per medicare.
Assentor aris atus sum per andare à uerso, e cõpiacer.
Adulor aris atus sum péultima ꝓducta p losengare, & accarezzar.
Gratulor aris atus sum est gaudere bono alieno, ut gratulor tibi.
Irascor sceris atus sum per scorrezzarse.
Famulor aris atus sum per seruire.
Minitor aris tus sum per menacciare fortemente.
Minor aris atus sum per menacciare.
Obsequor eris cutus sum per andare à uerso.
Auxilior aris atus sum per aiutare.
Aduersor aris satus sum per essere contrario.
Polliceor eris citus sum per promettere sponte.
Insidior aris atus sum per agguaitare, & fare insidie.
Iniurior autem, & contrarior ego nõ memini legere apud idoneos, sed fui

tibi iniurius.affeci te iniuria.contrarius ero illi. aduersabor, & refragabor illi.

De quarta specie uerborum neutrorum.

Væ sunt uerba neutra quartæ speciei? quæ cum nominatiuo agente,& accusatiuo patiente construuntur. ut ego aro terram. Et habent passiuum in tertiis personis in utroq; numero,ut terra aratur,& terræ arantur.

Quare non habent passiuum in primis,& secundis personis uerba neutra quartæ speciei? quia semper habent accusatiuum tertiæ personæ, quapropter cum fit conuersa locutio,accusatiuus tertiæ personæ in nominatiuum tertiæ transmutatur, & debet concordare cum uerbo, quod erit item tertiæ personæ,ut ego aro terram.terra aratur à me. tu seminas agros.agri seminãtur à te.Si liceret dicere ego aro te, uel tu aras me, liceret facere conuersam locutionem.tu araris à me.ego aror à te, quod quia non licet,ergo nec per passiuum licebit.Qui autem dicit aror.seminor.facit,ut dixi,prosopopœiam, qua poetæ utuntur.

Dic aliquot neutra quartæ speciei.

Semino.tundo.& aro.colit.& sero.consero.planto.
Ventiloq;& pulso.pinso.& trituro.pitisso.
Condio.uello.meto.texo.suo.dissuo.filo.
Sarcio.meio.puto.uanno.uolo.digero.poto.
Prandet.edit comedit.sorbet.coquo.concoquo.cœno.
Excerno.sitio.sapio.net.spumo.merendo.
Decoquit.atq;.bibo.euadoq;.moloq;.uoroq;.
His hominem quartum nunquam coniunge notantem.

Semino	nas	aui	atum	per seminare.
Tundo	is	tutudi tunsum & tusum per pistare.		
Aro	as	aui	atum	per arare.
Colo	lis	lui	cultum	per coltiuare.
Sero	is	eui	satum	per seminare.
Consero	is	eui	situm	per seminare,& piantare.
Planto	as	aui	atum	per piantare.
Ventilo	as	aui	atum	per uentilare.
Pulso	as	aui	atum	per battere molto,& sonare.
Pinso	is	sui	stum	per pistare,& macinare.
Trituro	as	aui	atũ penultima ꝓducta per battere allara.	
Pitisso	as	aui	atum	per gustare tentandi gratia.
Condio	is	iui	ditum	per fare saporito.

Vello	is	li uel si	sum	per scarpire.
Mero	is	ssui	sum	per mettere.
Texo	is	xui	xtum	per texere.
Suo	is	sui	sutum	per cosire.
Dissuo	is	sui	sutum	per discosire.
Filo	as	aui	atum	per filare.
Sarcio	cis	si	artum	per cosire, & repezzare.
Meio	is	sine præterito, & supino		per urinare.
Puto	as	aui	atum	per potare.
Vanno	as	aui	atum	per criuellare.
Volo	uis	uolui	sine supino	per uolere.
Digero	is	ssi	stum	per padire.
Poto	as.	aui	atum	per beuere.
Prandeo	es	di	& sus sum	per pransare, & decenare.
Edo	es	edi	sum	per mangiare.
Comedo	es	edi	sum uel stum	per mangiare.

Sorbeo es. psi & bui sorptum & sorbitum per sorbire, unde sorbillo. Terentius, Cyathos sorbillans paulatim hunc producam diem.

Coquo	quis	xi	ctum	per cocere.
Concoquo	quis	xi	ctum	per padire.
Cœno	as	aui & atus sum		per cenare.
Excerno	nis	creui	cretum	per cacare.
Sitio	tis	iui	titum	per hauere sete.
Sapio	pis	pui	pitum	per sapere de bono o de reo.
Neo	nes	neui	etum	per filare.
Spumo	as.	aui	atum	per fare schiuma.

Merendo as aui atum p merendare. unde merenda post meridiẽ cibus.

Decoquo quis xi ctum per cõsumare & fallire. unde decoctor qui absumptis bonis non est soluendo. dicitur uulgo è fallito. Catullus, decoctoris amica Formiani.

Bibo	is	bibi	itum	per beuere.
Euado	is	si	sum	per euitare. ut euasi periculũ.
Molo	is	lui	itum	per macinare.
Voro	as	aui	atum	per deuorare.

De uerbis exceptæ actionis.

Væ sunt uerba exceptæ actionis: ea in quibus non ponitur nominatiuus sed subauditur Deus, propterea non inueniuntur nisi in tertiis personis, & construuntur cum accusatiuo patiente, ut pluit

ut pluit magnos imbres. inuenies apud historicos pluisse lapidibus & carnibus, & pluunt glandes & saxa apud poetas, sicut ego pluo, fulmino cum deus loquens introducitur.

De uerba exceptæ actionis.

Grandinat, atq; pluit. ningit. tonat, atq; coruscat.
Fulgurat adiungas, & fulminat, atq; serenat,
Lucescit. notescit, & aduesp. atq; diescit.
Hoc est & fit lux, & uespera, noxq;, diesq;.
Et quarto, sextoq; pluit seruire uidebis.
Saxa pluit. carnes. saxisq;, & carnibus olim.
Saxa pluunt sed ait, cecinit qui mutua fratrum
Vulnera, qui dito impulsi, cæcoq; furore.
Oedipodionius fœdarunt sanguine muros.
At qui Anchisiaden, Nec densior aere grando,
Nec de concussa tantum pluit ilice glandis.

Grandinat	auit	atum	per tempestare.
Pluit	pluuit & pluit		per syncopen, utum. per piouere.
Ningit	xit	ctum	per fioccare & neuigare.
Tonat	tonuit	itum	per tronizare.
Coruscat	auit	atum	per lampezare & splendere.
Fulgurat	auit	atum	Idem est quod coruscat.
Fulminat	auit	atum	per dare de la saetta & il trono.
Serenat	auit	atum	per asserenarse, & fare sereno.

Lucescit sine præterito & supino per fare di, dicitur, & illucescit.
Illuxit autem compositum ē ex in & luxit, qđ à luceo est præteritum.
Notescit sine præterito, & supino per farse notte.
Aduesperascit sine præterito & supino per farse sera.
Diescit sine præterito & supino per farse di.

De quarta specie deponentium.

q Væ sunt deponētia quartæ speciei? quæ nominatiuum agentē, & accusatiuum patientem postulant, ut ego sequor uirtutem.

Dic aliquot deponentia quartæ speciei.

Arbitror. ulciscor. fateor. sequor, aggrediorq;.
Solor. consolor. prædor. percontor. opinor.
Deprecor. & populor. liceor. meditor. miserorq;.
Metior. & metor. dignorq;. precorq;. loquorq;.
Aucupor. & uenor, furor. reor. atq; recordor.

Alloquor.aspernor.scrutor.nanciscitur.atq;
Præstolor.operior.lucrorq;.& sciscitur,istis.
Accusatiuum patientem iungito uerbis.

Arbitror	aris	atus sum per iudicare.
Vlciscor	sceris	ultus sum per fare uendetta.
Fateor	teris	fassus sum per confessare.
Sequor	eris	cutus sum per seguitare.
Aggredior	eris	essus sum per assaltare.
Solor	aris	atus sum per consolare.
Consolor	aris	atus sum péultima ꝑducta idé est quod solor.
Prædor	aris	atus sum per robare.
Percontor	aris	atus sum per domandare.
Opinor	aris	atus sum per hauere opinione.
Deprecor	aris	atus sum per remouere pregando.
Populor	aris	atus sum per guastare.
Liceor	eris	& licitor aris per accrescere il pretio al incāto.
Meditor	aris	atus sum per pensare.exercitare.cantare.
Miseror	aris	atus sum per hauere compassione.

Miseratur qui conqueritur aliena incommoda.
Miseretur qui miserum subleuat, inquit Festus.

Metior	iris	mensus sum per mesurare.
Metor	aris	atus sum per disponere & locare cum ordine.
Dignor	aris	atus sum per fare degno.
Precor	aris	catus sum per pregare.
Loquor	eris	cutus sum per parlare.
Aucupor	aris	atus sum per ocellare.
Venor	aris	atus sum per cacciare.
Furor	aris	atus sum per robare.
Reor	reris	atus sum per credere & pensare.
Recordor	aris	atus sum per recordarse.
Alloquor	eris	cutus sum per parlare.
Aspernor	aris	atus sum per dispretiare.
Scrutor	aris	atus sum per cercare cum diligentia.
Nanciscor	eris	actus sum per trouare per uentura.
Præstolor	laris	latus sum per aspettare. Ter. Quem præstolare Parmeno hic ante hostium?
Operior	iris	tus sum per aspettare.
Lucror	aris	atus sum per guadagnare.

Sciscitor	aris	atus sum per spiare.

De quinta specie uerborum neutrorum.

QVæ sunt neutra quintæ speciei? quæ nominatiuum patientem & ablatiuum agenté postulant sine præpositione, uel accusatiuũ cum ob uel propter, ut ego gaudeo uirtute, uel ob uirtuté, uel propter uirtutem. sed frequẽtior usus est cum ablatiuo, ut doleo tuo incommodo Doleo sic quoq; cõstruitur. doleo caput. mihi dolet caput. Cicero. Dolent tibi oculi. Ouidius, tu uero tua damna dole.

Dic aliquot neutra quintæ speciei.

Gaudeo cum caleo. rubeo, nigretq; uiretq;.
Et tepet, & friget. stupet, & cum turgeo floret.
Albeoq; & liqueo cum mœreo. splendeo. pollet.
Aegrotat. pallet. madeo. tumeo, doleoq;,
Pingueoq; annumeres, & macret. & horret. & ardet.
Aretq;, & sextum, aut quartum cum propter habebunt.

Gaudeo	es	sus sum per allegrarse.
Caleo	es	lui sine supino per scaldarse.
Rubeo	es	bui sine supino per arrosciarse.
Nigreo	es	grui sine supino per annigrirse.
Vireo	es	rui sine supino per inuerdirse.
Tepeo	es	pui sine supino per intepidirse & essere tepido.
Frigeo	es	gui sine supino per refredarse, & hauere freddo.
Stupeo	es	pui sine supino per stupirse.
Turgeo	es	si sum per sgonfiarse.
Floreo	es	rui sine supino per fiorire.
Albeo	es	bui sine supino p imbianchirse, & essere biãcho.
Liqueo	es	cui sine supino per manifestarse.
Mœreo	es	sine præterito & supino per attristarse.
Splendeo	es	dui sine supino per risplendere.
Polleo	es	lui sine supino idem significat.
Aegroto	as	aui atum per amalarse.
Palleo	es	lui sine supino p impallidirse, & essere pallido.
Madeo	es	dui sine supino per bagnarse.
Tumeo	es	mui sine supino per sgonfiarse.
Doleo	es	lui sine supino per dolerse.
Pingueo	es	gui sine supino per ingrassarse.
Macreo	es	crui sine supino per smagrarse.
Horreo	es	rui sine supino per hauere tremore.

Ardeo	es	si	arsum	per brusciarse.
Areo	es	rui	sine supino	per seccarse.

De quinta specie deponentium.

q Væ sunt deponentia quintæ speciei? quæ cum nominatiuo patiente, & ablatiuo agente sine præpositione cōstruuntur, uel cū accusatiuo cum ob uel propter, ut lætor bonis literis, uel propter bonas literas.

Da aliquot deponentia quintæ speciei.

Letorq; & stomachor. tristor. bacchorq;. querorq;.
Atq; uerecundor. delector. glorior, atq;
Crapulor. indignor. morior. irascor. habebunt.
Sextum'ue, aut quartum. quarto ob, propter'ue præibunt.

Lætor	aris	atus	sum	per allegrarse.
Stomachor	aris	atus	sum	per scorecciarse.
Tristor	aris	atus	sum	per attristarse.
Bacchor	aris	atus	sum	per infuriarse, sed est proprie celebrare Bacchanalia.
Queror	eris	stus	sum	per lamentarse.
Verecundor	aris	atus	sum	per uergognarse.
Delector	aris	atus	sum	per deletarse.
Glorior	aris	atus	sum	per gloriarse.
Crapulor	aris	atus	sum	per imbriacarse de cibi.
Indignor	aris	atus	sum	per desdignarse.
Morior	eris	& riris tuus sum		per morire.
Irascor	sceris	atus	sum	per adirarse.

De sexta specie neutrorum.

q Væ sunt neutra sextæ speciei? quæ cum nominatiuo patiente, & ablatiuo agente construuntur cum præpositione à uel ab, ut factus sum à Deo. Discipulus uapulat à magistro. Quintilianus, testis in reum interrogatus an ab reo fustibus uapulasset, & innocens inquit. Cætera ego cum ablatiuo apud approbatos non memini legere, sed sic semper exulo Romæ Venetiis. Virgilius. longeq; ignotis exulat oris. Terentius. Domo exulo. Apuleius tamē de deo Socratis. quæ omnes turbellæ tempestatesq; procul à deorum cœlestium. trāquillitate exulat. & aliquando magno licebit uirtus. Horatius. Sermone. VI. unius assis nonnunquam pretio pluris licuisse. Item paruo hac tempestate ueneunt libri. Valerius fecit ne hostilium locus castrorū minoris ueniret. Quin. li. xii. respondit a ciue se spoliari malle qua ab hoste uenire. Itē

Nupsit Glyceriũ Pãphilo. Oui. Si q̃ uoles apte nubere, nube pari. Martialis. Vxoreḿ q̃re lõcupleté ducere nõlĩ Quæritis, Vxori nubere nolo meæ

Da neutra sextæ speciei.

Vapulat. & uenit, nec non licet. exulo, nubo;
Et cum compositis fio, & passiua sequuntur.
A Xerxe ut medo, qui uinxerat Ennosigæum.
Diris compedibus, Caurusq́; & uapulat Eurus.

Vapulo	as	aui	atum	per essere battuto.
Veneo	nis	niui	uenum	per essere uenduto.
Liceo	ces	cui	citum	per essere appretiato.
Exulo	as	aui	atum	per essere bandezato.
Nubo	is	psi & nuptus sum		per essere maritato sed pro-

prie mulierum est, quæ, quia apud antiquos cum uiris tradebantur, nubere, capita, hoc est operire, & uelare pudoris gratia solebant, nubere dictæ sunt, hoc est maritari, flameis obnupta facie. Vnde Claudianus, Flammea sollicitum præuelatura pudoré, uel, ut ait Festus, boni ominis causa, quia flameo assidue uteretur uxor flaminis, cui non licebat facere diuortium. Abusiue enim dictum est, Nupsit amicus.

De sexta specie deponentium.

Q Væ sunt deponentia sextæ speciei? quæ nominatiuum patientem, & ablatiuum cum præpositione agentem postulant, ut Horatius natus fuit à patre libertino.

De sextæ speciei deponentia.

Nascitur, atque oritur, patiorq́; adiungere renascor.
Et gaudent sexto, Patre ut sum natus ab Aldo.
At patior poterit casum quoq; sumere quartum,
A saxo ut pateris non paruam Sisyphe pœnam.

Nascor	sceris	natus sum	per nascere.
Orior	riris.	uel oreris ortus sum idem est.	
Patior	teris	passus sum	per patire.
Renascor	sceris	natus sum	per renascere.

De neutris septimæ speciei.

Q Væ sunt neutra septimæ speciei? quæ noĩatiuũ agenté postulát, & post se nõ regunt casum sine p̃positione, ut eo ad Aream diui Marci, uenio à delubro Virginis. Nisi iungantur nominibus ad uerbialiter positis, ut eo domum, uenio domo, sunt etiam quæ absolute ponuntur, ut dormio, uiuo. Peto tamen actõ iungitur sine præpositione Virg. Hinc portum petit. Idem, ut Italiam læti, latiumq́; petamus,

Dic aliquot neutra septimæ speciei.

It.meat.incedit.tendit.petit.ambulo.pergo.
Transeoq;,& curro,discedo.accedo.remigro.
Sto.iaceo.sedeo.surgo.ruo.salto.quiesco.
Dormioq; & uigilo.uiuo.labo.ludit.hioq;.
Intereo.accumbo.sudo,pereoq;.cadoq;.
Et ualeo.atq; oleo.nato.no.sonat.occido.consto.
Si admittunt casum,non solum admittere debent,

Eo	is	iui	itum	
Meo	as	aui	atum	
Incedo	is	ssi	ssum	
Tendo	is	tetendi sum,		
Peto	is	tiui	itum	
Ambulo	as	aui	atum	
Pergo	is	perrexi	ctum	per gire.& andare.
Transeo	is	siui	situm	per passare.
Curro	is	cucurri	sum	per correre.
Discedo	is	ssi	ssum	per partirse.
Accedo	is	ssi	ssum	per approximarse.
Remigro	as	aui	atum	per retornare.
Sto	stas	steti	statum	per stare in pede.
Iaceo	ces	cui	sine supino	per iacere.
Sedeo	des	sedi	sessum	per sedere.
Surgo	gis	surrexi	ctum	per leuarse suso.
Ruo	is	rui	rutum	per ruinare.
Salto	as	aui	atum	per saltare.
Quiesco	scis	eui	etum	per reposare.
Dormio	mis	iui	itum	per dormire.
Vigilo	as	aui	atum	per uigilare.
Viuo	is	xi	ctum	per uiuere.
Labo	as	aui	atum	per uacillare.
Ludo	is	si	sum	per giocare.
Hio	as	aui	atum	per sbadacchiare & aperire.
Intereo	is	iui	itum	per morire.
Accumbo	is	bui	bitum	per sedere a mangiare.
Sudo	as	aui	atum	per sudare.
Pereo	is	iui	itum	per morire.
Cado	is	cecidi	casum	per cascare.

Valeo	es	lui	itum	per stare sano o ouero amalato.
Oleo	es	lui	litum uel oletum per olere & puzzare.	
Nato	as	aui	atum	
No	nas	aui	atum	per natare.
Sono	as	sonui	itum	per sonare.
Occido	is	di	casum penultima breui per morire.	
Consto	as	stiti stitũ uel statũ p constare & essere manifesto.		

Quæ uerba grammatici appellant neutra passiua?

Fit solet. & gaudet. confido, atq; audeo. fido. quia in præteritis perfectis, & iis, quæ à præteritis perfectis deriuantur, retinent literaturam passiuorum, in cæteris uero neutrorum.

Fio	is	factus sum	per essere fatto.
Soleo	es	litus sum	per solere.
Gaudeo	es	gauisus sum	per allegrarse.
Confido	is	sus sum	per fidarse.
Audeo	es	sus sum	per ardire, & hauere animo.
Fido	is	sus sum	per fidarse.

Quomodo construuntur? Varie, nam fio construitur ut uapulo. Soleo Infinito semper iungitur. ut soleo legere. Gaudeo dictum est iungi ablatiuo agenti, ut tu me alegri, gaudeo te. confido & fido datiuum postulant, ut non confido tibi. Audeo uel accusatiuo, uel infinito iungitur. ut audeo magnum nefas. & audeo conuiciari tibi. Virgilius, audetq; uiris concurrere Virgo. Ouidius. Ausus es o nimium, nimiumq; oblite tuorũ, Thracia nocturno tangere castra dolo.

De septima specie Deponentium.

Quæ sunt deponentia septimæ speciei? quæ noiatiuũ agenté postulant, & post se non regunt casum sine ꝓpositione, ut non nisi doctus reuertar in patriá. Nisi iungantur nominibus aduerbialiter positis tunc enim tacemus præpositioné, ut reuertor Romá. proficiscor domo. Sũt quæ absolute poni possunt, ut iocaris'ne, an serio loqris?

Dic aliquot deponentia septimæ speciei.

Laborq; & gradior. uenor. piscorq;, iocorq;.
Altercor. luctor. proficiscitur. atq; cachinor.
Prælior, & grassor. lachrymor. scortor simul adde
Nugor. conuersor. spatiorq;, & rusticor inde
Digredior. conor. ratiocinor. auguror. istis
Si dederis casum, non solum iungito uerbis.

Labor	eris	psus	sum	per straccorrere, & cascare.

Gradior	eris	essus	sum	per andare.
Venor	aris	atus	sum	per cacciare.
Piscor	aris	atus	sum	per pescare.
Iocor	aris	atus	sum	per schrizare & treppare.
Altercor	aris	atus	sum	per contendere.
Luctor	aris	atus	sum	per giocare alle braza.
Proficiscor	eris	ctus	sum	per andare.
Cachinor	aris	atus	sum	per ridere molto.
Prælior	aris	atus	sum	per combattere.
Grassor	aris	atus	sum	per assaltare.
Lachrymor	aris	atus	sum	dicitur & lachrymo per lachrymare.
Scortor	aris	atus	sum	per meretricare.
Nugor	aris	atus	sum	per cianciare.
Conuersor	aris	atus	sum	per conuersare.
Spatior	aris	atus	sum	per andare à spasso.
Rusticor	aris	atus	sum	per stare in uilla.
Digredior	eris	ssus	sum	per partirse.
Conor	aris	atus	sum	per sforzarse in uano.
Ratiocinor	aris	atus	sum	per fare conto. unde ratiocinator dicitur lo Abbachista.
Auguror	aris	atus	sum	per indiuinare.

Et quoniam tam neutra, q̃ deponentia septimæ speciei, iunguntur tum casibus cum præpositione, tum aduerbiis localibus, tum nominibus positis aduerbialiter, ut eo. uenio. transeo. gradior. proficiscor. & huiusmodi, operepretium uidetur hic de aduerbiis localibus studiose conscribere. non poterit enim quisquam horum uerborum septimæ speciei bene scire constructionem, ipsisq; uti latine loquens, si nesciat, quo nam modo iungantur aduerbiis, ac nominibus, quæ ponuntur aduerbialiter.

De aduerbiis localibus.

Q Vot sunt aduerbia localia? sex. Vbi. quò. qua. unde quorsum & quousq;. Vbi, significat statum in loco. Quò motum ad locum. Quà, motum per locũ. Vnde motum de loco. Quorsum locum. uersus. Quousq;, usq; ad locum, uel usq; ad tempus.

Dic aduerbia significantia in loco.

Hic. istic. illic. intus. foris. usquam. nusquam. ibi. ibidem. ubiq;. alibi. alicubi. sicubi. necubi, ubiuis, ubilibet. ubiubi. ubicunq;. utrobiq; superius. inferius & ubi..

Quæ differentia est inter hic, istic, illic? hic significat locum apud primam personam,

personam, quæ loquitur. istic locum apud secundam, quæ audit. illic ab utraque remotum. & sic huc. istuc. illuc. hac. istac. illac. hinc. istinc. illinc. eodem modo. hic. hæc. hoc. iste. ista. istud. ille. illa. illud. hic enim refertur ad primam personam. iste ad secundam. ille ad tertiam.

Dic aduerbia significantia ad locum.

Huc. istuc. illuc. intro. foras. usquam. nusquam. Siquó. nequó. aliquó. utroque. quocunque. quoquó. quouis. quolibet. eó. eodem. supra. infra. & quó.

Dic aduerbia significantia motum per locum.

Hac. istac. illac. intus. foris. siquá. nequá. aliá. aliquá. utraque, quacunque eá. eadem. & quá.

Dic aduerbia significantia motum de loco.

Hinc. istinc. illinc. intus. foris. sicunde. necunde. aliunde. alicunde. undique. undecunque. utrinque. undeuis. undelibet. inde. superne. inferne. cœlitus. funditus. & unde.

Dic aduerbia significantia locum uersum.

Horsum. istorsum. illorsum. siquorsum. nequorsum. aliorsum. aliquorsum. sursum. deorsum. dextrorsum. sinistrorsum, uel leuorsum. utroque uersum. & quorsum.

Dic aduerbia significantia usque ad locum.

Hactenus. hucusque. istucusque. illucusque. eousque. & quousque.

De nominibus, quæ ponuntur aduerbialiter.

Nomina urbium, oppidorum, & pagorum in loco, in quo casu ponuntur? in genitiuo si sint primæ uel secundæ declinationis, ut sum Patauii. fui Romæ. Si uero tertiæ, uel tantum pluraliter declinata, in ablatiuo, ut tu fuisti Carthagine, ego eram Venetiis. Pisis. Senis. Locris. Puteolis. Carris.

De loco, & per locum in quo casu ponuntur? similiter in ablatiuo, ut solui Venetiis. transiui Roma. Brundusio. Tu uenis Florentia. Carthagine.

Ad locum in quo casu ponuntur? in accusatiuo, ut eo Romam. Tybur. Venetias. Sermonetam. Bassianum. Carpos.

Ad interrogationem per quorsum, in quo casu ponuntur? in accusatiuo cum uersus. quod postpositum inclinat sibi præposita nomina, ut cum appropinquare aduentus tuus putaretur, & Romam uersus profectum te esse constaret, scripsi ad te has literas.

Ad interrogationem per quousque in quo casu ponuntur? In accusatiuo cum usque, ut usque Romam.

Possumus'ne huiusmodi nominibus propriis addere præpositionem? Maxime ut uado ad Albam, Venio ab Roma, quod & usu approbatorum

facile ostendi potest. Cicero in Verrinis, Ea die Verres ad Messanam uenit. Sallustius in Catilinario, iam tum Brutus ab Roma aberat. Recte ergo dicetur Venio à Roma & à domo. sum in Roma & in domo. Fabius In domo furtũ factũ ab eo. q domi fuit. Plurima sibi exempla facile qui uolet. inueniet, sed frequens usus gaudet breuitate, & demit p̃positioné.

Quæ appellatiua ponuntur ut propria? Domus. Humus. Rus, & Militia. Sed humus ego non nisi in loco, & de loco memini legere, & militia in loco tantum. ut stratus humi. Surgit humo. fui militiæ. Item rus in loco magis in datiuo, q̃ in ablatiuo ponitur. Terentius ruri se continebat. poetæ tamen propter metrum etiam rure dicunt. inuenies etiam belli in loco aduerbialiter. M. Tul. lib. ii. de officiis. præterea quibuscũq; rebus uel domi, uel belli poterunt remp. augeant. Imperio agris. Vectigalibus.

Adiiciuntur'ne adiectiua huiusmodi nominibus, cum ponuntur aduerbialiter? non. nisi meus. tuus. suus. noster. & uester, & alienus. nam sum domi meæ & tu es domi alienæ dicimus, sum dõi magnæ, tu es domi pulchræ & regiæ, non dicimus, sed in domo magna, & in domo pulchra, & regia. Itẽ eo Venetias ditiores patauio, uel patauiũ maius Venetiis, ego quia id genus orationes non memini legere, non dicerem, sed ad Venetias ditiores. ad Patauiũ maius. Legi tamen apud Ouidiũ in heroidibus. Atq; aliquis doctas iam nunc eat inquit Athenas. sed potest tacuisse præpositionem, ut Virgilius.

Italiam, fato profugus, lauinia uenit. nam Propertius addidit, cum ait, Magnum iter ad doctas proficisci cogor Athenas.

Nomina prouinciarum. Regionum. Insularum. montium. Appellatiua, & propria hominum, & belluarũ. Item appellatiua rerum omniũ in loco in quo casu ponuntur? in ablatiuo cum præpositione in. ul' simili. ut sum in templo. sub tecto. super lapide. Ad locum in quo casu ponuntur? in accusatiuo cum præpositione ad, uel simili, ut eo ad templum. in Cyprũ. uersus Italiam, quod melius postponitur, ut Italiam uersus. Vsq; uero ponitur cum alia præpositione, ut eo usq; ad templum. usq; in Cretam. Ad locum utimur etiam supinis in um sine præpositione, & gerũdiis in dum, cũ p̃positione, ut eo lectũ. & ad legendũ. De loco in quo casu ponũtur? in ablatiuo cũ ex uel e. uel ab. uel simili p̃positione, ut uẽio ex agro. Reuertor à tẽplo, uel e foro domũ. Per locũ in quo casu ponunt? in accusatiuo cum per, ut transeo per forũ. per areã diui Marci. per Danubium.

De uerborum communium constructione.

Q Vid est uerbũ cõmũe? quod in or naturaliter desinens, utrãq; retinet significationẽ, actiuã. s. & passiuã. Quomodo cõstruunt uer

ba communia quando actiuam habent significationem? cum nominatiuo agente, & accusatiuo patiente. sicut uerba actiua, ut ego criminor te, sicut ego accuso te. tu largiris mihi libros. sicut tu donas mihi libros.

Quomodo construuntur uerba communia in significatione passiua? cum nominatiuo patiente, & ablatiuo agente cum præpositione a. uel ab, uel simili sicut uerba passiua, ut ego criminor abs te, sicut ego accusor abs te. libri largiuntur à me tibi. sicut libri donantur à me tibi.

Notandum ... raro inueniri uerba in ... significatione passiua praeter in praeteritis participiis. Item praeterita deponentium transitiuorum ... quoque communium ... significatione habet. ... Bern. dom.

Da uerba communia.

Largior. experior. ueneror. moror. osculor. hortor.
Criminor amplector. nec non interpretor, atque
Hospitor. hæc nunc sunt communia uerba, sed olim
Multa alia antiquis communia uerba fuerunt,
Vt meditor. solor. frustror. reor, aggrediorque.
Fare. obliuiscor. dignor. stipulor. dominorque.
Metor, & assector. testor. detestor. abutor.
Quæ actiue quarto, passiue iungito sexto.

Largior	iris	largitus sum	per donare e per esser dōato.
Experior	iris	ertus sum	per prouare & essere prouato.
Veneror	aris	atus sum	per honorare & p essere honorato
Moror	aris	atus sum	per retardare & essere retardato.
Osculor	aris	atus sum	per basare & essere basato.
Hortor	aris	atus sum	per cosortare & essere confortato.
Criminor	aris	atus sum	per incolpare & essere incolpato.
Amplector	eris	xus sum	p abbrazzare & essere abbrazzato
Interpretor	aris	tatus sum	per exponere & essere exposto.
Hospitor	aris	atus sum	per albergare & essere albergato.
Meditor	aris	atus sum	per exercitare pesando.
Solor	aris	atus sum	per consolare.
Frustror	aris	atus sum	per ingannare.
Reor	reris	ratus sum	per pensare & credere.
Aggredior	eris	ssus sum	per assaltare.

For quod non est in usu, faris fatus sum per parlare.

Dignor	aris	atus sum	per dignarse.
Obliuiscor	sceris	litus sum	per domenticarse.
Stipulor	aris	atus sum	per domandare.
Dominor	aris	atus sum	per signorezzare.
Metor	aris	atus sum	per disponere & locare cū ordine.

Affector	aris	atus	ſum	per imitare.
Teſtor	aris	atus	ſum	per teſtificar̃, & far teſtamẽto.
Deteſtor	aris	atus	ſum	abhominor & quaſi precãdo auerto.
Abutor	eris	uſus	ſum	per male uſare.

De conſtructione imperſonalium.

Quid eſt uerbum imperſonale? quod nec numeros diſtinctos, nec perſonas habet.

Quod ſunt genera uerborum imperſonalium? duo, actiuæ uocis, & paſſiuæ.

Actiuæ uocis impſonalia quomõ deſinũt? in t ut pœnitet. placet. intereſt.
Paſſiuæ uocis imperſonalia quomodo deſinunt? in tur ut amatur.

De imperſonalibus paſſiuæ uocis.

Quibus uerbis deriuantur paſſiuæ uocis imperſonalia? à uerbis in o, quæ nominatiuum agentem poſtulant. i. à uerbis actiuis, à neutris tertiæ, quartæ. & ſeptimæ ſpeciei Ab iis autẽ, quæ habent nominatiuum patiẽtem, ut egeo. gaudeo. uapulo nõ deriuantur, nec ab iis neutris, quæ præ ſe infinitum admittunt, niſi à paucis. Virgilius. Sic placitum. Plynius tamen libro. x. cap. xxvii. Indigetur uſus eſt. nunquam conſpectis niſi cum præſidio earum indigetur. ſed tu eorum, quæ non ſunt in frequenti uſu. abſtineas.

Quomodo conſtruuntur imperſonalia uocis paſſiuæ? cum ablatiuo agente cum præpoſitione a, uel ab. ut à me ſtudetur, ideſt ego ſtudeo. à te dormitur. ideſt tu dormis. Poſt ſe uero regunt caſum uerborum ſuorum, ſi à neutris tertiæ, & ſeptimæ ſpeciei deducta fuerint, ut ſeruio tibi. à me ſeruitur tibi. eo ad templum. à me itur ad templum. Nam quæ ab actiuis ueniunt ego nõ memini legere cum caſu patiente. non enim legi unquam apud doctos, quale eſt, amatur Socratem. aratur terram, ſed paſſiue ſemper. amatur Socrates. aratur terra. quod ne apud græcos quidem fieri deprehẽdi, nec potui adhuc inuenire. q legerit. illud enim apud Priſcianum. λέγεται Διογένην τὸν κυνικόν. hoc eſt dicitur Diogenem Cynicum, ſi non ſubauditur. ποιῆσαι ἢ τύψαι, uel aliud infinitum, græci nõ approbant. negant enim dici apud ſe, στέργεται σωκράτην. hoc eſt, amatur Socratem. Docetur uero grammaticam, & petitur gratiã ita dicitur, ut donatur tibi. turbatur agris. à me accipitur à te. non enim in his pati aliquid ſignificamus. Ponuntur frequentius abſolute. ut amatur. ſtatur. Sed quare nõ liceat dicere amat̃ Socratẽ, oſtẽdimus in fragmẽtis noſtris.

Ante ſe an habere poſſint ablatiuum, poſſumus'ne authoritate confirmare? maxime. Cicero in epiſtolis. ſed nihil eſt à me inſeruitum tempori.

Idem in

Idē in officiis. Occurrit autē nobis & quidē à doctis, & eruditis. Cæsar in cōmentariis, cum ab hostibus constanter, & non timide pugnaretur. Liuius, & Roma inde frequēter migratum est à parentibus, ac propinquis nuptarū. Sed hæc oīa sunt à neutris tertiæ, & septimæ speciei. An etiam quæ ab actiuis. & neutris quartæ deriuant, habere possint ablatiuū, nullū occurrit exēplū, nisi quod apud Plautū legit, Si opulēto petit paupioris gratiā. paup timet. Vbi opulēto datiuus ē, p ablatiuo positus. sed dici posse & Donat9, & Diomedes, & Priscianus docēt qb9 ego facile accedo.

Quam significationem habēt hæc uocis passiuæ impersonalia? actiuā semper. nam quid aliud est à me amatur, q̄ ego amo? à te curritur, q̄ tu curris? Et notādum nihil in id genus impersonalibus esse posse, quod patiatur.

Dic aliquot impersonalia passiuæ uocis.

Scribitur, & legitur. fertur q; auditur. amatur.
Prandetur. bibitur. statur. seruitur. aratur.
Præ se quæ sextum, dandi'ue admitere casum.
Debent, post casus uerborum cuncta suorum.
Itur ut ad generum Cereris sine uulnere paucis
Regibus, & sicca & crudeli morte tyrannis.
Ac tacite ad gelidum miseris descenditur orcum
Atq; ibi Iunoni stygiæ seruitur ab illis,
Siqua fides. uanis sed tu ne crede poetis.
Non tamen inuenies pulchrum certamen Orestis.
Cum Pylade à nobis legitur, certamen ut hic sit
Quartus, nec terras mihi bobus aratur, & agros.
Atq; his consimileis apud egregios authores.
Sed plerunq; solent. non ullum admittere casum,
Vt turbatur agris. statur. dormitur. amatur.

Scribitur	scribebatur	scriptum est, uel fuit, se scriue.
Legitur	legebatur	lectum est, uel fuit, se lege.
Fertur	batur	latum est, uel fuit, se porta.
Auditur	batur	ditum est, uel fuit, se alde.
Amatur	batur	tum est, uel fuit. se ama.
Prandetur	batur	sum est, uel fuit, se decena.
Bibitur	batur	itum est, uel fuit, se beue.
Statur	batur	statum est, uel fuit, se sta.
Seruitur	batur	tum est, uel fuit, se serue.
Aratur	batur	tum est, uel fuit, se ara.

De impersonalibus actiuæ uocis.

Impersonalia actiuæ uocis quot species habent? sex.

De prima specie impersonalium.

Q Væ sunt impersonalia actiuæ uocis primæ speciei? quæ ablatiuum agentem cum præpositione à uel ab, & datiuum postulát, ut io facio bene alli mei amici, liquali satisfano a mi. per neutrũ dicimus, ego benefacio amicis meis, qui satisfaciunt mihi. per impersonale uero à me benefit amicis meis, à quibus satisfit mihi. hoc est bonum. i. bona res fit à me amicis meis.

Et aduerte huius speciei uerba esse semper impersonalia. non enim licet dicere benefio. malefio. satisfio, quoniam in his bene. male. satis uim habere uident̃ noĩatiui tertiæ personæ, & datiuus neq; agés esse, neq; patiés.

Dic impersonalia actiuæ uocis primæ speciei.

Cum bene fit uerbo, nec non male iunge, satisq;.
Et bene fit facies, nec non, malefitq;, satisfit.
Quæ debent sextum, casumq; admittere dandi.

Benefit	bat	ctum est, uel fuit, el se fa bene.
Malefit	bat	ctum est, uel fuit, el se fa male.
Satisfit	bat	ctum est, uel fuit, el se satisfa.

De secunda specie impersonalium actiuæ uocis.

Q Væ sunt impersonalia secundæ speciei? quæ ante se infinitum loco nominatiui postulát, & post se genitiuum ut legere bonos libros interest scholasticorum. Excipiuntur mea. tua. sua. nostra, & uestra pro mei. tui. sui. nostri, & uestri. ut docere meos scholasticos interest mea. Dicimus etiam, Cuia interest, sicut cuius, ut hæc quoq; intersunt tua, cuia, uel cuius studere maxime interest. Sed quando nominatiuum habét. sunt personalia, ut hoc mea primũ nõ parui refert, & tu etiã cogita quid cuiusq; intersit. Et notandum horum uerborum nominatiuum semper neutri generis esse oportere. quemadmodum Laurẽtius Valla præstanti uir ingenio docet. cui ego facile assentior, quia nusquam aliter memini legere q̃ cũ nominatiuo neutri generis aliquando tamen aliter inueniũtur. Plynius lib. xviii. cap. xxi. plurimũ enim refert cuiusq; soli ratio. Idem in proœmio primi libri, multumq; apparatus interest apud inuitatum hospitem, & oblatum. Sed an uerbũ aliquod sit impersonale, ostendimus abunde in fragmentis grammaticis.

Interest quãdo est personale quot modis construitur? quatuor, & quatuor habet significationes. Iungitur enim genitiuo, & significat quod uulgo dicimus appertenere, ut questa cosa se appertene a ti solo hoc tua solius interest, idest ad te solum pertinet. Item iũgitur datiuo, & significat essere

præſente, ut io ſon ſtato præſente alle tue nozze. ego interſui nuptiis tu is. Quando uero ſic dicimus da Roma a Napoli ſono cento miglia & de q o uero dalla piazza allo palazo ſono docento paſſi. Roma Neapolim inter ſunt centũ millia paſſuum, ideſt cētum milliaria. & hinc uel è ſoro ad prætorium interſunt ducenti paſſus, ſignificat diſtantiam, & quáto e da uno loco ad uno altro quod fit melius p diſtat, ut Roma Neapoli di ſtat cētũ millibus paſſuum. & hic locus, uel area à prætorio diſtat ducentis paſſibus. Idem & per abeſt. Plancus in epiſtola ad Ciceronem libro .x. Ventidius bidui abeſt ab eo. Lepidus ad forum Voconii caſtra habet, qui locus à foro Iulii quatuor, & uiginti millia paſſuum abeſt.

Et notandũ per intereſt milliaria & cætera id genus poni in nominatiuo, cætera uero ibi collocare nos oportere, ubi ea, quæ & de loco, & ad locũ ſunt, collocamus. Per diſtat uero & abeſt ponunt milliaria, uel paſſus, & huiuſmodi tã in accuſatiuo, q̃ in ablatiuo. Res autē quæ diſtat, uel abeſt ideſt ea unde ſermo incipit, in nominatiuo collocanda eſt. Ea uero unde diſtat uel ab eſt, ſic ponitur, ut ea, quæ de loco ſunt. Ouidius.

Sulmo mihi patria eſt, claris uberrimus undis.

Millia qui nouies diſtat ab Vrbe decem. Valerius Max.

Eueſtigioq; epidauri Romanorũ legatos in templũ Aeſculapii, quod ab eorũ urbe quinq; millibus paſſuũ diſtat, perductos, ut quicqd inde ſalubre patriæ laturos ſe exiſtimaſſent, p ſuo iure ſumerēt, benigniſſime in uitarunt. aliqdo aũt ſignificat differentiam, & cõſtruit ſic. Inter hominē. & belluã multũ intereſt, ideſt magna differentia eſt. & inter te & me, uel nihil, uel parũ intereſt. ideſt uel nulla, uel parua differētia eſt. Itē ſic, ſapiēs intereſt à ſtulto, & ſtulto. (utrunq; enim dicimus). Terentius, Homini homo, qd pſtat? ſtulto intelligens quid intereſt? ideſt q̃ differētia eſt? Itē ſic apud eũdem. hoc pater, hoc dominus intereſt. Dicimus ēt non refert, & non intereſt utrũ domi ſis, an foris. ideſt non mõta, & nõ importa. Valerius Maximus, Nihil intereſt an humi, an ſublime putreſcã. Iuuenalis, Quid refert dictis ignoſcat Mutius an non? Dicimus etiam cum genitiuo ſic, magni. parui. tanti. & quanti intereſt & refert. Cicero, magni enim intereſt uidebatur ad eam neceſſitudinem Idem, permagni intereſt, quo tempore hæc epiſtola tibi reddita ſit. & cum. nõnullis aduerbiis, ut magis. minus. plus. maxime, minime & ſimilibus.

Præterea tua diſcipuli intereſt libros legere, ſunt qui negant dici latine, ſed tua. qui es diſcipulus. ſed de his in fragmentis.

Dic imperſonalia actiuæ uocis ſecundæ ſpeciei.

Intereat. refert ſpeciei uerba ſecundæ

Ante infinitum uoluerunt, post genitiuum.
Quinque tamen sexto, sed erunt pronomina casu.

Interest	erat	fuit	
Refert	bat	tulit	per appertenerse.

De tertia specie impersonalium actiuæ uocis.

Quæ sunt impersonalia actiuæ uocis tertiæ speciei: quæ infinitum præ se loco nominatiui postulant, post se uero datiuum ut ludere placet pueris. Cum nominatiuo uero sunt personalia, ut literæ non placent stultis.

Et notandum dici posse mihi placet esse bono, & mihi placet esse bonum, sed cum accusatiuo subauditur me, ut sit mihi placet me esse bonũ. Ouidius in heroidibus. Quo mihi commisso non licet esse piam: idest me esse piam. & in primo μεταμορφώσεων. Sed nocet esse deum, idest me esse deum nocet mihi. Martialis.

Dicunt Earinos tamen poetæ.
Sed græci, quibus est nihil negatum,
Et quos ἄρες ἄρες decet sonare.
Nobis non licet esse tam disertis,
Qui musas colimus seueriores.

Dic impersonalia actiuæ uocis tertiæ speciei.

Accidit. atque uacat. præstatq;. placetq;. libetq;.
Euenit & restat. conducit. sufficit. atque.
Contingit. constat cum suppetit. expedit. & cum
Conuenit, atque licet. nec non liquet. ante requirunt
Hæc infinitum, sed post uoluere datiuum.

Accidit	bat	accidit	per accadere, & interuenire.
Vacat	bat	auit	per hauere otio, & tempo.
Prestat	bat	stitit	per essere meglio.
Placet	bat	cuit	per piacere.
Libet	bat	buit	idem significat.
Euenit	bat	euenit	per accadere, & interuenire.
Restat	bat	stitit	per restare.
Conducit	bat	conduxit	per essere utile.
Sufficit	bat	fecit	per bastare.
Contingit	bat	contigit	per accadere, & interuenire.
Constat	bat	constitit	per essere manifesto.
Suppetit	bat	tiuit	per uenire in mente.
Expedit	bat	diuit	per essere utile.

Conuenit	ebat	conuenit	per conuenire.
Licet	bat	licuit	& licitum est, per essere licito.
Liquet	bat	licuit	per essere manifesto.

De impersonalibus actiuæ uocis quartæ speciei.

Quæ sunt impersonalia actiuæ uocis quartæ speciei? quæ infinitum præ se loco nominatiui postulant, post se uero accusatiuum patientem. ut incubuisse literis iuuat me. Cum nominatiuo autem sunt actiua, ut literæ iuuant me. at te delectat diuitiæ. Oportet rarissime legitur personale. Terentius.

Quæq; solent, quæq; oportent.

Dic impersonalia actiuæ uocis quartæ speciei.

Dedecet, atq; decet. iuuat. & delectat. oportet.
Atq; etiam offendit. lædit quoq; connumerabis.
Hinc infinitum, quartum inde his adiice, sicut
Non dormire diu, populos cui cura regendi,
Consultumq; uirum decet, & cui plurima curæ.
Et quod ait mulier, uarium & mutabile semper,
In uento & rapida scribere oportet aqua.

Dedecet	bat	dedecuit	per essere deshonore.
Decet	bat	decuit	per essere honore & conuenire.
Iuuat	bat	iuuit	per giouare.
Delectat	bat	auit	per delettare.
Oportet	bat	tuit	per essere necessario.
Offendit	bat	dit	per nocere.
Lædit	bat	læsit	idem quod offendit.

Quare addidisti huic speciei lædit, atq; offendit? quia possunt habere præ se infinitum loco nominatiui, post uero accusatiuũ, ut iuuat. delectat, & cætera, ut scribere lædit stomachũ. & bibere merũ sæpe offẽdit cerebrũ. Quare quæcũq; uerba infinitũ ante se loco noĩatiui habere possunt, inter impsonalia cõnumeranda sunt, ut legere fecit me multa scire. scribere plurimos interemit. Itẽ mltis obest amittere tẽpus. & studere profuit mihi. Virgilius. Sæpe etiã sterileis incẽdere profuit Agros. Itẽ uirtuti incumbere est quã optimum. Horatius. Scribendi recte sapere est & principiũ, & fons. Item te imposuisse mihi non latet, non fallit me. Virgil.

Nec me adeo fallit ueritam te moenia nostra,
Suspectas habuisse domos Carthaginis altæ.

Sic pertinet. attinet atingit, & spectat cum infinitiuo impersonalia sunt, & post se accusatiuum cum ad præpositione requirunt, ut studere pertinet

ad me. Hor epistolarum primo.
Res gerere & captos ostendere ciuibus hostes,
Attigit solium Iouis,& cœlestia tentat. Res gerere est loco nomi-natiui. Inueniuntur etiam uerba in or cum infinitiuo loco nominatiui, ut datur.permittitur. Virgilius.
Si datur Italiam, sociisq; & rege recepto
Tendere,ut Italiam læti,Latiumq; petamus.
Valerius Maximus. Si tamen acta excellentissimorum uirorum humili ter æstimare sine insolentiæ reprehensione permittitur.

De impersonalibus actiuæ uocis quintæ speciei.

q Væ sunt impersonalia actiuæ uocis quintæ speciei? quæ geniti-uum uel infinitum ante se postulant.post uero accusatiuum, ut peccatorum,uel peccasse pœnitet me. apud antiquos erant etiã personalia. Terentius,hei mihi non te hæc pudent? Lucanus, Quem se ua pudebunt, atq; ideo dixit quidam bonorum morum doctus magi-ster,quem nõ legere solum,sed ediscere quoq; pueros uelim, Quod pu-deat socios prudens cælare memento.
Et notent hic pueri eum quem pudet.tædet.miseret. pœnitet poni in accu satiuo,eum uero,cuius pudet.tædet.miseret.pœnitet,ĩ genitiuo, ut me pudet tædet.miseret tui.pœnitet me peccatorum meorum,quod dici-tur lingua uulgari Io ho uergogna.recresciméto.misericordia di te.Io me pentisco di mei peccati,& sic uno modo construuntur. cum uero sic dici tur, tu me recresci , tu non hai misericordia di me, uariatur cõstructio. me tædet tui,te non miseret mei.& hoc quia me tædet tui,nõ est,tu me recresci,sed io ho recresciméto di te.sic me pudet tui,nõ est tu me uergo gni,o uero fai uergogna,sed io ho uergogna di te.tu me recresci . tu me fai uergogna,dicendum tu afficis me tædio.tu afficis me dedecore.

Dic impersonalia actiuæ uocis quintæ speciei.

Depudet & tædet.miseretq;.pigetq;.pudetq;.
Distædet,necnon & pœnitet.& miserescit.
Hæc infinitum poscunt,casum'ue secundum
Ante,sed à tergo quartum sibi uerba dederunt.

Depudet	bat	duit	per non hauere uergogna.
Tædet	bat	pertesum é uel tæduit,per hauere recresciméto.	
Miseret	bat	ertum est per hauere misericordia.	
Piget	bat	guit,& pigitũ est (ut Gellius tradit)p attristare.	
Pudet	bat	duit	per hauere uergogna.
Distædet	bat	duit,sicut pertædet ptæduit p attristarse molto.	

Pœnitet bat tuit per pentirse.
Miserescit bat sine ptō per hauere misericordia. dicimus & miseresco. Virgilius.
His lachrymis uitam damus, & miserescimus ultro.

De impersonalibus actiuæ uocis sextæ speciei.

Quæ sunt impersonalia actiuæ uocis sextæ speciei? q̄ & ante se, & post se infinitum postulant, ut discere bōas literas debet interesse tua. Discere incipit placere mihi. Scribere solet nocere lipposis. Furari desinet aliquando iuuare fures. Bibere aquam modo potest prodesse, modo obesse. à quibus orationibus si remoueantur debet. incipit. solet. desinet. potest, infinitum secundum post uerbum positum, trāsit in uerbum finitum sic. Discere bonas literas interest tua. Discere incipit placere mihi. Scribere nocet lipposis. Furari non iuuabit aliquādo fures. Quare facile discēt pueri latine loqui per hæc uerba incipit. desinit. debet. solet. pōt, si prius absq; illis componant orationē sic Peccare displicet bonis. studere iuuat studiosos. amare deū interest omniū. deinde inserant, quod placuerit ex iis uerbis, & uerbum finitum in infinitum conuertāt sic, Peccare solet displicere bonis. Studere potest iuuare studiosos. Amare deū debet interesse omniū. postulāt igitur hæc uerba & añ se & post se infinitum cum iūgunt infinitis uerborū impersonaliū actiuæ uocis secundæ, tertiæ, & quartæ speciei. Cum uero iūgūtur infinitis uerborū impersonaliū actiuæ uocis primæ & quintæ speciei, Itē infinitis impsonalium uocis passiuæ, præ se admittūt casum infinitiuoꝝ, qbus adhærent, ut A te satisfit mihi. A te potest satisfieri mihi, Lectionis tædet pueros. Lectionis solet tædere pueros. A me legitur. A me incipit legi. A te seruitur mihi. A te solet seruiri mihi. i. Ego incipio legere. Tu soles seruire mihi. habent enim impersonalia uocis passiuæ significationem actiuam Prisciano authore, ut supra est dictum. sed caue dicas. A me uult legi. A te uult seruiri mihi. Me uult tædere tui. qa uult nō est unquā impsonale. quare aūt nō sit in fragmentis nostris disputauimus. Quáobrem dicendū sic est. ut etiā Priscianus affirmat. Ego uolo à me legi. tu uis à te curri, idest ego uolo legere. tu uis currere. Itē ego uolo me tædere tui. tu uis te pœnitere pctōꝝ, p eo qđ est, Ego uolo tui me tædeat. tu uis pctōrū te pœniteat. Nā psona uolens semp esse in noiatiuo debet, ut ego uolo à me bñfieri tibi. tu uis à te seruiri mihi. & ita ī cæteris generis eiusdē.

Dic impersonalia actiuæ uocis sextæ speciei,
Incpit, atq; potest. & desinit. & solet. & uult.
Et debet, quæ sunt ueluti quibus ipsa cohærent,

Sed uolo nonnunquam tu impersonale uocabis.

Incipit	ebat	cepit	per comenzare.
Potest	poterat	tuit	per possere.
Desinit	bat	siuit	per lassare stare & cessare.
Solet	bat	solitum est	per solere.
Volo	uis	uolui	per uolere.
Debet	bat	buit	per deuere.

t. no es timper ale apud do

De constructione infinitorum.

i Nfinita uerborum personalium quomodo construuntur? prae se cum accusatiuo. post uero cum casu uerborũ suorũ, ut Quia ego amo uirtutem, placet tibi. Me amare uirtutem, placet tibi. Quoniam ego amor abs te, est mihi gratissimũ. Me amari abs te, est mihi gratissimum. Et aduerte, ut semper nominatiuum uerbi finiti in accusatiuum ante infinitum conuertas, ut ego amo, me amare. ego amor. me amari. nos amauimus. nos amauisse. nos amati sumus. nos amatũ fuisse, uel nos amatos fuisse, sed sic per participium. Nos amabimus. nos amatum ire. uel nos amaturũ esse. ul per participiũ, nos amaturos esse. & idẽ significant, ut ostendimus in fragmẽtis. nos amabimur. nos amatum iri. In quibus omnibus addẽdum est aliud uerbum, ut sit perfectus sensus, nã me amari, uel nos amari abs te, nisi addideris placet mihi, & huiusmodi, imperfectũ est. Et sciendũ infinita eorum uerborũ, quae & à fronte, & à tergo similes casus habent, similes pariter utrinque casus admittere, ut quia tu euasisti doctus gaudeo, gaudeo te euasisse doctum. uides euasisse non habere casum uerbi sui euado, idest nominatiuum, sed accusatiuũ potius, quoniam & prae se habet similem casum, idest accusatiuum. Item tibi placet, quia euasisti diues. tibi placet euasisse diuiti. si autem dixeris diuitem, subaudies te, ut tibi placet te euasisse diuitẽ. discipuli interest, ut sit bonus. discipuli interest esse boni, & bonum, & subaudies ipsum.

De infinitis uerborum impersonalium.

i Nfinita impersonalium quomodo construũtur? & ante, & post cum casu uerborum suorum, ut gaudeo equidem plurimum, quod mihi acciderit studere bonis literis. Mihi accidisse studere bonis literis gaudeo plurimum. Laetor quod te iuuet uirtuti incumbere. Laetor te iuuare uirtuti incũbere. Volo, quod à te scribatur. uolo à te scribi, credo quod à te ibitur in Germaniã, & seruiet Maximiliano Caesari. Credo à te itũ iri in Germãiam, & seruitũ iri Maximiliano Caesari. illud tñ notandũ minus latine dici credo, quod ibis, & similia. utimur uero nos huiusmodi interdũ oratiõibus exẽpli gratia, ut facilius pueri intelligãt.

Quid intereſt inter infinita imperſonalium & paſſiuorum? in infinitis imperſonalium pati nihil ſignificamus, ut amari à me uolo, ideſt ego uolo amare. à te incipit legi, ideſt tu incipis legere, hic enim nulla eſt res patiẽs. In infinitis uero paſſiuorum aliquid pati oſtendimus, ut uolo te amari à me, ideſt uolo, ꝙ tu ameris à me.

Spero tibi hanc rem preſidio futurum dicitur'ne cõgrue? maxime. eſt enim futurum indefinitum. liberum undiq;, & impromiſcuum, neq; numeris præſeruiẽs, neq; generibus, quod græci appellant ἀπαρέμφατον. ſimile eſt ſpero inimicos meos hoc dicturum. de hac re multa Gellius.

Regunt'ne infinita ante ſe ſuppoſitum uerborum ſuorum? regunt pro imperfecto indicatiui poſita, ut ego amare te, pro amabam, tu legere Virgilium, pro legebas. nos amare uirtutem pro amabamus. Virgilius. Nos ꝓcul inde fugam trepidi celare recepto ſupplice ſic merito, tacitiq; incidere funem, ideſt nos celerabamus. incidebamus. Terentius, Inuidere omnes mihi. mordere clanculum. ego floccipendere. pro inuidebant omnes mihi. mordebant. ego floccipendebam.

Illud nõ ꝑtermittẽdũ duxi ſic finitũ uerbũ in infinitũ cõuertere, credo qđ tu es, aut eras indoctus, credo te eſſe indoctũ, ſcio quod tu iuiſti, aut iueras Romã, ſcio te iuiſſe Romam credo ꝙ nemo imponet mihi, credo neminẽ impoſiturũ eſſe mihi & eodẽ modo per paſſiuum, ſed, ut dixi, minus culte & latine dicitur per finitum uerbum cum coniũctione quod.

DE GERVNDIIS.

a Mandi. amando. amandũ. quæ pars orationis ſunt? libet reſpõdere illud Horatii in poetica de uerſibus elegis. Grãmatici certant, & adhuc ſub iudice lis eſt. aliqui enim neq; nomina eſſe uolunt, quia regũt tranſitiue, neq; uerba, ꝓpter caſus, quos habẽt, neq; participia, qa ſunt ſine tp̃e, neq; aliq̃ ex octo orõnis partibus, ſed partẽ potius per ſe. aliqui affirmãt eſſe uerba participialia, aliqui uero nomina participialia, ſed & de gerundiis, & de ſupinis abunde diximus in fragmẽtis.

Gerundi quot caſus habent? treis, genitiuum, accuſatiuum, ablatiuum ſi modo ſunt nomina.

Quam ſignificationẽ habent? tã actiuã, q̃ paſſiuã ab actiuis cõmunibus, & neutris, ut aro. à cæteris uero, quã eoꝝ uerba. Non me latet quid Laurẽtius, & alii ſenſerint, quod nunc ne confundamus pueros, ꝑtermittimus in fragmentis enim mihi cũ illis erit hac de re certamen. ſatis ſit nũc unũ exẽplũ ex Iuſtino, Athenas quoq; miſſus erudiendi gratia, i. ut erudiret.

Quomodo construuntur? ante non regunt. sed post uolunt casus uerboꝶ suorum, quæ actiuam habent significationẽ. nam in passiua absolute ponunt. non enim legi, quale est, urit fœmina uidẽdo a maribus sicut urũtur equi uidendo fœminas. Nec eo ad uidendum ab amicis, & cognatis, sicut eo ad uidendum amicos, & cognatos quod etiam per supinum dicimus, eo uisum amicos dici pōt & ad uidendos amicos. sed qñ iunguntur substantiuis, passiuam habent significationem, & non sunt gerũdia, sed noīa, quæ participia esse desiuerunt amissione tẽporis. Dices etiã per gerundiũ, mihi eundem est Romã. tibi scribendum est literas. Nobis legẽdum est hodie Homerum. pro ego iturus sum Romam. tu scripturus es literas. nos lecturi sumus hodie Homerum. Vir. Pacemq; ab rege petendum. Lucretius Aeternas quoniam pœnas in morte timendum. Columella in epistola ad Siluinũ, ut poeticis numeris explerẽ georgici carminis omissas parteis, quas, ut ipse Virgilius significauerat, post se memorandum reliquit. Cum uero sic dicimus, scribẽdæ sunt mihi literæ. legendus est mihi hodie Homerus. Item eo ad uidendos amicos. uaco scribendis literis, non loquimur per gerundiũ. Habeo ire. habeo legere ad imitationem græcorum dicimus. M. T. in epistolis, Tantum tibi habeo polliceri. Gellius. & qd hẽt sup ea re dicere, & significat possum, ut etiã apud græcos οὐκ ἔχω λέγειν. οὐκ ἔχω σπουδάζειν οὐκ ἔχω πορεύεσθαι. οὐκ ἔχω ἐλθεῖν nõ possum dicere, nõ possum studere. nõ possum ire. nõ possum uenire.

Notandum gerundium in i cum genitiuo plurali sine uitio copulari sic. Cõposui ego hunc librum instituendi puerorum gratia. Gel. lib. xvi. cap. viii. siue magis admonendi, qua alioꝶ docendi gratia. Plautus. Nominandi tibi istorum magis, qua edũdi copia. Cicero, dolebas etiã stoicos nostros epicureis irridendi sui facultatem dedisse. Liuius. Non enim uereor ne quis hoc me uestri adortandi causa magnifice loqui existimet.

De supinis, & eorum constructione.

a Matum amatu quæ pars orationis sunt? Quintilianus, Supina in u, uerba esse participialia dicit Diomedes etiam in um.

Supina quã significationem habẽt? In um actiuam semper, in u uero tantũ passiuã ut eo amatũ. idest ut amẽ. tu es dignus amatu, id est ut ameris.

Quomodo construuntur? cum casibus uerborum suorum que in um desinunt, & semper adiunguntur uerbo significanti, aut clàm indicanti motum, ut eo petitum ius post liminii & seruitum tibi. Virgilius. Aut graiis seruitum matribus ibo.

In u uero supinũ non regit casum, immo ipsum regitur, sed à nominibus

adiectiuis nulla iterposita præpositione, ut hoc ē turpe dictu, idest ut dicat. miserabile uisu idest cū uidet. sic optimum factu, idest ut fiat. tu es dignus amatu. idest ut ameris. Multa a doctis cōscripta sunt iucunda cognitu, idest ut cognoscant. & hæc res est obscœna aspectu, idest cum aspicit. Inuenitur etiam ultimum supinū regi à uerbo, sed rarissime, quod ego uix semel, atq; iterum legi. M. Cato. in libro de re rustica, Primus cubitu surgat, postreūs cubitū eat. Statius in primo Achilleidos, Quē tūc uēatu rediturū in limine primo opperiés. In fragmētis grāmaticis ostendā supinum in um, accipi etiam passiue, ut contumelia factum itur. idest datur opa ut fiat cōtumelia & in u actiue, ut surgo cubitu. idest à cubatiōe.

De comparatiuis, & eorum constructione.

Quid est cōparatiuū? quod cū ītellectu positiui, uł aliquo pticipe sensu positiui magis aduerbiū significat. ut albior, magis albus, sapientius magis, plus sapienter. ulterior magis ultra q̃ ille, qui est ultra. & debet exarari comparatiuum per a sicut uerbum comparo.

Quot sunt gradus cōparationis? tres. Positiuus. Comparatiuus Suplatiuus. Dicitur aūt positiuus id omne, unde cōparatiua & suplatiua formant.

A quot orationis partibus deriuātur comparatiua & suplatiua? à quatuor. A nomine adiectiuo, quod possit incrementa & diminutiones accipere, ut doctus doctior doctissimus. magnus maior maximus. ab uno uerbo detero deterior. deterrimus. à præpositionibus. ut post posterior postremus. Citra citerior citimus intra īterior intimus. ultra ulterior ultimus. infra inferior infimus. supra supior suprēus. extra exterior extremus. ante anterior sine superlatiuo. propè propior proximus. Ab aduerbiis, ut pridem prior primus, sæpe sæpius sæpissime. diu diutius diutissime.

A quo casu formantur comparatiua? à primo desinente in i, addita or, ut docti doctior. forti fortior.

Non'ne formantur etiam à participiis, ut amans amantior? non, nam si amantior deriuaretur ab eo, quod est amans deum, dici posset sum amātior deum, q̃ tu, quia potest comparatiuum habere omnem casum positiui sui. quod quia non dicimus, sed potius sum amantior dei, q̃ tu, constat deriuatum ab eo, quod est amans dei. Oui.

Non illo melior quisquam, nec amantior æqui
Vir fuit, aut illa reuerentior ulla deorum.

Quæ non formant in usu frequenti comparatiua? quæ ante us, uel is uocalem habent, ut pius, tenuis. & hoc aiunt quidam propter duas regulas, quarum altera alteri est contraria. regulæ autem hæ sunt.

I positum inter duas uocales efficit consonās, præterq̃ in paucis qbusdam,

ut Aeneius. Rhodopeius. Troius. Priameius. Peneius.

Item comparatiuum superare debet positiuum suum una syllaba. Si igitur piior. egregior, & huiusmodi dices, contra alteram harum necesse est facias. Nã si uoles piior esse dissyllabum, ubi i sit cõsonans, erit contra eam regulam, quæ uult positiuum à comparatiuo superari, quod non fiet, si piior erit dissyllabum, ut positiuum pius. Rursus si uoles piior esse trisyllabum, ubi i inter duas uocales i & o sit uocalis, non seruabitur regula, q̃ uult i inter duas uocales esse consonãtem. atqui non erit, si piior trisyllabũ fuerit. ob has igitur contrarias regulas, non formare aiunt grammaticos ab huiusmodi nominibus comparatiua, sed assumere magis aduerbiũ, & cõplere usum cõparatiui, ut magis pius. magis tenuis. Sed ego id fieri existimo euphoniæ, idest boni soni gratia. nam inueniuntur aliquãdo apud authores ab huiuscemodi adiectiuis comparatiua. M. Tullius rhetoricorum libro secundo, sed illæ tenuius, & acutius, & subtilius tractantur. Plynius secundus. Vinum omne dulce quo tenuius, eo odoratius. Iuuenalis, Egregius cœnat, meliusq; miserrimus horum. egregius ꝑ magis egregie. detracta i ut sit te trasyllabum propter metrum.

Quæ sunt anomala? bõus melior optimus. malus peior pessimus. magnus maior maximus. paruus mĩor minimus. multũ plus plurimũ. nequã nequior neqssimus. sinister sinisterior sinistimus. dexter dexterior dextimus. & q̃ à facio. dico. loquor. cõponũt, ut magnificus magnificẽtior magnificẽtissimus maledicus maledicẽtior maledicẽtissimus. magniloquus magniloquẽtior magniloquẽtissimus. q̃ tñ magis à magnificẽs. maledicens magniloquẽs deriuari uidet. ocyor nõ hẽt positiuũ latinũ, sed græcũ ὠκύς.

Quomodo construuntur comparatiua? cum ablatiuo utriusq; numeri, ut candidior cygnis, edera formosior alba. Potest ẽt aliũ habere ablatiuũ significãtẽ excessum ut Polyphemus erat maior Vlysse cẽtũ ulnis. nec nõ oẽm casũ positiui sui, ut Ptolemæi Philadelphi bibliotheca fuit lõge plenior librorũ aliis illius ætatis bibliothecis. qa plẽa fuit librorũ dicim⁹. Virgilius. Iouis oĩa plẽa. Terẽtius, plenus rimarũ sum Iuuenalis, Plus aloes, q̃ mellis hẽt. qa mltũ aloes dicimus. Oui. Reuerẽtior ulla deorũ, qa reuerẽs deorũ dicim⁹. Cicero. Propius urbẽ mouet, qa ꝓpẽ urbẽ dicimus. Silr sũ ulterior põtẽ quã tu, & citerior alpes, qa ultra põtẽ, & citra alpes dicim⁹.

Comparatiuum regit ne etiam nominatiuum cum q̃? minime. nam cum dicimus, sum doctior, quã tu, subaudit sis. Sic etiam in aliis casibus subintelligit uerbum. quod præcedit, ut apud Ouidiũ, Mitius inueni, q̃ te gẽus oẽ ferarũ, subaudit inuenerim. Et apud M. Tulliũ ad Luceiũ. itaq; ẽt hoc fortiorẽ me puto, q̃ te ipm præceptorẽ fortitudinis, subintelligit

putem.

Credo Iudicia
per auctoritate

putem. Similiter iudico te doctiorem, q̃ illum, seruio tibi libentius q̃ illi indigeo tui, magis q̃ illius, subauditur iudicem. seruiam. indigeam. illud autem Virgilii, aut grauiora timet, q̃ morte Sichei, concisum est. idest q̃ ea, quæ in morte Sichei acciderunt. uel q̃ abundat, ut ait Seruius. quis enim diceret amo Catonem meliorem. q̃ Cæsare?

Ad bonam comparationem quot requiruntur? quinq;. res comparata, ut Homerus. res, cui comparetur, ut Hesiodo. accidens ut doctior. & quod uterq; terminus sit accidentis particeps. quare mala comparatio est cygnus est albior coruo. Item quod altera altero sit magis particeps accidẽtis. quia omnis comparatio id agit, ut alterum præferat. quæ æquat similitudo est potius, q̃ comparatio. authores Seruius & Diomedes.

Quod modis fit Abusio incomparatiuis? tribus. constructione quando partitiue ponuntur, nec construuntur more comparatiuorum, ut maior horum est charitas. formatione, cum substantiua, & pronomina comparantur, ut neronior senior. iunior. ipsior. unde etiam ipsissimus inuenitur apud antiquos ad imitationem græcorum. Aristophanes. ἐκεῖνος. οὗτως εἰσύ; καὶ ἐκεῖνος αὐτὸς; αὐτότατος.

Significatione, cum tantum significant. quantum positiuum suum, ut senior pro senex uel minus, ut tristior parum tristis. uel contrarium, ut dulcior. idest minus amarus, ut mare ponticum dulcius est, qua cætera maria, idest minus amarum.

Quando non solet comparatiuum iungi ablatiuo? cum fit comparatio inter duo. quia tunc iungitur genitiuo ut Aiacum fortior Telamonius. Horatius in poetica. o maior iuuenum dixit ad duos scribens.

Quando post comparatiuum non solet sequi nominatiuus cum quam? cũ inter duo fit comparatio, ut manuũ aptior dextra, & nõ q̃ manus. Item cum qui quæ quod uel negatiua dictio regit̃ à cõparatiuo, ut Pompeius, quo Cæsar fuit felicior, uicit multos reges, & non q̃ qui, & nullo homine sis peior. & nõ q̃ nullus. Nisi cũ sic dicimus, Longe equidẽ maiora sũt animalia, q̃ in aquis degunt, q̃ quæ in terris. & hoc quia ante q̃ subauditur ea uel illa. M. Tullius in epistolis. Sed cum leuiora non multo essent quæ audirentur, quàm quæ uiderentur idest quàm ea, quæ uiderentur.

De superlatiuis & eorum constructione.

Quid est superlatiuum? quod ad plures sui generis comparatũ, superponitur omnibus, ut M. Varro doctissimus Romanorum idest doctus præter romanos omneis. A' quo casu formantur? à primo desinentie in i addita s, & simus, ut docti doctissimus forti fortissimus. à pulcher, matur, & similibus in er desinẽtibus formãtur à no-

mantur à nominatiuo addita rimus, ut pulcher pulcherrimus, matur maturrimus. Vetus item ueterrimus facit.

Quæ sunt Anomala? bonus melior optimus, & cætera q̄ diximus in Cōparatiuis. Senex iuuenis. adolescens licet habeant cōparatiuum, non tn̄ etiā superlatiuū habent. Item q̄ à noīatiuo in bris ueniunt, ut celebris celeberrimus. & pauca, q̄ in limus desinūt cū cōpositis facillimus. agillimus gracillimus hūillimus. simillimus, quoꝝ positiua designāt literæ q̄ sunt in noīe fagus. sunt qui agillissimus & gracillissimus dici tantum uelint.

Quot sunt terminationes superlatiuorum? octo simus. rimus. quæ sunt frequentissimæ. Limus ximus. timus. remus. fimus. nimus.

Quomō cōstruit̄ suplatiuū? cū gēitiuo plurali uel singulari noīs collectiui, ut maxime graiugenū, & o danaū fortissime gētis Tytide. & cū casu positiui sui, ut tu es morib⁹ oīum ornatissim⁹, & ꝓxime Hispāiā mauri sunt.

Esset'ne bona comparatio Socrates est fortissimus asinorum, & tigris est luporum uelocissima? non. quia cum superlatiuum redoleat naturā partitionis, in qua semper pars trahitur à toto, quod esse debet cū parte eiusdem generis, uel speciei, sequeretur Socratem esse eiusdem speciei cum asino, & per consequens, asinum & Tigrin lupum, quod est falsum.

Perdoctus quomō facit cōparatiuū? lōge uel multo doctior, q̄ doctissimus.

Quare non dicimus perdoctus perdoctior perdoctissimus? quia per neq; iungitur comparatiuo, neq; superlatiuo, sicut q̄ pro ualde nunquam positiuo iungitur, nisi post per, ut per q̄ doctus. post oppido. sane. admodum. ualde. nimis. ut oppido q̄ eruditus. sanequam pulcher. admodum q̄ elegans scortum. Item habeo ualde q̄ paucos numos.

Quando utendum est comparatiuo? cum aliquem uel suo, uel alieno generi comparamus, & ad unum, & ad plures tam sui generis q̄ alieni, ut fortior homo homine. & fortior homo hominibus. & uelocior homine leo, & idem tigribus est non immanior, ut docent Donatus. Seruius. Priscianus, & usus etiam authorum comprobat.

Martialis.

Hic totus uolo rideat libellus,
Et sit nequior omnibus libellis.

Plynius de marmoribus, prætiosissimi quidem generis lacedæmonium uiride. cunctisq; hilarius. Ouidius. in secundo μεταμορφώσεων. Tanto uirginibus præstantior omnibus Herse. quæ & ipsa erat Virgo.

Virgilius in primo æneidos.

Pygmalion scelere ante alios immanior omneis. ad sceleratos omneis conferens Pygmalionem, comparatiuo est usus. Statius in octauo. Et melior

ſis q̃ſo deis, Amphiaraus dicit ad Plutoné. Non placet deis eſſe datiuũ, ſi bi.n.orabat Amphiaraus, ut parceret Pluto, & eſſet melior, quàm cæteri dei, q ſe abſorbi à terra paſſi fuerant. ná q̃ cura illi de deis? ſibi enim time bat nõ diis, quod ſeq̃ntia indicant. Siquando neſanda huc aderit coniũx, illi funeſta reſerua ſupplicia, illa tua rector bone dignior ira. Sis igit me lior mihi, q̃ cæteri dii, & ſume ſupplicia de Heriphyle uxore ſcelerata La ctantius. Omnes ſibyllæ unũ deum p̃dicãt, & maxime Erythrea, quæ ce lebrior, & nobilior inter cæteras habet. Vallæ tñ ad plura ſui generis cõ paratiuũ referri nõ placet, cũ nec apud græcos id fiat. Illi enim ſic dicũt. ἀχιλλεὺς ἀνδρειότερος τοῦ αἴαντος καὶ ὁ αὐτὸς ἰσχυρότερος τῶν τρώων, ἑλλή νων δὲ ἰσχυρότατος. non dicerent græci Achilles fuit fortior græcis, ſed græcorũ fortiſſimus ſicut ὅμηρος ἐγένετο σοφώτατος πάντων τῶν ποιητῶν. non etiam σοφώτερος. Sed ego in hoc refragor ingenioſiſſimo Vallæ, tũ quia romani inueniunt ad plura eiuſdé generis uſi cõparatiuis, tũ quia ſolent in multis initiũ capientes à græcis ab anguſto in effuſum dilatare. ſicut fecerunt ét in ſexto caſu ſecũdũ uetuſtiſſimos græcorum grámaticos. Sextum.n.caſum illi ἐμέθεν σέθεν. ἕθεν. ideſt à me. à te. à ſe dicebant qué latini in oĩbus ferè caſualibus ſeruare. Similiter imperſonalia in paucis græcis accepta, apud nos frequentiſſima ſunt. illi ſpõdeũ, uel dactylum in ſecundo, uel quarto loco iãbici uerſus raro poſuerũt, latini uero ſæpiſ ſime. S. quoq; apud græcos rariſſime uim conſonãtis amittit carminis ne ceſſitate, noſtri uero, ſed uetuſtiſſimi ſubtrahebant eã frequentiſſime, ut opuſt pro opus eſt apud Plautũ. quanq̃ nũc exoleuit. hoc idem feciſſe eos arbitror in comparatiuis, ut cum græci ad plura ſui generis non niſi ſu perlatiuo uſi inueniantur, noſtri & comparatiuo, & ſuperlatiuo utãtur.

Tanto, & q̃to, & multo. & lõge p̃ ualde, & facile, p̃ non dubie, q̃bus cõpara tionis gradibus adiungunt: tam cõparatiuo q̃ ſuplatiuo. Cicero. Quáto es maior, tanto te geras ſummiſſius. Catullus ad M. Tullium Ciceroné.

Diſertiſſime Romuli nepotum,
Quot ſunt, quotq; fuere Marce Tulli,
Quotq; poſt aliis erunt in annis,
Gratias tibi maximas Catullus
Agit peſſimus omnium poeta,
Tanto peſſimus omnium poeta,
Quanto tu optimus omnium patronus.

Quintilianus, Declamandi ratio ut eſt ex omnibus nouiſſime inuenta, ita multo eſt utiliſſima. M. Tullius, ſed ego neq; eis aſſentiebar, neque diſpu tationum inuentori, & principi longe omnium indicendo grauiſſimo

& elequontissimo Platoni. Item totius græciæ facile doctissimum Platonem. Amant etiam iungi cum alius aliter. secus. ante. post. & cæteris quæ superlationem quandam significant, quæq; diuersitatem, ut præcipuus. dissimilis, alienus, ut Docet Laurentius Valla. Ouidius, Quãtoq; ratem qui temperat anteit remigis officium. Quintilianus. Quanto alius fuit ille infelicissimi iuuenis affectus. Terentius, Verum multo aliter euenire intelligit. Sallustius, multo præstat beneficii, q̃ maleficii inuentorem esse. Inuenitur etiam tantum post quanto, & tanto post quantum. Ouidius. Quanto dux milite maior, tãtum ego te supero. Virgilius. O præstans animi iuuenis quantum ipse feroci uirtute exuperas, tanto me impensius æquum est cõsulere. quod fit, quia alterum positiuo, seu uerbo, comparatiuo alterum debet cohærere. Quo & eo pro tanto & quanto inueniuntur frequentissime posita. Fabius. Quo quisq; ingenio minus ualet, hoc se magis attollere, ac dilatare conatur. Idem, Erit eo obscurior, quo quisque deterior.

De relatiuis.

q Vod est relatiuum? quod rem antedictam dicit iterum.

In quot partes diuiditur relatiuum? in duas. in relatiuum substantiæ, & accidentis.

Quod est relatiuum substantiæ? quod refert antecedens substantiuum.

Quod est relatiuum accidentis? quod refert antecedens adiectiuum.

Quotuplex est relatiuum substantiæ? duplex. substantiæ similitudinis, & diuersitatis.

Quot est relatiuũ substãtiæ similitudinis? qđ idẽ cũ suo refert antecedẽte.

Quæ sunt relatiua substãtiæ similitudinis? qui quæ quod. is. suus. ipse. sui. ille. idem. ut Plato, qui fuit doctissimus suæ ipsius ætatis philosophorũ, docuit Aristotelem, & is idem Socratis discipulus fuit.

Quod est relatiuũ diuersitatis? quod refert antecedens diuersum à consequente cũ quo concordat, sed sub eodẽ genere uel specie. Quamuis n. discordet ab antecedente, tamen, eiusdẽ esse uel generis uel speciei cũ cõsequente refert. Nã si dico amo lauꝝ & cæteras arbores, significo quidẽ laurũ esse arborẽ, sed diuersam à cæteris arboribus. non. n. idẽ laurus, quod cæteræ arbores. Itẽ placet mihi accipenser, & alii pisces, ostẽdo qdem accipenserem esse piscem, sed differre à cæteris specie. Nec dicas igitur iudæi crucifixerũt Christum inter duos alios latrones, quia sic loquens diceres Christum fuisse latronem. Caue igitur, ne decipiaris in huiusmodi relatiuis substantiæ diuersitatis, nec unq̃ eis utaris, nisi antecedẽs eiusdem esse uel generis uel speciei cũ eo, quod consequitur, uelis ostendere.

Quæ sunt

Quæ sunt relatiua substantiæ diuersitatis? alius alter, reliquus. & cætera cæterum. nam cæter uel cæterus non legi.

Relatiuum substantiæ, & accidentis in quot debet cum antecedēte cōgruere? In nullo si accidētis fuerit. illud enim cum consequente concordat in numero. casu. & genere, ut Polyphemus erat altus, quanta est turris diui Marci, Si uero fuerit substantiæ, in duobus. in numero & in genere. præter suus & relatiua substantiæ, diuersitatis, quæ cum consequente concordant, quemadmodum ea, quæ sunt accidentis, ut cliens rogat patronum, ut defendat causam suam. antecedens huius relatiui suam, est cliens, & tamen congruit cum substantiuo sequente, quod est causam, in numero. casu, & genere. Sallustius, Leones & alias feras. antecedens huius relatiui alias, est leones, & congruit cum feras. ex quo infertur leonem esse feram. sic apud Virgilium.

Tū casia, atque aliis intexens suauibus herbis. Infertur casiam esse herbā.

Qui. quæ. quod concordat'ne semper cum antecedente? nō quoties enim inter duo substantiua ponitur, quorum sequens sit proprium nomen, sequenti (ut. Seruius docet) accommodatur, ut apud Sallustium. Est locus in carcere, quod Tullianum appellatur. & in sacra pagina, Semini tuo, qui est Christus. Si uero sequens fuerit appellatiuum nomen, potest tam cum consequente, q̄ cū antecedente congruere, ut rosa, quæ uel qui est flos candidissimus, mihi admodum placet. Marcus Tullius, Homines enim sunt hac lege generati, qui tuerentur illum globum, quē in hoc templo medium uides. quæ terra dicitur, iisq; animus datus est ex illis sempiternis ignibus, quæ sydera, & stellas uocatis. Sed inuenitur etiam antecedenti respondere relatiuum, quando sequens substātiuum sit proprium nomē. Valerius Maximus. Antea senatus assiduam stationem eo loci peragebat, qui hodie Senaculum apellatur.

De relatiuis accidentis.

Relatiua accidentis quæ sunt? Qualis. quantus. quot. quotus. quotennis. quotenus. quotuplus. quotuplex. cuius. cuias. Sed quotuplus & quotuplex nō memini legere apud authores. quotuplex tamen ego utor interdum, quia legi aliquando apud grammaticos.

Qualis quæ habet antecedentia? bonus. malus. sapiens. demens. stultus intelligens. doctus. indoctus. pulcher. turpis. albus. niger, & cætera significantia qualitatem, ut uirtutem. uitium. colorem, & similia, ut tui crines sunt nigri, qualia æthiopum corpora, & facies æthiopū est nigra, quales sunt pennæ coruorum. eius redditiuum est talis.

Quantus quæ habet antecedentia? magnus. paruus. longus. breuis. latus. angustus. altus. profundus, & id genus cætera, ut formica est parua, quātus est culex. eius redditiuum est tantus.

Quæ sunt antecedētia huius relatiui quot? unus. duo. tres. quatuor. quinq;. sex. septem. octo. nouem. decem. uiginti. centum. mille, & reliqua numeralia, eius redditiuum est tot. dicimus & totidem.

Quotus q̄ antecedentia habet? primus. secundus. tertius. q̄rtus. q̄ntus. decimus. quinq̄gesimus. cētesimus. millesimus. ut tu es primus in hac urbe, quotus ego domi meæ. Ponit̃ ēt quotus ꝓ quot. Martialis, dic quotus es q̄nti cupias coenare? ꝓ quot estis. sed ꝓprie ordinē refert, quod indicant noīa ordinē significantia, ꝑ quæ respondemus interrogati, ut quota hora est? prima, aut sc̄da, aut tertia. Si sic igit̃ r̄ndeamus, necesse est, q̄re si hæc noīa p̄cesserint, nō licet ea referre ꝑ quotus? ut eo cubitū hora tertia, quota, uel ut tu. hoc & si nusq̄ memini legere apd̄ doctos, tn̄ quēadmodū ei, q dixerit, quotū annū ætatis agebat Cato, qn̄ græcas discebat literas? licet r̄ndere sexagesimū, & ꝑ hmōi noīa, sic ēt licere arbitror ex cōtrario hæc eadē noīa ꝑ quot⁹ referre, sic. īcipio hyeme lucubrar̃ ab hora octaua, quota Plynius Secūdus. cū tardissime surgeret cubitu, incipiebat. non tamen etiam sexta, quota ille sæpe. Incipiebat autem lucubrare à uulcanalibus.

Quotennis (de quo meminit Priscianus, nam apud authores nō legi, sed sic ubiq;, quot annos natus es? quotum annum ætatis agis? quot annorum es?) quæ habere antecedentia potest? anniculus. biennis, uel bimus. triennis, uel trimus. quadriennis, uel quadrimus. quinquennis. decennis ulterius non legi, ut hoc uinum est bimum, aut decenne, quotennis est filius tuus, uel melius, quot annos natus est filius tuus.

Quotenus, quo usus est. M. Tullius ad Atticum dicens, in ripa nescio quotenoꝝ iugerum, q̄ habere antecedētia debet? singuli. bini. terni. uel trini. q̄terni, uel q̄trini. q̄ni. seni. septeni. octoni. noueni. deni. uiceni. quinquageni. centeni. milleni. est aūt quotenus relatiuū diuisiuū in pares numeros, ut boues bini, & quaterni trahunt aratrū, quoteni equi carrucā. Vtimur etiam his nominibus sic, Iulius Cæsar legauit uiritim trecentos Sestertios ait Tranquillus, hoc est trecentos uiris singulis. Augustus uero Cohortibus urbanis quingenos, legionariis trecenos numos, hoc est singulis quingentos & trecentos. nam si dixisset. legauit populo trecentos Sestertios, tantum trecentos toti populo esse legatos intelligeremus, sed quia trecenos dixit, singulis trecentos significauit legatos. Sic dato discipulis tuis omnibus binos colaphos, hoc est duos singulis. Item uiri sobrii, ac modesti cum discumbunt, bibunt ad summum trinos cyathos uini, hoc

est treis singuli. Præterea nomina quæ tantum in numero multitudinis inflectuntur. his nominibus coniunguntur. ut dedi ad te binas aut ternas, aut quaternas literas, cum tu unas tantum miseris, pro duas aut treis, aut quatuor epistolas cum tu unam epistolam miseris, nec dicas duas literas, aut binas epistolas. Sic binas ædes. ternas nuptias, pro duas domos. tria connubia dicendum.

Quotuplus q̃ habet antecedentia? simplus. duplus. triplus. quadruplus, cẽtuplus, ut si dedisti obolum médico propter Deũ accipies centuplum, quotuplũ nõ accipies, si pro te impédisti. sed hũc postremum loquendi modũ ego nõ memini legere, nec puto inuẽiri apud illustreis authores.

Quotuplex quæ habet antecedentia? duplex. triplex. quadruplex, ut habeo triplicem uestem, idest trium generum, quotuplex non est tibi, sed neq; hoc legi apud illustreis.

Cuius cuia cuium quæ habet antecedentia? nomina, uel pronomina possessiua. uel genitiuos, substantiuorum, ut dic mihi Damœta cuium pecus? æneium, uel meum, uel ægonis. Cuia est hæc domus? tua uel Reip. uel herculea. Cuium fuisse putas hunc ensem? hectoreũ, uel Hectoris, uel tuum. sed sic non sunt relatiua, sed interrogatiua. essent autem relatiua, si sic diceres, hic ager est meus uel Cæsaris, cuia est ancilla.

Hic & hæc cuias & hoc cuiate quæ habet antecedentia? nomina patriæ, ut Romanus. Bassianas. uel gentis, ut Italus. latinus. ut sum Romanus. cuiates erant Catones, & latinus cuias fuit. M. Tullius.

Quæ sunt relatiua accidentis similitudinis? omnia prædicta, ut sum bonus, qualis tu similitudo est & æqualitas.

Quæ sunt relatiua accidentis diuersitatis? aliusmodi, & alteriusmodi, ut sum albus. & coruus est aliusmodi. dissimilitudo est.

Quot modis ponuntur supradicta nomina in oratione? multis, sed frequẽter tribus. interrogatiue. ut Sed uos q tandẽ? qbus aut uenistis ab oris? & quod genus hoc hominum? Relatiue, ut Sũ pius Aeneas, raptos q ex hoste penateis classe ueho mecũ, fama super æthera notus. infinite, ut Qui sint ueri amici, planè ignoro & sic Qualis, & cætera relatiua accidentis.

Animal quid, & Virgilius quis quare non dicimus? quia quis & quid nunq̃ relatiue, sed uel infinite, uel interrogatiue ponuntur.

De interrogatiuis.

q Vod est interrogatiuum nomen? quod rei dubiæ. uel tanquam dubiæ postulatiuum est.

In quot partes diuiditur? in duas. in interrogatiuum substantiæ, & in interrogatiuum accidentis.

Quæ sunt interrogatiua substantiæ? qui quæ quot, & quid, & uter.

Quæ sunt interrogatiua accidentis? qualis. quantus. quot. quotus. & cætera relatiua accidentis.

Quid interest inter quis, & uter? si duo fuerint, dices quis, & uter tuo arbitratu, ut quis uel uter oculorum tuorum melius uidet? Si uero plures, quis tantum, ut quis ex tuis digitis est longior? non etiam uter.

Debemus'ne semper respondere per eundem casum, per quem interrogatio facta fuerit? maxime. ut Quam puellam amauit Achilles in Troia prouincia? Polyxenam. Quis tibi uideor? æque miser, atque ego sum. Cui inuidebat Thraso miles? Phedriæ Riuali. à quo amata fuit Galathea? ab Aci, & Cyclope. Quarum rerum nō est unq̄ satietas diuiciarum? Interdum tamen non licet respondere per eūdem casum, ut si rogeris, quotēnis es? respondeas potius centum annorum, quàm centennis, quod nusquam legitur. Item quanti emptæ? Paruo. & Cuium pecus? ægonis, aut Philon dæ. & quid agitur? statur. cuius dicis esse hos libros? meos.

De distributiuis.

Quod est nomen distributiuum? quod est distributionis nota, seu signum.

In quot diuiditur partes distributiuum nomen? in duas. in affirmatiuum & negatiuum, & sunt hæc.

Quisq; ambo affirmant. quicunque, atque omnis. uterque.
Nullus. nemo negant. etiam coniungito neuter.

Quem casum uolunt? genitiuū pluralem, uel ablatiuū, accusatiuum'ue cū præpositione, ut nullus discipulorū uel ex discipulis, uel inter discipulos legit. dicimus etiā nullus discipulus. sic uterque parentum, & uterque parēs.

De partitiuis.

Quid est nomen partitiuum? quod partem trahit à toto cū quo partitur, & cum eo debet in genere concordare. ut hominum aliquis alieni appetens, aliquis sui profusus. & sunt hæc.

Quilibet, & quidam atque aliquis quicunq;. alius. quis.
Alter. uter simul alteruter. numeralia ut unus.
Sed distributiuum. partitiuum. diuiduum synonyma esse existimo.

Quot in partitione esse debēt? tria. pars. totū. & q̄d pars regat totū, ut literarū tuarum unæ sunt eloquentiæ, alteræ humanitatis & amoris plenæ. fit ēt partiticio per prolepsin, de qua dicemus cū de figuris tractabimus.

Quilibet non'ne significat id quod omnis, seu cunctis? nō, sed unum quēuis de multis, ut accipe quēlibet horū librorū. i. unū quēuis, & nō quēque seu omne. Poetæ tamen pro omnis ponere uidentur. Ouidius Pollicitis diues

citis diues

titis diues quilibet esse potest. quilibet, idest unusquisq;. sed proprie particularis est dictio. Quilibet igitur & nullus non sunt contraria, ut putant dialectici ætatis nostræ, sed omnis, & nullus.

De constructione nominatiui, & cæterorum casuum.

n Ominatiuus, & cæteri casus iungunt genitiuo possessiue, ut M. Tullius Romanæ eloquentiæ princeps, atq; is idē patriæ uerus pater. & T. Liuiū lacteo eloquētiæ fonte manantē Patauinitatē q̄dā redolere dixit Asinius Pollio. Itē adiectiua nōnulla genitiuū admittunt, ut plenus rimarum. diues opū. diues Pictai uestis & auri. Peritus doctus iuris. Ignarus. inscius. imperitus rerum. Cupidus honoris. appetens alieni. sui ꝓfusus. Non est aduersus impudenteis, & improbos uellitādum, quia tantisper similis, & cōpar eorum fies, dum paria & consimilia dicas.

Datiuo Adiectiua sic. facilis, utilis amicis. grauis. damnosus hostibus. carus. gratus amicus omnibus. Inimicus nemini. & multa huiusmodi.

Accusatiuo iunguntur adiectiua sic. populabundus agros. osus. perosus inimicos. expectem, qui me nunquam uisurus abisti. & cætera in rus, cum participia esse desinunt amissione temporis, & accusatiuo iunguntur.

Ablatiuo iungunt substantiua sic, doctrina homo seria. florēti uir facūdia. egregia idole puer. ꝑstāti corpe nymphæ. uirgo egregia forma, atq; ætate integra. Hercules magna ui heros, atq; consilio. nihil istac opus est arte. dicimus etiā dux nobis opus est. Adiectiua sic, plēus fide. clarus. insignis fama. Ennius ingēio nobilis. arte rudis. scd̄s ab rege, & nulli pietate scd'us alienus à uitiis. dignus honore. indignus laude. magnus doctrina. lassus labore assiduo. & lassus cura, & confectus. & id genus abunde multa.

De participiis.

q Vid est participium? pars orationis declinabilis, partem nominis capiens, partemq; uerbi.

Quare inuentum est participium? ut loco uerbi obliquis casibus intransitiue adiungatur. quia cum non possint obliqui casus adiungi uerbis intransitiue, loco uerbi subit participium, ut Priscianus ait. ut bonus homo loquebatur. boni hominis loquentis orationem audiui. bono homini loquenti dedi. bonum hominem loquentem audiui. à bono homine loquente accepi. quia non licet dicere boni hominis loquebatur, loco uerbi loquebatur. subit loquentis participium. Item ut oratio breuior sit, & dulcidior omissis relatiuis. aduerbiis. coniunctionibus. ut homo pauca loquens inter sapientes connumeratur. idest homo qui pauca loquitur. Item cœnatus eo cubitum idest postq̄ cœnatus sum. & legens disce, pro lege & disce. Item ueniens uidi. i. cum uenirem.

Quod aũt in hac oratiõe, mulieres ornãt se, ne uidẽtes hoĩes eas derideãt, necessario participio sit utendũ, ut Valla docet, & Sypontinus, q à Valla accepit, mihi non uidet. nõ enim sic ea resoluẽda est oratio, Mulieres ornant se, ne hoĩes eas uideant, & derideant, quia sic, necesse esset uti participio, quoniam uident eas omnino homines, sed sic, mulieres ornant se, ne qui uidẽt homines, uel ne cũ uidẽt hoĩes, eas derideant, uel p passiuũ, ne à quibus uidentur hominibus, derideantur, uel ne cum ab hoĩbus uidentur, sint illis ludibrio. nam ne hoĩes uidentes, non est ne homines uideant, sed ne qui uident homines, uel ne cum uident homines.

Quot sunt terminatiões participiorum? septẽ. ns. ut amãs. legẽs. rus, ut amaturus. tus. sus. xus. uus. & dus, ut amatus. uisus. impexus. mortuus. amãdus.

In. ns. participia unde formantur? à prima persona præteriti imperfecti indicatiui modi, mutando bam, uel bar in. ns. ut amabam amãs. legebam legens. osculabar osculans. sequebar sequẽs. eo is cum compositis, mutat bam in ens, ut ibam iens. quibam quiens.

In rus unde formantur? ab ultimo supino addendo rus ut amatu amaturus uisu uisurus. pexu. pexurus. orior tamen & si habet supinum ortum, unde ortus, participium tamen facit oriturus. Horatius in epistolis Nil oriturum alias, nil ortum tale fatentes.

In tus. sus. xus. unde formantur? ab extremo supino addendo s. ut amatu amatus. uisu, uisus. impexu. impexus. à morior tamen debuit esse moritus, quod proportio magis exigebat Prisciano teste, quia supinum est moritum, quod etiam indicat Moriturus, sed facit mortuus geminato. u. quod in nullo alio participio inuenitur.

In dus unde formatur? à genitiuo sui præsentis participii mutando tis in dus, ut amans amantis. legens legentis, osculans osculantis tis in dus fit amandus. legendus. osculandus.

A uerbo actiuo quot participia deriuantur? duo. alterum præsentis & præteriti imperfecti tẽporis in ns ut amans. i. qui amat uel amabat, alterum futuri in rus ut amaturus. i. qui amabit.

Quæ actiua non habent participiũ in rus? quæ deficiũt supinis, & sũt hæc.

Compesco. cerno. renuoq;. & respuo. lingo.
Sugo, refello. timet. lambo. urgeo, & ambigo. caluo.
Visoq; cum metuo. posco. linquo. arceo. disco.
Et cum compositis sunt hæc sine cuncta supinis.

Compesco scis scui per refrenare, & constrengere.
Dispesco per spartire. Plynius. Africam ab Aethiopia dispecens,
Renuo is nui per renuntiare,

Respuo	is	spui	per refutare.
Lingo	is	xi	per leccare.
Sugo	is	xi	per sugare.
Refello	is	elli	per negare & reprehendere il falso.
Linquo	quis	qui	supinum esset secundum analogiam li

ctum, unde derelictum per abbandonare, de quo. Pris. Eandem seruant etiam regulam liqui lictum & ex eo composita reliqui relictum.

Lambo	bis	bi	per leccare.
Vrgeo	ges	ursi	per constrengere.
Ambigo	gis	sine præterito & supino per dubitare.	
Caluo	uis	ui	per ingannare.
Viso	sis	si	per andare à uedere.

Terentius. uisam, si domi est. Cætera dicta sunt in actiuis.

A uerbo passiuo quot participia descendunt? duo. alterum præteriti perfecti & plusquamperfecti temporis in tus uel sus uel xus, ut amatus uisus pexus. i. qui amatus uisus pexus fuit uel fuerat, uł per actiuum, quē amaui uel amaueram, uidi uel uideram, pexui uel pexueram. Alterum futuri in dus, ut amandus. i. qui amabitur, uel quem amabo.

Quæ habent unum tantum participium, idest futuri in dus? quæ deficiūt supinis. quare? quia cum participium præteriti temporis inclinetur à supino, & supinū non fuerit, nec participia erunt, quæ à supino nascuntur & sunt ea, quæ paulo ante carminibus complexi sumus.

A uerbo neutro quot participia descendunt? duo. unum præsentis & præteriti imperfecti temporis, in ns, ut seruiens. i. qui seruit, uel seruiebat, alterum futuri in rus. ut seruiturus, idest qui seruiet, uel à quo seruietur.

Quæ neutra habent quatuor participia? quæ habēt passiuum in tertiis personis, ut semino. tundo, & aro, & cætera, ut seminans, & seminaturus in actiua significatione & seminatus & seminandus, in passiua.

Quæ neutra habent tria participia? hæc.

Prandeo. cœno. meret. nuboq;, & iuro. quiesco.
Et placeo, & pateo, tituboq;, & gaudeo. fido.
Fio quoq;, & soleo, atq; assuesco, atq; audeo iunge.

Habent. n. participium præsentis, præteriti, & futuri in rus, ut prādeo prādens pransus, & pransurus, cœno cœnans cœnatus, & cœnaturus, & sic reliqua sed prandeo. cœno. iuro etiam in dus participium habent.

Fio tamen uel nullum habet proprium participium, uel unum tantum fiens, quod non inueniri inquit Laurentius Valla, etsi Priscianus ponit, & Diomedes rarissimum dicit. Factus enim est a supino factu, quod à fa

cio est, cuius passiuum fuit facior apud ueteres. futurus à sum est potius, ut ait Diomedes, quamuis à suo antiquo uerbo esse uideatur. Quod uero non sit futurus à fio, profuturus ostendit à prosum, & defuturus à desum. fiendus uero barbare dicitur, pro eo docti faciendus utuntur.

A sum etiam ens, quo usus est Cæsar, & græci ὤν dicunt, non est in usu frequenti, nisi apud dialecticos, & philosophos ætatis nostræ. A sum uero composita carent participiis, præter absum absens. præsum præsens. possum potens, quod tamen nomen esse uult Diomedes.

Quæ participia præteriti temporis tam actionem q̃ passionem significant? pransus. cœnatus. potus. iuratus. dicimus enim ego prandi, & cœnaui, & pransus, & cœnatus sum ficos. & fici pransæ, & cœnatæ sunt à me. potaui & potus sum aquam, & aqua pota est à me. ego iuraui & iuratus sum numina. & numina iurata fuerunt à me.

Mereo	es	rui & meritus sum per meritare, & militare.
Iuro	as	aui & iuratus sum per iurare.
Pateo	es	tui & passus sum per essere manifesto. sed passus à patior etiam, & à pandor est participium.
Titubo	bas	baui & batus sum per uacillare.

Quæ neutra non nisi unũ habent participiũ? q̃ carent supinis. & sunt hæc.

Strideo. sterto. rudo. stridit. micat, æstuo. glisco.
Et conquinisco, & quando dat parco peperci.
Scandoq; cum scalpo. scabit. & pauet. horreo. mando.
Psallo, luo, atq; tremo. satagoq;. & obedio. dego.
Mitturio. horrescoq;, & cætera talia, præter
Parturio. esurio. & per u i quecunq; secundæ,
Vt caleo, fuerint. sed habent tamen ista supinum.
Cum placeo. noceo. libeo. careo. pateoq;.
Torret. olet. ualeo. paretq;. doletq;. latetq;.

A Luo etiam esset lutum per analogiam, unde dilutum uinum à diluo in quo mista est aqua. & à scalpo scalptum Prisciano teste, nec dicas sculpo per. u. non. n. dicimus sculprum, & sculpellum per u sed per a scalprum, & scalpellum, quare scalpta marmora dicendum non sculpta.

O sus ab odi esse uidetur. Sed osus. exosus. perosus nomina sunt secundum Seruium. & accusatiuo figurate coniunguntur. Plautus in Amphitryone, Osa sum inimicos meos. Virgilius, lucemq; perosi. Ouidius, Tedas exosa iugales. Valerius maximus de Scæuola. Perosus enim credo dexteram suam, quod eius ministerio in cæde regis uti nequiuisset, iniectam foculo exuri passus est.

Vſurpantur à neutris quandoq; in dus participia. Ouidius.
Quæ uenit indigne pœna dolenda uenit. Idem.
Virq; mihi dempto fine carendus abeſt.
Strideo es di per cignare & cridare.
Sterto tis tui per ronfare o roccare. Sternui uero eſt à ſternuo & ſignificat quod uulgo dicimus ſternutare. Propertius, ſternuit omen Amor. Columella. Donec ſternuat ouis.
Rudo is di per gragliare. ſed rudũt etiam funes, unde rudentes dicti, ut ſtridorq; rudentum.
Strido is di idem quod ſtrideo.
Mico cas cui per giocare alla mora, ideſt ad digitos, ut baiuli ſolent. Marcus Tullius officiorum tertio,
Dignum eſſe dicunt, qui cum in tenebris mices.
Aeſtuo as aui atum per hauere gran caldo.
Pſallo lis li per cantare.
Conquiniſco ſcis conqueſſi per inchinare, & ſquaſſare il capo.
Scando dis di per montare, & aſcendere.
Dego is gi per uiuere.
Mando dis di per ſchizzare cum li denti.
Scabo bis bi per gratare.
Scalpo pis pſi idem eſt quod ſcabo. & per ſculpire.
Paueo es paui per hauere paura.
Luo is lui per patire la pena, & purgare la colpa.
Gliſco ſcis ſine præterito & ſupino per creſcere.
Lucilius apud Gellium. Luna ait oſtrea. implet & echinos. muribus fibras, & pecu addit. eadem autem ipſa quæ creſcente luna gliſcunt, deficiente luna contra deficiunt.
Tremo is mui per tremare.
Furo is inſaniui per deuentare mato.
Luceo ces luxi per lucere.
Pelluceo ces pelluxi per lucere molto.
Torreo res rui toſtum per arroſtire.

A uerbo communi quot participia deriuantur? duo in actiua ſignificatione tantum in ens. & in rus, ut largiẽs qui donat, uel qui donabat, & largiturus, qui donabit. Vnum præteriti perfecti tam in actiua quàm in paſſiua, ut largitus, qui donauit, & qui donatus eſt. Vnum in paſſiua tantũ in dus, ut largiendus, qui donabitur.

A uerbo deponenti quot participia deriuantur? tria. præſentis. præteriti

perfecti, & futuri in rus, ut sequens. sequutus. & secuturus.

Quæ deponentia habent quatuor participia? quæ communia olim fuerũt significantq; actionem, ut loquendus. sequendus. utendus. Ouidius. Multa rogant utẽda dari. Valerius Maximus. Etiam tribunus militum adulandus erat. Et sciendum inueniri aliquando participia præteriti temporis à deponentibus uerbis actionem significantibus passiuam habere significationem. Vir. Vno graditur comitatus Achate. Idem. Nunc oblita mihi tot carmina. Terentius, Meditata sunt mihi oĩa mea incommoda.

Ab impersonalibus sunt'ne participia? minime. nisi à tædet ptesus. Suetonius, Quasi pertæsus ignauiam suam. leges etiam pœnitens, & pœnitendus. pudens & pudendus. pigendus. libens. decens, quæ tamen magis. nomina. Quin & pertæsus ignauiã suã, ausim dicere nomẽ cum accusatiuo figurate, ut lucemq; perosi quia nõ habet ptæsus casum uerbi tædet, cũ dicit', pertæsus ignauiã suam. non. n. dicimus, ille tædet ignauiã suã, si tædet inuenitur unq̃ cum nominatiuo, sed potius illũ tædet ignauiæ suæ, uel si licet cũ nominatiuo (ego. n. nõ memini legere) ignauia tædet illũ ut ne plus, minus'ue faxit, quod postea nos pigeat apud Terentiũ. & hei mihi non te hæc pudent? & quẽ neq; pudet quicq̃. & an non pœnitebat te authorẽ flagitii, quod fecisset adolescens apud eundẽ. & quẽ sæua pudebũt apud Lucanum. quare cũ accusatiuus ignauiã non regat' à ptæsus ratiõe uerbi tædet, quoniam nec per impersonale licet dicere illũ tædet ignauiam, nec per personale, ille tædet ignauiam, quia potius esset dicendum ignauia tædet illum, sicut, quod postea nos pigeat, & nõ quod nos pigeamus, & sic in cæteris, ut ostendimus, ptæsus nõ est participium, sed nomen potius accusatiuo figurate adiunctum, ut osus. exosus. perosus.

Quot modis participia transeunt in uim nominis? tribus. constructione, quando non habent casum sui uerbi, ut abundans lactis, nomen est. abũdãs lacte, participium. acceptus illi, nomẽ est. acceptus ab illo, participiũ. Virgilius. Quàm diues pecoris niuei, q̃ lactis abundans. patiens inediæ nomen est. patiens inediam, participium. doctus grammaticæ, nomen ẽ. doctus grammaticam, participium. præfectus urbis, nomẽ est. præfectus urbi, participiũ. quare & cõparationẽ asciscunt, ut abundãtior. acceptior. Cõpositione, quando cõponuntur cũ dictionibus, cũ quibus eorũ uerbũ cõponi non potest, ut indoctus. innocẽs. nõ. n. dicimus indoceo. innoceo. Temporis uel amissione, cũ non significant tempus, ut amandus est optimus quisq;, idest amari dignus, uel mutatiõe, ut ĩ participiis in rus, cũ resoluuntur per præteritum imperfectũ subiũctiui. Ouidius, Expectem qui me nunquam uisurus abisti? idest qui eo animo discessisti, ut me nõ

amplius uideres. Valerius Maximus. Experiri enim uolui, si tibi propositum ex sententia parum cessisset, q̃ æquo animo me ferro essem interemptura, idest q̃ æquo animo me ferro interimere auderem. Seneca de naturalibus quæstionibus, Nullam autem mētionem fecit cometarum, non prætermissurus, siquid explorati apud illos comperisset. nō prætermissurus. i. ita affectus, ut non prætermitteret. Vide linacrum de latini

Participium quem casum postulat ante se? nullum, quoniā nulla orationis pars regit ante se, præter uerbū, Post se quomodo cōstruitur? cū casu uerbi sui, ut tu, qui euadis doctus gaudebis. tu euadēs doctus, gaudebis. ego, qui indigeo doctrinæ, incumbo literis. Indigens ego doctrinæ incumbo literis. adamo te, qui mihi inseruis. adamo te inseruientē mihi. Non uidi quemq̃, qui sit studio nihil consecutus. Neminē uidi studio nihil consecutum. O puer, qui præstas cōdiscipulos omneis ingenio, tene memoria illud Isocratis. ἐὰν ἦς φιλομαθὴς, ἔσῃ πολυμαθής. O puer p̄stās ingenio condiscipulos omneis, &c. Nobis q gaudemus uirtute, multi inuidēt. Nobis uirtute gaudentibus multi inuidēt. Seruire deo p̄ter cætera, interest omnium, qui uiuunt. Viuentiū omniū interest præter cætera seruire deo.

Participia habent casu ante se in eadem quo ipsi sunt casu, ... bent l... in exemplis uidere ... Tu euadens ego indigens te inseruie nobis gauden Viuentiū o...

Inquid resoluitur participium? in relatiuum, & uerbum, ut amans, idest qui amat, uel amabat. nonnunquam resoluitur in uerbum, & dum uel postquam. uel &. uel quoniam. uel cum. & similia, ut præceptore legēte, discipuli discunt, idest dum præceptor legit. & hoc dicto, interiit, idest postquam hoc dixit, uel cum hoc dixisset, excessit è uita. Idem. legens disco, idest lego, & disco, & ueniens uidi. idest cum uenirem.

Quando participio uti non licet? cum in nominatiuo esse relatiuum non potest, ut io alegrante te, son piu pouero di Codro. ego, quo tu gaudes, sum pauperior Codro. & la grāmatica insegnata da me ad te, te fara honore & utile. grāmatice, quam doctus fuisti à me, erit tibi honori, & cōmodo. Itē la camisa spoliata ad te dal tuo famiglio, andara ad lauare al fiume di Po la tua nutrice. indusium, quo tu spoliatus fuisti à tuo ministro, ibit lotum ad flumē Eridanū nutrix tua. Et li libri mei da essere cargati in dui muli dal tuo mulattero, mandaro alla cittade di Venetia, o à Roma al piu presto. Libros meos, quibus duo muli onerabuntur a mulione tuo, mittam breui uel ad urbem Venetias, uel Romam.

Dic per oneror quando est tertiæ speciei, ut scribor. dicor. libros, q onerabūtur à mulione tuo duobus mulis, mittam breui ad urbem Venetias, aut Romam, & sic licet dicere per participium, Libros meos onerādos multis mulis à mulione tuo mittam in Germaniam. Præterea non licet uti participio, quādo non est, ut io ho hauuto molte uolte compassione ad

Ouidio bandezato in ponto. Sæpe sum miseratus Ouidium, qui exulauit in pōto Itē tu īpari certamēte uolētiera la grāmatica studiata da me, ma nō fai fruto. discis tu q̃dem non inuitus grammaticā, cui ego studui, sed non proficis. In his nō usi sumus participiis, quia nec exulo habet exulatus, nec studeo studitus, atq; ideo diximus per relatiuum & uerbum.

Dic uulgaria participiorum omnium. Amans, amante. chi ama o chi amaua. Amaturus, da amare. chi amara. & per deuere amare. essendo per amare, & hauendo ad amare. Amatus, amato. chi e stato, o chi era stato amato. essendo stato amato. Amandus, da essere amato. chi sera amato. & per essere amato. hauendose ad amare. o hauendo ad essere amato. essendo per essere amato. & sic in cæteris.

Participium absolute in quo casu ponitur? in septimo, si reperitur, ut studiādo io greco & hebraico, tu andaui a solazzo. Studēte me græcis, ac iudaicis literis, tu deambulabas. idest dum uel donec ego studebam. Si uero non reperitur, dicimus per uerbum, & dum, uel donec, uel postq̃, ut uenuta la estate, molti se amalano. postq̃ uenit æstas, plurimi ægrotant. & partita la inuernata, uel la prima uera. Vbi discessit hyēs, uer aduēit. hic non licet dicere per septimum casum, quia uenio, & discedo non habēt participia præteriti temporis. quanq̃ apud. uetustissimos inuenitur discessus, & alia, quæ nunc penitus exoluerunt, ut interitus. obitus.

Quare etiam hic septimus casus appellatus est a nonnullis ablatiuus in consequentia? quia necessario huiusmodi ablatiuos consequi aliquid debet, ut sole oriente, fit dies idest solis ortum sequitur dies, & græcis ilion obsidentibus, uicti sunt ilienses, idest propter obsidionem græcorum secuta est uictoria de iliensibus. quando autem sic dicimus, te sedente, ego sto, non est necesse me stare, dum tu sedes, non erit igitur ablatiuus in consequentia. nisi in consequentia dicitur, quia consequi omnino aliquid debet, ex quo perficiatur oratio Sed dicas tu potius uel septimū casum, uel ablatiuum absolute positum,

Quæ participia poni possunt absolute in ablatiuo? præsentis, & præteriti imperfecti. idest in ens. præteriti perfecti & plusquamperfecti, idest in tus, sus, xus. quæ frequentissime inueniunt̃ in septimo casu. exēpla ultro se offerunt, siquis inquirat, ut Te ueniente die, te decedente canebat. & Sublata beniuolentia, amicitiæ nomē tollit̃, & huiusmodi infinita. Item futuri in rus, ut facturo me copiā bonorum librorū studiosis omnibus, cœperūt omnes gaudere miꝝ in modū. idest cum essem facturus copiam. Lucanus in primo. Facile uenturo Cæsare prædam ignauæ liquere manus. idest cum esset uēturus Cæsar. Valerius Maximus libro primo.

Id luce proxima cõsulibus sacrificio uel expiaturis, si posset auerti, uel, si certum deorum etiã monitu uisum foret, executuris, hostiarũ exta somnio congruerunt. In dus quoq; sic, uoluendis assidue bonis libris, q̃ plurima memoratu digna discuntur. idest uoluendo libros, uel dum uoluuntur. Mar. Tullius in procemio primi libri officiorum. Orationem autem latinam efficies legẽdis nostris pleniorem idest legendo nostra, uel cum legentur nostra sed hæc, cum amittunt tempus non sunt participia.

De patronymicis.

q Vid est Patronymicum? quod proprie à patre deriuatum secũdum formam græcam, significat filium, uel nepotem, filiam, uel neptem primitiui sui, ut hic priamides, priami uel filius, uel nepos. Hæc priamis, filiam, neptis'ue priami.

Quare dicendum potius patronymicum per y ψιλὸν ni, q̃ patronomicum per o μικρὸν? quia quæ componuntur ab ὄνομα, mutant primum ο μικρὸν, in ω μεγα secundum uero in y ψιλόν. sic ab ἱερὸς & ὄνομα, Hieronymus, quod sacrum nomen interpretatur. à σὺν & ὄνομα, Synonymũ.

Non'ne etiã ab aliis, q̃ à patribus patronymica deriuanť? qdni, sed raro, & abusiue, ut à matrib⁹. sicuti ẽ iliades, Iliæ filius Rõulus. Latoides λητόος, .i. Latonæ filius Apollo. Ab auis mr̃nis, ut atlãtides, Mercurius filius Maiæ Atlantis. A' fratribus, ut phaethontiades sorores phaethõtis, à regibus siue conditoribus, ut æneadæ. romulidæ, idest Romani. Thesidæ. Cecropide, idest Athenienses. & sciendũ multa inueniri huius formæ gentilia ut Hemonis. Thessalis, Colchis. Argolis. Cyclas. Ias. Troas. multa item propria. ut Euripides. Thucydides. Bacchis Doris. Pithyas.

Possũt'ne deriuari patronymica à ꝑpriis patrũ latinis. ut Saturn⁹. Iuppiter. Mars. Mercurius. Sol? minime. nã in his, & similibus dicendũ est filius. uel nepos Saturni. Iouis. Martis, uel ꝑ possessiuũ. Saturnius. Iouius. Martius. nã pro patronymicis possessiua inueniunť apud latinos usurpata, ut æmilianus Scipio. i. æmilii filius. Octauianus Cæsar. i. Augustus octauii filius. diciť & Octauius. Virg. Lusimus Octaui. A' noibus tñ patrum latinis rõanũ poetã Posse existimo, si cõtigerit, patronymica inclinare, si græcã habere potuerint iflexionẽ (qa græce patronymica formari debẽt) nec aliter apud græcos, quàm apud latinos noĩa illa appelleť. nã à Saturnus. Iuppiter. Mars. Mercurius Sol. Neptũus, ideo patronymica deriuare nõ licet, qa nõ sic, sed κρόνος ζεὺς. ἄρης. ἑρμῆς ἥλιος ποσειδῶν græce dicunť. A' Petrus igitur Petrides esse potest patronymicum, quia ὁ πέτρος τοῦ πέτρου græce potest declinari atq; inde πετρείδης deriuari patronymicũ. sic ab Antonius Antoniades, à Cicero ciceronides esse possunt patronymica,

quia ὁ ἀντώνιος τοῦ ἀντωνίου ὁ κικέρων τοῦ κικέρωνος græce licet inflectere, indeq; ἀντωνιάδης. κικερωνίδης deducere patronymica.

Vtendum'ne est patronymicis in prosa oratione? nequaquam. sed in carmine duntaxat. inueniuntur tamen usi patronymicis etiam historiographi, quod ipsis quoq; licentia uti concessum sit. quare Herodotus apud græcos fabulas etiam commiscet historiis. quod tamen latini reprehendunt. Iuuenalis. Et quicquid græcia mendax audet in historia.

Quot sũt terminatiões patronymicorũ masculini gñis? tres. ιδης, ut πηλείδης. ων ut πηλείων. αδιος, ut ὑῤῥάδιος. quarũ prima, q̃ sola poetæ latini utũtur, communis est. Altera ionica. æolica tertia. habent enim græci quinq; linguas. Communem. Ionicam. Doricam. Atticam. Aeoliam.

Quomõ formãt̃ græce? sic. si gẽitiuus græcus desinit ĩ ως, uel in os, ul' in ους, ul' ĩ ου si nec añ ου, est iota, nec q̃ in ου, gtm̃ faciũt, primæ sũt declinatiõis, ĩ ιδης, cõmũiter formañt patronymicũ, ut ὁ πηλεύς. τοῦ πηλέως, ως ĩ ιδης. πηλείδης, & p synæresin πηλείδης. Itẽ ὁ πηλεύς. τοῦ πηλῆος, os in ιδης πηληΐδης à genitiuo ionico. Homerus, μῆνιν ἄειδε θεὰ πηληϊάδεω ἀχιλῆος. πηληϊάδεω pro πηληΐδου ἀπὸ τοῦ πηλῆος. genitiuo Ionico. ὁ δημοσθένης. τοῦ δημοσθένους. ους in ιδης δημοσθενίδης. ὁ ἀγαμέμνων. τοῦ ἀγαμέμνονος, os in ιδης, ἀγαμεμνονίδης, ὁ πρίαμος. τοῦ πριάμου, ου in ιδης, πριαμίδης ὁ πάνθοος. τοῦ πάνθοου, ου in ιδης πανθοΐδης, & per synæresin. πανθοίδης.

Sin aũt añ ου ẽ iota, uel ĩ ου mittẽtia gẽitiuũ primæ sũt declinatiõis, commutãt ου ĩ αδης, ut ὁ μενοίτιος τοῦ μενοιτίου. ου in αδης, μενοιτιάδης. ὁ αἰνείας τοῦ αἰνείου, ου ĩ αδης αἰνειάδης. ὁ ἀγχίσης. τοῦ ἀγχίσου. ου in αδης ἀγχισάδης, & πλεονασμῷ τοῦ ι. ἀγχισιάδης. ὁ ἱπποτης. τοῦ ἱππότου. ιυ in αδης ἱπποτάδης.

Cuius declinationis sunt patronymica masculina in δης? primæ τῶν ἰσοσυλλάβων, ut ὁ πηλείδης τοῦ πηλείδου ὁ πριαμίδης τοῦ πριαμίδου.

tres fœm. termi nationes

Patronymica fœminina quot terminationes habẽt? treis. ας. ις. νη. quibus omnibus nostri poetæ utuntur, ut ilias. tyndaris. nerine.

Quomodo formãtur patronymica fœminina? In ας. & in ις. formant à suis masculinis remota δη. ut ἠλιάδης. ἠλιάς. πριαμίδης, πριαμίς. πηλείδης sine sinæresi πηλεΐς. uel ionice πηληΐς ἀπὸ τοῦ πηληΐδου.

In νη pauca admodum sunt, ut νηρείνη. ἀδραστίνη. ἀκρισιώνη. αἰητίνη. ὠκεανίνη ἀπὸ τοῦ νηρέως. ἀδράστου. ἀκρισίωνος. αἰήτου. ὠκεανοῦ.

Cuius declinatiõis sunt patronymica fœminina? in ας. & in ις. quintæ, ut ἡ πηλιάς, τῆς πηλιάδος. filia peliæ, ul' neptis. ἡ πριαμίς, τῆς πριαμίδος. in νη uero sunt secundæ τῶν ἰσοσυλλάβων, ut ἡ νηρείνη τῆς νηρείνης.

Qui nescit græcas literas non'ne à noĩbus græcis latino more inflexis formare patronymica poterit? non, pfecto, q̃q̃ posse docent oẽs ferẽ grãma-

tici ætatis nr̃æ.nam quomõ theseis, Aeneis, penultima lõgã, & hmõi patronymica, à masculinis theseides.æneides deriuabũt græcarũ literarũ rudes? quod si à theseides.æneides facta diæresi, theseis.æneis deducẽt, penultima corrpiet, quia ẽ ἒ ψιλὸν uocalis semp breuis apud græcos. Quare sciat necesse est à masculinis θησηΐδης.αἰνηΐδης, q̃ à genitiuo ionico θησῆος.αἰνῆος (ut supra ẽ dictũ) formantur, deriuari θησηΐς.αἰνηΐς δη abiectione, unde nos theseis, æneis accepimus penultima longa. Nec me p̃terit αἰνείδης melius ab αἰνειάδης esse ἀποβολῇ τοῦ α, quod à genitiuo αἰνέιου formatur, q̃ ab αἰνῆος genitiuo ionico. nusquã enim legit, ut doctissimi quoq; dicũt, αἰνεΐς. Vnde apud Virgiliũ, Aeneadasq; meo nomen de nomine fingo. Et qs genus æneadũ? ab αἰνειάδης est, à diphthongo ει exclusa, ut dores faciũt. Quare loco æneis aliud pro exemplo ponatur patronymicum, ut Achilleis. Orpheis, & similia à græcis in ΐς, quæ, si quis fuerit penitus expers literarum græcarum, nesciet formare.

Adde quod achillides à datiuo Achilli latine formaret græcarum literarũ rudis penultima correpta, sicut Antenorides. Atlantides, à datiuis Antenori. Atlanti, cum tetrasyllabum propter complexionem penultimam producat. Præterea à latona latonades faceret patronymicum, qui nesciret Latonam græce, ἡ λητώ. τῆς λητόος λητοῦς dici. Vnde latoides patronymicum formari ait Priscianus. Statius primo thebaidos.

Dum morior, depelle globum. fors æqua merenteis
Respicit, ardentem tenuit reuerentia cædis
Latoiden. Ouid. Præteritas cessasse ferunt latoidos aras.

ἀρχίου εἰς τὸν πεισανδρον ἀπόλλω. in epigrammatis.

ζηνὸς, λητοΐδαο, παλαιμονος, ἀρχεμόροιο, λητοΐδαο pro λητοΐδου latoidæ. Eodem modo, si à Dido. Manto. Sappho. Calypso, & similibus patronymica formarit, decipietur. Nã Didonides. Mãtonides. Sapphõides. Calypsonydes dicet, cũ sit dicendũ Didoides. Mantoides. Sapphoides. Calypsoides. à græcis. διδοΐδης. μαντοΐδης. σαπφοΐδης. καλυψοΐδης. q̃ à genitiuis διδόος. μαντόος. σαπφόος. καλυψόος formantur mutatione τοῦ ος in ιδης.

Præterea huiusmodi noĩa uix ausim ego declinare ut Iuno, sed græce. Neq; enim, ait Quintilianus, Iam Calypsonẽ dixerim, ut Iunonẽ. Quãquam secutus antiquos C. Cæsar utitur hac ratione declinandi. Quamobrem discendæ sunt à pueris nostris necessario græcæ declinationes.

Qui latine hæc patronymica declinare, ipsisq; uti uoluerit, quomodo poterit? Vertendæ sunt græcæ literæ in latinas, necnõ diphthõgi uel in nostras diphthõgos, uł ĩ uocales lõgas, & qđ græci πριαμίδης. αἰνειάδης. ἠλιάδης. μονοιτιάδης. πηλείδης. θησείδης. Itẽ πριαμίς. νηείνη. ἠλιάς. μονοιτιας. πη-

ληῖς θησηῖς dicunt, Nos priamides. æneades. heliades. menœtiades. pelides. thesides. priamis. Nerine. Helias. menœtias. peleis. theseis dicamus. Sed duo nouissima, & cætera id genus penultimam modo producunt, modo corripiunt, Nam si à πηλεΐδης. θησεΐδης, facta diæresi, πηλεΐς θησεΐς deducuntur, quæ nos in latinum uertentes peleides. theseides sine synæresi, & peleis, theseis dicimus, corripiunt, sin uero à πηληΐδης. θησηΐδης, quæ à genitiuis πηλῆος. θησῆος, ionice formãtur, ut supra est dictum, πηληΐς. θησηΐς deriuantur, producunt. Sed penultima breui raro legi apud Romanos huiusmodi patronymica, Penultima uero longa sæpissime. Statius.

Viue precor, nec tu diuinam æneida tenta Ouidius.

Et tamen ille tuæ felix æneidos author
Transtulit in tyrios arma, uirumq; toros. Idem.

Sumpserit æneidem, genitrix ibi prima requiret,
Aeneadum genitrix unde sit alma Venus. Idem.

Res quoq; tanta fuit, quantæ subsistere summo
Aeneidos Vati grande fuisset onus. Idem.

Vtq; celer uenias, uirideis nereidas oro. Idem
Nerei te uereor, tua fulmine sæuior ira est. Martialis.

Lusit Nereidum facilis chorus æquore toto. Statius.
Tum uisa procul de littore mater Nereis.

In is æneis. nereis penultima & producta, & correpta deprehendũtur. Sed de æneis (ut supra dixi) alia ratio est. nam cum corripitur est quia. ει. diphthongus diuiditur per diæresin ab αἰνεΐδης, quod est ab αἰνειάδης remota. α. cum uero producitur, fit, quia. ε. in. η. conuertitur. ἰωνικῶς sic αἰνεΐς, αἰνηΐς, unde nos æneis penultima longa Plerunq; tamen legi penultima producta. Iuue.
Semper ego auditor tantum? nunquam ne reponam
Vexatus toties rauci theseide Codri? Mar.
Briseis uultum quamuis auersa iaceret. & sic ferè ubique.

Præterea quæ apud illos primæ sunt declinatiõis, apud nos itidem primæ sint, ut ὁ θησείδης τοῦ θησείδου, hic thesides huius thesidæ. Quæ item apud illos secundæ declinationis sunt, apud nos græce declinentur commutatis tantum literis græcis in nostras, ut ἡ νηρίνη τῆς νηρίνης, hæc nerine huius nerines. Quanq̃ η duplex ἔψιλον, sicut ὦμέγα duplex ὂ μικρὸν esse existimo, & non i, sed e sonare debere. Quare dictiões græcas, in quibus est η litera, perperam nunc pronuntiari ostendemus in fragmentis grammaticis. Item quæ apud græcos quintæ sunt declinationis, nos

his, nos in nostram tertiã transferamus, ut ἡ προῖτις τῆς προίτιδος, hæc proetis huius proetidis. Quare hinc etiam colligimus necessariam esse literarum græcarum cognitionem hominibus nostris.

Inueniunt ne poetæ & addere, & detrahere syllabas patronymicis? maxime. Virgilius. Tũ phaethõtiadas musco circũdat amaræ corticis. ꝑ phaethõtidas. Ouidius. Sedit atlantiades ꝑ atlãtides. Virgilius Scipiadas duros bello ꝑ scipionidas. Idẽ. Sit satis ænide telis impune Numanũ oppetiisse tuis, pro æneade. nam æneus, à quo deriuari uidetur, non inuenit.

Quare poetæ modo detrahunt, modo addunt patronymicis syllabas? propter metrũ, & maxime quando breuis syllaba inter duas longas cõperit, quæ esse in heroico uersu non potest, ut in atlantides. phaetõtides, quod & græci faciũt. Hõerus. μῆνιν ἄειδε θεὰ πηληϊάδεω ἀχιλῆος ꝑ πηλείδου. Si quisq̃ est q ubi nõ nisi latine instituimus pueros, græce formasse patronymica nos accuset, ne sit nesciꝰ id nobis necessario factũ eẽ, qa latine formari non possunt, ut supra est dictũ. tum quia uolumus, & græce, & latine simul institui adolescẽtulos, ita tamen, ut à sermone latino ætate nostra incipiant, nec multo post, unà & romanis literis & græcis incumbãt, sed tunc potissimũ, ubi eas oratiõis parteis, q̃ inflectunt declinare latine didicerint quod si asseruarint diligẽter, cũ ad patronymica nostra uentũ fuerit, quæcunque ibi à nobis conscripta sunt, facile intelligent. Vtrum autem sic institui pueros sit necessarium nec'ne, uiderint docti. Nos certe per necessarium non arbitramur solum, sed etiam contendimus.

DE FIGVRIS.

Acturus etiam operæpretium mihi uideor, si de figuris hoc loco, quæ à græcis σχήματα appellãtur, breuiter scripsero, atq; id tantum attigero, quod ad puerorũ institutionẽ facere uideatur.

Quid est figura? Quintilianus inquit figura est, sicut nomine ipso patet, conformatio quædam orationis remota à communi, Idem, Sit ergo figura aliqua arte nouata forma dicendi. Possumus etiam sic definire. Figura est uitium cum ratione necessitatis, ornatus'ue gratia permissum.

In quot parteis diuiduntur figuræ? in duas. nam aut τοῦ λόγου sunt, idest uerborum, uel dictionis, uel elocutionis, uel sermonis, uel orationis, aut τῆς διανοίας, idest cogitatiõis & sensus. τῆς διανοίας figuras quorũ esse aiũt? Oratorũ tantũ. τοῦ λόγου? grãmaticorũ, & diuiduntur τοῦ λόγου in treis parteis, in figuras dictionis. elocutionis. constructionis. Illud non esse silentio præter eundum censeo, figuras omneis penes quinq; græcorũ linguas attendi, ἰάδα, δωρίδα, ἀτθίδα, αἰολίδα, κοινήν. Ias. n. relictis

propriis uersatur in tropis. Doris in singulis partibus orationis nunc adiectioni, nunc breuitati studens, facit barbarismos. Atthis breuitate gaudens, admittit soloecismos. Aeolis supra modum copiosa est, amatq; per circuitum uerba proferre, cuius uitium σχῆμα διανοίας appellant. Cōmunis est, in qua omnes idem sentiunt.

Sed aduertendum in primis est. ut Barbarismus & Soloecismus euitentur.

Quid est barbarismus? pars orationis uitiosa in cōmuni sermone, In poemate uero metaplasmus dicitur. ante Augusti Cæsaris ætatem an barbarismū dixerint q pure, atq; integre locuti sunt, se nō inuēisse Gellius scribit. Apud antiquos.n. nō barbare, sed rustice loq dicebant, quos nunc loqui barbare dicimus, & rusticus sermo, qui nūc barbarismus appellatur.

Quid est soloecismus? impar & inconueniens compositura partium orationis σχῆμα λόγου, si eum docti fecerint, dicitur. ab Asinio Capitone, & eiusdem ætatis aliis, imparilitas, à uetustioribus latinis stribiligo dictus est. nam στρεβλοῦν deprauare est, & στρεβλὸς prauus. Gellius uero neq; soloecismum, neq; barbarismum, sed sicut βάρβαρον, ita σόλοικον legisse se apud græcos in noctibus refert. Idem antiquiores nostros soloecum facile dixisse meminit, soloecismum uero haud scire an unquam dixerint. Quod si ita est, neq; apud græcos, neq; apud latinos probe dici solecismum putat, sed aut imparilitatem, aut soloecum. sed nunc & barbarismum & soloecismum dicimus.

Vnde Soloecus dictus? à Solis urbe Ciliciæ, quod eius incolæ atheniensibus uitiose loqui uisi sint, & σολοικίζειν qui ita loquerentur, dicti.

Quomodo rustice & barbare quis loquetur? si barbaris uocabulis usus fuerit. Vt si dixerit treguam, & guerram pro induciis & bello. Item si dictiones inuertat, ut si pro disciplina, disciplinam dixerit, & stexæ fillæ, pro stellæ fixæ. & aliquibus penultima longa, cum debeat corripi. & Annōna & idōlum penultima breui, cum sit producenda.

Vitia oris & linguæ in quibus esse literis possunt? in singulis. nam si crasseiora pronuntiauerit quis, Iotacismum faciet. Si uero L, lambdacismum. Item si m plus æquo pronuntiarit, faciet metacismum. præterea a uocis gracilitate Ischnotesia est. a nimio uero hiatu uocis, Platiasmós.

Chilostomia aūt fit cum in summis labiis uox scindit, Oīa igitur, quæ plus æquo, minus'ue sonantia ab eruditis auribus respuuntur, euitāda sunt.

Quomodo Soloecum, aut, ut nunc dicimus, soloecismum quis faciet? Si loquetur incongrue, ut si dixerit, quale est pater mea, mater meus. Virgilius scripserunt. ego doceo tibi grammaticam.

In quo à solecismo differt barbarism⁹? hic ī dictiōe tm̄ fit. ille uero in orōne

De figuris dictionis.

Syncopa de medio tollit, quod epenthesis auget.
Extinti ut te, meq; soror magna induperatrix,
Troiugenumq; dolos nosti Mauortis in antro.
Apocope eum tollit finem, quem dat Paragoge,
Vt sat erit magicas me inuitam accingier arteis.
Troius heu do meæ miseram me occiderit hospes?
Apponit prothesis caput id, quod Aphœresis aufert,
Gnate renarro tuam mittas heu linquere matrem.
Discite iustitiam moniti, & non temnere Diuos.
Corripit ut steterunt ducendam Systola uocem.
Ectasis Italiam producit corripiendam,
Dicit & insanis uitam dederítis in undis
Romane at dices & dederitis, & dederitis.
Aulai in medio librare Diæresis, atque
Virgilius cecinit rus. syluasq;. duces.
Et qui magna fuit pelignæ gloria gentis,
Nunc quoq; te saluo persoluenda mihi.
Estq; Synæreseos deiectus fulmine Phæthon.
Fiexrit æripidem ceruam Tyrinthius heros.
Gramma tibi Antithesis pro grammate ponit, ut olli
Inquit subridens hominum sator, atque deorum.
M. necat Ecthilpsis, uocalem sed Synalœphe.
Littora, multum ille & terris iactatus & alto.
Atque ea diuersa penitus dum parte geruntur.
Metathesis est ordo mutatus literularum.
Vt tibi Timbre caput Euandrius abstulit ensis.

De figuris constructionis.

Prolepsis, quæ latine dicitur præsumptio, est pronuntiatio rerum ordine secutarum. uel est, cũ ante numerus redditur, q̃ personæ definiantur, ut,
Continuo reges ingenti mole Latinus
Quadriiugo inuehitur curru, cui tempora circum
Aurati bis sex radii fulgentia cingunt,
Solis aui specimen, bigis it Turnus in albis,
Bina manu lato crispans hastilia ferro,
Hinc pater Aeneas, Romanæ stirpis origo,

Sidereo flagrans clypeo, & cœlestibus armis.
Et iuxta Ascanius, magnæ spes altera Romæ,
Procedunt Castris. Per hanc autem figuram, si plurale uerbum præponitur ante utrunq; quod sequitur, nominatiuum præcedere in congregatione oportet. ut, duæ aquilæ deuolauerunt, hæc ab oriente, illa ab occidente uel, Altera ab ortu solis, altera ab occasu. Sin ad ea, quæ diuidũtur, singulare uerbum sequitur, genitiuũ singulare diuidendo præcedere oportebit. ut Duarum Aquilarum, altera deuolauit ab oriente, altera ab occidente. Præterea singulare modo in singularia. modo in pluralia licet diuidere, ut humanum genus aliquod bonum, aliquod malum est. humani generis, aliqui boni, aliqui praui. Et rursus plurale nũc in pluralia, nũc in singularia. Hominum, Aliqui boni aliqui mali. Duarum auium, altera uolatilis, altera non. Si nominatiuus igitur præcedit, uerbum in congregatione ponit᷑ sin autem genitiuus, in iis, quæ diuidũtur. Quod si & congregationem, & eius parteis oblique proferre uolumus, necesse est loco uerbi uti participio obliqui casus, & ad aliam personam facere transitionem. ut, aquilarum uolãtium, alterius ab oriente, alterius ab occidente similis est celeritas. Et per datiuum, aquilis uolantibus, huic oriens, illi relinquitur occidens. Et per accusatiuũ, aquilas uolanteis, hanc oriẽs, illam misit occidens. Veteres tamen interdum pro genitiuo plurali, nominatiuum legimus ꝓposuisse Homerus ὀδυσσείας μ̄, οἱ δὲ δύω σκόπελοι· ὁ μὲν οὐρανὸν εὐρὺν ἱκάνει, τὸν δ' ἕτερον σκόπελον χθαμαλώτερον ὄψει ὀδυσσεῦ hoc est, Duo scopuli, alter ad coelum usq; latum peruẽit, alter uero scopulum humiliorem uidebis Vlysse, ubi secundum artem genitiuo utendum fuisset τῶν δὲ δύω σκοπέλων. σολοικοφανὲς igitur fecit. Quemadmodũ ἰλιάδος γ̄. ἄμφω δ' ἑζομένω γεραρώτερος ἦεν ὀδυσσεύς. hoc est, ambo uero sedentes, honoratior erat Vlysses. ἀντὶ τοῦ, ἀμφοῖν δ' ἑζομένοιν. amborum autem sedentium, honoratior Vlysses erat. quale ẽ apud Horatium in poetica, o maior iuuenum ad duos. n. Pisones scribebat. de hoc uero abunde in comparatiuis. Item ἰλιάδος π̄, Νεστορίδαι δ', ὁ μὲν οὔτασ' ἀτύμνιον ὀξέϊ δουρί. ἀντίλοχος, λαπάρης δὲ διήλασε χάλκεον ἔγχος. ἤριπε δὲ προπάροιθε. μάρις δ' αὐτοσχεδὰ δουρὶ ἀντιλόχῳ ἐπόρουσε κασιγνήτοιο χολωθείς, στὰς πρόσθε νέκυος, τοῦ δ' ἀντίθεος θρασυμήδης. ἔφθη ὀρεξάμενος πρὶν οὐτάσαι.

Nestoridæ autem, Antilochus acuto telo percussit Atymniũ, ferro adacto in ilia. cecidit uero ille corám. sed Maris propinquus lancea inuasit Antilochũ ira germani causa percitus, astãs ante mortuũ, hũc atũ Deo similis Thrasymedes celeriter ꝑcussit ante, q̃ ille feriret, pro τῶν νεστορίδων, μὲν ἀντίλοχος

ἀντίλοχος οὔτασ᾽ ἀτύμνιον, μάρειν δὲ ἀντίθεος θρασυμήδης. Nestoridarũ Antilochus percussit Atymnium, Deo uero similis Trasymedes, Maridem. Similiter siquis dicat, Duo fratres, alter facilis, alter durus est, uitium facit, cum sit dicendum, Duorum fratrum, aut e duobus fratribus alter facilis, alter durus. Tale est etiam illud Liuii, ut Prisciãus refert, Periti religionum, iurisq; publici, quando duo ordinarii consules eius anni, alter morbo, alter ferro periisset, suffectum consulem negabant recte comitia habere posse, cum ars sic exigeret, Quando duorum ordinarium consulum, aut ex duobus ordinariis consulibus alter morbo, alter ferro perisset, aut sic. Quãdo duo ordinarii cõsules eius anni perissent, alter morbo, alter ferro. quæ est præsumptio frequentissima, ut illa ὀδύσσεια α, ἀλλ᾽ ὁ μὲν αἰθίοπας μετεκίαθε τῆλοθ᾽ ἐόντας, αἰθίοπας, τοὶ διχθὰ δεδαίαται ἔσχατοι ἀνδρῶν, οἱ μὲν δυσομένου ὑπερίονος, οἱ δ᾽ ἀνιόντος. Sed ille æthiopas petiit, qui procul sunt, æthiopas, qui diuisi sunt in duas parteis ultimi hominum, alteri in occidente alteri in oriente, & illa in Iphigenia in aulide κατεῖδον δὲ δύ᾽ αἴαντε συνέδρω, τόν τε οἰλέως, τελαμῶνος τε γόνον, τῆς σαλαμῖνος στέφανον. Vidi duos aiaces confidenteis, alterum Oilei, alterum Telamonis filium Salaminæ decus. Apollonius in primo περὶ συντάξεως, illud Homeri, οἱ δὲ δύω σκόπελοι, ὁ μὲν οὐρανὸν εὐρὺν ἱκάνει, sic mutat, οἱ δὲ δύο σκόπελοι ἱκάνουσιν, ὁ μὲν ἄχρι τοῦ οὐρανοῦ, ὁ δὲ ἄχρι τοῦ ὀλύμπου. duo perueniunt scopuli, alter usq; ad cœlum, alter usq; ad olympum, quod poeta noster dimissa p̃sumptione sic mutauit in primo æneidos, Geminiq; minant̃ in cœlum scopuli. In huiusmodi igitur constructione tam diuiduorum, q̃ κατὰ πρόληψιν, græci articulus subiũctiuis utuntur, ut ἀετοὶ διέπτησαν δύο, ὁ μὲν ἀπὸ ἀνατολῶν, ὁ δὲ ἀπὸ δυσμῶν. καὶ τῶν ἀνθρώπων, οἱ μὲν εἰσιν ἀγαθοὶ, οἱ δὲ πονηροί. καὶ τοῖν δυοῖν αἰάντοιν, ὁ μὲν τε λαμώνιος, ὁ δὲ οἰλέως υἱὸς ἐγένετο, Nos uero aut p̃noibus, aut nominibus, ut duæ Aquilæ deuolauerunt, hæc ab ortu solis, Illa ab occasu, uel altera ab ortu solis, altera ab occasu. & hominũ hi boni, illi mali sunt, uel aliqui boni, aliqui mali sunt. & duorum Aiacum hic Telamonius, ille oilei filius, fuit uel alter Telamonius, alter oilei filius fuit.

In prolepsi quinq; esse plerunq; oportet. Congregationem ut Reges, parteis, ut Latinus Turnus. Aeneas Ascanius. Verbum, ut procedunt. Partium determinationes, ut Latinus Turnus ab una parte, Aeneas, & Ascanius ab altera. ordo ut præcedat congregatio ut reges sequantur partes, ut Latinus, Turnus. Et Aeneas, Ascanius.

Est autẽ prolepsis duplex, Explicita, in qua omnia inueniunt̃ q̃ in p̃lepsi eẽ oportet, ut equi concurrũt, hic à dextra, ille à sinistra parte hippodromi.

Implicita est, in qua tacetur aliquid, ut homines inuident alter alteri, deest & alter alteri. Itē alter alterius onera portate, deest & alter alterius, ut portate onera alter alterius, & alter alterius. hoc est, tu face onus portes illius, ille tuum. & apud Ouidiū, Alter ī alterius iactātes lumina uultus, Quærebant taciti noster ubi esset Amor. deest & alter in alterius.

Aliam esse prolepsin dicit Diomedes, cum id, quod posterius accedit, ante tempus adscribitur, ut lauinia uenit littora. Lauinium. n. non dum erat, cum in Italiam uenit Æneas. Et apud Sallustium, Montem sacrum, atq; Auentinum insedit, qui mons ob hoc, quod illum plebs insederat, postea sacer dictus est.

De Syllepsi.

llepsis differt à
gmate in hoc,
yllepsis respondit
niori et fit in
r. zeugma uero
cimiori ita singu
i quam plurali

Syllepsis quæ latine conceptio, & comprehensio dici pōt, est diuersarū clausularū uel. p unum uerbum, uel per adiectiuū pluralis numeri cōglutinata cōclusio, ut sunt nobis mitia poma, castaneæ molles, & pressi copia lactis. i. poma mitia. castaneæ molles & copia lactis pressi sunt nobis, ut pluralis numerus concipiat singularem, ita tñ, ut pluralis præcedat. nam aliter esset zeugma. ut, Amaryllidi & lac & castaneæ placuerunt. & nihil'ne te nocturnum præsidium Palatii. nihil horum ora, uultusq; mouerunt? quod exemplum in zeugmate ponit Diomedes, & hypozeugma appellat. Dices etiam per Syllepsin Ferdinandus Rex & Elisabeth Regina Hispaniæ hoīes q̄ iustissimi Bethycam, quæ Granata nunc dicit̄, urbē & maximam, & munitissimā, & bellicosissimam, opulentissimamq; decem ab ipsis annos obsessam, & nunquā antea à Christianis debellatā, atq; ideo summis laudibus, sūmoq; honore dignissimi Anno à natiuitate IESV CHRISTI DEI Opt. Max. millesimo quadringentesimo nonagesimo secundo, quarto nonas ianuarias expugnauerunt.

In Syllepsi quinq; esse oportet. Dictionem concipientem. dictionem conceptam. coniūctionem. uerbum, uel adiectiuum pluralis numeri, & quod respondeatur dictioni concipienti. ut Rex & regina Hispaniæ principes optimi. Dictio concipiens Rex. concepta Regina. adiectiuum pluralis numeri optimi. coniunctio & responsio adiectiui ad regem.

Quot sunt species Syllepseos? septem. Est. n. prima syllepsis in genere, quæ fit cum masculinum genus concipit fœmininum & neutrum, ut Rex & Regina iustissimi. Dominus & mancipia pugnaces. Aut cum fœm ininū concipit neutrum, ut hinc leges & plebiscita coactæ.

Secunda syllepsis est in numero, cum pluralis numerus concipit singularē, ut milites & Imperator fortissime pugnauerunt.

Tertia ſyllepſis eſt in perſona, nam prima & ſecunda perſona poſſunt con-
cipere tertiam.neutram uero hæc tertia. Ego.n.& ille deambulamus, &
tu & ille deambulatis, dicimus. Ille autem & ego deambulant, aut ille, &
tu deambulant, non dicimus, & quemadmodum prima, & ſecunda poſ
ſunt concipere tertiam, ita prima ſecundam. ſed non contra nam ego &
tu deambulamus dicimus, non etiam deambulatis.

Quarta ſyllepſis eſt in caſu, quæ fit cum nominatiuus comprehendit ablati
uum cum præpoſitione cum, ut remo cum fratre Quirinus iura dabũt
ideſt, Quirinus, & frater Remus.

Quinta ſyllepſis eſt indirecta, quæ fit quando uerbum concordat cum ab-
latiuo cum præpoſitione cum, & ablatiuus concipit nominatiuum, ut
Hanc tecum Genitor cunctis celebrabitis annis, &, Iphitus & Pelias me-
cum diuellimur inde.

Sexta ſyllepſis eſt implicita, quæ fit quando demonſtratis mare & fœmina
per diſtributiuum & partitiuum nomen maſculini generis, comprehen
ditur etiam fœmina, ut uterq; horum eſt iuſtus, & apud Virgilium. Eſt
mihi nanq; domi pr̃, eſt iniuſta nouerca, Biſq; die numerãt ambo pecus
alter & hœdos.alter, ideſt nouerca. eodem modo nullus homo currit eſt
ſyllepſis implicita, ubi nullus cõprehendit etiã fœminam. quare qui di-
cunt oĩs homo currit, & nullus homo currit, non eſſe contraria, errant,
qm̃ nullus complectitur etiam fœminam in hac oratione, nullus homo
currit, quemadmodum omnis, in ea, quæ dicit omnis homo currit.

Septima ſyllepſis eſt in male cohærentibus, ſeu in improprie comprehen-
ſis, quæ fit quando plura concipit uerbum, ita tamẽ, ut uni tm̃ cõueniat,
cætera uero improprie complectatur, ut apud Virgilium. Sacra manu,
uictosq; deos, paruumq; nepotem, Ipſe trahit. trahit licet nepotis tãtum
ſit, tñ & ſuperiora cõcludit, ſed καταχρηστικῶς. Eadẽ eſt figura apud Ho-
merũ ἰλιάδος. ι. ὡς δ᾽ ἄνεμοι δύο πόντον ὀρίνετον ἰχθυόεντα, βορέης, καὶ ζέ-
φυρος, τώτε θρήκηθεν ἄητον. ut duo uenti piſcoſum mare concitãt Boreas,
ac Zephyrus, q ſpirant à Thracia. ubi qđ Boreæ tm̃ eſt, Zephyro quoq;
attribuit, q flat ab occaſu. Itẽ ἰλιάδος τ΄. τὼ δὲ δύω σκάζοντε βάτην ἄρεος θε-
ράποντε, τυδείδης τε μενεπτόλεμος. καὶ δῖος ὀδυσσεύς, ἔγχει ἐρειδομένω. ἔτι
γὰρ ἔχον ἕλκεα λυγρά. Duo aũt claudicantes ibant miniſtri martis Ty-
didesq; bellicoſus, & diuus Vlyſſes, haſta firmãtes greſſum, adhuc.n. mo
leſta erãt illis ulcera. Quod erat igiẽ Diomedis, Vlyſſi quoq; attribuit. ſo
lus.n. Diomedes claudicabat, pedis plantam uulneratus. Vlyſſes autem
in latere uulnus acceperat. Sunt fortaſſe & aliæ ſyllepſeos ſpecies, ſed ego
non plures ſeptẽ inueni, & ne has quidẽ quæſiuiſſem, niſi legiſſem apud

Seruium. Sacra manu, uictosq; deos, paruumq; nepotẽ Ipse trahit, septimã esse syllepsin. & apud Fabiũ multas præsumptiones. Primã item, secũdam & tertiam reticentiã apud Donatum, & usq; ad sextum Parelcon apud eundem. An autem aliter, atq; ego scripsi, accipiantur Sylleps eos species, nescio. sic equidem tandiu sentiam, donec aut ipse melius inuenero, aut ab alio didicero. De zeugmate.

Zeugma est unius uerbi uel adiectiui uicinior tam singularis, quam pluralis numeri respondentis conclusio, ita coniuncta diuersis, ut necesse sit per supplementum singulis respondeatur, ut cœli & terra mouenda est, uel cœli mouendi sunt & terra, idest cœli mouendi sunt, & terra mouenda est. Item hebræi sunt, & ego. idest. ipsi hebræi sunt, & ego sum hebræus. Item erraui ego & uos. idest, & ego erraui, & uos errastis. Et nihil'ne te nocturnum præsidium palatii. nihil urbis uigiliæ. nihil timor populi. nihil concursus bonorum omnium. nihil hic munitissimus senatus habendi locus. nihil horum ora, uultusq; mouerunt? idest præsidium mouit. uigiliæ mouerunt. timor populi mouit bonorum concursus mouit. munitissimus habendi senatus locus mouit. ora & uultus mouerunt Fabius συνεζευγμένον appellat, quod fieri dicit, cum unum ad uerbum plures sententiæ referuntur, quarum unaquæq; desyderaret illud, si sola poneretur. Volunt etiam esse zeugma cum remotiori uerbũ adiectiuum'ue respondet, si sit id, quod remotum est, numeri tantum singularis, ut ego & tu & præceptor erraui idest ego erraui & tu errasti, & pceptor errauit. quẽ loquẽdi modũ apud approbatos nõ mẽini legere.

Tribus autem modis fit zeugma, in persona, ut nõ ego solum, sed etiam tu errasti Præceptor. in Genere, ut cœli & terra mouenda est. in numero, ut nihil'ne te hic munitissimus senatus habendi locus, nihil horum ora, uultusq; mouerunt?

Quinq; esse oportet in zeugmate, diuersa substantiua, ut cœli & terra. coniunctionem, ut &. uerbum, adiectiuum'ue tam singularis, q̃ pluralis numeri, ut mouenda est, & quod uerbum, uel adiectiuum uiciniori respõdeat, ut cœli, & terra mouenda est, uel cœli mouendi sunt, & terra.

In quo differt zeugma à syllepsi? In zeugmate uerbum uel adiectiuum ita uiciniori respondet, ut singulis postea reddẽdum sit, & tam singularis, q̃ pluralis numeri esse potest, Per syllepsin uero contra, nam nec uiciniori respõdet, nec numeri esse singularis potest, nec ut singulis, ut in zeugmate reddatur oportet, sed omnia ab uno uerbo uel adiectiuo concipiuntur, atq; ideo σύλληψις à græcis, à nostris Conceptio appellatur. Dices enim per zeugma. Sociisq;, & rege recepto, & rege recepto & sociis, & re-

cepto rege & sociis, & rege, sociisq; receptis, idest rege recepto, & sociis receptis. Item hic illius arma, hic currus fuit, & hic currus fuit & arma, & hic fuit currus & arma, & hic currus & arma fuerunt. idest hic currus fuit, & arma fuerunt.

Per syllepsin uero, sociisq; & rege receptis, & hic illius arma, hic currus fuerunt. Illud autem Valerii libro primo capite ultimo, De motu, & uoce Deorum immortaliũ humanis oculis, auribusq; pcepto, legendũ est, ut etiam antiqui habent codices. De uoce, & motu percepto. est.n. zeugma.

Quot sunt species zeugmatis? tres hyperzeugma, cum uerbum præponitur, ut si erraui ego, & tu. Messozeugma, cum interponitur, ut si ego erraui, & tu. Hypozeugma, cum postponitur, ut si ego, tu quoq; errasti.

Synthesis fit in uitio uocali, cum uerbum uel adiectiuum discordat in uoce ab eo, cui redditur, & concordat in significato, ut pars in frustra secãt, & gens armati. Tria esse oportet in synthesi unum subiectum. uerbum, uel adiectiuum, & quod id ipsum uerbum uel adiectiuũ ita respondeat subiecto, ut ab eo discordet in uoce, & cõcordet ĩ significato, ut Anser fœta.

Fit autem synthesis in genere tantum in numero tantum, in genere, & in numero simul. in genere tantum ut Præneste sub ipsa. in eunuchum suam. Centauro uehitur magna. in numero tantum, ut turbarunt. pars in frustra secant. in numero & in genere simul, ut gens armati. turba proterui. Virg. Hic manus ob patriam pugnando uulnera passi.

Antiptosis fit cum casus pro casu ponitur, ut sermõem quem audiuistis nõ est meus. sermonem pro sermo. Item populo ut placerent, quas fecisset fabulas. fabulas ꝓ fabulæ. Et urbẽ quã statuo uestra est. Vrbem pro urbs.

In Antiptosi autem, tria esse oportet, unum subiectum. ut urbem, unum uerbũ, ut est. & ꝙ casus ꝓ casu ponaẽ. ut urbem pro urbs. & nota produci pro in antiptosi, sic enim scribitur græce, ἀντίπτωσις eodem modo in monoptõtum. diptotũ. triptotum & huiusmodi pẽultima producitur.

Euocatio fit cum prima persona uel secunda euocat ad se tertiam ut ego Virg. scribo, tu Cicero oras. Nos homines erramus, uos pueri non legitis. Et troes te miseri uentis maria omnia uecti oramus idest nos troes oramus. In euocatione quatuor esse oportet, dictionem euocantem primæ uel secundæ personæ. dictionem tertiæ personæ, uerbum primæ uel secundæ personæ, & absentiam coniunctionis.

Appositio est immediata coniũctio substantiuorum cum alterum ponitur ad declarationem alterius, ut ignauum fucos pecus à præsepibus arcent.

Tribus modis fit appositio restringẽdæ generalitatis grã, ut animal equus currit. ad remouendam æquiuocationem, ut comedi canem piscem. ad

Tertiũ modũ admodũ frequẽs inuenies apud doctos, priores uero ... Vel si semel, Miraculũ fuerit, at nõ sequẽdũ.

proprietatem attribuendam, ut Cæsar Vir magno ingenio.

Fit Synecdoche, cum ponitur pars pro toto, ut æthiops albus dentis mulier trunca manum. fit etiam per uerba, ut expleri mentem nequit Dido. Itẽ doleo caput, cum uero ex uno plureis intelligimus, ex parte totum. ex specie genus. ex præcedentibus sequentia uel cõtra, est alia Synecdoche, quæ est significatio pleni intellectus capax cum plus. minus'ue pronuntiat. aut. n. pars tota, parua de parte cognoscit, ut puppesq; tuæ, pubesq; tuorũ, à puppibus enim naueis significant, à pube uero iuuentutem omnem. aut pars de toto, ut ingens à uertice pontus in puppim ferit, non enim totũ pelagus, sed pars pelagi ferit in puppim. Itẽ fontemq;. ignẽq; ferebant In hac figura plurimum ualet numerorum illa libertas ut ait Fabius. nã & Liuius sæpe sic dicit, Romanus prælio uictor, & Virg. hostis habet muros. Idẽ. & armato milite complẽt. pro Romani uictores. hostis pro hostes milite pro militibus. Et contra, Cicero ad Brutum populo inquit imposuimus, & oratores uisi sumus. cum de se tantum loqueretur.

Tria esse oportet in synecdoche, cum est figura constructionis totum, ut æthiops, partem, quæ semper sit casus accusatiui, ut denteis. adiectiuum ut albus inuenitur etiam pars in ablatiuo ut Crine ruber. niger ore breuis pede. lumine læsus.

Et notandum ꝙ cum dicimus oculos suffusa nitẽteis, & id genus per participium, non est synecdoche, sed græca constructio.

ALDI MANVTII ROMANI INSTITVTIONVM GRAMMATICARVM LIBER QVARTVS.

IN tenui re esse laborem hunc nostrum, & uilis pompæ futurá gloriá, ut de se Terétianus ait, cũ de literis, & syllabis, ac metris scripturus esset, certo scio, sed mihi tantũmodo curæ est, quocũq; possim mõ ꝑdesse studiosis bonarũ literaꝝ. Quod si nulla, aut ꝑparua inde gloria. οὐ φροντὶς ἱπποκλείδῃ. Quamobrẽ hoc libro q̃dam nõ inutilia de metricis pedibus. primũ perbreuiter, deinde de syllabaꝝ q̃ntitatẽ, inde denuo de pedibus copiosius, postea de quibusdã metroꝝ generibus scripturi sumus. quibus absolutis nonnihil de accentibus, ac distinctionibus attingemus.

DE PEDE IN METRO.

Pes est sublatio, ac positio duaꝝ, aut triũ, ampliusúe syllabaꝝ spatio cõprehẽsa. dicit̃ aũt pes in metro, quia pedis officio fungit̃. sicut enim corpora pedibus mouent̃, ita metra ipsa cum scanduntur, quibusdam quasi pedibus incedere ident̃. hinc etiá scandi dicunt̃ metra, quia tractando singulos metri cuiusq; pedes, ueluti scalaꝝ gradus uidemur ascendere, ac gradatim uicissim incedere mouendis pedibus. Scansionem præterea definiunt esse legitimá metri in singulos pedes distinctioné, & dimẽsionem.

Ex pedibus, alii legitimi, alii nothi. legitimi sunt, ex quibus maxime ununquodq; metrum cõstat, suntq; metri cuiusq; proprii. & peculiares, ut spondeus & dactylus in heroico. Nothi uero qui rarissime metrum ingrediuntur, ut anapæstus, & proceleusmaticus in eodem heroico.

Pedes omneis poeticos duodetriginta numero esse constat, ex quibus disyllabi quatuor, trisyllabi octo, tetrasyllabi sedecim. Quoniam autem duobus signis, quæ græce μακρὰ & βραχεῖα dicuntur, quantitas syllabæ ostenditur, sciendum breuem syllabam hoc signo ostendi ᴗ longam uero hoc – quibus etiam singuli pedes notantur in hunc modum.

DE PEDIBVS DISYLLABIS.

Pyrrhichius constat ex duabus breuibus	ᴗᴗ	Dĕă.
Spondeus ex duabus longis	––	Mūsǣ.
Iambus ex breui, & longa	ᴗ–	Dĭēs.
Trochæus ex longa & breui	–ᴗ	āldŭs.

DE TRISYLLABIS PEDIBVS.

Tribrachus ex tribus breuibus	∪∪∪	Dŏmĭnŭs.
Trimacrus ex tribus longis	– – –	Vīrtūtī.
Bacchīus ex breui,& duabus longis	∪ – –	Quĭrīnō.
Palimbacchīus ex duabus longis.& breui	– – ∪	Āūgūstŭs.
Dactylus ex longa & duabus breuibus	– ∪∪	Cārmĭnă.
Anapæstus ex duabus breuibus,& longa	∪∪ –	Vĕnĕrī.
Amphibrachus ex extremis breuibus	∪ – ∪	ĕrāſmŭs.
Amphimarchus uel creticus ex extremis longis	– ∪ –	Dēmŏphōn.

DE TETRASYLLABIS PEDIBVS.

Proceleuſmaticus ex quatuor breuibus	∪∪∪∪	ărĭĕtĕ
Diſpondeus ex quatuor longis	– – – –	Fūrtūnātī.
Epitritus primus ex iambo,& ſpondeo	∪ – – –	ărīſtārchō
Epitritus ſecundus ex trochæo,& ſpondeo	– ∪ – –	ārchĭmēdēs
Epitritus tertius ex ſpondeo,& iambo	– – ∪ –	Dēmōſthĕnēs.
Epitritus quartus ex ſpondeo,& trochæo	– – – ∪	Mātūtīnŭs.
Pæon primus ex trochæo & pyrrhichio	– ∪∪∪	Lætĭtĭă
Pæon ſecundus ex iambo & pyrrhichio	∪ – ∪∪	Hŏrātĭŭs.
Pæon tertius ex pyrrhichio & trochæo	∪∪ – ∪	ălĕāndĕr.
Pæon quartus ex pyrrhichio & iambo	∪∪∪ –	Cĕlĕrĭtās.
Antiſpaſtus ex iambo & trochæo	∪ – – ∪	ălēxāndĕr.
Choriambus ex trochæo & iambo	– ∪∪ –	æthĕrĕō.
Ionicus à minore ex pyrrhichio & ſpondeo	∪∪ – –	Dĭŏmēdēs.
Ionicus à maiore ex ſpondeo & pyrrhichio	– – ∪∪	Pērtērrĭtŭs.
Diiambus ex duobus iambis	∪ – ∪ –	Plătōnĭcī
Ditrochæus ex duobus trochæis	– ∪ – ∪	Dūlcĭōră.

ΠΕΡΙ ΔΙΣΥΛΛΑΒΩΝ ΠΟΔΩΝ.

πυῤῥίχιος ἐκ δύο βραχειῶν.	∪∪	θεός.
σπονδεῖος ἐκ δύο μακρῶν.	– –	ἥρως.
ἴαμβος ἐκ βραχείας, καὶ μακρᾶς.	∪ –	ἔρως.
τροχαῖος ἐκ μακρᾶς, καὶ βραχείας.	– ∪	ἄλλος.

ΠΕΡΙ ΤΡΙΣΥΛΛΑΒΩΝ ΠΟΔΩΝ.

τρίβραχυς ἢ χορεῖος ἐκ τριῶν βραχειῶν.	∪∪∪	πρίαμος.
μολοττὸς ἐκ τριῶν μακρῶν.	– – –	ἡρώδης.
		βακχεῖος

Βάκχειος ἐκ βραχείας, καὶ δύο μακρῶν. υ–– ἀχιλλεύς.
Παλιμβάκχειος ἐκ δύο μακρῶν, καὶ βραχείας. ––υ ἥφαιστος.
Δάκτυλος ἐκ μακρᾶς, καὶ δύο βραχειῶν. –υυ ἥλιος.
Ανάπαιστος ἐκ δύο βραχειῶν, καὶ μακρᾶς. υυ– ἑκάβη.
Αμφίμακρος, ἢ κρητικὸς. τούτῳ ἐναντίος. –υ– ἡγεμών.
Αμφίβραχυς ἐκ βραχείας, καὶ μακρᾶς, καὶ βραχείας. υ–υ ἐρασμός.

ΠΕΡΙ ΤΕΤΡΑΣΥΛΛΑΒΩΝ ΠΟΔΩΝ.

Προκελευσματικὸς ἐκ τεσσάρων βραχειῶν. υυυυ φιλόσοφος.
Δισπόνδειος ἐκ τεσσάρων μακρῶν. –––– ἡρακλείδης.
Επίτριτος πρῶτος ἐκ μόνης πρώτης βραχείας. υ––– ἀριστείδης.
Επίτριτος β΄ ἐκ μόνης δευτέρας βραχείας. –υ–– εὐρυμήδης.
Επίτριτος γ΄ ἐκ μόνης τρίτης βραχείας. ––υ– δημοσθένης.
Επίτριτος δ΄ ἐκ μόνης τετάρτης βραχείας. –––υ μισάνθρωπος.
Παίων πρῶτος ἐκ μόνης πρώτης μακρᾶς. –υυυ στησίχορος.
Παίων β΄ ἐκ μόνης δευτέρας μακρᾶς. υ–υυ φιλόστρατος.
Παίων γ΄ ἐκ μόνης τρίτης μακρᾶς. υυ–υ κλεόβουλος.
Παίων δ΄ ἐκ μόνης τετάρτης μακρᾶς. υυυ– εὐρυμέδων.
Αντίσπαστος ἐκ βραχείας, δύο μακρῶν, καὶ βραχείας. υ––υ ἀλέξανδρος.
Χορίαμβος ἐκ μακρᾶς, καὶ δύο βραχ. καὶ μακρ. –υυ– εὐφορίων.
Ιωνικὸς ἀπ᾽ ἐλάσσονος ἐκ δύο βραχ. καὶ δύο μακ. υυ–– διομήδης.
Ιωνικὸς ἀπὸ μείζονος ἐκ δύο μακ. καὶ δύο βραχ. ––υυ δημήτριος.
Διΐαμβος ἐκ βραχείας, μακρ. καὶ βραχείας μακρ. υ–υ– κορινθίους.
Διχόρειος ἐκ μακρ. βραχείας, καὶ μακρ. βραχείας. –υ–υ δημοφῶντα.

Ante, q̃ de ſyllabarum quantitate ſcribere incipiamus, amonere uoluimus diſcipulos, ut literarum diuiſiones, ac diphthongos, & quicquid de literis, & ſyllabis in primo harum inſtitutionum libro à nobis ſcriptum eſt, & ſæpe, & accurate legant. Nam quantum inde emolumenti ſit futurum, ex his Quintiliani uerbis licet cognoſcere.

Nequis igiť tanq̃ parua faſtidiat grãmatices elementa de literis, nõ quia magnæ ſit operæ cõſonãteis à uocalibus diſcernere, ipſasq; eas in ſemiuocaliũ numerũ, mutarumq; partiri, ſed quia interiora uelut ſacri huius adeũtibus apparebit multa rerũ ſubtilitas, q̃ non mõ acuere ingenia puerilia, ſed exercere altiſſimã quoq; eruditionem, & ſciẽtiam poſſit. Hæc ille & uere, & docte, ut omnia. Sed iã de ipſa ſyllabarum q̃titate tractemus nõ ut a ante b, ante c & huiuſmodi minutiores regulas doceamus, id enim tum quia difficillimũ eſt regulis cõprehendere, tũ etiam quia perterrere

potius, & confundere ingenia uidetur, prætermittimus, sed generaleis tantum regulas, & quæ facile teneri memoria possint, conscribemus.

DE SYLLABIS.

Syllabarũ aliæ breues, aliæ longæ, aliæ cõmunes, quæ etiã ambiguæ, & ancipites dicunt. Breues sunt, quæ correptam uocalẽ habent, & non desinũt in duas consonãteis, uel in aliud, quod possit producere. Lõgæ uero, quæ longam. & sunt aut natura, aut positione. Communes, quæ uocalem habent ancipitem, hoc est, quæ & longa, & breuis esse in metro potest. nam in prosa oratione non itidem. De quibus suis locis abunde dicemus.

DE PRIMIS SYLLABIS.

Syllabæ omnes aut primum, aut medium aut ultimum locum tenent. Quæ in primo loco positæ sunt, octo cognoscuntur modis, Positione uocali ante alteram uocalem. Deriuatione, Compositione, Præpositione, Diphthongo, Regula, Exemplo.

Positione syllaba semper longa est. fit autem syllaba positione longa modis septẽ. Primo cũ correpta uocalis in duas desinit cõsonãteis, ut. ēst īn carpathio Neptuni gurgite uate. ēst īn spõdeus. Altero, cũ correpta uocalis excipit à duabus cõsonantibus, ut āgrĭcŏla incurro terrã molitus aratro. āgrĭcŏ, dactylus. Tertio cũ correpta uocalis desinit in duplicẽ consonãtẽ, ut, Nōx ĕrăt, & terris animalia somnus habebat. Nōx ĕrăt, dactylus. Quarto, si sequens syllaba à duplici incipiat, ut, āxem. hŭmĕro torquet stellis ardentibus aptum. āx hŭmĕ dactylus. Quinto, si desinit in consonantẽ, & excipiatur ab i uel u non uocalibus, ut, āt uĕnŭs obscuro gradiẽteis aĕre sepsit. āt uĕnŭs, dactylus. Et, āb iŏuĕ principiũ Musæ, āb iŏuĕ, dactylus. Sexto cũ correpta uocalis desinit in cõsonantem, & sequens item à consonante incipit tã in eadem dictiõe, q̃ in diuersa. In eadẽ, ut, ārmă, uĭrumq; cano. ārmă uĭ dactylus. In diuersa, ut āt Rēgina graui iandudũ saucia cura. āt rē, Spondeus. Septimo, si inter duas uocaleis i fuerit uim habens duplicis consonantis, ut Trōiăquĕ nunc stares. Idem etiã facit u in præteritis pfectis, ut amāui, replēui, petīui, audīui, & deductis ab eis, ut amāueram, replēueram, petīueram, audīueram, & sic in id genus cæteris. notantur biiugus & quadriiugus, & huiusmodi in quibus i consonans inter duas uocales non facit positionem.

Notandum liquidas mutis subditas, nec non x duplicem, & s semiuocalem c p t mutis præpositam, in eadem posse dictiõe positionẽ facere. ut āgri-

cola rēpleo, cāpreolus, āxis, rēstiti, rēscii, rēspui. In diuersa uero non posse ex trochæo spondeum facere, ut docet Terentianus præter s mutis præpositam sequente uocali uel natura uel positione longa, ut, ūndē scire potes, percūssā spumat arena. Sed de his plura dicemus, ubi de comunium syllabarum modis tractabimus. Quē tamen coniūctio sæpe inuenitur producta apud Virgilium in principio secundi pedis, quod uidetur factum positione mutæ, & liquidæ, quæ sequuntur statim in altera dictione, ut, Lappæquē trĭbŭlĭq; & Tribuláquē trăhĕæq;. Et fonteisquē, flŭuĭosq; uoco, & Terrásquē tractusq; maris. Et, Drymóquē, xānthóq;, Ligeaq;, Phyllodoceq;. quē trĭbŭ, quē trăhĕ. quē flŭuĭ, tres dactyli. quē trā, quē xān, duo spondei, idq; ad imitatiōem græcorum. Hesiodus δωτώτε, πρωτώτε, φέρουσά τε, δυναμένητε. τε πρω spōdeus. Homerus ὃς δ' ἄρετ' αὐτὸς ἔλω, θάνε δὲ ξανθὸς μελέαγρος. δὲ ξαν spōdeus. Idem ἄργος τε, σπάρτη τε, καὶ δ' εὐρυάγυια μυκήνη. τε σπαρ spondeus. Idē ἔσσατο δὲ φθογγῆ υἷι πριάμοιο πολίτῃ. δὲ φθογ. spondeus. Seruius autē super eo uersu, æneidos Tertio. Limináquē lāurusq; dei, sic ait, Que breuis ē pro longa posita, quod hac ratiōe defenditur, aut quia omnia monosyllaba ad artē non pertinent, & his licenter uti possumus, aut certe, quia omne μόριον, idest particula, quæ sui substātiam non habet, membrum putatur superioris orationis. quod si est, Liminaq; quasi una pars orationis est. Potest etiam que finalitatis ratione uel produci, uel corripi. Hæc Seruius Sed & id potuit fecisse. Virgilius græcos imitatus, apud quos liquētes etiam aliquando inueniuntur producere antecedentem breuem. Homerus, πολλὰς δ' ἰφθίμους ψυχὰς ἄϊδι προΐαψεν ἡρώων, αὐτοὺς δὲ ἑλώρια τεῦχε κύνεσσιν, τοὺς δὲ spondeus. Idem ἱμερόεν κανάχησε θεὸς δ' ἀπὸ μέλος ἀεισε. μέλος ἀ, dactylus. ē producta ratione λ liquidæ. Theocritus, ἀδὺ μὲν ὁ μόσχος γαρύεται, ἀδὺ δὲ χ' ἁ βῶς, ἀδὺ δὲ χ' ἁ σύριγξ, χ' ὠ βουκόλος, ἀδὺ δὲ κἠγών. ὁ μό. spondeus producta prima, sequente μ liquida. nec placet, ut legatur ἁ μόσχος fœminine, tum quia ὁ μόσχος masculine, quoscunque uidimus, codices habent, tum etiam, quia in præcedenti Ecloga masculine legitur, ἀδὺ δὲ χ' ὁ μόσχος γαρύεται, ἀδὺ δὲ χ' ἁ βῶς. Id persius quoq; uidetur imitatus in illo Choliambo, Cantare credas pegaseium mēlos, ubi mēlos producit primā ratione liquidæ. Quanq̄ Politianus in Miscellaneis, Nectar non melos legendum censet, tū quia sic in antiquissimo codice scriptū legerit, tum ēt, quia non meminerit unq̄ legere apud græcos μέλος prima ꝑducta, cui ēt accedit Iocūdus Veronensis hō accuratus, ac doctus, & q non urbes solum, sed & ꝓuincias peragrauit inueniendi, conferendiq; librorum gra-

De quo praeteriens [illegible] in pandectis [illegible] in [illegible]

cia est enim studiosissimus bonarum literarum, & amantissimus antiquitatis, & propterea multa tulit, fecitq; senex, sudauit, & alsit, multa etiã legit, multos libros, eosdemq; castigatos nuper reportauit è Gallia, quos mihi, quæ hominis est erga studiosos beniuolentia, imprimendos dedit is in quibusdam Persii antiquis codicibus nectar legisse dicit, ad meq; unum attulit in membrana miræ antiquitatis, ubi scriptum est pegaseiũ nectar, & suprascriptum minutioribus literis, uel melos, Sed si, ut plurimi habent codices, mēlos legatur, non repugnat syllaba.

TERENTIANVS DE POSITIONE.

Syllaba prima breuis, quæcunq; pedem generabit,
Longa fit à geminis, quibus indita consona uis est,
Seu pariter iunctæ, suberunt'ue in parte sequenti,
Seu sunt diuisæ, finemq;, caputq; tenentes.
Exemplis manifesta magis reddenda uidentur.
PōSTq̃ res, prior est iunctis adiuta duabus.
Subiectis æque fiet, cum dicimus āgros.
āt tu sume pedum, diuisas cernis utrasq;.
Dactylon hæc eadem poterit toties dare forma,
Quando breuem mediam, breuis æque tertia claudet.
Nūnc ăgĕ, nĕscĭŏ quis, necnon & bĕlgĭcă collo.
Vda etiam quocunq; loco seu subdita detur,
Libera seu, uerbo quasi consona curret in uno.
ārmă, uĭrūmq; cănō, dūris ăgrestibus ārmă.
Si sit longa prior, mox hanc correpta sequatur
Vocalis uerbi pariter cum fine resistens,
Syllabaq; adiaceat geminis exorta sonoris,
Non semper uideas spondeon posse creari,
Quia mutas ita coniungi natura recusat,
Vt pariter poni possint in parte sequenti,
Vdas nec possis unquam præponere mutis,
Nec tempus præstant Vdæ cum subiiciuntur
Nominis in capite, aut uerbi. Superest igitur quid?
Vt sint diuisæ, subduntur quando Trochæo,
Vnam detineat, sequitur qua syllaba primam,
Atq; ita uocalis superet non sola trochæo,
Altera succedat, qua proximus exoritur pes,
ēt quīs cuiq; dolor uicto, quæ gloria palmæ,

Pōstquām

Pōstquām Res asiæ. geminum hoc exemplar habebis.
Ergo ut uocalis remanens in fine trochæi,
Et uerbi finem faciat. ſpondeon & edat,
Vnicus efficiet caſus, ſi, qui ſequitur pes,
Naſcatur certis, quas debet habere, ſonoris,
Dum caput obtineat fortiſſima litera uerbi.

DE VOCALI ANTE ALTERAM VOCALEM.

Vocalis ante alteram uocalem in latinis dictionibus ſemper ferè corripit. Virgil. Măgnă lŭes cōmiſſa tibi. Idem Sūm pĭŭs æneās. Idem, fŭĭmūs troēs, fŭĭt ilium. In græcis uero nominibus ſæpe inuenitur producta. Virg. Pīĕrĭdes uos hæc facietis maxima Gallo, Dicite pīĕrĭdes. Dīă Cămilla, Aegle Nāĭădum pulcherrima. Heſiodus, μοῦσαι πιερίηθεν πιέρι, dactylus. Homerus, δῖος ὀδυσσεύς. δῖος ἀχιλλεύς. δῖος ὀρέστης. εἰς ἄλα δῖαν. δῖος ὁ. δῖος ἀ δῖος ὁ, tres dactyli, δῖαν, trochæus. Theocritus, καὶ νύμφαν ἄκρηβος ἐὼν ἔπι ναΐδα γάμον. ναΐδα dactylus. ſic āer, īapetus, īapetitionides, Lāodamia, īo, Laērtes, Thȳas, pīerus, & alia id gēus multa producunt primam. quia græca ſunt. ἀήρ. ἰάπετος. ἰαπετιονίδης. λαοδάμεια. ἰώ. λαέρτης. θυάς. πίερος. Notandum fī in fio produci. Martialis,
Eſſe uides lignum, ſerues niſi lumina, fīĕt
De candelabro magna lucerna tibi. Iuue. Sic fīūnt octo mariti. Niſi cum Poſt e ſequitur r, tunc enim corripitur fi. Iuu. Quīd fĭĕri nō poſſe putes.

DE PRIMIS SYLLABIS DERIVATIONE COGNOSCENDIS.

Deriuatiui tanta eſt ſyllaba, quanta & primitiui, amor corripit primam, quia deriuatur ab amo, cuius prima corripitur. Virgil. Nymphæ nōſtĕr ămor Libethrides. Idem. Et me phœbūs ămat, Sed hic modus habet exceptiones duas. Prima eſt, A breuibus deducta primam producunt, uox uōcis, à uŏco. Lex lēgis, à lego. ſēdes, a ſĕdeo. rēgula, & rex rēgis, a rĕgo. tēgula, à tĕgo. lāterna, à lăteo. ſēculum, à ſĕquor, uel ut alii, à ſene. uōmer, à uŏmo. Iūmenum, à iŭuo. Vēna, à uĕnio. Pētus, à pĕto. Fōmes & fōmentum, à fŏueo Rēmus, Rēmex, Rēmigo, rēmigium, à rĕmeo. Rāpum, à răpio. Vīres, à uireo. Mōbilis, à mŏueo. Iūnior, à iŭuenis. Vītupero, à uitium, quod à uito. hūmanus, hūmor, ab hŭmus. Iōcundus à iŏ-

cus, uel, si per u placet scribere, à iŭuo. Bīnus, à bĭs, Nōnus, à nŏuem. Dēnus, à dĕcem. Vīginti, à bĭs decem. Brāchium, à βραχύς. cēpa, uel a κέφαλυ, uel a caput. Tōtus, a tŏt. Trīnus, à trĭbus. Italia, ab ἰταλός Mā cero, a măcer. Nĕquă, a nĕqueo Sēcius, a sĕcus. Cēritus, a Cĕres. Pēdor, a pĕde. Fērālis, a fĕro fers. iūgerum, a iăgo. Grādiuus cum producit primam, a grădu. rēte, a retineo.

Secunda est, a A longis deducta primam corripiunt, Dux dŭcis, a dūco. Dĭcax, maledĭcus, causidĭcus, a dico. ărena, & ărista ab āreo. Lŭcerna, a lūceo. fĭdes, a fio, & dicitur, ut fiat, quod dictum est perfidus, a fido. Stăbulum, & stăbilis, a Stō. Tĭtulus, à tūtando. nam tutulus antiqui dicebant. Mănus, a māno. Sŏpor, a sōpio. Dĭsertus, a dīserto. Frăgor, & frăgilis, a frāngo. Vădum, a uādo. Nŏto, a nōtu. Năto, a nātu. Vĭr uĭri, a uīs.

Mămilla, a māmma. Sĭquidem, a sī, & quidem. Bŭbulcus, a būbus. Sĭgillum, a sīgnum. Pŏsui, a pōno. Gĕnui, a gīgno. Tĭgillus, a tīgnum. Strĭgilis, a strīngo. Fărina, a fārre. ŏfella, ab ōffa. Săgax, a sāga, ăcerbus, ab ācer adiectiuo. Lŏtium, a lōtu. Fătuus, a fātu. Cŭrulis, a cūrru. Lĭgula. a līngua Martialis, Quamuis mē lĭgulam dicant equitesq́; patresq́; Dicor ab indoctis lingula grammaticis. uĭtium, a uīto. ŏdium ab ōdi.

DE PRIMIS SYLLABIS COMPOSITIONE COGNOSCENDIS.

Compositio syllabarum quantitatem demonstrat accentu. nam si nescias in pŏtens & pius quanta sit prima, cognosces ex compositis ímpŏtens, atque ímpĭus esse breuem, quod ostendit accentus in antepenultima. quia in polysyllabis dictionibus apud latinos, si penultima breuis fuerit, accentus in antepenultima esse debet, qui locus est acuti duntaxat. in ămo igitur, & lĕgo lĕgis cognosces primam esse breuem, ex ádămo, déămo, pérămo, rédămo, pérlĕgo, rélĕgo, quoniam acuunt antepenultimam. Contra Sōlor, Clāmo. lēgo lēgas si componantur, penultima longa pronuntiāda sunt, ut consōlor, exclāmo, relēgo, allēgo, quod ostendit accentus in penultima, quia si penultima longa fuerit uel positu, uel natura, in ea esse accentus debet aut acutus, aut circunflexus, exceptis quibusdam perpaucis dictionibus, quæ in ultima accentum habent, ut dicemus in hoc eodem libro, cum de accentibus tractabimus. Nam quanta est simplicis syllaba, tanta & compositi esse debet, præter ínnuba, prónŭba, déiĕro, péiĕro, cógnĭtus, ágnĭtus, ínfĭo, súffĭo, malédĭcus, causídĭcus penultima correpta, à nūbo, iūro, nōtum, fio, dīco, quæ primam producunt,

Notatur semisŏpitus antepenultima breui, quæ in sōpitus lōga est. Ouidius. Thesea præsumit sēmisŏpita manus. Virg. Hunc ego sōpitum somno. Ambitus præterea participium penultimam producit, Ouid. Iussit & āmbītæ circundare littora terræ ad differentiam nominis āmbĭtūs. Lucanus, Letalísque āmbĭtūs urbis. sic comĭtium antepenultimam producit ex con & ĭtum compositum. & Conuītium, ex con & uĭtium, quanquam alii à uocibus, quasi conuocium, alii à uicis, in quibus primo habitum est, dictum conuitium tradunt, quod si est, per c scribendum est.

DE PRIMIS SYLLABIS PRÆPOSITIONE COGNOSCENDIS.

Præpositione cognoscitur syllaba modis sex. Primo, præpositio, quanta est in appositione, tanta etiam in compositione esse debet. ut ĭn hostem, ĭnermis. sūb ilio alto, subigit. Secundo ab, ad, ob, sub, in re, con cum iacio composita producuntur, ut ābiicio, ādiicio, ōbiicio, sūbiicio, rēiicio, cōniicio, a in i mutata, sicuti fit in uerbis insilio, incipio. Virgil. Rēiicē, ne maculis insuscet uellera pullis. Idem, Quantum uere nouo uiridis se sūbiicīt alnus. Idem, Eripe me his inuicte malis, aut tu mihi terram īniicē. Illud autem eiusdem, Tĭtyre pascenteis à flumine rĕicĕ că-pellas, rĕ correpta in rĕice, factum est abiectione alterius i, ut fiat proceleusmaticus rĕicĕ că. Quotiescunque igitur huiusmodi præpositiones cum uerbo iacio compositæ corripiũtur, fit abiectione alterius i, ut apud Lucanum. Cūr ŏbĭcis Magno tumulum. Statius, Tela manū rĕicitque canes. Silius, Arietat in primōs, ŏbĭcitque immania membra. Quod autem non componantur ab icio seu ico, (utrunque enim uerbum legitur apud grammaticos) sed ab aiacio, ostẽdit pteritum in eci, ut rēieci, īneci, sūbieci. Nam ab icio, seu ico composita rĕici, ĭnici, sūbici facerent, quod nusquam legitur. Virgilius Strepitusque Acherontis auari sūbiēcit pedibus. Terentius, Inieci scrupulum. Præterea non liceret eas unquam producere. cum ferè semper producantur positione. Obiices etiam, & subiices gemino ii debere scribi ait Gellius super eo Virgilii uersu, Qua ui maria alta tumescant obiicibus ruptis. Tertio, E, de, præ, sæ, in compositione producuntur, ut ēdisco, dēdoceo, præfero sēduco, nisi interdũ sequente uocali, ut apud Virgiliũ, ūndā dĕhiscens. & sudibūs uē præustis & Dōnā dē hinc auro grauia. Notandũ prĕmo, prĕcor, deprĕcor, prĕces interprĕs, inter prĕtor, prĕtium, prĕhendo, cōprĕhendo, unde per synæresin pren-

do, comprendo, non esse à præ præpositione, & propterea corripi. Quarto, Di, ubiq; producitur, ut dīduco, præterquam in dĭrimo, & dĭsertus, Virgil. Dixitq;, & prælia uōcĕ dĭremit. Horat. fœcundi calices quem non fecērĕ dĭsertum? Quinto, Pro semper producitur, ut prō dūlci Ascanio ueniat. Et super Garamantas, & indos prōfĕrēt imperium, Excipiuntur, Prŏcella, Prŏfugus, prŏteruus, prŏnepos. proficiscor, prŏcuro, prŏpero, prŏfecto, prŏfundo, prŏfanus, prŏfundū, prŏfiteor, prŏfessus, prŏpago, prŏfusus, prŏpino, prŏfugio. Virgil. Crebērq; prŏcellis Africus. Idem, Italiam, fatō prŏfūgus, lauinia uenit. Idem, Imperium Dido tyria regit ūrbĕ prŏfecta. Ouidius. Risit, & his inquit facito mea tēlă prŏcures. Idē, Solaq; formosam cūlpă prŏfessa facit. Item si componant cū dictiōe incipiēte à uocali. Virgil. oramūs, prŏhĭbe infandos à nauibus igneis. Prŏpheta corripit, quia græcū est, προφήτης. Sexto, Rĕ ubiq; corripitur, ut Fertq;, referq; soror. Excipit rēfert cum distare, aut interesse significat. Iuuenalis. Quīd rēfert, dictis ignoscat Mutius, an nō? nec mirum tunc produci, nō enim à re præpositione, sed nomine componitur. Repperi, reppuli, rettuli, relligio, relliquiæ in metro gemina scribēda sunt consonante, ut re breuis præpositio positu intendatur, In prosa uero oratione nō itidem. inueniuntur etiam redduco, & rellatus re positione producere. Horat. Dii tibi dent capta classēm rēdducere troia. Lucretius, Rēppūcit Venus, ēt rēdductam dædala tellus. Terentius in Phormione Quod ab illo allatum est, sibi esse īd rēllatum putet. ubi Donatus ait, & geminauit II, ut relliquias Danaum, est enim senarius iambicus. Lucretius. Id rursum coelī rēllatum membra receptāt. Sic puto, littera, littus, quattuor, terra in metro geminant consonanteis, ut producant primam positione, quæ naturaliter breuis est. nam in lĭtera, uel à lino liui lĭtum, uel quasi legitera dicta sit, quia legenti iter præbeat, lĭ breuis est. Lĭtus à lĭtādo dicit, qđ corripit primam. Quătuor simplici t debere scribi, ostendit quăter ab eo aduerbium. Virg. o tērq;, quăterq; beati. Tĕra a tĕrendo dicta est, prima correpta. Quāobrē in prosa oratione, simplici, meo iudicio, cōsonante scribēda sunt q̄tuor hæc. lĭtera, lĭtus, tĕra, quătuor, ut p̄ se ferāt à breuibus deducta esse, & si oēs ferè aliter sentiāt. q error hinc ort' est, quia cū in carmine geminēt consonantē, idem etiā in prosa faciendū existimant. Adde quod in augurum libris tĕra simplici r scribi solebat.

DE PRIMIS SYLLABIS DIPHTHONGO COGNOSCENDIS.

Diphthongo syllaba longa est semper, Virg. Phœbē grăueis Troiæ semper miserate

miserate labores. Idem, Siquis mihi paruulus āulā luderet ǣneās, Idem, aūdiit eūrōtas, iussitq; ediscere lāurōs. Interdum uero sequente uocali corripitur, ut prăeuro. prăeeo. Qua de re multa dicturi sumus in communium syllabarum modis.

DE PRIMIS SYLLABIS REGVLA cognoscendis.

Regula cognosci possunt primæ syllabæ modis septem. Primo. omne præteritum disyllabum producit primam, ut ēmi lēgi lāui fōui. præter bĭbi, à bibo, Dĕdi, à do. Fĭdi, à findo. Scĭdi, à scindo. Stĕti, à sto. Tŭli, à tollo, cum suis compositis. Quæ duobus his tribrachis comprehenduntur, ut facilius memoria teneri possint, Bĭ Dĕ Fĭ. Scĭ Stĕ Tŭ Fŭi autem, & Rŭi & similia, quia uocalem ante uocalem habent, corripiunt primam, ut supradiximus. Illud hoc loco nolui præterire, disyllaba præterita ideo producere primam, ne minorum temporum sit præteritum, quam præsens, quod rarissime inuenitur Prisciano authore. Debet enim præteritum uel plurium temporum esse, quam præsens, ut lĕgō, lēgī, uel totidem ut uĕnĭō, uēnī. Paucioruin autem rarissime inuenitur, ut fīndō, fĭdī, Scīndō. scĭdī. Virgil. Diffĭdit, & multa porrectum ostendit arena. Lucan. Qua mare tellurem subitis aut obruit. undis, āut scĭdĭt. Marti. ūnguēntūm fătĕōr bŏnūm dĕdīstī Cōnuīuīs hĕrĕ, sed nĭhīl scĭdīstī. Antiqui etiam scicidi protulerunt. Ennius in Menalippa, ut Priscianus citat, Cum saxū sciciderit. Langueo, & liqueo langui, & licui pares habent in præsenti, & in præterito syllabas. Corripiūt. n. penultimam præteriti, idq; usus comprobat. Ouidi. imposito fratri moribunda relāngŭīt ore. Idem, Nectare corpus dēlĭcŭīt. Idem, Dēlĭcŭīt, stagnumq; suo de nomine fecit.

Secundo, Præterita geminantia, primam corripiunt, ut cĕcĭdi à cădo, cecīdi à cædo. pĕpendi. tĕtendi, tŏtondi, mŏmordi, pĕpĕri, fĕfelli, tŭtŭdi, tĕtigi, pŭpŭgi, dĭdici & similia, à pendeo, tendo, tondeo, mordeo, pario, fallo, tundo, tango, pungo, disco. Et notādum, composita seruare simplicium tempora, ut cădo cĕcĭdi, concĭdo, concĭdi, occĭdo, occĭdi penultima correpta cædo, cecīdi, concīdo, concīdi, occīdo, occīdi penultima producta. Antiquissimi tamen à tundo compositum præteritum etiam producebant, ne à præsenti temporibus uinceretur. Ennius ut Priscian. citat. Virosq; ualenteis Cōntūdit crudelis hyens. Nam hic corripuit, inquit & o ciues, quæ me fortuna fero sic Cōntŭdĭt, indigno bello confecit Acerbo. Sed huiusmodi à tundo præteritum non memini legere, nisi correpta tŭ syllaba, Virg & lapsa ancilia coelo ēxtŭdĕrat. Hor. Quod re

gum tumidas cōntŭdĕrīt minas. Idem, Non auspicatos cōntŭdĭt impe-
tus, cōntŭdĕrīt choriambus. cōntŭdĭt dactylus.

Tertio, omne supinum disyllabum producit primam, ut mōtum, crētum lātum. præter à queo quiui quĭtum. Teré. Nām cūm cōmprēssă' st nātă, fōrma īn tĕnĕbrīs nōscī nōn quĭtă' st Quĭtăst iambus. est enim quaternarius iambicus. A' sino siui sĭtum. Virg. Sed te uĭctă sĭtu. A' cieo cies ciui, cĭtum, Statius. ēxcĭtŭs, & longam pridem indignantia pacem Corda tumor. Nam à cio cis quartæ producitur ci. Vir. ēxcītum ruit ād pōrtum A' sero seui săt̆ū. Ouidius. Sōlĕ sătus Phaethon, A' lino liui lĭtum. Virg. & paribūs lĭtă corpora guttis Ab eo iui ĭtum. Idem. Mōrte ŏbĭta. A' Do dedi dătum. Idem. Hoc mihi fōrtĕ dătum. A Reor, rătum. Idem, Nos abiīssĕ răti. A Ruo rui rŭtum. Ouid. Dīrŭtă marte tuo. Quæ ut facilius teneri memoria possint, comprehendi quatuor pyrrhichiis, & syllaba sic, Qui Si. Ci Sa, Lil, Da Ra, Ru. Sunt qui addunt, A' Sto steti statum. Quod tamen producitur secundum Priscianum. Sic enim præcipit, Stĕti uero Stătum supinum, penultima producta debet facere. Vnde Lucanus in secundo, Cōnstătura fides superum. Deinde addit, Est tamen in hoc quoque notandum, Quod nomina ab eo deriuata, a penultimam corripiunt, & antepenultimam, ut Stătus, stăta, stătum. Stăbilis. Lucan. in decimo, Quorūm stătă tempora flatus. Idem in quinto. Quā non ē stăbĭli. Hæc ille Notandum præterea a Statum composita I penultimam corripere, astĭtum, præstĭtum, constĭtum, A uero producere, Astātum, præstātum, constātum, tanquam illa à Stĕti, stĭtum, hæc à Stāui stātum ueniant, Quemadmodum à Sonŭi Sonĭtum, à Sonāui Sonātum, licet Staui præterito, & Stĭum supino non utamur. Quarto, Quanta est præsentis prima syllaba, Quanta item præteriti perfecti, ac Supini, tanta etiam eorum est, quæ ab illis nascuntur. Sed notandum Quinque hæc producere Dē a Do das, Dēmus, dētis, Dētur, dēmur, dēmini, Da uero tam penultimam, quam antepenultimam ubique corripere, Dămus, dătis, dăris, dăre, dătur. Dămur, Dăbam, Dăbar, Dăbo, Dăbor, Dăte, Dăto, Dărem, Dărer, Dătus, Dăturus, dăturus, dător, id quod manifestius accentu, qui in antepenultima est, composita ostenduntur. circúndămus, circúndăbam, circúndăbo, circúndăte, circúndăre, circúndătus, sic pessúndămus, pessúndăbam, pessúndăbo pessúndăre. Genui, genitum, & posui, positum cum deductis primam corripiunt, & si gigno & pono producunt. Quinto, propriorum nominum primæ, & mediæ syllabæ ponuntur indifferenter, ubi non fuerit Certa regula, aut si non aliter eis poetæ approbati usi fue-

rint. Sexto, bĭ, & Trĭ in compositione corripiuntur. Bĭuium, Bĭmater, Bĭdens, Bĭceps. Trĭuium, Trĭcorpor, Trĭdens, Trĭcuspis. Septimus, Dictiones per synæresin, aut crasin producuntur, ut Nīl a nĭhĭl, Mī a Mĭhi Cōgo à Cŏăgo. Phæthōn a Phăĕthon. Nam detrimentum literæ, syllabæ'ue, productione compensatur.

DE PRIMIS SYLLABIS COGNOSCENDIS EXEMPLO.

Exẽplo cognoscuntur primæ syllabæ, si deficiẽte regula ad approbatos poetas confugiamus. ut si nescias in pecus atq; Apis quanta sit prima, scies esse breuem ex approbato aliquo, ut ex illo Virgilii. Quis cultus habendo Sĭt pĕcŏri, ătq; ăpĭbus quanta experientia parcis. Eodem modo, Si nescias quanta sit iu in iuniperus & fru in fruges, cognosces esse longam ex illo Virgilii, Iūnĭpĕri grauis umbra, nocent & frūgĭbūs umbræ. Tenendi sunt igitur memoria quamplurimi optimorum poetarum uersus, ut Virgilii, Horatii, Ouidii & aliorum illustrium, ad quos recurramus, ut quemadmodum illi usi fuerint syllabis, & nos utamur. Et quoniam infinitũ prope esset, quas semper aut corripuerint, aut produxerint poetæ, colligeræ, eas tantum, quibus indifferenter usi inueniũtur quot quot potuimus, hic subiunximus. hæc uero sunt, Britãnus, Bithinus, Cacus, Cosyra, Crathis, Criticus, Curetes, Diana, fidenæ, Gradiuus, Hinulus, Hymẽ, Italus. Lycas, liquor, liquidus, oriõ. obicio, obiicio, Pachynus, Palatia, Propago. Pyrene, procuro, Profundo, propino, Rubigo, Rutilius, Rudo, reduco, redduo, relatus, rellatus, reperi, repperi, retuli, rettuli, repuli, reppuli, reicio, reiicio, Sychæus, Sicani. sed hæc primam syllabam indifferentem habere inueniuntur, mediam uero hæc ægeon, Bebryces, Bathaui, Cybele, Cyane, Connubium, Contudi. Ficedula, Lecythus, Malea, orionis, Porsena, Porsenna, Pharsalia, Syphacem, Id ita esse ostendatur approbatorum exemplis.

PRIMARVM SYLLABARVM COMMVNIVM AVTHORITATES.

Et penitus toto diuisos orbe brĭtānos. — Virg.
Nam quid Brĭtānis cœlum differre putamus. — Lucr.
Quanq̃ & cappadoces faciant equitēsq; Bĭthyni. — Iuue.
Bīthȳno, phrygioue satum, sed quem sua noto. — Val. flac.
Hīs Cācus horrendum tyberino gurgite monstrum — Ouid.

Cācūs ăuentinæ timor, atq; infamia syluæ.	Idem.
Fertilis est Melite sterili uicīnă Cōsyræ.	Idem.
Et bellare Tabas docilis, Cōsyraq; parua.	Sil.
Huc Licus, huc sagaris, Peneusq;, Hipanisq;, Crăthisq;	Ouidi.
Crāthis ēt hinc Sybaris uestris conterminus oris.	Idem.
ūt critici dicunt, leuiter curare uidetur.	Hor.
Æqualis liber est Critīcē qui malus est. alii tamen cretice.	Mar.
Illic bellaci confisus gentē Cūretum.	Lucan.
Celme Ioui, largoq; satos cūretas ab imbri.	Ouid.
Tergeminamq; Hecaten, tria uirginis ōră Dīanæ.	Virg.
Exercēt Dīana choros, quam mille secutæ.	Idem.
Hi tibi Nomentum, & Gabios, urbēmq; Fīdenam.	Idem.
Viuat Fīdēnis, & agello cedo paterno.	Iuue.
Et genus à magno ducentem fortē Grădiuo.	Ouid.
Grādīuumq; patrem, geticis qui præsidet aruis.	Virg.
ātq; Hīnŭli pellis totos operiebat amanteis.	Prop.
Vitas Hīnŭlĕō me similis Cloe.	Hor.
Hȳmēn o Hymenææ Hȳmen, ades o Hymenæe.	Cat.
Hinc Augustus agēns ītălos in prælia Cæsar.	Virg.
Coniecto sternit iaculo, uolat ītălă Cornus.	Idem.
Fiet uti cibus omnis & aridus ēt lĭquŏr ipse.	Lucr.
Pondus uti saxis calor ignis, lĭquŏr ăquarum.	Idem.
Crassaq; conueniūnt lĭquĭdis, & lĭquĭda crassis.	Idem.
īndē Lȳcam ferit exectum iam matre perempta.	Virg.
Protinus Antæum, ēt Lȳcam prima agmina Turni.	Idem.
Cum subito assurgens fluctu nimbōsus ōrion.	Idem.
Ensifer ōrīon æquore mersus erit.	Ouid.
Cūr ŏbĭcis Magno tumulum, maneisq; uaganteis.	Luc.
ōbiīcīunt portas tamen, & præcepta facessunt.	Virg.
Præstat trinacrii metas lustrārē păchyni.	Virg.
E quibus imbriferos uersūs pāchynus ad austros.	Ouid.
Haud metuam magni dixissē pălatia Cœli.	Idem.
Quam tanti fuerit cadere, ūt pălatia cernas.	Sil.
Syluarumq; aliæ flexos prōpāginis arcus.	Geor. 7.
Esse sinent, nimium uobis romānă prŏpago.	Virg. 6.
Non sine me est tibi partus honos tua bēllă pȳrene	Tib.
Nubiferæ colleis, atq; aēriām pȳrenen.	Luc.
Risit, & his inquit facito mea tēlă prŏcures.	Ouid.

Prōcūrate uiri, & pugnam sperate parati.	Virg.
Impia dementis uulgi, & uix tōtā prōfudit.	Sil.
Has postq̄, mœstō prōfudit pectore uoces.	Cat.
Hiscere, tanq̄ habeas tria nomina, qūando prŏpinat.	Iuue.
Cœnat, prōpīnat, poscit, negat, innuit, una est	Mart.
Vteris ore aliter, nimiaq́; rūbigine captus.	Idem.
Exesa inuenies scabrā rūbigine pila.	Virg.
Solaq́; culminibus ferali carmine Bubo.	Virg.
Hanc quia iusta ferunt, dixere feralia lucem.	Ouid.
Et graue magnanimi robur mirārĕ Rūtīlī.	Ouid.
Famæ Rūtīlium suæ relinquas.	Mart.
Vincla recusantum, & sera sub nōctĕ rūdentum.	Virg.
Findor, ut Arcadiæ pecuaria rūdĕrĕ dicas.	Pers.
Eiectam classem, socios à mōrtĕ rĕduxi.	Virg.
Rēddūcit uenus, & rēddūctum dædala tellus.	Lucr.
Esse fidem, digitis ad fontem sæpĕ rĕlatis.	Ouid.
Id rursum cœli rēllatum membra receptant.	Lucr.
Quod ab ipso allatūst, sibi esse īd rēllatum putet.	Ter.
At qui condiderat, postq̄ non rĕppĕrĭt aurum.	Auson.
Aptauit collo, quēm rĕppĕrĭt, laqueum.	
Quæq́; ferōs rĕppŭli doctis medicatibus igneis.	Ouid.
Rĕppŭlit à libycis immensum syrtibus æquor.	Lucr.
Tityre pascenteis à flumine rēĭcĕ căpellas.	Virg.
Rēĭcĕ ne maculis infuscet uellera pullis.	Idem.
Anna (fatebor enim) miseri post fātă sȳchæi	Idem.
Huic coniūx sȳchæus erat ditissimus agri	Idem.
Fida reor fraterna Erycis, portūsq́; sīcanos.	Idem.
Sīcāno prætenta sinu iacet insula contra.	Idem.

MEDIARVM SYLLABARVM COMMVNIVM AVTHORITATES.

Hæc centum gemini strictos ægæŏnĭs enseis	Claud.
Ægæōnā sūis immania terga lacertis.	Ouid.
Bēbrȳcĭs & scythici procul inclementia sacri	Val. flac.
Possessus Baccho sæua bebrȳcĭs ĭn aula.	Sil.
Vagionēs, Bāthăuiq; truces, quos ære recuruo.	Luc.
Hic petit Euphratem Iuuenis Domitiq; Bathăuī.	Iuu.

Hinc uiduæ Cy̆bēles, illinc sacraria Vestæ.	Mart.
Vel tu quæ tardam mouisti fune cybēllēn.	Proper.
Cōnnūbĭo iungam stabili propriamq; dicabo	Virg.
Cuiq; loci leges dedimus, connūbĭă nostra.	Idem.
Speratum meritis diram qui cōntŭdĭt Hydram.	Hor.
Virosq; ualenteis Cōntūdit crudelis hyems.	Ennius.
Mergere ficēdŭlas didicit nebulone parente.	Iuu.
Cerea quæ patulo lucet fīcēdula lumbo.	Mar.
Ionioq; marī, mălĕæq; sēquacibus undis.	Virg.
Destinet & raucæ circonsonat ira Malēæ.	Stat.
Aut Helicen iubeo, nitidumq; Orīōnis ensem.	Ouid.
Ensiferi nimium fulget latus Orīōnĭs.	Lucan.
Hanc spectare manum Pōrsēnă non potuit.	Mart.
Nec non Tarquinium eiectum Porsēnna iŭbebat	Virg.
Phārsălĭam coeunt, pharsālĭă tecta frequentant.	Cat.
Compulimus dirūm Sy̆phăcem, fractumq; Metello.	Claud.
Tolle tuum precor Annibalem, uictumq; Syphăcēm.	Iuue.
Sīdōnĭasq; ostentat opes, urbemq; paratam.	Virg.
Obstupuit primo aspectu Sidōnĭă Dido.	Idem.

DE MEDIIS SYLLABIS.

Syllaba, quæ in medio loco posita est, septem modis cognosci potest. Positione. Vocali ante alteram uocalem. Deriuatione. Diphthongo. Declinatione. Regula. Exemplo.

Positione producitur media syllaba ut prima, ut Capīllus, fortīssimus, pulchērrimus. Vbiq; enim positio producit syllabam. Quonam modo autem id fiat, in primis syllabis diximus.

Vocalis ante alteram uocalem & in media dictione semper corripitur. Virgilius, Mōllĭă Lūtĕōla pingit uacīnĭă caltha. Idem. Addam cērĕă pruna. Idem, Cāstănĕasq; nuces. Ouidius, Fīlĭŭs āntĕ dĭēm pātrĭos inquirit in annos, Priscianus tamen refert, antiquissimos produxisse etiam penultimam præteritorum ī ui syllabas, que à præsenti in uo syllabas desinẽte proficiscuntur. ut eruo, erūi. argŭo, argūi, ānuo, annūi Ennius, ānnūit sese mecum decernere ferro. Virgilius contra corripuit, ānnŭĭt, & totum nutu tremefecit olympum, Id quod & nobis semper faciẽdum. Sed hic modus habet exceptiones treis. Quarum prima est, Genitiui, & datiui, quintæ declinationis uocalem puram producunt, Hor. Quarta iam

parte diei præterita. Secunda, Genitiui in ius communem habent penultimam in metro. Virgil. Hic illĭus arma. Idem. quàm nostro illīus labatur pectore uultus. Idē, ūnĭus ob noxam, & furias aiacis Oilei. Idem, Nauibus infundum, amissis unīus obiram. Sic ipsius, solius, totius, & huiusmodi, præter alīus genitiuum semper lōgum, & alterĭus correptum. Terentianus tamen alterīus penultima longa protulit, Se sculpo uel una uincet alterīūs singulum. Idem, Sub altĕrīus consonat uocabulo. Idem. Nec altĕrīus indigens opis ueni. Sunt enim duo extremi senarii Iambici, in quibus esse debet in secundo loco iambus uel tribrachus. primus uero est trochaicus, in quo rīūs in sexta sede iambus esse non potest quoniam trochaicum metrum non recipit iambum. præterea producere hic alterīus penultimam, sic fit manifestius, si ex eo ipso uersu amoueas creticū, idest sēscŭplō, & facias iambicum, ut Terentianus præcipit. remanebit enim uĕl ūnă uincēt ālterĭūs sĭngŭlŭm, ubi si alterĭus correpta penultima dixeris, tĕ rĭ, esset pyrrhichius. Sed de his infra dicemus suo loco. In prosa uero oratione penultima producta semper pronuntiari debent, præter alterĭus ubique correptam. Tertia, possessiua in IVS, IA, IVM, pro ducunt antepenultimam. Virg. Implerunt monteis, flerunt rhodopēĭæ arces. Idem, Ecce trahebatur passis Priamēĭă Virgo crinibus. Idem, Tu quoque littoribus nostris ænēĭă nutrix. Mart. Venit ab orpheo cultor rhodopēĭūs hæmo.

DE MEDIIS SYLLABIS DERIVATIONE COGNOSCENDIS.

Deriuatione media cognoscitur syllaba, si quanta sit in primitiuo consyderaueris. Nam si nescias ĉto in Victōrinus quanta sit, Item sti in iustīnianus, cognosces ex uictōris & iustīnus primitiuis, in quibus cto, & sti producuntur. Eodem modo, si nescias, uenĕreus, & Hectŏreus quantam habeant antepenultimam, cognosces ex uenĕris, & hectŏris primitiuis, in quibus nĕ & ctŏ corripiuntur, quod accentus facile ostendit. Sed quomodo penultimæ & antepenultimæ in deriuatiuis dignosci possint, infra, ubi de regula tractabitur, clarius patebit.

DE MEDIIS SYLLABIS diphthongo cognoscendis.

Diphthongo media semper producitur syllaba, quemadmodum, & prima. Hora. interdum tamen & uocem Comœdiă tollit. Idem effutire leueis indigna tragœdiă uersus, Virgil. O Melibœĕ, Dĕus nobis hæc ocia fecit.

Idem, Damonis Musam dicemus, & Alphesibœi. Idem, Prouehimur pelago uicina ceraunia iuxta. Idem. Quas dira Celæno, harpyiæq; colunt aliæ. Sed yi diphthongo impropria apud græcos, utimur duntaxat indictionibus græcis. Catullus, Vellera uirgati custodeibant calathisci, custodeibant, pro custodiebant per ei diphthongum melius scribitur more antiquo.

DE MEDIIS SYLLABIS REGVLA COGNOSCENDIS.

Regula cognosci possunt mediæ syllabæ tribus modis. Primo, in casibus crescentibus. A E O producuntur, ut musarum, deabus, quarũ, dierum, diebus, rerum, rebus, dominorum, quorum, maiorum doctiorum, ambobus, duobus, I uero & V corripiuntur, ut tribus, manibus, ueribus, tribubus. Excipiuntur Samnis, samnitis. delphin, delphinis tellus, telluris. salus, salutis, & huiusmodi, in quorum obliquis. I. & V producuntur secundum ultimam nominatiui sui. Secundo in uerbis crescentibus. A. E. producuntur, Amamus, amabam, amabo, amarem, amare, amamur, amabar, amabor. amarer, amari, Doceamus, uideamus, & alia id genus, Præter, Damus, datis, dabam, dabo, & reliqua à do das, & compositis, in quibus. A. corripitur, ut supradiximus in quarto modo de primis syllabis, quæ regula cognoscuntur. Item Amemus, Demus, detur, docemus, docetis, docebam, docebo, legebam, audiebam, ameris uel amere, doceris uel docere, docerer, doceremur, audireris, audiremur. Legereris, legeret, legeremur, legeremini, amauerunt uel amauere, docuerunt, uel docuere, legerunt uel legere, audiuerũt, uel audiuere. Sed cum sequitur R post E in deriuatiuis à præterito perfecto indicatiui, corripitur E amáueram, amáuerim, amáuero. Docúeram, docúerim, docúero, légeram, audiueram. Et in futuris in bor, amáberis, docéberis. Et ĩ Optatiuo actiuo tertiæ cõiugatiõis in toto singulari & ĩ tertia plurali, légeré, légeres, légeret, légerent. & in prĩa dúntaxat psona passiui eiusdẽ optatiui, légerer, & in ĩfinito légere. I uero & V corripiunt, légimus, cúpimus, quærimus, uólumus, póssumus, pterq̃, ĩ q̃rta cõiugatione, audimus, auditis, audiris, audirer, audire, & in uolo, & sum cũ cõpositis, uelimus, simus, possimus in quibus I producitur. Prima men persona pluralis præteritis perfecti quartæ coniugationis corripit penultimam audiuimus. Item in omni coniugatione primæ & secũdæ personæ plurales præteriti perfecti subiunctiui in rimus & ritis corripiunt

unt I penultimam,amauérĭmus,amauérĭtis,docuérĭmus, docuérĭtis. Legérĭm⁹,legérĭtis. Audiuérĭmus,audiuérĭtis. Eæ ipsæ uero futuri eiusdē modi ꝑducūt,Amauerīmus,amauerītis.Docuerīm⁹,docuerītis. Legerīm⁹,legerītis Audiuerīmus,audiuerītis.qđ fit, ut ait Diomedes grāmaticus, ut accentu præteritum à futuro distinguatur . hinc Illud apud Ouidium,Haustus aquæ mihi nectar erit,uitamq; fatebor Accepisse, simul uitam dederītis in undis.& in obscœno carmine,Vtilis hæc, aram si dederītis,ĕrit.Ennius,Non mi aurum posco,non mi pretium dederītis.Ouidius Cum gelidam Thracen,& opertum nubibus Hæmum, Et Maris Ionii transierītis ăquas.Idem.Copia nec uobis ullo prohibente uidendi,Consulis,ut limen contigerītis,ĕrit. Sed an liceat etiam eā ipsam penultimam RI in rimus,& ritis corripere, differemus in ultimis syllabis in is desinentibus. Præterea cum post i subit u digamma in præteritis perfectis indicatiui,& ab eis deductis,producitur I, cupīui, cupīueram.Audīui,audīueram. Idem etiā corripitur abiecto u per syncopam,Cupĭi cupĭeram Audĭi,audĭeram. Tertio,Supina in atū & itum,à præteritis perfectis in aui,& iui producunt penultimā,amāui, amātum. Vocāui,uocātum.Cupīui,cupītum.Petīui,petītum,audīui,audītum.sepelīui,sepelītum. Quarto I in compositione medium corripitur, Agrĭcola,Ensĭfer,Centĭmanus,Omnĭpotens.Multĭuola est mulier , Magnĭficus,Causĭdicus,identĭdem & similia.Cat.Nullum amans uere, sed idēntĭdem omnium,Ilia rumpens Quanticunq;,& qualicunq; I producunt,ratione genitiui,aut datiui in I. non enim seruatur I in cæteris casibus,ut in omnĭpotens,& aliis supradictis, sed in genitiuo tantum quantīcunq;.& in datiuo uel ablatiuo qualīcunq; dicimus,ut in quátus, & qualis.nam sicut quantus quantī quanto quantum.& qualis in nominatiuo & genitiuo,qual,qualem,sic quantuscunq;,quantīcunq;,quantocunq;,q̄tuncunq;,& qualiscūq; in nominatiuo & genitiuo,qualicūq; q̄lēcunq;.dicimus.Iuuen.Quāntīcunq; domus constet. M.Manlius, Omne quidem signum sub quālīcunq; figura. Vbīq; quoq;,& plerīq; producunt I, Vndĭq; uero corripit. Quinto, Media syllaba cum penultima est,accentu,quanta sit,cognosci potest. nam si in ea fuerit accentus,ꝑducitur,Romānus,Diuīnus,Idōlum,Theodōrus,annōna,Poēta.Sin autem in antepéultima,corripitur,Dómĭnus,prófŭgus,littŏra, littóribus contrárĭa,flúctĭbus undas. Pĭétas. Ergo,in disyllabis dictionibus si nescias quanta sit prima,accentu componendo cognosces.lĕgo, pérlĕgo, amo,rédămo,pérămo,lĭgo,rélĭgo.Fĕro, ádfĕro, rébfĕro. Plĭco, multiplĭco.Pŏtens,omnipŏtens,Clāmo,exclāmo,proclāmo, Cōclāmo,Prīmus,

aprīme, Dōno, Gondōno. Scrībo, Descrībo. Lēgo Lēgas, relēgo relēgas. Sexto, Penultima syllaba in deriuatiuis, ante TAS corripitur, bonĭtas, Piĕtas. DVS, Florĭdus, Candĭdus. LVS, la, lum in diminutiuis, urceŏlus, unciŏla, aureŏlum. LIS in uerbalibus, ŭtĭlis, ſtĕrĭlis a græco στερέωσαι, amābĭlis, fútĭlis. MEN a secunda & tertia coniugatione, mónĭmen unde monĭmentum, régĭmen. nam à prima & quarta producuntur, oblectāmen. munimen. Item ante CEN Túbĭcen, lyrĭcen, fidĭcem præter tibīcen pro tibbiīcen, Ante AL seruatur penultima primitiui, & ante TVS penultima participiorum, ceruīcal, à ceruīcis, tribūnal, à tribūs genitiuo. Anĭmal, ab anĭmus. hic ornātus, posĭtus, sĭtus, terrĭtus. Vectīgal etiam producit penultimam à uehēdo dictum. Septimo, Penultima in deriuatiuis ante GO producitur, Carthāgo, Virāgo, Calīgo, Lanūgo, Ærūgo. præter lĭgo Ante DO dulcēdo libīdo, fortitudo. Ante AR, Lacūnar, Puluīnar, Lupānar. Ante NAS, arpīnas capēnas. Ante RIS, uel RE, militāris, militāre. ante TIS, samnītis uestrātis. præter céretis. Ante NVS, Romānus, terrēnus, Iustīnus, parietīnus, arietīnus, clādestīnus, mediastīn⁹. Silius. Ceu clandestīno traheret fœdere bellū. Mar. Manlius, Et clādēstīnis surgentia fraudibus arma Hor. Tu mediāstīnus tacita pce rura petebas. Præter, Ianthĭno, hyacĭthĭnus, myrrhĭnus, crystallĭnus, adamātĭnus, bōbycĭnus, Sandycĭnus, amethistўnus. & huiuscemodi græca in ινος. Ité Diutĭnus, Pristĭnus, Crastĭn⁹ ornotĭnus, Serotĭnus, oleagĭnus, fagĭn⁹. Mart. Coccina famosæ donas & ĭanthĭnă mœchæ. Persius, Hic aliqs, cui circa hūeros hyacĭnthĭnă læna ē. Iuuenalis. Grādia tollunt crystallĭnă, maxīa rursus Mўrrhĭnă, Propter. Colchis flagranteis adamāntĭnă sub iuga tauros. Iuu. Causidicū uendūt amethўstĭnă. nec scribas sine t est n uerbale, à præterito passiuo μεμέθυσμαι, μεμέθυσαι, μεμέθυσται. unde μεθυστὸς, & cū a priuatiua ἀμέθυστος, à quo ἀμεθύστινος.

Octauo, Ante BILIS, qcunq̧ pcedente uocali si à supino formentur, sequuntur illius penultimā, amātū amābilis. delectātū, delectābilis. flētū, flebilis. deletū, delēbilis. scitū, scībilis. audītū, audībilis. petītū, petībilis cupītū, cupībilis. uēditū, uēdĭbilis. mōtū, mōbilis. nōtū, nōbilis. uolūtū, uolūbilis. solūtū, solūbilis. excipit à stătū, stăbilis. hăbilis seqt uerbū hăbeo, ut dŏcilis, dŏceo. dēbelis, dēbeo. făcilis. făcio. A genitiuo uero pticipii corripiūt anpenultimā, uisi, uisĭbilis. sensi, sensĭbilis. intellecti, ītellectĭbilis, ac si mediū I haberét cōposita, ut magnĭficus cétĭmanus, omnipotés, ignĭuomus. Eodé modo si à secūda & tertia coniugatione aliunde q̄ à supino deducta fuerint, corripiunt antepenultimā. horrĭbilis, terrĭbilis, legĭbilis, dicĭbilis, conducĭbilis, concupiscĭbilis,

Ante BVNDVS, item à supino deducta, sequuntur illius penultimam errātum, errābundus. uagātum, uagābundus. populātum, populabūdus. cogitātum, coitābundus. sititum, sitībundus. morītum, morībundus. A' secunda uero & tertia cōiugatione aliunde quam à supino deducta, corripiunt antepenultimam, Rideo rides, ridĭbundus. gaudeo, gaudes, gaudĭbundus. ludo, ludis, ludĭbundus. furio, furis, furĭbundus. In uniuersum, siquis uoluerit subtilius indagare, inueniet omnia secuta supinorum penultimam analogice tanquam à legĭtum, legĭbilis. horrĭtū, horrĭbilis. docitum, docĭbilis. furĭtum, furĭbundus. ridĭtum, ridĭbundus. rubĭtum, rubĭbundus pro quo rubĭcundus b in c conuersa uocalitatis gratia, gaudĭtum, gaudĭbundus, & id genus alia, licet non utamur.

Præterea, producitur a ante BVLVM, conciliābulum, præter stăbulum. Ante CVNDVS, Iracundus. & hæc quoq; sequuntur supinum, sic iūcundus à iūtum experīmentum ab experītum rudīmentū à rudītum, ornāmentum ab ornātum. mirāculum à mirātum. uerēcundus autem producit e antepenultimam aliunde q̄ a' supino deductum. Item A ante CEVS, uel CIVS, producitur. ordēaceus, gallinācius, CVLVM, mirāculum. RIVS, ria, rium, sagittārius, librārius, statāria armārium. Denarius & cætera a' numerorum nominibus communé habere inueniunt. Martialis. Dēnăriis tamen hanc non emo Basse tribus. & illud, Dilige Dēnărium, Mart. Hanc uolo, quā redimit totā denāriūs alter. Item E Ante CVLA, in diminutiuis Diēcula, uulpēcula Ante Mentū, incrementum. Ante FACIO uero cōmūis ē calefacio, tepefacio, liq̄facio. Cat. alta tepēfăciet cōmista sanguine cæde. Ouid. Thura liquēfăciūt, ídutaq; cornibus aur Victia uota facit. Claud. Sāguíe q̄ largo græcōs cālēfecerit amneis Idē, Interior glacies quō līquēfacta noto. Itē O ante RIVS ria riū producit. Vxōris uxōria, Prætōriū.

Nono Ante CVLVM, corripit antepenultima uerrĭculum. CIES, canicies, TIVS, tia, tium, tribunĭtius, iustitia, sodalitiū. CVLVS, cula, culum in diminutiuis, ignĭculus, anĭcula, retĭculum. Notātur, Multītius, Nouītius, Redimīculum, Cutīcula Canīcula, Tegetīcula, Craticula, Supposititius antepenultima producta. Iuue. Quid facient alii, cum tu multītiā sumas? Idē Iā sedet in ripa, terrumq; Nouītiūs horret. Idem, Accipēt te Paulatim q lōga domi redimīcŭlă sumunt. Idem, Semper & assiduo curata cutīcŭlă sole. Persius, Scire erat in uoto, damnosa canīcŭlă quantum Raderet. Mart. Dat tibi securos uilis tegetīcŭlă somnos. Idem, Parua tibi incurua cratīcŭlă sudet ofella. Idē Hermes supposititīus sibi ipsi. Quotidianus quoq; ti producit in hendecasyllabo illo apud Mar-

tialem, Cūltūs Sīndōnē nōn quŏtīdĭānā. Dilŭuium quoq; prolŭuies, Illŭuies, & cætera à luo, corripiunt L V. Præterea Strymŏnius, Pallădium, Ădăgium, hæc Ădăgio fœmininum. Præsĭdium officium iudĭciū consĭlium, Exĭlium, Remĭgium, Augŭrium, Municipium, Monĭmentum, Munĭmentum, Contăgium præsăgium, Perĭculum, Sŏlātium, suāuium, uestĭgium, fastīdium, Conuĭuium, Iunōnius, & id geus multa in ius ia ium, sequuntur sua primitiua Strymŏnis, Pallădis, ăgo adĭgo, nam Adăgium quasi ambăgium, & circumăgium dicitur, q; per ora hominū circumagatur, ut illud, οὐ παντὸς ἀνδρὸς ἐς κόρινθον ἐσθ᾽ ὁπλοῦς, Non omnium est Corinthon ire nauibus. Præsĭdis, effĭcis, Iudĭcis, Consŭlis, Exŭlis, Remĭgis, Augŭris, Municĭpis, Monĭmen, Munĭmen, contingis, præsăgis, Perīris, Solāris, Suāuis, Vestĭs, Fastīdis, Conuīua, Iunōnis. Notantur Sidonius, sidonia sidonium & connubium, quorum alterum cōtra primitiui sui penultimam, nu, communem habet, ut diximus in exēplis mediarum communium, Nam nubo primam semper producit. alterū uero græcum est σιδόνιος, Homerus ὀδυσσείας β. αἰθίοπας θ᾽ ἱκόμην, καὶ σιδονίους, καὶ ἐρεμβούς. quod & per ω magnū scribitur, ut βιστώνιος. Eurip. in helena σιδωνίαν δὺς, καὶ ξετμῶν ἐπιστάτας. de quo Stephanus σιδώνιος διὰ τοῦ ω μεγάλου, καὶ διὰ τοῦ ο μικροῦ. Idem ἐκτείνεται δὲ, καὶ λέγεται, βιστωνὶς, διὰ τοῦ ω, καὶ βιστώνιος ποιητικῶς.

DE MEDIIS SYLLABIS DECLINATIONE COGNOSCENDIS.

Declinatione mediæ syllabæ cognosci possunt, si antepenultima syllaba declinando fiat penultima. nam si nescias, quanta sit ante penultima in Amăuerimus, legĕremus Carmĭnibus, tempŏribus genĭtore, altitŏnante, domĭnorum, Clandestīnorum. perlēgerunt, confŏdistis, flectendo cognosces, si ex antepenultima penultimam feceris. hoc modo amáuerim légĕrem cármĭna. Témpŏra, génĭtor, Altitŏnans, Dómĭnus, Clandestīnus, Perlēgi, Confōdi.

DE MEDIIS SYLLABIS COGNOSCENDIS EXEMPLO.

Exemplo cognosces medias syllabas, quemadmodum & primas. Nā si neq; regula neq; aliquo ex prædictis modis, quanta sit media syllaba cognosci potest, ad alicuius approbati poetæ authoritatem recurrendum est,

Medias uero modo breueis, modo longas authoritate, supra ut quæque ad manus erant, connumerauimus. Sed iam de ultimis syllabis dicere incipiamus.

DE VLTIMIS SYLLABIS

Syllabæ quæ in ultimo loco positæ sunt, iisdem ferè modis cognosci possunt, quibus & primæ, & mediæ. Positione, amānt, legūnt, āt tū sume pedum, ūndē scissa coma. Diphthongo, poetæ, hǣc, heū. Declinatione, si declinaueris, nam si nescias in nominatiuo quanta sit ultima, cognosces plerunque accentu in genitiuo crescente. nam in latinis dictionibus, si in penultima genitiui crescentis fuerit accentus, longa erit ultima nominatiui Tellūs, salūs, Virtūs, Delphīn, Samnis, & huiusmodi producunt ultimam, quia penultima genitiui crescentis producitur, Tellūris, salūtis, Virtūtis, Delphīnis, Samnītis. Aduersatur huic regulæ palŭs, quod licet in genitiuo palūdis penultimam producat, tamen ultimam nominatiui corripit, quod obseruauit etiam Seruius in libello de syllabis, citans illud Horatii, Regis opus, sterilisq; diū pălūs, aptataq; remis. aliqui tamen systolen fecisse Horatium dicunt, quod si esset, non prætermisissent Acron, & Porphyrius diligentissimi interpretes. Item in Carmen, miles, sanguis, Corpus, si nescias quanta sit ultima, cognosces in genitiuo cármĭnis, mīlĭtis, sánguĭnis, córpŏris, esse breuem accentu in antepenultima. Excipiuntur masculina, & fœminina in or, Doctŏr, doctōris, Sorŏr, sorōris decŏr, decōris. honŏr, honōris, Item neutra in AL, ut Animăl, animālis. ceruicăl, ceruicalis. & in AR, ut Puluinăr puluinăris, lupanăr, lupanāris, & similia, quorum ultima nominatiui corripitur, licet penultima genitiui crescentis producatur accentu. Contra pār, păris. lār. lăris. uās, uădis. pēs. pĕdis. cerēs, cerĕris. compōs, compŏtis. impōs, impŏtis. Bōs, bŏuis. sūs, sŭis. grūs, grŭis, producunt ultimam nominatiui, licet penultima genitiui crescentis corripiatur. In græcis autem dictionibus plerunque in genitiuo crescente accentus est in penultima, & tamen & ultima nominatiui, & penultima genitiui est breuis. Amaryllis amaryllídos, æneìs, æneídos. Pallàs palládos.

DE VLTIMIS SYLLABIS REGVLA cognoscendis.

Regula cognoscuntur ultimæ syllabæ modis undecim. Primo, A finita producuntur amā contrā, prætereā, à poetā, à musā, Sed hic modus habet exceptiones treis, Prima est nominatiui, Accusatiui, Vocatiui in a corripiuntur, hæc & o fabulă, Priameiă Virgo, hic & o prophetă, Poetă. præ

ter uocatiuos à nominatiuis græcis in as, hic æneas o æneā & Græca in ā productum, Neméā, tegéā in quibus ā producit, Virg. Vigilas'ne deûm gens æneā? uigila. Stat. Te Nemeā tibi lerna comas, larissaq; supplex poneret. Idem. Non Tegeā nōn ipse Deo uocat alite felix Cyllene. Secūda Numeralia in ginta, finalem habent indifferentem. Mar. Sexagīntă tĕras cum limina mane Senator. Virg. Trigintā māgnos uoluendis mensibus orbeis. Tertia, Pută, ită, quiă corripiuntur.

Scd'o. B. D. M. T. finita corripiūt ut ăb, ăd, Militŭm, Capŭt nisi aut positio, aut diphthōgus, aut syncopa ꝓhibeat, ut amānt, legūnt, āut, hāud fumāt, obīt pro fumauit, obiuit. Iuu. Magnus ciuis obīt, et formidatus othoni.

Tertio, C finita producunt, fāc, dīc, Dūc, Halec, preter Nĕc, Donĕc, Lāc breuia. Ouid. Pārue (nĕc inuideo) sine me liber ibis in urbem. Idem, Dōnĕc ĕrunt fontes, sydera dōnĕc ĕrunt. Hic pronomen commune est, sed de hic & hoc, differemus in sexto modo communium syllabarum.

Quarto, E finita corripiuntur, Millĕ. Omnĕ, scribĕ, penĕ, ritĕ, ponĕ, Impunĕ, & huiusmodi aduerbia Ouí. Pēné pŭer cæsis abducta armēta recepi. Virgil. Rītĕ sĕcundarent uisus. sed hic modus habet quinq; exceptiones. Quarum prima, In E à græcis in η producuntur. πηνελόπη Penelópē, πασιφάη Pasiphǽē, ὦ ἀχιλλεῦ ὁ ἀχιλλῆ ὀρφη. ὀδύσση O Achille. orphe. Vlysse. o Anchisē. Secunda, Genitiui, Datiui, Ablatiui quintæ declinationis in E producūtur, ut huius, huic & a Diē, fidē. Ouid. Prima fidē uōcisq; ratæ tētamina sumpsit. Item ab hac famē. Tertia, Imperatiua singularia secundæ coniugationis producuntur. Monē, Docē, Manē. Valē. uero, & cauĕ, cum corripiuntur, sunt à ualo, & cauo tertiæ coniugationis. Ouid. Idq; quod ignoti faciunt, uălĕ dicere saltem. Idem, Tū căuĕ defendas, quamuis mordebere dictis. Quarta monosyllaba in e producunt, tē mē, sē ꝑter quĕ uĕ, nĕ ꝑ an, nam quæ relatiuum, & uæ interiectio diphthongo ꝓducuntur. nota in tutĕ, & tutĕmet corripi tĕ, Lucretius. accipe præterea quæ corpora tūtĕ nĕcesse est. Idem, Tūtĕmĕt à nr̄is iam quouis tempore uatum. Ennius, o Tite, tūtĕ Tăti tibi tanta Tyrāne tulisti. Alphius Auitus ut citat Priscianus, Seū tūté mālīs hōspĭtēs, seū tūtĕ căptīuōs hăbēs, sunt enim dimetri iambici. Quinta aduerbia in e à datiuo in o producunt, doctē pulchrē ualdē, pro ualidē ferē, a docto, pulchro, ualido, fero præter benĕ & malĕ correpta. Ouid. Læta ferē lætus cecini tibi tristia tristis. fermē etiam producitur, eiusdem cuius & ferè significationis Iuu. Mobilis, & uaria est fermē nătura malorum.

Quinto, I finita producuntur, Deī, Amarī, dixī. Sed hic modus habet duas exceptiones. Quarum prima, Datiui & uocatiui in I quorum genitiuus

singularis in os correptam apud græcos desinit, corripiuntur, huic palladĭ, Minoidĭ. o Phyllĭ, Amaryllĭ, Parĭ Alexĭ. Stat. Pāllădĭ littoreæ celebrabat Scyros honorem. Cat. Morte ferox Theseus qualem Minōĭdĭ luctū. Oui. Phȳllĭ făce expectes Demophoōta tuū. Vir. Mirabar. qd mœsta deos Amarȳllĭ uŏcares. Ouid. Bella gerant alii, tū părĭ semper ama Virg. Te corydon o Alēxĭ trăhit sua quenq; uoluptas. Idē, Dāphnĭ, tŭum pœnos etiam ingemuisse leones interitum. Quos casus à græcis mutuati semper corripimus. Theocritus, Δάφνιδι τῷ χαρίεντι συνώτετο βουκολέοντι μᾶλα νέμων, ὥς φαντὶ, καθ' ὤρεα μακρὰ Μενάλκας. Idem κῆφα, Δάφνι τάλαν, τί τὺ τάκεαι, ἁ δέ τε κώρα πᾶσαν ἀνὰ κράναν πάντ' ἄλσεα ποσσὶ φορεῖται. Idē Κύπρι νεμεσατὰ, Κύπρι θνατοῖσιν ἀπεχθής. Homerus. αὐτὰρ ὃ αὖτε Πέλοψ δῶκ' Ἀτρέϊ ποιμένι λαῶν, Ἀτρεὺς δὲ θνήσκων ἔλιπε πολύαρνι Θυέστῃ, αὐτὰρ ὃ αὖτε Θυέστ' Ἀγαμέμνονι λεῖπε φορῆναι. Idem βάσκ' ἴθι Ἶρι ταχεῖα Ποσειδάωνι ἄνακτι. In quibus Δάφνιδι, Ἀτρέϊ, ποιμένι, ἄρνι θυ, μέμνονι, datiui in I breuem desinūt. est enim tertia dactyli. Itē Δάφνι τά, Ἶρι τά, Κύπρι νε. Vocatiui sunt, in I breuem desinentes. est enim secunda dactyli. Cum igitur apud latinos Daphnidi, Tyndaridi, & huiuscemodi datiui producunt I, fit per communem modum, cum dictio in breuem desinit, & est pedis principium, quod est frequētissimum apud Homerum. Sed de hoc disseremus, ubi de communium syllabarum modis tractabimus. Secunda exceptio est, mĭhi, tĭbi, sĭbi ŭbi ĭbi modo pyrrhichii sunt, modo iambi. prima enim semper breuis est, ultima uero indifferens. in nĭsĭ & quăsĭ utraq; corripitur. sunt enim duo pyrrhichii.

Sexto L. finita corripiūtur, animăl, annibăl, uigĭl, mĕl, Consŭl. Præter Sōl, Pōl, nīl à nihil per synæresin, ut mī à mihi, & barbara in el syllabam, ut Daniēl, quæ producuntur.

Septimo, N finita ꝑducūt, Pæān, Hymēn, ēn, quīn, Xēophōn delphīn. Sed hic modus hēt exceptiōes treis. Quarū priā ē, forsăn, forsităn, tamĕn, attamĕn, in, uidĕn, ăn corripiūt Virg. Fōrsăn ĕt hæc olim meminisse iuuabit. Idē. Errabūda bouis uestigia, forsĭtăn illū. Martialis. Quid ergo casta facit? Non dat. Nōn tămĕn illa negat. Ouidius. Nil mihi rescribas, ăttămĕn ipse ueni. Virgilius. Quo te Mœri, pedes, an quo uia dūcĭt ĭn urbē? Catul. Sic certē, uĭdĕn, ut ptinaciter exiluere. Horat. Cōlchŭs ăn Assyrius, Thebis nutrī tŭs, ăn Argis. Scd'a est, Neutra in EN ut nomĕn Carmĕn corripiunt, quod oñdit accentus in antepenultima in genitiuo crescēte, nōmĭnis, cármĭnis. Tertia Nominati, accusatiui græci in on per o paruū, ut peliŏn, pylŏn, caucasŏn corripiūtur. Ouidi. Et quas ossa tulit, quasq; altus Pēlĭŏn herbas, Idem, Nōs Pȳlŏn, Antiqui Neleia

Nestoris arua Misimus. Idem, Cāucăsōn appellant. Item accusatiui in IN ut Alexĭn. Mart. Tu licet & nostrum dixit Alēxĭn ămes, & in AN a græcis in A ut Iphigeniăn, æginăn, Ouid. Nescio quam dicunt Iphigenīăn ĭter. Stat. Nanqȝ ferunt raptem patriis æginăn ăb undis. Nam à nominatiuo in as producitur, ut hunc æneān. Vir. Æneān, ălăcris palmas utrasqȝ tetendit.

Octauo, O finita & corripi & produci possunt, ut Amo, scribo, amando, Virgo, Cato. Sed hic modus quinqȝ habet exceptiones, Quarum prima est, Datiui, & Ablatiui in o producunt, ut huic & ab hoc Dominō, Templō. Secunda, Monosyllaba in o producūtur, Stō, Dō. Tertia, Græca in ω magnum producuntur, Didō, Mantō, Iō. Echō præter Egŏ à græco ἐγώ, quod nusq̄ memini legere productum apud approbatos, sed ubiq; aut correptum, ut ille ĕgŏ qui quōdam, aut per synalœpham, ut Stultus ego huic nostræ similem. Nam Ouidii illud in epistolis, legēdum sic est. Sed quid ego hæc reuoco, dictis his omen abesto. Item apud Propertium illud, Thuscus ego, à Thuscis orior, Et apud eundem, Cum tibi nec frater, nec sit tibi filius ullus, Frater ego, & tibi sim filius unus ego. Sic item & illud, Sed quid ego hæc fessosq; optatis demoror undis. Quod si in iis ipsis exemplis non fiat collisio, defendit magis uno ex modis communium syllabarum, quam quod producatur o, licet Probus produci posse dicat secundum naturam o literæ uocalis, quæ in ultimo frequentius producitur, q̄ corripitur. Quarta, Duŏ & sciŏ cum compositis corripiuntur. Vir. Prætereā dŭŏ nec tuta mihi ualle reperti Capreoli. Idem Sī dŭŏ præterea taleis Idea tulisset terra uiro. Idem, Nūnc sciŏ quid sit amor. Idem, Nēsciŏ quis teneros oculus mihi fascinat agnos. Quinta, illicŏ, modŏ, citŏ corripiuntur. Sero autem quando, ergo, profecto in differenter poni inueniuntur. Stat. Sērŏ. mĕmor thalami. Mart. Dic mihi cras istud Posthume quāndŏ uĕnit. Idem, Dic bene, dic neutrum, Dic aliquāndŏ măle.

Nono, R finita corripiuntur, Cæsăr, torculăr, pĕr, uĭr, amŏr, turtŭr. Sed hic modus duas habet exceptiones. Quarum Prima est, fār, lār nār, uēr, fūr, cūr, pār cum compositis dispār, compār producuntur, cor uero commune est. Secunda, In er à græcis in ηρ producuntur, ut aēr, cratēr, æthēr, charactēr. græce enim ἀήρ, κρατήρ, αἰθήρ, χαρακτήρ dicuntur. Præter patĕr & matĕr, quæ semper corripiunt, licet à græcis ueniant πατήρ, μήτηρ.

Decimo, S finita in quinq; diuiduntur parteis. as. es. is. os. us.

As finita producuntur, maiestās, puellās, amās. Sed hæc regula duas habet exceptiones, Quarum prima est, Nominatiui in as quorum genitiuus

In dos desinit, corripiuntur, ut Pāllăs ĕt inflexo quæ terret mænala cornu. Et, Quattuor autumnos plēiăs orta facit. Secunda, Accusatiui græci in as eorum nominum. quæ per os mittunt genitiuum, corripiuntur, ut āŏnăs in monteis ut duxerit una sororum, Et, Permistos hérōăs, ĕt ipse uidebitur illis. Et, Super Garamāntăs, ĕt Indos Proferet imperium.

Es finita producuntur, ut pariēs, patrēs, docēs. Hæc regula habet exceptiones treis. Quarum prima est, Corripientia penultimam gentiui crescentis, corripiuntur, ut diuĕs. milĕs, segĕs. Virgil. Dīuĕs ĭnaccessos ubi solis filia lucos. Idem, Impius hæc tam culta noualia mīles hăbebit? Ouid. Iām sĕgĕs est ubi Troia fuit. præter, Ariēs abiēs, cerēs, fidēs, rēs, pēs, pariēs, spēs, terēs, quæ producuntur. Secunda est, Nominatiui græci plurales in es, corripiuntur. Virgilius, Nāīdĕs, indigno cum Gallus amore pertinet. Idem, ārcădĕs o mihi tum q̄ molliter ossa quiescent. Idem, Infandi Cyclōpĕs, ĕt altis montibus errant. Idem, Thrācĕs ărant. Tertia, ĕs a sum cum compositis potĕs, adĕs modi tam indicandi, q̄ imperandi, & penĕs, & inquiĕs corripiuntur. Pers. fūr ĕs ăit Pedio. Iuu. Sī pŏtĕs illa pati. Virg. Hūc ădĕs o Meliboee. Hor. Quēm pĕnĕs arbitrium est & uis, & norma loquendi. nam ab edo ēs producitur differentiæ causa. s finita corripiuntur, ignĭs, parĭs, hæc regula habet exceptiones septem. Quarum prima est, Datiui, & ablatiui & accusatiui in is producuntur, his & ab his Dominīs, quīs, pro quibus, hos fontīs, manīs, has partīs, hos & has omnīs, leuīs. sed quīs & accusatiui in is, tum ut differant à nominatiuo singulari, tum etiam, ut diphthongo longos esse significetur, per ei melius scribuntur, quod & antiquos fecisse legimus. Illud igitur sic. Tu calamos inflare leuēis, ĕgŏ dicere uersus. Item, Queīs āntе ora patrum. Item. Treīs nŏtŭs arreptas in saxa latentia torquet, Secunda producentia penultimam crescentis genitiui, producuntur, Delphīs, delphīnis. Samnīs samnītis. Tertia in is à græcis in eis per ēi diphthongum producuntur, ut Pyróeīs, Simóeīs. Ouid. Interea uolucres Pyroēis, ēous, & æthon. Idem, Hac ibat Simóēis, hīc est sigeia tellus. quæ licet penultimam corripiant, tamen in ea accentus est acutus, quia integræ ad nos ueniunt. sed de his dicemus, ubi de accentibus tractabimus. Quarta monosyllaba in is producuntur, ut uīs, sīs, præter, ĭs, quĭs ntŏs, mĭs, tĭs bĭs quæ corripiuntur. Iuu. satyra quinta, corripuit possis in eo uersu. Tam ieiuna fames? cum pŏssis hŏnestius illic, melius tamen defenditur extremis, abictione, ut corripiatur i. per communem modum.

Quinta, Secunda personæ singulares in Is quartæ coniugationis producuntur, ut audīs nescīs. Mar. Nēscīs heu nescis domine fastidia Romæ. quod ostendit circunflexo accentu penultima primæ & secūdæ personæ pluralis nescîmus, nescîtis. Audîmus, audîtis. Quod si apud poetas aliquando Is correptam inuenias (quod ipse non memini legere, nam illud apud Ouidium sic legendum est, Nescio, an exciderint mecum loca) non propterea dixeris, communem eam esse syllabam. Nec quia Virgilius dixit, obstupuī, stĕtĕruntq; comæ, propterea dicendum fuerit in stetērunt penultimam esse communem. Sexta, Velīs cum compositis malīs, nolīs, pducuntur, quare in plurali penultima in prima, & scda psona pducit. uelīmus, malīmus, nolīmus, uelītis, malītis, nolītis.

Septima, Secundæ psonæ singulares futuri subiunctiui pducuntur, ut dedero dederīs, audiero audierīs. Ouid. Da mihi te facilem, dederīs in carmīne uireis. Hor. Audieris hæres ergo nunc Damna sodalis. Idem, Miscuerīs ēlixa, simul conchylia turdis, dulcia se in bilem uertét, unde in plurali, ut supra diximus in tractatu de medis syllabis, producunt penultimam primæ, & secundæ personæ, dederīmus, dederītis. audierīmus, audierītis. præteriti uero perfecti eædem singulares corripiuntur, ut dederim dederĭs, audierim audierĭs, unde in plurali prima & secunda corripiunt penultimam, ut dederĭmus, audiuerĭmus, id quod ex Diomede grammatico licet cognoscere, sic enim inquit. Et in hac subiunctiua numero plurali uniformem declinationem præteriti, & futuri temporis, accentus distinguit. Perfectum enim acuto accentu declinatur, futurum circunflectitur, sic, Præterito cum dixérĭmus, Futuro cum dixerīmus. Sed notandum inueniri apud authores IS, futuri ultimam in singulari, & RI penultimam in plurali etiā correptas. Virg. in sexto. Cum tu supplex in rebus egenis Quas genteis italum, aut quas non orāuĕrĭs urbeis? Iuuenalis, Græculus esuriens in cœlum iussĕrĭs, ibit. Idem, Si dīxĕrĭs, æstuo, sudat. orauerĭs, iusserĭs, dixerĭs futuri sunt temporis, & RIS corripitur. Hora. In arte poetica, In uerbis etiam tenuis, cautusq; serendis. Dīxĕrĭs egregie. hic dixerĭs futuri est temporis, pro dices, aut dicere poteris, & tamen corripitur RIS. Idem in sermonibus. Nam frustra uitium uitāuĕrĭs illud, Si te alio prauum detōrsĕrĭs. Vitāuĕrĭs, & Detōrsĕrĭs, futuri sunt temporis, & Rĭs in utroq; corripitur. Est enim sensus, frustra laboraueris uitādo aliquod uitium, si prauus in aliud deflectes. ut si dixeris, frustra uitaueris Charybdim, si in Scyllam incideris, idest frustra poteris uitasse Charybdim, si in Scyllam incides. Quod in prima persona fiet manifestius, frustra uitauero Charyb-

dim, si in Scyllam incidero. Siquis autē diceret sub persona. C. Cæsaris, Frustra subegerim Gallias, nisi & Pompeiū uicero, alia est figura loquendi, quod quia non facit ad rem, præterimus. Satis fuerit ostendisse secundam personam futuri subiunctiui ultima correpta etiam inueniri apud authores. Vnde Lucretius in primo, penultimam primæ personæ futuri ī numero multitudinis corripuit, Quas ob res ubi uīdĕrĭmus nil posse creari de Nihilo tum quod sequimur, iam rectius inde perspiciemus. Illud Autem Virgilii in sexto, Nanque ut supremam falsa inter gaudia noctem ēgĕrĭmus, nostri, rĭ in ēgĕrĭmus bene correpta est, quia non futuri est, sed præteriti temporis. Cōcludimus igitur, in præterito IS & RI corripi semper, in futuro uero & corripi, & produci posse. exempla cum RI producitur in futuro, adduximus supra, ubi de mediis syllabis regula cognoscendis, disseruimus. Verumtamen in prosa oratione illas ipsas IS & RI in præterito corripiendas, in futuro producendas censeo, ut sicut lego legĭs ultima correpta, legĭmus legĭtis penultima pronuntiamus, ita legerim legerĭs ultima, legerĭmus legerĭtis penultima breui, pnūtiemus, eodē modo quia in amauerim amauerĭs, docuerim docuerĭs, audiuerim audiuerĭs, IS ultima corripitur, in amauerĭmus amauerĭtis, docuerĭmus docuerĭtis, audiuerĭmus audiuerĭtis, RI penultima corripietur. Præterea sicut amo amās ultima, amāmus amātis penultima, doceo docēs ultima, docēmus docētis penultima, audio audīs ultima, audīmus, audītis penultima longa dicimus, ita contigero contigerīs ultima, contigerīmus contigerītis penultima, dedero dederīs ultima, dederīmus, dederītis penultima, docuero docueris. ultima, docuerīmus, docuerītis penultima, Transiero transierīs ultima, trāsierīmus, transierītis penultima producta dicamus. Quidam tamen RIS tunc produci aiunt à poetis, cum est principium pedis, nec aliter, & defendi uno ex modis syllabarum communium, RI autem in plurali produci regula, quia cum inueniuntur simul quatuor breues, licet unam producere propter metrum. Sed, ut uidimus, Diomedes aliter sentit, uult enim omnino produci eas in futuro, corripi in præterito.

Os finita producuntur ut dōs, honōs, dominōs. Sed hæc regula duas habet exceptiones, Quarum prima est, ŏs ossis, corripitur. Secunda græca in os per o parum, ut Delŏs, Iliŏs, Chaŏs huius æneidŏs, Tereŏs corripiuntur. Oui. in chăŏs antiquum confundimur. Idem, Attamen ille tuæ felix ænēĭdŏs author. Mar. Flet Philomena nefas incesti Tērĕŏs, & quæ Muta puella fuit, Garula fertur auis. nam in os per ω magnū semper producuntur ut herōs, Minōs, Androgeōs.

Vs finita corripiuntur, Deũs. Sed hæc regula habet exceptiones quatuor. Quarum prima est Genitiui singulares, & noĩatiui, & accusatiui & uocatiui plurales producuntur, ut huius, hæ, has, & o manus. Secunda, Producentia penultimã genitiui crescentis, producuntur, tellũs tellũris. uirtũs uirtũtis. salũs salũtis. Notatur, ut supra dixi, palũs palũdis in poetica, Regis opus, sterilis'que diũ pălũs, aptáque remis, quod defendi potest exclusiones literæ correpta u, quemadmodum insulæ ionio in magno. Tertia, Monosyllaba in us producuntur plũs, thũs. mũs autem & sũs non solum quia monosyllaba, sed etiam quia græce μῦς σῦς dicunt, & ὖ ψιλὸν longa est, id quod etiam accentu circunflexo ostenditur. Quarta, Græca in ũs, ut panthũs, melampũs, Sapphũs, amathũs producuntur. A pus tamen composita etiam corripiũtur. Hor. in epodis, Pōlўpũs, an grauis hirsutis cubet hircus in alis. Idem, in sermonibus. Delectant, ueluti Balbinum Pōlўpũs Agnæ. sed tunc à græcis in os ad nos ueniunt. nam græce & πολύπους & πόλυπος, & οἰδίπους & οἴδιπος & τρίπους & τρίπος dicitur. nam attici πολύπους, æolici πόλυπος dicũt, ut alterum sit per synæresin πολύποος πολύπους, ut νόος νοῦς, alterum abiectione, πολύποος πολύπος. cõponit enim a πούς, & πούς a ποός ὀξυτόνως, unde ποός πούς cum acuto accentu. uide Etymologicon in dictiõe πούς. Multa de Polypo apud Athenæũ habent, in qbus & hæc, τὴν δὲ αἰτιατικὴν πολύπουν φασίν, ὡς καὶ ἀλκίνουν, καὶ οἰδίπουν καὶ δίπουν δὲ λέβητα αἰσχύλον εἰρηκέναι ἐν ἀθάμαντι ἀπὸ ἁπλοῦ τοῦ πους, ὡς νόος νοῦς, τὸ δὲ πόλυπον λέγειν, αἰολικὸν, ἀττικοὶ γὰρ πολύπουν λέγουσιν, ἀριστοφάνης δαιδάλῳ, ταῦθ' ἑκόντα πολύπους, καὶ σηπίας, καὶ πάλιν, πολύπουν μοι ἦλθε, καὶ πάλιν, πηγαὶ λέγονται πολύπου πλουμένου. ἀλκαῖος ἀδελφαῖς μοιχευομέναις, ἠλίθιον εἶναι, νοῦν τε πολύποδος ἔχειν. ἀμειψίας κατεσθίοντι, δεῖ μὲν ὡς ἔοικε, πολλῶν πολυπόδων. πλάτων παιδὶ, ὥσπερ τοὺς, πολύποδας πρῶτον σέ. ἀλκαῖος, ἔδω δ' ἐμαυτὸν, ὡς πολύπους. οἱ δὲ πολύποδα προφέρονται ἀνάλογον τῷ πούς, ποδὸς, πολύποδα. Paulopost subiungit, ἐπίχαρμος δ' ἐν ἥβας γάμῳ, πώλυποί τε, σηπίαι τε, καὶ ποτ' αναὶ τευθίδες χαλυσῶδεις βολβίτις γραῖαί τ' ἐριθακώδεες. ἀρχέστρατος δέ φησι, πώλυποι ἔν τε θάσῳ, καὶ καρίᾳ εἰσὶν ἄριστοι, καὶ κέρκυρα τρέφει πολλοὺς, μεγάλους τε, τὸ πλῆθος. δωριεῖς δ' αὐτὸν διὰ τοῦ ω μεγάλου καλοῦσι πώλυπον, ὡς ἐπίχαρμος. καὶ σιμωνίδης δ' ἔφη, πώλυπον διζήμενος, ἀττικοὶ δὲ πολύπουν. Itidem etiam legitur in epigrammatis. ΑΝΤΙΠΑΤΡΟΥ, πώλυπος εἰναλίῃ πότ' ὤδι προβλῆτι τανυσθεὶς ἠελίῳ ψύχειν πολλὸν ἀνῆκε πόδα. ΙΣΙΔΩΡΟΥ. πώλυπον ἀγρεύσας ποτὲ γύννιχος, ἐξ ἁλὸς εἰς γῆν ἔρριψεν, δείσας θηρὸς ἵμαντο πέδην. Homerus quoq; ĩ os usus ẽ nominatiuo in dictione ἄρτιπος, ait enim ἰλιάδος ι, ἡ δ' ἄτη,

θενακρήτε, καὶ ἀρτίπος οὔνεκα πάσας, ubi notandum in illo Horatii, Polypus an grauis, & in illo eiusdem, Balbinum Polypus Agnæ, Po produci posse dorice, a πώλυπος per ω magnum, eadem ratione etiam Polydamas apud Persium. Quanquam aliqui & pulypus & pulydamas per u legunt, PV, quoniam & πουλυδάμας & πούλυπος per ου diphthongum apud græcos cum πο producturi sunt, inuenitur.

Vndecimo V finita producuntur omnia fluctū, manū, tū, diū, Cornū, genū. amatū. Sed notandum neutra in u in nominatiuo, accusatiuo, & uocatiuo corripi, in reliquis uero produci, id quod Max. Victorinus de nominatiuo scribens, sic testatur, V terminatus corripitur, ut cornŭ, genŭ, tonitrŭ. Quanquam Priscianus refragatur his uerbis. In u neutrorum, quæ indeclinabilia sunt in singulari numero, ut hoc genu, huius genu. hoc cornu, huius cornu. In quibus quamuis quibusdam artium scriptoribus uideatur temporum esse differentia, Dicunt enim nominatiuum quidem & accusatiuum, & uocatiuum corripi, reliquos uero produci, Ego in usu pariter in omnibus produci inueni casibus hæc nomina, nec irrationabiliter. Omnis enim in quacunque parte terminatio in u desinens, producitur, ut fluctū, panthū, tū, diū Ouid. in octauo Met. Dextraque à poplite leuum pressa genū, digitis inter se pectine iunctis. Ecce enim hic accusatiuus est sine dubio, & producitur. Apud Virgilium quoque in primo æneidos Nuda genū, nōdoque sinus collecta fluenteis, quomodo enim sinus collecta accusatiuum iunxit nominatiuo, sic etiam nuda genu. hæc Priscianus, Cui ego nō accedo, primum quia eam regulam, quod omnis in quacunque parte terminatio in V desinēs producatur, ipse sibi uidetur finxisse. Nam, qui ante eum fuerunt, grammatici, ut Max. Victorinus, Marius. Seruius, aliter sentiunt, ut & ipse Priscianus testatur. Deinde quia pressa genū apud Ouidium, & Nuda genū apud Virgilium potest produci ratione communis syllabæ per eam regulam, quæ dicit, In heroico uersu cuiuscunque pedis syllaba prior, cum à superiore uerbo remanserit, promiscue longa erit, aut breuis, ut poeta uoluerit quoniam in ea pars orationis impletur, ut Virgilii illud in Georgicōn tertio, Inualidūs, ĕtiamque tremens, etiam inscius æui. Ecce dūs natura breuis, producitur, quia est in fine dictionis, & pedis prima syllaba. Præterea præter Grāmaticorum Victorini, & Seruii authoritatem, potest etiam V in nominatiuo corripi ad imitationem græcorum, qui, ὖψιλὸν in huiusmodi noībus corripiūt, ut γόνυ apud Theocritū in eo uersu, ἀλλ' ὅλευς μυθεῖται, ἀπώτερω ἢ γόνυ κνήμας, ἢ γόνῠ, dactylus, sic πρόχνυ. apud Homerū ἰλίαδος I, πρόχνυ καθεζομένη, δεύοντο δὲ δάκρυσι κόλπο, πρόχνυ, pro πρὸ γόνυ

pro ἐωθὶ γόνυ, & abiectione ὀπρόγνυ, καὶ πρόγνυ, & corripitur νῦ, πρόχνῦκε, dactylus. υψιλον enim apud nos sæpe in V mutatur, ut τὺ tu. μῦς mus κῦμαι, Cumæ. δύο duo. γόνυ genu. Adde quod ibi Nūdă gĕnū. potest genu esse septimus casus. Nam, & si uni dictioni nō licet diuersos casus coniungere, duabus tamē & pluribus licet. Alba enim crinibus, denteis mulier, non licet dicere, Alba autem crinibus, & nigra faciem, licet. Sic in uerbis, & si me amas, tamē mihi semper noces. Item, Sed uos qui tandem? quibus aut uenistis ab oris? Quó'ue tenetis iter? non igitur necesse est genu casus esse accusatiui, quia sequitur sinus collecta fluenteis, potest enim simul per nomen esse Synecdoche cum casu septimo, per participium uero, Græca figura cum accusatiuo, ac si dixisset, Rubra genis, nodóque sinus collecta fluenteis, Esse præterea septimum casum nuda genu colligitur etiam ex Probo, ubi ait, Nominatiuum singularem aptōti nominis, neutri generis V litera terminatum in poemate aliquo, non facilius inuenies, ut si facias hoc cornu, hoc, genu, uel hoc gelu. Nam hæc nomina apud Virgilium in septimo casu inueniuntur.

DE SYLLABIS NATVRA LONGIS.

Syllabæ natura longe quinq; modis esse possunt. Primus est cū uocalis sola est, & producitur ut, ō ănimam, & mores, cum qua dii nocte loquuntur, & Spem gregis, āh sĭlĭce in nuda connixa reliquit & dicitur is modus cōstat natura. Secundus est, cum diphthongus fuerit, de qua dicit, constat diphthongo, ut æ, oe, au, eu, ei, Tertius est, cū præponit cōsonanti, ut ēn ĕgŏ uicta situ de. qua dicimus, incipit. Quartus ē, cū postponit ut, Nē pĕtĕ cōnubiis natā sociare latinis, de qua dicimus, sic terminat. Quintus est cū inter duas, plureis'ue ponitur consonanteis, ut Sōl, quī terratum.

DE SEPTEM MODIS COMMVNIVM SYLLABARVM.

Communium syllabarum modi sunt septem Primus est, cum correpta uocalis excipitur à duabus consonantibus, quarum prior sit muta, sequens uero liquida, ut cy in cyclops. Est enim hic breuis apud Virgilium. Vastosq; ab rūpĕ cўclopas. longa uero hic apud eūdem. At genus e syluīs cўclopum & montibus altis & Pa in patres, est enim hic breuis. Albanīquĕ pătres, atq; altæ moenia Romæ, hic longa, Perpetui soliti pātres considere mensis, ut a item in Atlas, est enim hic breuis, Viribus infe-

rior (quis enim par ēssēt ătlantis uiribus) hic longa, Constitit hesperio regnīs ātlantis in orbe. Idq; tantum in eadem dictione, ut in superioribus exemplis. In diuersis autem dictionibus muta cum liquida non potest producere antecedentem breuem, sed breuis, ut erat, remanet, ut Summa pete, aut summas defringe ex ărbŏrĕ plantas, Item, Et coniuratos cœlum rescĭndĕrĕ fratres. Et. Tum multa in tectis crepitans salit hōrrĭdă grando, Et, Quam circum extremæ dextra, leuă'que trăhuntur, id quod Terentianus sic præcipit.

Si mediam uocalis habet, quam consona, & uda
Excipiunt, nequeunt geminæ uexare priorem.
ūndĕ trĕmor terris. aut hoc percūssă trĭdenti,
Dactylus efficitur. nam longa est reddita prima,
Et mediam nil uda iuuat, quæ subdita currit,
Sic manet ūndĕ brĕuis, sic & percūssă tridenti.
Syllaba si contra fortisq;, & uipida detur,
ūndē scire potes percūssā spumat arena,
Reddet spondeos iusta ratione locatos.
Nec modo quia uerbo finem facit ūndĕ, pŭtato
Sic cecidisse, magis sermone notabis in uno
Congruere, ut cassæ pariter sint consona, & uda.
Et solem geminum, ēt dŭplĭces se ostendere Thebas.
ēr dŭplĭces mediam non possint reddere longam.
Respicis udarum, quàm uis modo fiat inanis,
Subiectæ quoties, & iuri sunt alieni.

Non posse ait mutam cum liquida producere antecedentis dictionis breuem, s uero literam posse C. P. T. scilicet mutis præpositam. quod ostendit eo uersu, ūndē scīrē pōtes, percūssā spūmāt ārena, ubi ūndē, cūssā spondei sunt. Idem etiam colligitur ex his eiusdem uersibus, in quibus docet præcedentis dictionis trochæum nunq̃ exire in spondeum adiumento consonantium, quæ sequũtur, sed in dactylum semper.

Quippe ubi sola manet uerbi uocalis in imo,
Et breuis hæc abscissa, aliam, comitemq; requirens,
Nullaq; cōsona iuncta parat dare temporis auctum,
Nil iam spondeo uideas superesse relictum.
Vel tu ruricolæ primum decurre Maronis.
Liber, & ālmă cĕ res. & fērtĕ sĭmul Dryadesq;.
Munera uēstră căno. & studium cui prīmă frĕmentem.
Fudit equum magno tellus percūssă trĭdenti,

īpsĕ nĕmus. Tegeæĕ făuens,oleæq; Mĭnerua.
Dīq; Dĕæq; omnes,studium quibus ārua tŭeri.
Quīq; nŏuas,& quīq; sătis,& quæq; sĭbi mox.
Nec tibi regnandi ueniat tam dīră cŭpido.
ān nĕ nŏuum.tunc īpsĕ tĭbi plus părtĕ rĕlinquit.
Vērĕ nŏuo gelidus canis cum montibus humor
Linquitur,& Zephyro putris se glēbă resoluit.
Et quid quæq; fĕrat regio,& quid quæq; rĕcuset.
Bis decies,unumq; supra,nisi fallimur,ecce
Dactylon efficiet talis,quem dico,trochæus,
Spondeum & nullum potuit dare uersibus iisdem. Non nisi in eadem dictione inueniri liquidam post mutam producere antecedentem breuem,sic idem Terentianus,
Vda igitur nunquam præbebit subdita tempus,
Præbebit uerbo deprensa,aut nomine eodem.
Rĕplĕt cum dico,subiecta est uuida mutæ.
ātlās ut græca,sic profero uoce latina.
Vda secunda utinam nostra sic uoce sederet.
Exemplo sat erit,qui dixit membra pyrāchmōn
Tertia tūm cўcnus,& quarta frequentior his est,
Nam mutis docui subiectam hanc omnibus esse.
Fābrĭcĭum dixīt,sācrum,qui limite quădrĕt.
āgrĭcŏla,ēt uepreis dixit saluere per ūtrēis
Tempora sic præbent udæ,cum subiiciuntur.

M.tamen, & N liquidas post mutas in græcis tantum dictionibus inuenimus, ut sic dixerim , liquescere,& cassas fieri,quanquam M ne in dictione quidem græca apud nostros memini legere,sed N dúntaxat . Ouidius , Piscosāmq; Gnĭdon , grauidamq; Amathunta metallis. Martialis, Delectat Marium si perniciōsŭs ĭchneumon. Idem . Quæ capta est alio nupta Lacænă cўcno ? Seneca in hercule furente . Mundus puellæ serta cnosiacæ gerit. In quibus uersibus sām, quĕ , Gnĭ, ō, sūs, ĭ, cæ, nă, cў. treis eé dactylos uidemus, & tăcnō iambū in quarto loco atq; N udam nihil iuuare antecedentem breuem. Quod factum é ad imitationem græcorum,apud quos μ & ν frequéter post mutas effluunt. Euripides in phoenissis, Ἰσότης ἔταξε, κἀριθμὸν διώρισεν. Idé iisdé, κλῃδάς τεθήσεαι, τοῖν δ' ἑλοῦ δυοῖν πότμοιν τὸν ἕτερον, ἢ γὰρ παῖδα σῶσον, ἢ πόλιν. In iisdé, τὰ μὲν παρ' ἡμῶν πάντ' ἔχεις, ἡγοῦ τέκνον πρὸς οἶκον, ὅστις δ' ἐμπύρῳ χρῆται τέχνῃ. In iisdé ἀπωλόμεσθα δύο κακοὶ ἀδελφοὶ τέκνον, Idé in Hecuba,

ἔπλευς,

ἔπλευσ᾽, ὅπως δ᾽ ἔπλευσα θεομανεῖ πότμῳ In eadē καὶ πεῖθ᾽ ἔχεις δὲ πρόφασιν, ἔστι γὰρ τέκνα. Callimachus, νύμφης, ὡς μεγαρέαν οὐ λόγος οὐδ᾽ ἀριθμός. Theocritus, ἄμμες δ᾽ οὔτε λόγῳ τινὸς ἄξιοι, οὔτ᾽ ἀριθματοί. Cratinus in cleobulimis, ut citat Hephestion, ἔστιν ἀκμῶν, καὶ σφυρὰ κράνια δύτειχε πώλῳ. Idem in Panoptis, κράνια διττὰ φορεῖν ὀφθαλμοὶ δ᾽ οὐκ ἀριθματοί. In hoiis, οὐ δὲ πρὸς εἶδος, ἄρ᾽ ἦν οὐδὲν πρόσοιδόν τι τεκμαρτόν. In quibus, ριθμὸν in quarta sede senarii uersus Iambici, & πότμοιν & bis τέκνον, & τέχνη, & πότμῳ in sexta, sex sunt iambi. Item ἔστιν ἀ, dactylus in prima sede heroici uersus. item δ᾽οὐκ ἀρι. οὐδ᾽ ἀρι. οὔτ᾽ ἀρι. δ᾽ὄντι τε, bis duo dactyli.

N etiam post M inuenitur apud græcos syllabam facere indifferentem. Cratinus, ἀλλοτριογνώμοις ἐπιλήσμοσι μνημονικοῖσι. λήσμοσι, dactylus Epicharmus in Megaride, δύυμνος, καὶ μουσικὰν ἔχοισα πᾶσαν φιλόλυρος ἠχή. δυυ trochæus. Est enim metrum trochaicum, quod in locis imparibus non nisi trochæum, uel tribrachyn suscipit. In δύυμνος, Y, sequentibus μν, communis est. Callimachus, ut citat Hephestion, τὼς μὲν ὁ μνησάρχειος ἔφη ξένος. τῶς μὲν ὁ dactylus. ubi μν in μνημονικοῖσι, & in δύυμνος, & μνησάρχειος non producunt antecedenteis breueis. ι. υ. ο. Quos imitatus Horatius in prima ode, dixit, Euterpe prohibet, nec Pŏlўmnēia, ubi. L Y. in Polymneia corripuit, licet sequantur m & n, quæ poterant positione producere, ut in illo Hesiodi. τερψιχόρη τ᾽, ἐρατώ τε, πολύμνια τ᾽, οὐρανίη τε. λῦμνῐᾰ dactylus. est enim Euturpe cohibet, nec polymneia, metrum choriambicum Asclepiadeum tetrametrum constans spōdeo, duobus choriambis, & pyrrhichio, sic, Eūtēr, spondeus. pē cŏhĭbēt, coriābus. nēc pŏlўmnē, iterum choriambus ĭ ă, pyrrhichius. Idem quoque sensisse uidetur Ouidius quinto fastorum, ubi ait. Dissensere Deæ, quarūm Pŏlўmneia cœpit, rūm pŏ lў, dactylus. quanquā hic & pulymnia legi potest. ut sit spondeus rūm pū. ut illud apud Persiū, Nec mihi Pūlўdămas, nec troiades labeonem, pro polydamas, quod ab Homero accepit, qui Iliados X, ita Hectorem inducit loquentem, ὤμοι ἐγώ, εἰ μέν κε πύλας, καὶ τείχεα δύω, πουλυδάμας μοι πρῶτος ἐλεγχείην ἀναθήσει, πουλυδάμας pro πολυδάμας propter metrū, ut illud Virgilii, Venit & ūpĭlĭo, tardi uenere subulci, upilio pro opilio, eodē modo fortasse apud Ouidium Pulymnia tetrasyllabū pro polymnia. Quanq̃ πωλύμνια, πωλυδάμας & huiusmodi per ω magnum scribunt dores, ut πωλύπους Athenæo teste, ut supra diximus in ultimis syllabis, quæ in us desinūt, unde Polymnia, polydámas primam possunt producere secundum dores, sed magis placet, ut sit pentasyllabū polymneia, ad imitationē Horatii, cuius fue-

rat familiarissimus, de quo sic scripsit in Tristibus, Detinuit nr̃as numerosus Horatius aureis, Dum ferit ausonia carmina culta lyra. Aliqui tamen utrobiq; legunt polyhymnia, quod non placet. non enim componitur ex πολὺ, καὶ ὕμνος. sed ex πολὺ, καὶ μνεία, ut à memoria dicatur, cuius filias esse musas testat̃ Hesiodus, μοῦσαι ὀλυμπιάδες κοῦραι διὸς αἰγιόχοι, τὰς ἐν πιερίῃ κρονίδῃ τέκε πατρὶ μιγεῖσα μνημοσύνη. & licet græci p unū ὑψιλὸν, & per iota μνι & carmine, & prosa oratiōe scribát, sic πολύμνια προπαροξυτόνως, sicut & Hesiodus eo uersu protulit, πολύμνιά τ' οὐρανίη τε, & Gaza in tertio, ubi dicit. ὑφαιρείσθω τὰς εἰς μνια, καὶ τρία πολύμνια, ψάλτρια, τῷ ι γάρ, tamen puto factum magis ὑφαιρέσει τοῦ ε, ex ει diphthongo, quàm uel gemini υυ in unum υ συναιρέσει, nam nusquā legitur geminum υυ in unum υ contrahi, uel alterius υ abiectione quoniam quæ cōponunt̃ ex πολὺ, seruant υ ut πολυειδής, πολύαινος, πολυυδρεία, πολυίστωρ. ex ει uero modo ι modo ε auferri κατὰ διάλεκτόν τινα legitur. nā Iones ἀσθενία pro ἀσθένεια, & εὐγενία. pro εὐγένεια ὑφαιρέσει τοῦ ε, dicunt. ut in eodem libro de orthographia Gaza refert. iones etiam ἱρὸς pro ἱερὸς proferunt. Idem igitur in polymnia factum dixerim, ut ὑφαιρέσει τοῦ ε proferatur ἰωνικῶς, receptumq́; ut per I ab omnibus scribatur. Quod autem μνεία per ει diphthongum scribatur, testis est Theodorus in eo ipso de orthographia libro, ubi ait ἡ μνι πρὸ φωνήεντος μὲν μνίον τῷ ι, μνεία τῇ ει, & etymologicon, ubi legit̃, μνεία, μνῶ μονία, καὶ καθ' ὑπερβιβασμὸν, μνεία, καὶ συναιρέσει, λμεία. Ex πολὺ igitur, & μνεία πολύμνεια & dissoluta ει diphthongo, polymneia πενταουλλάβως protulit Horatius propter metrum, quemadmodū in elegia factum legimus, quod quia per ει scribitur in penultima apud græcos sic, ἐλέγεια, nostri interdum dissoluta ει diphthongo, elegeia πενταουλλάβως proferunt antepenultima producta. Ouidius, Flebilis indignos Elegēiă solue capillos. Idem, Blanda pharetratos Elegēiă cantet amores. Sed plerunq; elegia τετρασυλλάβως dicitur. Martialis, Detineat cultis aut elegīă cōmis. Statius, Quas inter uultu petulans elegīă prōpinquat, à quo elegidium diminutiuum. Persius, Sed siqua elegīdiă crudi dictarunt proceres, & ubiq; E & LE primæ syllabæ corripiuntur, & I a diphthongo ει producitur, sic elegus semp corripit primas syllabas. ēlēgi igitur in eo uersu, flendus amor meus ēst ēlēgī flebile carmen, non nomen est, sed uerbum. Sunt præterea qui uolunt legendum apud Horatium, Neq; polymnia, licet repugnet syllaba, præsertim cum præcedat, si neq; tibias, quasi non liceat nec post neq; subiungere, quod facile inuenitur. Virgilius. Sed neq; Medorū syluæ ditissima terra, Nec pulcher Gan-

ges, sed non recte iudicāt, primū quia nō est quisq̄ obseruātior syllabarū Horatio, Deinde q̄a cū in cæteris fuerit diligētissimus, non est credendū fuisse hic tā negligentē, ut abusus fuerit syllabam. Silius quoq; corripuit R A ī theráneo, cū dixit, Ecce inter primōs thĕrămneo a sanguine clausi mōs thĕră, dactylus. Phornutus, qui de nā deorū scripsit, de Polymnia hæc inquit. πολύμνια δὲ ἐστι πολυύμνητος ἀρετὴ ἢ μᾶλλον ἢ πολλὰς ὑμνοῦσα. καὶ ὅσα ὑπὸ τῶν προγενεστέρων ὑμνεῖται παρειληφυῖα, καὶ τῆς ἐκ τε τῶν ποιημάτων καὶ τῶν ἄλλων συγγραμμάτων ἐπιμελουμένη. uult igitur Phornutus ἀπὸ τοῦ πολὺ καὶ ὕμνος, cōponi Polymnia, utcūq; igit̄ scripseris aut Polymneia aut Polyhymnia apđ Hora. nā eē alterū necesse ē, recte scripseris.

Duæ præterea mutæ inueniūtur aliq̄n non producere antecedentē breuē, ut, M & N liquidæ. Martialis, Sardonicās smărăgdos, adamantas iaspidas uno portat in articulo Stella Seuere meus, cās smără, dactylus, aliqui tamen putant legendum smarados abiecto g propter metrum. quod non placet. sic Homerus ὀδυσσεία δ', ὅς, ὡς αἰγυπτίης θήβης αἰγυπτίης, ὅθι πλεῖστα δόμοις ἐνὶ κτήματα κεῖται, μοῖς ἐνὶ, dactylus, nec obstant κτ in dictione κτήματα. Idem, αἰγύπτίη τῇ πλεῖστα φέρει ζείδωρος ἄρουρα φάρμακα, αἰγύπτι utrobiq; dactylus, licet id per συνεκφώνησιν seu συνίζησιν esse posset, quæ fit modis quatuor, quorum unus est, cum syllaba breuis & longa pro una longa accipiuntur, ut hic, τῇ τῇ, & alibi ὑμῖν μὲν θεοὶ δοῖεν ὀλύμπια δώματ' ἔχοντες, μὲν θεοὶ, spondeus. & μῆνιν ἄειδε θεὰ πηληιάδεω ἀχιλῆος. δεω ἀχι, dactylus Theocritus, θαρηχθεὶς ὧδε βουσὶν ἀναρόσιος αἰγυπτίησιν, αἰγύπτι, dactylus. Aeschylus in supplicibus ἥγεσθε βωμοὺς ἀσίκτους θεῶν ἕδρας. σίκτους iambus in quarta sede senarii iambici. Herodianus etiam μέμνηκα πέπτωκα κέκτηκα, ideo inquit duplicare principium præteriti perfecti per consonantem præsentis, & ε, quia μν. πτ. κτ. inueniuntur in metris sæpe efficere communem syllabam, ut facit muta cum liquida.

Illud obseruandum, quod quotiescunq; in carmine inuenitur muta cum liquida in differentem facere antecedentem syllabam, esse eam syllabam natura breuē, & propterea in prosa oratione semp esse corripiendam, ut lúgŭbris, fúnĕbris muliĕbris a mŭlĭĕrĭs penultima correpta. Ter. Neq; satis digna, cui committas primo partū mŭlĭĕrĕm. ĕrĕm pyrrhichius. Item, impĭgre, pódăgra, chirăgra, tenĕbræ, latĕbræ, uolŭcris, pharĕtra, & huiusmodi. Præterea notandum uocaleis natura longas non posse unq̄ corripi sequente muta cum liquida, sed produci semper & prosa & carmine, ut salūbris, lauācrum, arātrum, simulāchrum, ambulācrum, candelābrum, uolutābrum, delūbrū, mātres, & huiusmodi, quia apud

poetas nunq̃ leguntur penultima breui. aratrum tamen quidam putant corripere penultimam, quia græce τὸ ἄροτρον ὁ μικρῷ scribitur, ego tamē semper legi penultima longa tanq̃ à supino deductum, ut lauācrum, delūbrum, simulāchrum & cætera, quæ supra diximus. Quod autem salūber producat penultimam probatur hoc uersu Ouidii, Phœbe salūbĕr ădes, quem etiam Priscianus citat.

Secundus modus est, cum syllaba uocali longa, uel diphthōgo finita in fine dictionis, uocalis sequitur nulla interposita consonante. Est enim hic breuis, Te Corydōn ŏ ălexi, trahit sua quēq; uoluptas, & hic, Credimus, ān quī ămant ipsi sibi somnia fingūt, & hic, īnsŭlæ Ionio in magno, quas dira Celæno, Harpyiæq; colunt aliæ, & hic, Victor apud rapidum simoenta sub īlĭŏ alto. hic autem longa, Stant & Iuniperī, ēt castaneæ hīrsutæ, & hic, Et succus pecorī ēt lac subducitur agnis. Item hic. Tu'ne ille æneas, quem dardaniō ānchise. & hic ō ĕgŏ quantum egi, quàm uasta potentia nostra est. Quod ad græcorum facimus imitationem, qui & uocaleis, lōgas, & diphthōgos in fine dictionis sequente uocali, modo corripiūt, modo longas seruant. Homerus ἄνδρα μοι ἔννεπε μοῦσα πολύτροπον, ὃς μάλα πολλὰ πλάγχθη, ἐπεὶ τροίης ἱερὸν πτολίεθρον ἔπερσε, hic enim & οἱ in ἄνδρα μοι corripitur sequente ε in dictione ἔννεπε, & η in πλάγχθη sequente ε in ἐπεὶ, sunt enim duo dactyli, sic ἄνδρᾰ μοῐ. πλᾰγχθῆ ἐ. Idē τῷ οἱ ἐπεκλώσαντο θεοὶ, οἶκον δὲ νέεσθαι εἰς ἰθάκην. Et ὦ πάτερ ἡμέτερε κρονίδη ὕπατε κρειόντων. hic enim neq; οἱ in θεοὶ corripitur sequēte uocali ῠ in ὕπατε, neque η in κρονίδη, quamuis sequatur οἱ in οἶκονδε. sunt enim duo spōdei. Idem, ἡμετέρῳ ἐν οἴκῳ ἐν ἄργει τηλόθι πάτρης. in ἡμετέρῳ ω longa remanet, in οἴκῳ autem corripitur. scanditur enim sic, ἡμε̆τε̆, dactylus. ρῷ ἐνῐ, dactylus. οἴκῳ ἐν, dactylus, ἄργει, spondeus, τηλόθι dactylus, πάτρης, spondeus. Sed græci in media quoq; dictione tam simplici, q̃ composita idem facere inueniuntur, sed raro, οι enim in hoc uersu apud æschylum in Niobe, corripitur, ἴσρος τοιαῦτας παρθένους λυχεύεται, est enim uersus trimeter iambicus, & scáditur sic, ῑσρōς, spondeus, τοῐαῦ, Iambus, τᾱς πᾱρ, spondeus, θε̆νοῡς iambus, λο̆χεῡ iambus, ἔται iambus. suscipit enim in locis paribus Iambum, tribrachyn, anapæstum. Citant autem hunc uersum Hephestion, & Priscianus. Item in hoc apud Theocritū, ὑψηλὰς ἐς πόντον ὁρῶν, ἀεῖ δὲ τοιαῦτα, & in hoc apud eundem νύμφα καὶ προγένειος ἀπέχεσθαι με ποίησεῖς. Et οὔτε τις ἐν παλάρῳ πανίσδετε ὄργα τοιαῦτα. Item apud Homerum, οἶδ' ἀρετὴν οἷος ἐσσὶ, τί σε χρὴ ταῦτα λέγεσθαι in quibus uersibus, ἀδέ τοι, σθαι μὲ ποῐ, ἐργᾰ τοῐ, τὴν οἷος, dactyli omnes. Hic autem

longa

longa remanet οι apud Homerum παῦροι γάρ τοι παῖδες ὁμοῖοι πα-τρὶ πέλονται. μοῖοι spondeus in quarta sede. Item αι hic apud Home-rum corripitur σμυναίους ὑποφῆται ἀνιπτόποδες χαμαιεῦναι, Item hic, ἐλμοναι οἷα σύες χαμαιευνάδες αἰὲν ἔδουσιν, δες χαμαι, dactylus ες χα-μαι etiam dactylus. hic uero longa remanet apud eundem, λοκρῶν δ' ἡγεμόνευεν ὀϊλῆος ταχὺς αἴας μείων, οὔτι τόσος γε, ὅσος τελαμώνιος αἴας. αἴας in utroque spondeus. τι etiam corripitur hic apud Homerum, ἕκτορ υἱὲ πριάμοιο, τίη δὲ σὺ νόσφιν ἀπ' ἄλλων. ἕκτορ υἱ, dactylus. hic uero longa apud eundem, τῶν ἦρχ' ἀσκάλαφος, καὶ ἰάλμενος, υἷες ἄρηος. υἷες ἄ, dacty-lus. Sed, ut dixi, rarissime inueniuntur in media dictione correptæ sylla-bæ longæ, præsertim in Heroico hexametro.

Tertius modus est, cum correptam uocalem in fine dictionis duæ sequun-tur consonantes, Quarum prior est s litera mutis c. p. t. præposita est. n. hic breuis apud Virgiliū, Pōnĭtĕ spes sibi quisque suas. & hic apud Hora-tiū, Linquimus insani ridentes præmĭă scribæ. Item hic apud Catullū, Testis erit magnis uirtutibus ūndă Scămandri. pōnĭtĕ, præmĭă, ūndă scă, tres dactyli. Eodem modo etiam apud græcos, Homerus, ἀκλειὴς αἴδηλος ὕπαι νεφέεσσι. σκεδάσθη. Idem τῶν νῦν αἷμα κελαινὸν ἐΰρροον ἀμ-φὶ σκάμανδρον. Idem ὃν ξάνθον καλέουσι θεοὶ, ἄνδρες δὲ σκάμανδρον, in quibus S & P in dictione spes, & S & C & R in dictione scribæ, non ob-stant, quin antecedentes pedes pōnĭtĕ, & præmĭă sint dactyli, Itē S, & C, in dictiōe scamādri, & σ & κ σκεδάσθη, & σκάμανδρον in utroque uersu, nō obstant trochæis, qui p̄cedūt ūndă & εσσι & ἀμφὶ, & δρες δὲ, qn adiunctis sca, & σκε, & σκα syllabis, fiāt dactyli. ūndă scă, εσσι σκε, ἀμφὶ σκα, δρες δὲ σκα. hic aūt, Quīsquē scire cupit, aut quīsquē scribere curat. Et hic, āntē Stesichorū uatē natura creauit, Et hic, ūndē scissa coma est, aut ūndē spissa corona apud Terētianū, nā apud alios nō memini legere lō-ga ē, Quinque. n. trochæi quīsquĕ, & quīsquĕ, & antĕ & ūndĕ, & undĕ, a-depti, quod deerat, tēpus positione S semiuocalis, & c, & t, & p mutarū, sequente uocali longa, transiere in spōdeos. Interdū igit̄ S litera coniun-cta mutis C. P. T. ut diximus, iuuat p̄cedentē breuem, interdū nō iuuat, Sed cū non iuuat, fit, quia S litera uim suā frequēter amittere inuenitur apud uetustissimos tā sequente uocali, q̄ cōsonāte, ut apud Luciliū, quem citat Gellius, Cāpāus sonipes succussor nullus sequet̄, nūllŭs sĕ, p nūllŭ sĕ dactylus. Itē apud Enniū, quē idē citat Gellius, Doctus, fidelis, suauis homo, facundus, suoq; cōtentus, atque beatus, scitus, secūda loquēs, in Tē-pore Cōmodus, & uerborū uir paucorū. Doctŭ, fi. cūn dū sū. t' ātquē bĕ. scitŭ sĕ, quatuor dactyli, Et apud Lucretium, Nam fierēt iuuenes subito

P

ex infantibus paruis. fān tĭ bŭ, dactylus, Item in illo Alcinoi epigrammate, Longe erit à primo quĭſquĭs sĕcūdus erit. Quĭſquĭ sĕ, dactylus. Nam quiſquis ſecundus erit, legi in antiquis codicibus. Et apud Catullū, Affixus noſtris tū dăbĭs ſuppliciū. tū dăbĭ, dactylus. In illo etiā Virgilii abiicit S cū ſua uocali, Aut ouiū fœtus, aut urenteis culta capellas, tà ūt ū, ſpōdeus, & in illo eiuſdē, Inter ſe coiiſſe uiros, & decernere ferro r'ēt dē, ſpōdeus, quemadmodū etiā citat Priſcianus. aliqui tamen legunt & cernere ferro, in quibus, & Anneus Seneca. Nec mirum, S interdum ſic uim ſuam amittere, cum aſpiratōem etiam loco ipſius in quibuſdam dictionibus Bœotes poſuerint, muha pro muſa dicentes, ut Priſcianus refert, quemadmodum cōtra, ipſa pro aſpiratione ſæpe inuenitur poſita, ut ſemis, ſex, ſeptem, ſex, ſi, ſal, à græcis ἥμυς, ἕξ, ἑπτά, ἕ, ἵ, ἅλς. Idem quoque patitur S M udæ præpoſita in principio dictionis, nihil enim iuuat antecedentem breuem, ut apud Ouidium, Velatus ueſte ſedebat in ſolio Phœbus claris lucēntĕ ſmăragdis, cēntĕſma, dactylus. Lucanus, Et ſuffixa manu foribus teſtudinis indæ Terga ſedēt crebro maculis diſtīnctă ſmăragdo, ſtīnctă ſmă. dactylus Statius, Sudor ibi arcano florenteis ignĕ ſmăragdos, īgnĕ ſmă, dactylus. Terentianus tamen S ſemiuocalem mutæ præpoſitam non iuuare inquit antecedentem breuem, cum uocalis, cui unà cum muta adiungitur, breuis fuerit, contra, cum longa uel natura, uel poſitu fuerit, iuuare, unde ſi trochæus præcedat, ſpondeum fieri dicit, tertia uocali, quæ ſequitur, producta, non fieri uero, ſi breuis illa fuerit, ſed tranſire in dactylum. Siquis igitur dixerit, ſmȳrnā, Strēpſă, ſpādā, ſcōlus, Struthēă, Scŏtuſſa, ſmȳrna erit ſpondeus, nam producitur nā, quia tertia, quæ ſequitur uocalis, longa eſt. ſtrēpſă ſpă, dactylus, pſă enim correpta remanet, quia tertia, quæ ſequitur uocalis, corripitur. dā ſcō ſpondeus, dā enim producitur, quia ſcō in ſcōlus longa eſt. thēă ſcŏ, dactylus, nam ă corripitur, quia ſcŏ in ſcŏtuſſa breuis eſt. hæc græce ſic ſcribūtur (ſunt enim urbium, locorum'ue nomina apud Stephanum). ἡ σμύρνα, στρέψα, τὰ σπάδα, ὁ σκῶλος, στρούθεια, σκότουσα.

Sed libet hic Terentiani ea de re uerſus ſubiungere.

Hæreat ergo animo ſexta hæc tibi uiuida, parsque
Littera de numero, quam dixi, ſemiſonantum,
Quæ tibi treis tantum poterit ſubiungere mutas,
Si quando ſcūtum, ſpūmas, uel ſtāmina dico,
Hæc ſola efficiet, nudo ut remanente trochæo,
Spondeum geminæ poſſint firmare ſonoræ.
Exemplis an praua ſequar, uel recta, probabo,

Quĭsquē scīrĕ cŭpit, uel quĭsquē scrībĕrĕ curat,
āntē stārĕ dĕcet, cum dico, & separo uerbum,
āntē stēsĭchorum uatem natura creauit,
Vltima uocalis remanens, finisq; trochæi,
Excipitur geminis, queis proximus exoritur pes,
Quæ quanq̃ capite alterius uerbi teneantur,
Sufficiant retro uires, & tempus oportet,
Consona quod debet geminata referre priori.
Nam cur spondeo credas non reddere tempus,
Quæ tali positu, cum dactylus incidit, obstant?
Incipe si dicas, & scire, & scribere iungas,
Creticus efficitur. Queis uiribus ergo nocebit,
Subdita præteritæ cur iisdem uiribus æque
Tempora non præstet, cum sit subiecta priori?
Quin mirum magis inuenias, ut tempore duplo
Semisonans istæc pariterq;, & muta choærens,
Correptam retro nequeant augere Trochæi.
Nam nisi uocalis producta sequatur utrasque,
Tertia, quas dixi, nullum poterunt dare tempus.
Scire etenim cum dico, & stārē spūmĕūs amnis,
Tertia uocalis producta adiungitur illis,
Atq; inde accipiunt uires, prosunt'que priori,
Si fuerit correpta, nihil præstare ualebunt,
Cum scăpulam, spătium, stĭmulum subiungo trochæo.

Siquis igit dicat, īncĭpē scīte puer iamq; īncĭpē scrībere uersus, Incipe in prima, & quarta sede non dactylū, sed creticum, idest amphimacrum faciet secundū Terentianum, ꝓpter ī longū in scite, & scribere post S, & c. idq; ille in heroico hexametro uitium dicit nō, quod id nō fiat aliq̃do, sed quod raro, De arte enim ille scribit, nō de licentia, nā, fecisse Id antiquos, eosdemq; approbatos constat, Virgilius, pōnĭtē spēs sibi quisque suas. nam pōnĭtē, ut ille ait, est creticus, quia sequitur S cum P muta & uocali longa, in dictione spēs. Horatius, linquimus insani ridentes prǣmĭā scrībæ, prǣmĭā hic quoq; creticus, quia sequitur scri syllaba longa. Ouidius, spes bona dat uireis, animūm quŏquē spēs bona firmat uĭuĕrē spē uidi, qui moriturus erat. in utroque uersu est creticus, quoniam sequuntur S & P, cum uocali producta. Idem uitiari temporibus dactylum, & creticum fieri, his etiam uersibus ostendit manifestius.

Consona si gemina est, qua proximus incipiet pes,

Cuius principium ſexta hæc, quam dico, tenebit,
Dactylus ille prior, quamuis ſermone peracto,
Diſcretus, liberq́; pedis compage ſecundi,
Sentiet acceſſum momenti, & temporis auctum,
Exemplo uerſus unius utrunq; probabis,
Ante ſupinatas Aquiloni oſtēndĕrĕ glebas.
Tēndĕrĕ cum uerbi finem ſimul & pedis explet,
Nil obſtant pedis alterius modo conſona, & uda.
Syllaba ſi contra ueniat, qualem modo dixi,
Temporibus uitiatus erit pes. integer ante,
Ante ſupinatas Aquiloni oſtēndĕrĕ ſtrāges.
Tertia ſi longa efficitur, pes creticus exit.

Idem uitiari metrum heroicum ab Anapæſto refert. & tamē inuenitur interdum in heroico Anapæſtus. Virgili. flŭuĭōrum rex Eridanus. flŭuĭō, Anapæſtus. Vitandum ergo eſt, quod uitiū fuerit, quod que ipſi quoque poetarum principes rariſſime licere ſibi uoluerunt.

Illud præterea opæpretiū ſubiungere uiſum eſt, s literam ἀρκτικὸν στοιχεῖον appellari a græcis, quod omnibus ferè mutis, atq; etiā M liquidæ præponatur, ut σβεννύω, σπαρτη, σκῆπτρον, στέμμα, σθένος, σφίγξ, σχῆμα, σμάραγδος, ab aliquibus uero ἄσημον, & μοναδικὸν, quod ſuæ cuiuſdam ſit poteſtatis. ἄσημον enim obſcurum ſignificat, & ſine nota, ſeu ſigno, μοναδικὸν autem ſolitarium. Nam cum cæteræ ſemiuocales in quatuor liquidas L M N R, duasq́; duplices diuidantur, ipſa ſola quaſi innominata & ſolitaria ſemiuocalis remanet. Sed quare à Terentiano mō uegeta, modo uiuida mō fortiſſima litera dicit̃? An quia præter cæteras cōſonanteis, & præponi pōt aliis cōſonātibus in principio dictionis, ut ſcutū, ſpatiū, ſtamen, ſcribo, ſtrues, ſtlembus, ſplēdidus, & ſupponi in fine, ut ſcrobs, frons, hyems, ars, puls, ſtirps, laus, theſeus? An quia in heroico hexametro pōt ex trochæo ſpōdeū facere, ut ſupra eſt dictū, cū id mutæ liquidis adiunctæ nō queāt? An quia apud græcos tantæ eſt poteſtatis, ut cū mutis præponit̃, nō poſſit fieri reduplicatio in præteritis pfectis p cōſonantē pn̄tis, quemadmodū fit cū incipit uerbū a muta cū liquida, ut a γράφω γέγραφα, a πλύνω πέπλυκα, a ζέφω πέζεφα, uel etiam a πτ. κτ. mutis, atq; μν liquidis, quod tn̄ in his tātū p̄teritis fieri memini legere, κέκτημαι a κτάομαι, πέπταμαι a πτάομαι, πέπτακα, a πτόω μέμνημαι, a μνάομαι, ſed tantum ἐψιλὸν p̄teriti impfecti augumentū, adſumāt, qđ a σῖγμα & muta ſtatim ſequentibus ſic producit̃, ut non liceat unq̃ eſſe breue, ut σπείρω ἔσπειρον ἔσπαρκα. στρέφω ἔστρεφον ἔστραφα, eodem modo

in iis,

in iis, quæ a ζ ξ ψ incipiunt. propter σῖγμα, quæ illis inest, ut ζάω ἔζαον ἔζηνα, ξέω ἔξεον ἔξεσα, ψάλλω ἔψαλλον ἔψαλα.

Quartus modus ẽ cũ correpta uocalis partẽ terminat oratiõis, q̃ ĩ unã desinit consonantẽ, & est principiũ pedis, ut hic apud Virgiliũ, Inualidūs ĕtiamq; tremens, etiã inscius æui, & hic apud Lucanũ, Dum sanguīs ĭnĕrat, dũ uis materna, & hic apud Virgiliũ, Pleiadās, hy̆ădas, claramq; Lycaõis arctõ, licet ab Homero acceperit πληιάδας θ', ὑάδας τε, τό τε σθένος ὠρίωνος. Itẽ hic apud eundẽ, Pectoribūs ĭnhĭans spirantia consulit exta. dūs ĕ tĭ, guīs ĭn ĕ, dās hy̆ ă, būs ĭn hĭ, quatuor dactyli. Quod si post duos pedes, & semis, aut treis, & semis fiat, penthemimeri, atq; hephthemimeri dat᷑, ut hic apud Virgiliũ, Oĩa uincit Amōr, ĕt nos cedamus amori, & hic apud eundẽ, Ostentans artẽ paritĕr, ărcumq; sonantẽ. Sed de penthemimeri, & hephthemimeri dicemus, cũ đ heroico metro tractabimus. Qđ autẽ correpta uocalis in nullã desinens consonantẽ, partẽ oratiõis terminet, & producat᷑, nullũ occurrit exẽplũ, nec puto inueniri, p̃sertim, quia neminem legi, ex iis, q̃ de arte scripserũt, q̃ huius rei meminerit apud latinos. Nã græci id faciũt. Homerus οἱ δὲ μέγα ἰάχοντες ἐπέδραμον υἷες ἀχαιῶν. Et αὐτὰρ ἐπεὶ δαναῶν γένετο ἰαχή τε, θρόος τε. Et ἀλλὰ τάγ' ἄσπαρτα, καὶ ἀνήροτα πάντα φύονται. γαῖᾰ, τοῖᾰ, τᾰ καὶ ᾰ, tres dactyli. Illud uero, νέστορα δ' οὐκ ἔλαθεν ἰαχὴ πίνοντά περ ἔμπης, ĩ ε & ν desinit cõsonãtẽ, ut Illud, καὶ μὲν οἱ λύκιοι τέμενος τάμον ἔξοχα πάντων. ξείνιᾰ, dactylus, & καὶ μὲν, spondeus, licet μὲν & pedis, & dictionis sit finis contra regulã, nisi quis legat, καὶ μὴν. Illud obiter hic admōuerim, apud Priscianũ in primo libro, ubi dicit, Apud græcos tamen o quoq; I sequente p̃ducere licet antecedẽtem breuẽ, pro νέστορα δ' οὐκ ἔλαθεν ἰαχὴ πίνοντά περ ἔμπης, reponendũ esse carmen illud, αὐτὰρ ἐπεὶ δαναῶν γένετο ἰαχή τε, θρόος τε, ut ἰῶτα sequat᷑ o breuẽ, eamq; p̃ducat, sic τοῖᾰ, ut Priscianus ait, nam in ξείνιᾰ, & si ξεῖν p̃ducit᷑ sequẽte I per cõmunẽ regulã, q̃ talis ẽ apud grãmaticos græcos, de cõmuni syllaba, ὅταν βραχεῖα οὖσα καταπεραιοῖ εἰς μέρος λόγου, καὶ τὴν ἑξῆς ἔχει ἀπὸ φωνήεντος ἀρχομένην, tamen nõ respondet uerbis Prisciani, q̃ de o loquitur. ubi notandũ non quacunq; sequente uocali produci dictionis antecedentis extremam syllabam sed ἰῶτα tantum. legitur enim apud grammaticos, τῶν δὲ τὴν βραχεῖαν εἰς μακρὰν ἀναφερόντων πρῶτος οὗτος τρόπος, ὅταν βραχεῖα οὖσα καταπεραιοῖ εἰς μέρος λόγου, καὶ τὴν ἑξῆς ἔχει ἀπὸ φωνήεντος ἀρχομένην, οὐ τοῦ τυχόντος φωνήεντος, ἀλλὰ τοῦ ἰῶτα. Quod est, Ex modis, q̃bus breuis syllaba in longam uertitur, primus hic est, cum breuis syllaba partem terminat orationis, & quæ sequitur dictio, a uocali incipit, non quacunq; uocali, sed iota.

Quintus modus est, cum correptam uocalem suscipit Z, quæ cum possit præcedentem uocalem breuem producere, interdum pro simplici accipitur consonante, ut apud Virgiliũ, nemorōsă Zăcynthos, rōsă Ză, dactylus, nam in hoc producit, Mezenti ducis exuuias. Quod ad græcorũ imitationem factum est nam hic pro simplici accipitur consonante apud Homerum, οἳ δὲ ζάκυνθον ἔχον, hic uero pro duplici apud eũdē νῆσοί τε ζαθέων, οἳ δὲ ζα, τε ζα, duo dactyli, sed in primo dactylo δὲ breuis remanet, licet sequat̃ Z, in secundo uero τε, q̃ natura breuis est, producit̃ sequente ζ. Theocritus autem primã in ζάκυνθος produxit, & p duplici posuit, αἰνέω πάντε κρότωνα, καλὰ πόλις ἁ ζάκυνθος. ἁζα spōdeus. X. quoq; inuenitur pro simplici consonante positum. Lucanus, Talis fama canit tumidum super æquŏră Xerxē. Terentianus.

Nanq; etiam duplex, quæ nobis una relicta est,
Principium uerbi quoniam proferre latini
Non ualet, & tantum uocalis subdita currit,
Cum græcum inciderit nomen, quo possumus uti,
Si post dactylon accedat, nil tempora duplo
Officiet, gemini poterunt ostendere uersus.
Pontibus instratis coniunxit līttŏră Xerxes.
Sanguine turbatus miscebat līttŏra Xanthus.
Līttŏră pes longa constat, breuibusq; duabus.
Tempora nec lædit duplex, quin dactylos extet.
Pro duplici contra gemina est si consona, lædit.
Pontibus instratis coniunxit līttŏră sciron.

Sextus modus est, cum pronomen hic C litera terminatum uocalis statim sequitur, Est enim breuis ĩ hoc apud Virgilium, Sōlŭs hĭc inflexit sensus & in hoc apud eũdem. Hīc uĭr hĭc est, tibi quem promitti sæpius audis, Sōlŭs hĭc, dactylus. hīc uĭr hĭc, dactylus, Longa in hoc apud Martialem, Hīc ēst pampineis uiridis modo Vestius umbris. Terentianus tamen sō lŭs hīc, Creticum esse dicit, & per cc geminum, & e scribendum, exclu diq; E non etiam c, Quoniam nulla consonans excluditur, præter M cum inter duas ponitur uocaleis, quam per circuitum duodecimum Alphabeti locum tenere inquit. Idem quoq; de neutro hoc sentit. hocce enim scribendum censet. Verba eius hæc sunt,

Creticus in nostris, si leuia carmina pangas,
Raro inuenitur, qualis hic Maronis est.
īnsŭlæ ionio in magno, quas dira Celænō.
Creticus offendit pes primus, & asperat aureis.

Dabo & latentem, ſed notandum creticum.
Sōlūs hīc inflexit ſenſum, nam primus & iſtic
Pes longiorem tertiam dat ſyllabam.
CC geminum quoniam ſermonis regula poſcit.
Vt fiat hicce plena uox. excluditur
Vocalis, dabitur. nec conſona pellitur ulla,
Niſi quæ duabus obſtat una uocibus,
Cum uenit in medium, uocesq́; oblimat adhærens,
Biſſenus iſtam litteram monſtrat locus.
Aut geminum in tali pronomine ſi fugimus CC,
Spondeus ille non erit, qui talis eſt,
Hŏc īllud germana fuit, ſed &, Hŏc ĕrăt alma.
Iambus ille fiet, iſte Tribrachys.

Cui ſententiæ accedit Priſcianus, qui in decimo tertio de caſibus pronominum, ſic ait, Quamuis reliquis quoq; caſibus uetuſtiſſimi addebant eandem CE ſyllabam, hicce huncce hocce. Vnde uocali quoq; ſequente per ſynalœpham manentibus duobus CC, ſolebāt producere hoc, ut Virgilius in ſecūdo æneidos, Hocc' erat alma parens, quod me per tela, per hoſteis Eripidis, Sed ſcriptorum negligentia prætermiſit unū C. Hæc ille. Quod ſiquis uoluerit hic & hoc ab hicce & hocce fieri per apocopen, & cum corripiuntur ſequēte uocali, ut Sōlūs hīc inflexit ſenſum, & cum præcedunt dictionem à conſonante incipientem, ut Hic pietatis honos? & hoc Riphæus, hoc ipſe Dymas, eſto nam hoc idem & Terentianus ſentire uidetur. Sed cum præponuntur dictioni, quæ à uocali incipit, & producuntur, per CC geminum ſcribenda ſunt, excluſa E per ſynalœpham, ut apud Ouidium, En ait, en hicc' eſt noſtri contemptor. & apud Virgilium, Hocc' opus, hic labor eſt. nam ſi eſſent per apocopā, corriperentur, &, Hĭc ĕſt, non ſpondeus eſſet, ſed iambus, Et Hŏc ŏpŭs, non dactylus foret, ſed Tribrachys, quos pedes non recipit metrū Heroicum. Recte igitur Terentianus pro metri ratione uel duplicem haberi, uel ſimplicem dicit. nam ſi corripitur, uel præcedit dictionem ab uocali incipientem, fit per apocopen, cum uero producitur ſequente uocali fit tantum ſynalœpha. q̄q̄ Seruius ideſt æneidos aliter ſentit.

Septimus modus eſt, cum correpta uocalis in unam deſinit conſonantem ſequente aſpiratione, quæ tanq̄ litera poſitionem facere poſſe nonnullis uidet, ut in illo Virgilii, Terga fatigamus haſta, ut mūs hā, ſit ſpōdeus, & mūs producatur propter aſpirationem, quæ ſequitur, cum potius id cæſuræ ſemiquinariæ dandum ſit. Item apud eūdē, Graius homo infectos

linqués profugūs Hy̆mĕnæos, &, Ille latus niueum molli fultūs hy̆ăcintho, ut gūs & thūs producantur sequente aspiratione in hymenæo, & hyacintho, cum potius producantur, quoniam u uocalis desinit in consonantem in fine dictionis, & est principium pedis in utroq; dactylo, gūs hy̆mĕ, & tūs hy̆ă per quartum modum. Quare facile accedo iis, qui septimum modum superfluum dicunt.

Hæc de syllabarū quantitate occupatissimi scripsimus, & propterea multa consulto prætermisimus, quæ ad rem facere uidebātur. Quanq̄ si qui hæc quoq; accurate legerint, adeo se profecisse sentient, ut quod didicerint, nunquam pœniteat. Nunc autem de pedibus iterum plura quædā dicamus non inutilia studiosis.

DE PEDIBVS ET ACCIDENTIBVS VNICVIQVE PEDI.

P Es in metro est compositio syllabarum cum certa obseruatione, temporum sublationem, & positionem recipiens, quæ ἄρσις, ac θέσις græce dicuntur. fit autem pes e duabus pluribusue syllabis. Nam ex una syllaba, etiam si longa fuerit, pes fieri non potest, quia duobus ictibus fit non gemino tempore. nam bis ferire oportet etiam duas breueis. quod pulchre sic Terentianus.

Vna longa non ualebit ederere ex se se pedem,
Ictibus quia fit duobus, non gemello tempore.
Breuis utrinq; sit licebit, bis feriri conuenit.
Parte nam attolit sonorem, parte reliqua deprimit.
ἄρσιν hanc græci uocarunt, alteram contra θέσιν.

Pedi accidunt septem, Sublatio. Positio. Proportio. Numerus syllabarum. Tempus. Resolutio. Figura. ἄρσις, & θέσις, quæ latine sublatio, & positio dicuntur, accidunt pedi, quoniam sustollere primam partem pedis, deprimere secundam oportet. Proportio in pede, aut est æqua, aut dupla aut sesquipla, quam & sesquialteram nunc dicunt, sed non recte, aut tripla, aut epitrite, aut superbi partiens tertias, aut epitetarte, aut epipempte, aut dupla epitrire.

Aequa est in iis pedibus, qui soluti, tot tempora habent in sublatione, quot & in positione, ut sunt pyrrhichius, spondeus, dactylus, Anapæstus. Pyrrhichii enim ἄρσις unum tempus habet, & θέσις unum, ut dĕŭs, spondei autem, & dactyli, & Anapæsti sublatio duo habet tempora, & positio totidem, ut hērōs, tĭty̆rŭs, flŭuĭōs.

Dupla ꝓportio ē, quoties altera pars alteram duplo uincit, unde & nomen accepit, ut in iambo, & trochæo, & ambobus ionicis. Iambi enim sublatio unū tempus habet, positio duo. Trochæi uero contra, sublatio duo habet tempora, positio unum. Ionici item minoris sublatio duo tempora habet, positio quatuor, Ionici autem maioris contra, sublatio quatuor habet tempora, Positio duo. ut dĭēs. mātĕr. Dĭŏmēdēs. Prōsērpĭnă.

Sesquipla proportio est, quoties altera pars alteram continet & eius dimidium. idest totum & semis, ut in pæanibus, qui habent quinq; tempora, quorum altera pars sunt duo, tria altera. tria igitur & duo in se continét, & alteram duorum partem. ut Cǣcĭlĭus. Hŏrātĭŭs. Mĕnĕlāŭs. Prĭămĭdēs. hæc à græcis ἡμιόλιος dicit, de qua Aristoteles in rhetoricis sic ἔστι δὲ τρίτος ὁ παιάν, καὶ ἐχόμενος τῶν εἰρημένων, τρία δὲ πρὸς δύ' ἐστίν. ἐκείνων δὲ ὁ μὲν ἓν πρὸς ἕν, ὁ δὲ δύο πρὸς ἓν. ἀνδέχεται δὲ τῶν λόγων τούτων ὁ ἡμιόλιος. οὗτος δέ ἐστιν ὁ παιάν. Huic fingere nomen latinos noluisse inquit Gellius decimo septimo libro, quoniam id absurde futurum erat, ait enim. Quale fieri nomen hemiolio posset? Est autem hemiolios, qui numerum aliquem totum in se habet, dimidiumq; eius, ut treis ad duo, quindecim ad decem, triginta ad uiginti.

Tripla proportio est, quoties una pars ter alteram continet, ut in Amphibracho, cuius sublatio unum tempus habet, Positio tria, ut lătīnŭs. Epitrite proportio est quoties una pars continet alteram, & tertiam partem eius, ut in epitritis, quorum una pars quatuor habet tépora, altera tria. ut ărīstīdēs ∪ – – –. ārchĭmēdēs – ∪ – –. Dēmōsthĕnēs – – ∪ –. Cōnstāntīnŭs. – – – ∪. Gellius autem sic de hac proportione dicit, Epitritos autem est, q habet totum aliquem numerum, & eius parté tertiam, ut quatuor ad treis, duodecim ad nouem, quadraginta ad triginta.

Superbi partiens tertias proportio est, cum una pars cōtinet alterā, & duas tertias eius, ut in anticyprio pede syllabarū quinq; & octo téporū cuius sublatio tria tépora habet, positio quinque, ut uērbĕrātūrŭs – ∪ – – ∪.

Epitetarte ꝓportio est, cū una pars continet alterā, & quartā partem eius, ut in mesobrachy syllabaꝝ quinq;, & tempoꝝ nouem, cuius sublatio quatuor habet tempora, positio quinque, ut cōnuērbĕrātōs – – ∪ – –.

Epipempte ꝓportio est, cū una pars continet alterā, & quintā parté eius, ut in caniocretico syllabarum quinque, temporum undecim, cuius θέσις sex tempora habet, ἄρσις quinque, ut ārmāmēntārĭīs – – – – ∪ –.

Dupla super tertia proportio est. cū maior pars continet minorem bis, & alteram eius partem, ut in Musico e syllabis quinque, penultima & antepenultima longis, cæteris breuibus, tempoꝝ septem, cuius sublatio duo

tempora habet, positio quinque, ut pŏpŭlābŭndŭs. υυ– –υ.

Hæc nos de proportiõibus, quæ pedibus accidunt. Sed M. Tullius in libro de perfecto oratore treis tantum esse pedum proportiones dicit his uerbis. Pes enim, qui adhibetur ad numeros, partitur ĩ tria, ut necesse sit partẽ pedis aut æqualẽ esse alteri parti, aut altero tãto aut sesqui maiorẽ. Ita fit æqualis dactylus, duplex iambus, sesqui pæan, Et paulo inferius. Sed ita factos eos pedes eẽ, ut ĩ eis singulis modus insit, aut sesquiplex, aut duplex aut par. Idem quoq; Fabius Quintilianus ait, his uerbis Rhythmus aut par est, ut dactylus, aut sesquiplex, ut pæan, cuius uis est e lõga & tribus breuibus, quiq; ei cõtrarius, e tribus breuibus, & longa, uel alio quoquo modo tempora tria ad duo relata, sesquiplũ faciunt, aut duplex, ut iambus. Nam est e breui & longa, quiq; est ei contrarius. Sergius etiam inquit, omneis pedes treis diuisionum habere formas, quæ pertineant ad grãmaticos, æquam, duplam, sesquiplam. nam amphibrachyn, & epitritos ait excipi à Donato. Sed eos intelligit tantum, qui non sunt maiores quatuor syllabis, hoc est duarum syllabarum, quatuor pedes, triũ, octo, q̃tuor, sedecim. Idem uidetur sentire Terentianus, cum ait,

Vna porro bis feriri quando poterit syllaba,
Temporum momenta sanè lege certa diuidunt,
Aut enim quantum est in ἄρσει, tantum erit tempus θέσει.
Altera aut simplo uicissim temporis duplum dabit,
Sesquiplo uel una uincet alterius singulum.

Vbi obiter notandum accepisse syllabam in eo uersu, Vna porro bis feriri, quãdo poterit syllaba, ꝑ cõplexione non literarum, sed syllabarum, idest, ꝑ pede. In cõmentariis Hephestionis, treis easdem ꝓportiones pedes habere scribiť, his uerbis, τὰ δὲ μέτρα ἀπὸ ποδῶν τινῶν εἰσι, τῶν ἐχόντων ἢ ἴσον λόγον, ἢ διπλασίονα, ἢ ἡμιόλιον. καὶ τοῦ μὲν ἴσου εἴη ἂν δάκτυλος – υ υ. μία γὰρ μακρὰ, καὶ δύο βραχεῖαι, τὸν αὐτὸν ἔχουσι λόγον, τοῦ δὲ διπλασίονος τροχαῖος – υ, μακρὰ γὰρ τῆς βραχείας, διπλασίων, τοῦ δὲ ἡμιολίου, βακχεῖος υ – –, βραχεῖα γὰρ καὶ μακρὰ πρὸς τὴν μακρὰν λόγον ἔχουσιν ἡμιόλιον. ἴσος igitur λόγος, latine æqualis ratio, διπλασίων duplaris, ἡμιόλιος sesquipla, siue, ut Capella inquit, superdimidia dici potest. Harum autẽ prima ꝓportio dactylica, secunda iambica, tertia pæanica nominať. Illud nõ præterierim, Sesqui nõ significare unq̃ totum, seu integrum neq; per se, neq; cõpositũ, sed dimidiũ tantũ. cum igiť cõponiť, cũ eo, cui adiungiť, significat etiã semis, ut sesquipes, sesquilibra, sesquimensis. Varro libro primo de re rustica. Annus est diuisus in quatuor parteis totus & idem subtilius sesquimenses in octo, idẽ in eodẽ, ut nuces integras uno modio comprehẽdere pos-

ſis, quod putamina ſuo quequæ habeāt loco natura cōpoſita, tū eaſdē ſi fregeris, uix ſeſquimodio cōprehēdas. Caue igit dicas ſeſq altera, ſeſqter tia, ſeſquiquarta, & hmōi, ſed uel, græcis utere noībus, ut Gellius dicit & Macrobius facit, uel ſuperdimidiū, ſupertertiū ſuperquartū & deiceps, ut traducit Martianus Capella. Non me latet, quid Hermolaus, qd Politianus ſuper ea re ſenſerint. Illud Ciceronis me magis mouet, cum dicit, ut ſupra recitaui, partem pedis aut æqualē eſſe alteri parti, aut altero tanto, aut ſequi maiorem, ſeſqui ideſt dimidio. Apud Vitruuium igitur & ſeſquialterum, & ternarium, & qntariū, & hmōi latina, puto pperā legi, nec eſſe Vitruuii. Boetius ét meo iudicio in his dictionibus lapſus eſt.

Numerus ſyllabarum accidit pedi, quia aut duarum ſyllabarum pes eſt, ut dĕŭs. aut trium, ut dŏmĭnŭs. aut quatuor, ut īmpĕrātŏr. aut quinq;, ut ălphĕsĭbœŭs. aut ſex, ut Măxĭmĭlĭānŭs.

Tempora pedi accidunt ad minimum duo, ad ſummum duodecim. Duo enim tēpora habet. Pyrrhichius, ∪∪. Tria iambus, ∪∪∪. Quatuor ſpōdeus. ∪∪∪∪. Quinq; Pæanes, ∪∪∪∪∪. Sex Ionici, ∪∪∪∪∪∪. Septem Daſius ∪∪∪∪∪∪∪. Octo ameboeus ∪∪∪∪∪∪∪∪. Nouem Probrachys, ∪∪∪∪∪∪∪∪∪. Decē moloſſoſpōdeus ∪∪∪∪∪∪∪∪∪∪ Vndecim creticomoloſſus, ∪∪∪∪∪∪∪∪∪∪∪. Duodecim dimolortus. ∪∪∪∪∪∪∪∪∪∪∪∪.

Solutio accidit pedi, cum longa ſyllaba ſoluitur in duas breueis. unde ſpondeus – – recipere poteſt treis ſolutiones. nam ſi ſoluas primam, facies anapæſtum ∪∪–. ſi ſecundam, dactylum –∪∪. ſi utranq; proceleuſmaticum ∪∪∪∪. Dactylus uero unam tantum, ſoluendo enim primam, facies proceleuſmaticum.

Figura accidit pedi, quia pedes aut ſimplices, aut duplices, aut heteroplici ſunt. ſimplices ſunt quatuor diſyllabi, octo triſyllabi, qui nullam alterius pedis ad miſtionem habent. Duplices uero ſunt ſedecim, qui e diſyllaborum pedum geminatione conſtant, qui & combinati. & quadrati dicūtur. Heteroplici autem e diſyllabis, cum triſyllabis, compoſiti, ſunt duo & triginta, e triſyllabis autem cum triſyllabis. quatuor & ſexaginta habētur numero, de quibus deinceps tractabimus.

DE QVATVOR PEDIBVS DISYLLABIS.

Pyrrhichius, qui & dibrachys, & bibreuis, & tripudians, & Cineſias, & pariābus, & hegemon, & ductor dr conſtat e duabus breuibus tēporꝫ duū, ut dĕŭs ∪∪. Recipit ꝓportionem æquā unius ad unū & nullā ſolutionē,

quia syllaba breuis resolui non potest. Dictus est autē pyrrhichius ἀπὸ τῆς πυῤῥίχης saltationis genere, uel ἀπὸ τοῦ πυῤῥίχου curetum deo, de quo meminit Pausanias in libro tertio. Tripudiās autem, quia tripudiis aptus, unde & Cinesias cognominatus est, qa uelox est παρὰ τὸ κινῶ moueo, græce κινησίας dicitur. Pariambus dictus est, quia iambum assequitur. frequēter. n. in ultimo loco uersus iābici inuenitur ἀπὸ τοῦ παρὰ καὶ ἴαμβος, παρίαμβος Hegemon autem, quia omnium primus est. ἡγεμὼν enim ductor, ꝓ quo male ægæon legitur à quibusdā. Et notandū ideo à Pyrrhichio breui pede incipere, q de arte metrica scribunt, quoniā ante breue est factū, q̄ longum, sicut unus numerus ante, q̄ duo inuentus est.

Spōdeus qui & Pontificius dicitur pyrrhichio contrarius, constat e duabus longis temporum quatuor, ut hērēs – –. Recipit proportionem æquā duorum ad duo, & solutiōes treis. Soluitur enim in anapæstum ∪∪–. in dactylum –∪∪. in proceleusmaticum ∪∪∪∪. dictus παρὰ τὴν σπονδὴν, idest à libatione, quia in templis spondaicis carminibus utebātur, ne libantes sonum abominosæ uocis audirent.

Iambus qui & Daunius, & Gradarius dicitur, constat e breui, & longa temporum trium, ut dĭēs ∪–. Recipit proportionem duplam unius ad duo, & solutionem unam in tribrachyn. ∪∪∪. dictus παρὰ τὸ ἰαμβίζειν, τὸ ὑβρίζειν, quod est contumeliosum esse, ꝙ Iambe puella Cererem de filia solicitam male tractarit. est autem uersui maledico habilis. alii παρὰ τὸ ἰὸν βάλλειν iambum appellatum putant, id est ab emittenda sagitta, quoniam ii, qui iaculantur, e breui accessu, in extensum passum proferuntur, ut fortiore nixu teli ictum confirment, ideoq; iambum e breui & longa esse compositum.

Trochæus qui & Chorius, & cordax, & Rutilus dicitur, constat e longa & breui temporum trium, ut mātĕr –∪. Recipit proportionem duplam duorum ad unum, & solutionem unam in tribrachyn. ∪∪∪. Dictus trochæus παρὰ τὸ τρέχειν, quod est currere, quia metra trochaica uolubiliter incedunt, ac in orbem, ut trochus. simili ratiōe rutilus dictus est. Chorius autem, χορεῖος græce dicitur, quod choreis, Cordax, quod lasciuæ saltationi aptus sit.

Sed notādū Choreum eundē esse & cum trochæo, & cum tribracho, apud antiquos. Cicero enim de ꝑfecto oratore. Dichoreus inqt uocat̄ cū duo extremi chorei sunt. i. e singulis lōgis, & breuibus. cōtra paulo inferius inquit, Ne iambus quidem, q est e breui, & longa, aut par choreo, qui habet treis breueis, sed spatio par, non syllabis. Quintilianus in Nono de compositione inquit, Treis breueis Choreum, quem tribrachyn dici uolunt,

uolunt, qui choreo trochæi nomen imponunt. Illo etiam argumento apparet, nomen chorei, trochæo quoq; inditum, quod choriambus e chorio, & iambo cõpositus, e quatuor syllabis cõstat, prima, & ultima lõgis, cæteris breuibus. Quapropter cũ pro trochæo ponit, uidet differentiæ causa, scribẽdũ per I excluso E, quod & Terẽtianus fecit in eo uersu, χόριος idem nuncupat à magistris plurimis, Item in eo, Nam qui χόριος dicitur, & τροχαῖος idẽ est. χόρειος in primo uersu est tribrachys, est enim metrum trochaicũ, quod in prima sede admittit uel trochæum, uel tribrachyn, in secũdo autẽ, est anapæstus, est enim metrum sotadicũ, quod in secunda sede non nisi anapæstum suscipit. Idẽ quoq; facit in hoc hexametro heroico. Præmonuī chŏrĭon dici, quem sæpe trochæum dicimus.

DE OCTO PEDIBVS TRISYLLABIS.

Dactylus, quem & πολιτικὸν græci appellant, constant e prima longa, & duabus breuibus, temporum quatuor, ut Rōmŭlŭs. – u u. Recipit proportionem æquam, duorum ad duo, & solutionem unam in proceleusmaticum. uuuu. dictus ἀπὸ τῶν δακτύλων τῆς χειρὸς, hoc est à manus digitis, quia quemadmodum digitus treis habet articulos primum longiorem, breuiores cæteros, ita dactylus treis habet syllabas, lõgiorem primam, breuiores cæteras.

Anapæstus, qui & antidactylus dicitur, q; sit dactylo contrarius, constat e duabus breuibus, & longa, temporum quatuor, ut nĕbŭlǣ u u –. Recipit proportionem æquam duorum ad duo, & unam solutionem in proceleusmaticum. u u u u. dictus παρὰ τὸ ἀναπαίειν, idest παρὰ τὸ ἀνάπαλιν ἀντικρούειν πρὸς τὸν δάκτυλον, quia recurrendo, sono reciproco repercutit dactylum.

Tribrachys, qui & brachysyllabus & choreus dicitur constat e tribus breuibus, temporum trium, ut dŏmĭnŭs u u u. Recipit proportionem subduplam unius ad duo. Dictus ὅτι ἔχει τρεῖς βραχείας συλλαβάς.

Molossus qui & canius, & hippēus, & uertumnus, & extensipes & trimacrus dicitur, tribracho contrarius, constat ex tribus longis temporum sex, ut ǣnēās, – – –. Recipit proportionem subduplam, duorum ad quatuor, & solutiones septem in ionicum à minore u u – –. ionicum à maiore. – – u u. in choriambum – u u –. in mesomacrum. u u – u u. in parapæona – u u u u. in pyrrhichanapæstum u u u u –. in dichoreum u u u u u u. dictus molossus, quia molossi idest thessali ad bellum procedentes, huius modulata compositione ute-

bantur. hippus uero ἀπὸ τῶν ἵππων, equestri.enim pugnæ conueniens modulabatur, & producit penultimam, quia græce sic scribitur ἱππεῖος. trimacus, ὅτι ἔχει τρεῖς μακρὰς συλλαβάς.

Amphibrachys qui & scolius, &, lanius, & amphibreuis dicitur constat ex extremis breuibus, & media longa, temporum quatuor, ut lĭbēllŭs υ – υ. Recipit proportionem subtriplam unius ad tria, & solutionem unam in proceleusmaticum υυυυ. dictus amphibrachys, ὅτι ἔχει δύο βραχείας συλλαβὰς ἀμφὶ τὴν μακράν. media enim longa utrinque breui includitur syllaba. Scolius autem, quia habiliter componitur scolio, quæ est species citharæ, uel μέλος τι ὀλιγόστιχον apud Sudan.

Amphimacrus qui & mensalis, & fescenninus, & creticus dicitur, constat ex extremis longis, media breui, temporum quinque, ut hērcŭlēs – υ –. Recipit proportionem subsesquiplam duorum ad tria, & solutiones treis in pæana primum – υυυ. in pæana quartum υυυ –. in orthium υυυυυ. dictus amphimacrus, ὅτι ἔχει δύο μακρὰς συλλαβὰς ἀμφὶ τὴν βραχεῖαν. idest à duabus utrinque longis breuem mediam amplectentibus. Creticus uero, quia cretenses saltando, eius rhythmica compositione utebantur.

Bacchius, qui œnotrius dicitur. constat e breui, & duabus longis temporum quinque ut ăthēnæ. υ – –. Recipit proportionem sesquiplam trium ad duo, uel contra, & solutiones treis. in pæana secundum υ – υυ, in pæana quartum υυυ –, in orthium υυυυυ. dictus ἀπὸ τῆς βάκχης, aptus enim bacchantibus. Fabius tamen. & Terentianus, Bacchium contra, e duabus longis, & ultima breui constare dicunt, ut infra post Terentiani carmina de pedibus, ostendemus. hic autem sequimur communem scriptorum opinionem tam græcorum, q̃ latinorum.

Palimbachius qui & latius & Antibacchius dicitur, constat e duabus longis, & breui, temporum quinque, ut Rōmānŭs – – υ. Recipit proportionem subsesquiplam, duorum ad tria, uel contra, & solutiones treis in pæana primum – υυυ, in pæana tertium. υυ – υ, in orthium υυυυυ. dictus palimbacchīus, quia contrarius est bacchio. πάλιν enim hoc loco contra significat, ut παλινῳδία ἐναντία ᾠδή, ἢ τὸ τὰ ἐναντία εἰπεῖν τοῖς προτέροις à nobis recantatio dici potest, cum quæ diximus, retractamus & παλίντονα τόξα arcus, qui cum tenduntur, in contrariam partem uertunt cornua. significat etiam rursus, & retro, unde Palinurus. Mart. Minxisti currente semel Pauline carina, Meiere uis iterum, iam palinurus eris. & παλινάγγελος, ὀπίσω ἐπανελθὼν ἄγγελος.

DE SEDECIM PEDIBVS QVATVOR SYLLABARVM.

Proceleuſmaticus conſtat e duobus pyrrhichiis, ideſt e quatuor ſyllabis breuibus, temporum quatuor, ut phĭlŏsŏphŭs. ∪∪∪∪. Recipit proportionem æquam duorum ad duo, & nullam ſolutionem dictus παρὰ τὸ παρακελεύειν, ideſt à cohortatione, & iuſſu nautico, cui ob celeritatem eſt aptiſſimus.

Diſpondeus conſtat e duobus ſpondeis, ideſt e quatuor longis temporum octo, ut ōrātōrēs – – – –. Recipit proportionem æquam, quatuor ad quatuor, & ſolutiones decem, in ſpondeo dactylum – – – ∪∪. in amebœum – – ∪∪ –. in choriobacchium – ∪∪ – –. In diphyem ∪∪ – – –. in latiochoreum – – ∪∪∪∪. in politicanapæſtum – ∪∪∪ –. in coreobacchium ∪∪∪∪ – –. in didactylum – ∪∪ – ∪∪. in diantidactylum ∪∪ – ∪∪ –. in anapæſtodactylum. ∪∪ – – ∪∪. Si ſoluas igitur ſingulas longas diſponendei, fient pedes quatuor e quinque ſyllabis, ſi binas, fient ſex, e ſex ſyllabis. plureis autem duabus non licet ſoluere, ne fiat pes plurium, q̃ ſex ſyllabarum, & tranſeat in ſolutam orationem. unde moloſſo ſpondeus non niſi quinque admittit ſolutiones. hac eadem quoq; ratione, hexaſyllabi pedes non ſoluuntur, quia cum ſint ſex ſyllabarum omnes, ſi ſoluas, creabitur pes maior ſex ſyllabis, quod, ut ſupra dixi, non licet.

Diiambus conſtat e duobus iambis, ideſt e quatuor ſyllabis prima, & tertia breuibus, cæteris longis, temporum ſex, ut prŏpīnquĭtās ∪ – ∪ –. Recipit proportionem æquã trium ad tria, & ſolutiones treis in periambũ ∪ – ∪∪∪. in pyrrhichanapæſtũ ∪∪∪∪ –. in dichoreum ∪∪∪∪∪∪.

Ditrochæus qui & dichorius à Cicerone dicitur, cõſtat e duobus trochæis, ideſt e quatuor ſyllabis prima, & tertia longis, cæteris breuibus, temporum ſex, ut cāntĭlēnă – ∪ – ∪. Recipit proportionem æquam trium ad tria, & ſolutiones treis, Parapæona – ∪∪∪∪. in Hegemoſcolium ∪∪∪ – ∪. in dichoreum. ∪∪∪∪∪∪.

Antiſpaſtus conſtat ex iambo, & trochæo, ideſt e quatuor ſyllabis, prima & ultima breuibus, & mediis longis, temporũ ſex, ut ălēxāndĕr ∪ – – ∪. Recipit proportionem æquam trium ad tria & ſolutiones treis, in periambum ∪ – ∪∪∪. in Hegemoſcolium ∪∪∪ – ∪. in dichoreum ∪∪∪∪∪∪. dictus παρὰ τὸ ἀντισπᾶν, quod eſt diſtrahere, quia iambus, & trochæus, ex quibus componitur, inter ſe contrarii ſunt.

Choriambus constat e chorio, id est trochæo, & iambo, hoc est e quatuor syllabis, prima & ultima lōgis, & mediis breuibus temporum sex, ut nōbĭlĭtās – ∪ ∪ –. Recipit proportionem æquam trium ad tria, & solutiones treis, in parapæona – ∪ ∪ ∪ ∪. in pyrrhicanapæstum ∪ ∪ ∪ ∪ –. in dichoreum ∪ ∪ ∪ ∪ ∪ ∪. dictus, quod ex chorio, & iambo constet.

Ionicus à minore constet ex pyrrhichio, & spondeo, id est ex quatuor syllabis, duabus primis breuibus, cæteris longis temporum sex, ut dĭŏmēdēs ∪ ∪ – –. Recipit proportionem subduplam duorum ad quatuor, aut contra, & solutiones treis in mesomacrum ∪ ∪ – ∪ ∪. in pyrrhicanapæstum ∪ ∪ ∪ ∪ – –. in dichoreum, ∪ ∪ ∪ ∪ ∪ ∪.

Ionicus à maiore constat e spondeo, & pyrrhichio, id est e quatuor syllabis, primis duabus longis, cæteris breuibus, temporum sex, ut Dēmētrĭŭs. – – ∪ ∪. Recipit proportionem duplam quatuor ad duo, & solutiones treis, in parapæona. – ∪ ∪ ∪ ∪. in messomacrum ∪ ∪ – ∪ ∪. in dichoreum ∪ ∪ ∪ ∪ ∪ ∪.

Pæan primus constat e trochæo, & pyrrhichio, id est e quatuor syllabis prima longa, & cæteris breuibus temporum quinq;, ut āmbrŏsĭŭs – ∪ ∪ ∪. Recipit proportionem sesquiplam trium ad duo, uel contra, & solutionem unam, in orthium ∪ ∪ ∪ ∪ ∪. dictus pæan, quod eo laudes Apollinis canerent, quem pæana nuncupabant, uel ab inuentoris nomine. dicitur & pæon per o. Sed apud Aristotelem & Ciceronem & quintiliāum, & Pollucem pæan per a legitur.

Pæan secundus constat ex iambo & pyrrhichio, id est e quatuor syllabis secūda lōga, & cæteris breuibus, temporum quinque, ut pŏtēntĭă ∪ – ∪ ∪. Recipit proportionem sesquiplam trium ad duo, uel contra, & solutionem unam in orthium. ∪ ∪ ∪ ∪ ∪.

Pæan tertius constat e pyrrhichio, & trochæo, hoc est e quatuor syllabis tertia longa, & cæteris breuibus, temporum quinque, ut ălĕāndĕr ∪ ∪ – ∪. Recipit proportionem sesquiplam. duorum ad tria, uel contra, & unam solutionem in orthium. ∪ ∪ ∪ ∪ ∪.

Pæan quartus constat e pyrrhichio, & iambo, hoc est e quatuor syllabis, ultima longa, & cæteris breuibus, temporum quinque, ut Dŏmĭnĭcī ∪ ∪ ∪ –. Recipit proportionem sesquiplam duorum ad tria, ul' contra, & solutionem unam, in orthium. ∪ ∪ ∪ ∪ ∪.

Epitritus primus constat ex iambo, & spondeo, id est e quatuor syllabis, prima breui, & cæteris longis, temporum semptem, ut pŭēllārēs. ∪ – – –. Recipit proportionem hypepitriten trium ad quatuor, uel cōtra, & solutiones sex, i iambo dactylum ∪ – – ∪ ∪. in cyprium ∪ – ∪ ∪ –. in dasium

sium ∪∪∪– –. in scoliochoreum ∪–∪∪∪∪. in choreodactylum ∪∪∪–∪∪ in choreantidactylum ∪∪∪∪∪–. dictus, quoniam ex iambo & spondeo constat, idest e quatuor, & tribus, inter quæ est proportio supertertia, quæ græce ἐπίτριτη dicitur.

Epitritus secundus constat e trochæo, & spondeo, idest e quatuor syllabis, secunda breui, & cæteris longis, temporum septem, ut cōnditōrēs –∪– –. Recipit proportionem ἐπίτριτην seu supertertiam trium ad quatuor, & solutiones sex, in choriodactylum –∪–∪∪. in strophum –∪∪∪–. in dasium ∪∪∪– –. in dactylochoreum –∪∪∪∪∪. in choreodactylum ∪∪∪–∪∪. in choreantidactylum. ∪∪∪∪∪–.

Epitritus tertius constat e spondeo & iambo, idest e quatuor syllabis, tertia breui, & cæteris longis temporum septem, ut cōncōrdĭæ – –∪–. Recipit proportionem ἐπίτριτην seu supertertiam, quatuor ad tria, & solutiones sex, in symplectum, – –∪∪∪. in strophum. –∪∪∪–. in Dochimum. ∪∪–∪–. in dactylochoreum. –∪∪∪∪∪. in choreantidactylum, ∪∪∪∪∪–. in anapæstochoreum ∪∪–∪∪∪.

Epitritus quartus constat e spondeo, & trochæo, idest e quatuor syllabis, ultima breui, & cæteris lōgis, temporum septē, ut cōnstāntīnŭs – – –∪. Recipit proportionem ἐπίτριτην seu super tertiam quatuor ad tria, & solutiones sex, in symplectum – –∪∪∪. in doriscum: –∪∪–∪. in musicum ∪∪– –∪. in dactylochoreum –∪∪∪∪∪. in choreoscolium ∪∪∪∪–∪. in anapæstochoreum ∪∪–∪∪∪.

DE DVOBVS ET TRIGINTA PEDIBVS PENTASYLLABIS.

Orthius constat e pyrrhichio & choreo, idest e quinque syllabis breuibus, ut phĭlŏsŏphĭăm ∪∪∪∪∪. Recipit proportionem subsesquiplam duorum ad tria & nullam solutionem.

Molosso spondeus constat e spondeo, & molosso, idest e quinque syllabis lōgis, tempoꝝ decem, ut fāstīdīuīstī – – – – –. Recipit proportiōem subsesquiplam quatuor ad sex, & solutiones quinque, in caniodactylum – – – –∪∪. in caniantidactylum – – –∪∪–. in latiobacchium – –∪∪– –. in dactylocanium –∪∪– – –. in antidactylocanium ∪∪– – – –. plureis quinq; non recipit solutiones, quia siquis soluat duas lōgas, excedet pes sex syllabas, quod, ut supra diximus, non licet.

Probrachys constat ex iambo, & molosso, idest e quinq; syllabis prima breui, cæteris longis, tempoꝝ nouem, ut hŏnōrāuīstī, ∪– – – –. Recipit

proportionem subduplam trium ad sex, & solutiones non plureis quatuor, in bacchiodactylum ∪———∪∪. in bacchiantidactylum ∪——∪∪—. in scoliobacchium ∪—∪∪——. in choreocanium ∪∪∪———.

Hyperbrachys constat ex trochæo, & molosso —∪———. idest e quinque syllabis, secunda breui, & cæteris longis, temporum nouem, ut uērbĕrāuīstī —∪———. Recipit proportionem subduplam trium ad sex, & solutiones quatuor in creticodactylum —∪——∪∪. in creticantidactylum —∪—∪∪—. in dactylobacchium —∪∪∪——. in choreocanium ∪∪∪———.

Mesobrachys constat e spondeo, & bacchio, & idest e quinque syllabis, media breui, & cæteris longis temporum noué, ut dīuērbĕrāstī ——∪——. Recipit proportionem hypepitetarten, siue subsuperquartam, quatuor ad quinque, & solutiones quatuor, in latiodactylum ——∪—∪∪. in latiantidactylum ——∪∪∪—. in dactylobacchium —∪∪∪——. in anapæstobacchium ∪∪—∪——.

Spondeocreticus constat e spondeo, & cretico, hoc est e quinque syllabis quarta breui, & cæteris longis. temporum nouem, ut cōnclāmāuĕrānt ———∪—. Recipit proportionem hypepitetarten quatuor ad quinque, & solutiones quatuor, in caniochoreum ———∪∪∪. in latiantidactylum ——∪∪∪—, in dactylocreticum. —∪∪—∪—. in anapæstocreticum ∪∪——∪—.

Calotibus constat e spondeo, & palimbacchio, hoc est ex ultima breui, & cæteris longis, temporum nouem, ut cōnclāmāuērĕ ————∪. Recipit proportionem subsuperquartam, quatuor ad quinque & solutiones quatuor, in caniochoreum ———∪∪∪. in latioscolium ——∪∪—∪, in dactylolatium —∪∪——∪. in anapæstolatium ∪∪———∪. Sed hic pes, forte melius calotypos, quod sit oblongus in speciem funis κάλως. enim funis & τύπος. & λω per ω magnum scribendum καλώτυπος.

Parapæon constat e trochæo, & choreo, idest e quinque syllabis prima longa, & cæteris breuibus, temporum sex, ut mūltĭlŏquĭŭm —∪∪∪∪. Recipit proportionem æquam, trium ad tria, & unam solutionem, in dichoreum ∪∪∪∪∪∪. Et dicitur παρὰ pæon, quod sit plusquam pæon. qui constat quatuor syllabis prima longa, cæteris breuibus. Parapæon uero quinq; prima longa, cæteris breuibus. παρὰ enim hoc loco significat præter, quod sit præter pæonem, idest supra pæonem, & plusquam pæon unde παραφρονεῖν & desipere est, & plusquam sapere,

παραβαίνειν præterire, sic apud nos præter. Ter. Quæ mihi tum lamentari præter cæteras uisa est. & quia erat forma præter cæteras honesta, & liberali idest supra cæteras.

Pariambus constat ex iambo, & choreo, idest e quinque syllabis secunda lōga & cæteris breuibus, temporum sex ut ărĭstŏtĕlĭs ᴗ – ᴗ ᴗ ᴗ. Recipit proportionē æquam triū ad tria & unā solutionē, in dichoreū ᴗ ᴗ ᴗ ᴗ ᴗ ᴗ.

Mescomacrus constat e pyrrichio, & dactylo, idest e quinque syllabis antepenultima longa, & cæteris breuibus, temporum sex, ut Hĭĕrōnȳmŭs ᴗ ᴗ – ᴗ ᴗ Recipit proportionem subduplam, duorum ad quatuor, & solutionem unam, in dichoreum ᴗ ᴗ ᴗ ᴗ ᴗ ᴗ.

Hegemoscolius constat e Pyrrhichio, & amphibracho, idest e quinque syllabis, penultima longa, & cæteris breuibus, temporum sex ut fămĭlĭārĭs ᴗ ᴗ ᴗ – ᴗ. Recipit proportionem subduplam, duorum ad quatuor, uel contra. & solutionem unam in dichoreum. ᴗ ᴗ ᴗ ᴗ ᴗ ᴗ.

Pyrrhichanapæstus constat e pyrrhichio, & anapæsto, idest e quinque syllabis ultima longa, & cæteris breuibus, temporum sex, ut phĭlŏsŏphĭæ. ᴗ ᴗ ᴗ ᴗ –. Recipit proportionem subduplam duorum ad quatuor, & solutionem unam, in dichoreum. ᴗ ᴗ ᴗ ᴗ ᴗ ᴗ.

Diphyes constat e pyrrhichio, & molosso, idest e quinque syllabis, prima, & secunda breuibus, & cæteris longis, temporum octo, ut pĕrāmāuīstī ᴗ ᴗ – – –. Recipit proportionem subtriplam duorum ad sex ul' cōtra, & solutiones treis, in anapæstodactylum ᴗ ᴗ – – ᴗ ᴗ. in diantidactylum ᴗ ᴗ – ᴗ ᴗ –. in choreobacchium ᴗ ᴗ ᴗ ᴗ – –.

Choriobacchius constat e trochæo, & bacchio, idest e quinque syllabis, secunda, & tertia breuibus, & cæteris longis, temporum octo, ut bēllĭgĕrāntēs – ᴗ ᴗ – –. Recipit proportionem superbi partientem tertias, trium ad quinque, & solutiones treis in didactylum – ᴗ ᴗ – ᴗ ᴗ, in politicanapæstum – ᴗ ᴗ ᴗ ᴗ –. in choreobacchium ᴗ ᴗ ᴗ ᴗ – –.

Ameboeus constat e spondeo, & anapæsto, idest e quinque syllabis, penultima, & antepenultima breuibus, & cæteris, longis, temporum octo, ut cœnātŭrĭūnt. – – ᴗ ᴗ –. Recipit proportionem æquam, quatuor ad quatuor, & solutiones treis in latiochoreum, – – ᴗ ᴗ ᴗ ᴗ. in politicanapæstum – ᴗ ᴗ ᴗ ᴗ –. in diantidactylum ᴗ ᴗ – ᴗ ᴗ –.

Spondeo dactylus constat e spondeo, & dactylo, idest e quinque syllabis, ultima & penultima breuibus, & cæteris longis, temporum octo, ut cōnclāmāntĭbŭs. – – – ᴗ ᴗ. Recipit proportionem æquam, quatuor ad quatuor, & solutiones treis, in latiochoreum – – ᴗ ᴗ ᴗ ᴗ. in didactylum – ᴗ ᴗ – ᴗ ᴗ. in anapæsto dactylum ᴗ ᴗ – – ᴗ ᴗ.

Symplectus constat e spondeo, & choreo, idest e quinq; syllabis, prima, & secunda longis, & cæteris breuibus, temporum septem, ut hærēdĭpĕtă – – ∪ ∪ ∪. Recipit proportionem epitriten, quatuor ad tria, & solutiones duas, in dactylochoreum – ∪ ∪ ∪ ∪ ∪. in antidactylochoreum. ∪ ∪ – ∪ ∪ ∪.

Iambodactylus constat ex iambo, & dactylo, idest e quinq; syllabis, secūda, & tertia longis, & cæteris breuibus, temporum septem, ut hŏnōrārĭŭs ∪ – – ∪ ∪. Recipit proportionem hypepitriten triū ad quatuor, & solutiones duas, in scoliochoreū ∪ – ∪ ∪ ∪ ∪. in choreodactylū ∪ ∪ ∪ – ∪ ∪.

Musicus constat e pyrrhichio, & palimbachio, idest e quinq; syllabis, penultima, & antepenultima longis, & cæteris breuibus. temporum septem, ut pŏpŭlābūndŭs ∪ ∪ – – ∪. Recipit proportionem altero tanto, & sesqui maiorem, duorum ad quinq; & solutiones, duas, in anapæstochoreum ∪ ∪ – ∪ ∪ ∪. in choreoscolium ∪ ∪ ∪ ∪ – ∪.

Dasius constat e pyrrhichio, & bacchio idest e quinq; syllabis, ultima & penultima longis, & cæteris breuibus, temporum septem, ut ŏpĭtŭlāntēs ∪ ∪ ∪ – –. Recipit proportionem altero tanto, & sesqui maiorem duorum ad quinque, & solutiones duas, in choreodactylum ∪ ∪ ∪ – ∪ ∪. in choreantidactylum. ∪ ∪ ∪ ∪ –.

Dochimus constat e pyrrhichio, & cretico, idest e quinq; syllabis, ultima & antepenultima longis, & cæteris breuibus, temporum septem, ut hўăcīnthĭnās ∪ ∪ – ∪ –. Recipit proportionem altero tanto, & sesqui maiorem, duorum ad quinq; & solutiones duas, in anapæstochoreum ∪ ∪ – ∪ ∪ ∪. in choreantidactylum ∪ ∪ ∪ ∪ ∪ –.

Choriodactylus constat e trochæo, & dactylo, idest e quinq; syllabis, prima, & tertia longis, & cæteris breuibus. temporum septem, ut uērbĕrāntĭbŭs – ∪ – ∪ ∪. Recipit proportionem hypepitriten trium ad quatuor, & solutiones duas, in dactylochoreum – ∪ ∪ ∪ ∪ ∪. in choreodactylum ∪ ∪ ∪ – ∪ ∪.

Spondeoscolius constat e spondeo, & amphibracho, idest e quinq; syllabis, ultima, & antepenultima breuibus, & cæteris longis, temporum octo ut dīuērbĕrāntŭr – – ∪ – ∪. Recipit proportionem æquam, quatuor ad quatuor & solutiones treis, in latiochoreum – – ∪ ∪ ∪ ∪. in dactyloscolium – ∪ ∪ ∪ – ∪. in anapæstoscolium ∪ ∪ – ∪ – ∪.

Periambodes constat ex iambo, & bacchio, idest e quinq; syllabis, prima, & tertia breuibus, & cæteris longis, tēpo⁊ octo, ut ĭmāgĭnāntēs ∪ – ∪ – –. Recipit proportionem superbipartientem tertias, trium ad quinq;, & solutiones treis, in scoliodactylum ∪ – ∪ – ∪ ∪. in scoliantidactylum ∪ – ∪ ∪ ∪ –.

υ–υυυ–. in choreobachium υυυυ––.

Cyprius constat ex iambo, & anapæsto, idest e quinque syllabis, secunda, & ultima longis, & cæteris breuibus, temporum septem, ut ărĭstŏtĕlēs υ–υυ–. Recipit proportionem hypepitriten, trium ad quatuor, & solutiones duas, in scoliochoreum υ–υυυυ. in choreantidactylum. υυυυυ–.

Anticyprius constat e trochæo, & palimbacchio, idest e quinque syllabis, secunda, & ultima breuibus, & cæteris longis, temporum octo, ut uērbĕrābāmŭr –υ––υ. Recipit proportionem superbipartientem tertias, trium ad quinque, & solutiones treis, in creticochoreum –υ–υυυ. in dactylobacchium –υυυ––. in choreocanium υυυ–––.

Iambocreticus constat ex iambo, & cretico, idest e quinque syllabis, prima, & penultima breuibus, & cæteris longis, temporum octo, ut ĭmāgūncŭlīs υ––υ–. Recipit proportionem superbipartientem tertias, trium ad quinque, & solutiones treis, in bacchiochoreum υ––υυυ, in scolianapæstum υ–υυυ–. in choreocreticum υυυ–υ–.

Doriscus constat e trochæo, & amphibracho, idest e quinque syllabis prima, & penultima longis, & cæteris breuibus, temporum septem, ut pīgmălĭōnĭs –υυ–υ. Recipit proportionem hypepitriten trium ad quatuor, & solutiones duas, in dactylochoreum –υυυυυ. in choreoscolium υυυυ–υ.

Periodicus constat ex iambo, & amphibracho, idest e quinque syllabis, secunda, & penultima longis, & cæteris breuibus, temporum septem, ut ĭmāgĭnāmŭr υ–υ–υ. Recipit proportionem hypepitriten trium ad quatuor, & solutiones duas, in scoliochoreum υ–υυυυ. in choreoscolium υυυυ–υ.

Antiperiodicus constat e trochæo, & cretico, idest quinque syllabis, secunda & penultima breuibus, & cæteris longis, temporum octo, ut lībĕrālĭtās –υ–υ–. Recipit proportionem superbipartientem tertias trium ad quinque, uel contra, & solutiones treis in creticochoreum –υ–υυυ. in politicanapæstum –υυυυ–. in choreocreticum υυυ–υ–.

Strophus constat e trochæo, & anapæsto, idest e quinque syllabis, prima, & ultima longis & cæteris breuibus, temporum septem, ut mūltĭlŏquīī –υυυ–. Recipit proportionem hypepitriten, trium ad quatuor, & solutiones duas, in dactylochoreum –υυυυυ. in choreantidactylum υυυυυ–.

Antiſtrophus conſtat ex iambo, & palymbacchio, ideſt e quinq; ſyllabis, pri-ma, & ultima breuibus, & cæteris longis, temporum octo, ut ămāuīſſē-mŭs ∪---∪. Recipit proportionem ſuperbipartientem tertias, triũ ad quinq;, & ſolutiones treis, in bacchiochoreum ∪--∪∪∪. in diſco-lium ∪-∪∪-∪. in choreolatium ∪∪∪--∪.

DE QVATVOR ET SEXAGINTA PE-DIBVS HEXASYLLABIS.

Pedes hexaſyllabi, qui heteroplici dicuntur, naſcuntur e triſyllabis gemina tis. ſunt autem numero quatuor, & ſexaginta, horum nullus reſoluitur. quoniam pedes non amplius q̃ ſex ſyllabas habent.

Dicchoreus conſtat e duobus choreis, ideſt e ſex ſyllabis breuibus, tempo-rum ſex, ut rĕsĕcŭĕrĭtĭs ∪∪∪∪∪∪. Recipit proportionem æquam, trium ad tria.

Dicanius conſtat e duobus moloſſis, ideſt, e ſex ſyllabis longis, temporum duodecim, ut cīrcūmuāllāuērūnt ------. Recipit proportionem æquam, ſex ad ſex.

Diantidactylus conſtat e duobus anapæſtis, ideſt e ſex ſyllabis, tertia, & ul-tima longis, & cæteris breuibus, temporum octo, ut ăgămēmnŏnĭās ∪∪-∪∪- Recipit proportionem æquam, quatuor ad quatuor.

Didactylus conſtat e duobus dactylis, ideſt, e ſex ſyllabis, prima, & quarta L. cæteris B. temporum octo, ut bēllĭgĕrāntĭbŭs -∪∪-∪∪. Reci-pit proportionem æquam, quatuor contra quatuor.

Diſcolius conſtat e duobus amphibrachis, ideſt e ſex ſyllabis, ſecunda, & pe nultima longis, & cæteris breuibus, temporum octo, ut căcātŭrĭēbăm ∪-∪∪-∪. Recipit proportionem æquã, quatuor aduerſus quatuor.

Dicreticus conſtat e duobus amphimacris, ideſt, e ſex ſyllabis, ſecunda, & penultima breuibus, cæteris longis temporum decem, ut ōccŭpātĭſſĭmō -∪--∪-. Recipit proportionem æquam, quinq; ad quinq;.

Dibacchius conſtat e duobus bacchiis, ideſt, e ſex ſyllabis, prima & antepe-nultima breuibus, cæteris longis, temporum decem, ut rĕdārgūtĭōnēs ∪--∪--. Recipit proportionem æquam, quinq; aduerſus quinq;.

Dilatius conſtat e duobus palimbacchiis, ideſt, e ſex ſyllabis, tertia, & ulti-ma breuibus, cæteris L. ut prōnūntĭābāmŭs --∪--∪. Recipit proportionem æquam, quinq; ad quinq;.

Choreocanius conſtat e tribracho, & trimacro, ideſt e ſex ſyllabis, tribus B. totidem L. temporum nouem, ut sŭbŏnĕrāuērūnt. ∪∪∪---. Re-

cipit proportionem ſubduplam trium contra ſex.

Caniochoreus conſtat e trilongo, & tribreui, ideſt, e ſex ſyllabis, tribus longis totidem breuibus, temporum nouem, ut cōnsēruāuĕrĭmŭs – – –, ᴗ ᴗ ᴗ. Recipit proportionem duplo maiorem, ſex aduerſus tria.

Choreantidactylus conſtat e tribreui, & anapæſto, ideſt, e ſex ſyllabis ultima longa, cæteris B. temporum ſeptem, ut ărĭĕtĕ lăbānt, ᴗ ᴗ ᴗ ᴗ, ᴗ –. Recipit proportionem ſupertertiam, trium ad quatuor.

Anapæſtochoreus conſtat ex anapæſto, & tribreui, ideſt, e quinq; ſyllabis, tertia longa, & cæteris B. temporum ſeptem, ut uălĭtūdĭnĭbŭs ᴗ ᴗ –, ᴗ ᴗ ᴗ, Recipit proportionem ſupertertiam, quatuor ad tria.

Choreodactylus cōſtat e tribreui, & dactylo, ideſt e ſex ſyllabis quarta longa, cæteris breuibus. temporum ſeptem, ut uărĭĕtātĭbŭs ᴗ ᴗ ᴗ – ᴗ ᴗ. Recipit proportionem ſupertertiam, trium ad quatuor, uel contra.

Dactylochoreus conſtat e dactylo, & tribreui, ideſt e ſex ſyllabis prima longa, cæteris breuibus, temporum ſeptem, ut dīſſĕcŭĕrĭtĭs – ᴗ ᴗ ᴗ ᴗ ᴗ. Recipit proportionem ſupertertiam, quatuor ad tria, uel contra.

Choreoſcolius conſtat e tribreui, & amphibracho, ideſt e ſex ſyllabis, penultima longa, cæteris breuibus, temporum ſeptem, ut rĕsĕcŭĕrāmŭs ᴗ ᴗ ᴗ ᴗ – ᴗ. Recipit proportionem ſubſupertertiam, triū ad quatuor, uel contra.

Scoliochoreus conſtat ex amphibracho, & tribreui, ideſt, e ſex ſyllabis ſecunda longa, cæteris breuibus, tēporum ſeptem, ut ămārĕ pătrĭăm ᴗ – ᴗ, ᴗ ᴗ ᴗ. Recipit proportionem ſupertertiam, quatuor ad tria, uel contra.

Choreocreticus conſtat e tribreui, & amphimacro, ideſt e ſex ſyllabis, antepenultima, & ultima longis, cæteris B. temporum octo, ut sĕcŭīt ărbŏrēs ᴗ ᴗ ᴗ – ᴗ –. Recipit proportionem ſupertertiam trium ad quatuor, uel contra.

Creticochoreus conſtat ex amphimacro, & tribreui, ideſt, e ſex ſyllabis, prima & tertia L. cæteris B. temporum octo, ut īnsŭlæ ſpŏrădĕs – ᴗ –, ᴗ ᴗ ᴗ. Recipit proportionem ſuperbipartientem tertias, quinq; ad tria, uel contra. maior. n. continet minorem, & duas parteis eius.

Choreobacchius conſtat e tribreui, & Bacchio, ideſt, e ſex ſyllabis, ultima, & penultima longis, cæteris B. temporum octo. ut lĕgĭtĕ lĭbēllōs ᴗ ᴗ ᴗ ᴗ – –. Recipit proportionem ſuperbipartientem tertias, trium ad quinque, uel contra.

Bacchiochoreus conſtat e bacchio, & tribreui, ideſt e ſex ſyllabis, ſecunda, & tertia longis, cæteris B. tempoꝝ octo, ut ăchīllēs uălĭdŭs ᴗ – – ᴗ ᴗ ᴗ. Recipit proportionem ſuperbipartientē tertias, quinq; ad tria, uel cōtra.

Choreolatius constat e tribreui, & palimbacchio, ideſt e ſex ſyllabis, penultima, & antepenultima longis, cæteris B. temporum octo, ut mŭlĭĕrōr nātă. ∪∪∪− − ∪. Recipit proportionem ſuperbipartientem tertias, trium ad quinq;, uel contra.

Latiochoreus conſtat e palimbacchio, & tribreui, ideſt, e prima, & ſecunda longis, cæteris B. temporum octo, ut fōrmōsă mŭlĭĕr − −∪∪∪∪. Recipit proportionem ſuperbipartientem tertias quatuor ad tria, uel contra.

Caniantidactylus conſtat e trilongo, & anapæſto, ideſt, e ſex ſyllabis, penultima, & antepenultima B. cæteris L. temporum decem, ut Rōmānōs dŏmĭnōs − − − ∪∪ −. Recipit proportionem ſeſquiplam, ſex ad quatuor, uel contra.

Antidactylocanius conſtat ex anapæſto trilongo, ideſt, e ſex ſyllabis, prima, & ſecunda breuibus cæteris longis, temporum decem, ut cŏrȳdōn īnfēlīx. ∪∪− − − −. Recipit proportionem ſeſquiplam, quatuor ad ſex, uel contra.

Caniodactylus conſtat e trilongo, & dactylo, ideſt, e ſex ſyllabis, ultima, & penultima breuibus, cæteris longis, temporum decem, ut rōmānī cæsărĭs − − − − ∪∪. Recipit proportionem ſeſquiplam, ſex ad quatuor, uel contra.

Dactylocanius conſtat e dactylo, & trilongo, ideſt e ſex ſyllabis, ſecunda, & tertia breuibus, cæteris longis, temporum decem, ut cāndĭdă lībērtās −∪∪− − −. Recipit proportionem ſeſquiplam, ſiue ſuperdimidiam, ſiue ἡμιόλιον quatuor ad ſex, uel contra.

Canioſcolius conſtat e trilongo, & amphibracho, ideſt, e ſex ſyllabis ultima, & antepenultima breuibus, cæteris longis, temporum decem, ut māiēſtās Cătōnĭs − − − ∪ − ∪. Recipit proportionem ſeſquiplam, ſex ad quatuor, uel contra.

Scoliocanius conſtat ex amphibracho, & moloſſo, ideſt e trimacro ſeu trilongo, ſeu hippio, ideſt, e ſex ſyllabis, prima, & tertia B. cæteris longis, temporum decem, ut Mărōnĭs ænēās ∪ − ∪ − − −. Recipit proportionem ſeſquiplam, quatuor ad tria, uel contra.

Caniocreticus conſtat e moloſſo, & cretico, hoc eſt e ſex ſyllabis, penultima breui, cæteris longis, temporum undecim, ut cōncōrdēs prīncĭpēs − − − − ∪ −. Recipit proportionem epipempten ſeu ſuperquintam, ſex ad quinque, uel contra. maior enim continet minorem, & quintam eius partem.

Creticocãius cõſtat ex amphimacro, & trimacro, ideſt, e ſex ſyllabis, ſecũda

breui, cæteris lõgis, tẽporum undecim, ut prīncĭpēs cōncōrdēs – ∪ – – – –. Recipit proportionem ſuper quintam, quinq; ad ſex, uel cõtra.

Caniobacchius conſtat e moloſſo, & bacchio, ideſt e ſex ſyllabis, antepenultima breui, cæteris longis, temporum undecim, ut cōnſtāntēs cătōnēs – – – ∪ – –. Recipit proportionem ſuperquintam, ſex ad quinq;. uel contra.

Bacchiocanius conſtat e bacchio, & moloſſo, ideſt, e ſex ſyllabis, prima breui, cæteris longis temporum undecim, ut ăthēnīs uīrtūtēs ∪ – – – – –. Recipit proportionem ſuperquintam, quinq; ad ſex, uel contra.

Caniolatius conſtat e moloſſo, & palimbacchio, ideſt, ex ultima breui, longis cæteris, temporum undecim, ut māiēſtās rēgālĭs – – – – – ∪. Recipit proportionem ſuperquintam, ſex ad quinq;, uel contra.

Latiocanius cõſtat e palimbacchio, & moloſſo, ideſt, e ſex ſyllabis, tertia breui, longis cæteris, tempoꝝ undecim, ut rōmānă māiēſtās – – ∪ – – –. Recipit proportionem ſubſuperquintam, quinq; ad ſex, uel contra.

Anapæſtodactylus conſtat ex anapæſto, & dactylo, ideſt, e ſex ſyllabis tertia, & quarta longis, cæteris breuibus, temporum octo, ut flŭuĭōs trāĭcĭt ∪ ∪ – – ∪ ∪. Recipit proportionem æquam, quatuor ad quatuor.

Politicanapæſtus conſtat e dactylo, & anapæſto, ideſt e ſex ſyllabis, prima, & ultima longis, cæteris breuibus, temporum octo, ut nōbĭlĭs ătăuīs – ∪ ∪ ∪ ∪ – Recipit proportionem æquam, quatuor ad quatuor.

Anapæſtoſcolius conſtat ex anapæſto, & amphibracho, ideſt e ſex ſyllabis, tertia, & penultima lõgis, cæteris breuibus, temporum octo, ut pŏpŭlōs rĕgēbăt ∪ ∪ – ∪ – ∪. Recipit proportionẽ æquam, quatuor ad q̃tuor.

Scoliantidactylus conſtat amphibracho, & anapæſto, ideſt, e ſex ſyllabis, ſecunda, & ultima longis, cæteris breuibus, temporum octo, ut Cătōnĭs ănĭmōs ∪ – ∪ ∪ ∪ –. Recipit proportionem æquam, quatuor ad quatuor.

Anapæſtocreticus conſtat ex anapæſto, & amphimacro, ideſt e ſex ſyllabis, prima, ſecunda, penultima breuibus, cæteris longis, temporum noue, ut uĕnētī prīncĭpēs ∪ ∪ – – ∪ –. Recipit proportionem ſubſuperquartã, ſiue, ut græcæ dicam, ὑπεπιτετάρτην, quatuor ad quinq;, uel cõtra. maior enim pars continet minorem, & quartam eius partem.

Creticantidactylus conſtat ex amphimacro, & anapæſto, ideſt e ſex ſyllabis, ſecunda, penultima, antepenultima breuibus, cæteris lõgis, temporum nouem, ut prīncĭpēs uĕnĕtī – ∪ – ∪ ∪ –. Recipit proportionem ſuper quartam, quinq; ad quatuor, uel contra.

Anapæſtobacchius conſtat ex anapæſto, & bacchio, ideſt, e ſex ſyllabis, pri-

ma, secunda, antepenultima breuibus, cæteris lõgis, temporum nouem, ut uĕnĕtōs pŏtēntēs ∪∪–∪––. Recipit proportionem superquartam, quatuor ad quinq;, uel contra.

Bacchiantidactylus constat e Bacchio, & anapæsto, idest, e sex syllabis, secunda, tertia, ultima longis, cæteris breuibus, temporum nouem, ut mĕnālcās rĕcŭbāns ∪––∪∪–. Recipit proportionem superquartam, quinq; ad quatuor, uel contra.

Anapæstolatius constat ex anapæsto, & palimbacchio, idest, e sex syllabis, tertia, penultima, antepenultima longis, cæteris breuibus, temporum nouem, ut flŭuĭī trānāntŭr ∪∪–––∪. Recipit proportionem superquartam, quatuor ad quinq;, uel contra.

Latiodactylus constat e palimbacchio, & anapæsto, idest, e sex syllabis, prima, secunda, ultima longis, cæteris breuibus, temporum nouem, ut rīdēntŭr ĭnŏpēs ––∪∪∪–. Recipit proportionem superquartam, quinq; ad quatuor, uel contra.

Dactyloscolius constat e dactylo, & amphibracho idest e sex syllabis prima, & penultima longis, cæteris breuibus, temporum octo, ut prǣmĭă pĕtēndŭm –∪∪∪–∪. Recipit proportionem æquam, quatuor ad quatuor.

Scoliodactylus constat ex amphibracho, & dactylo, idest, e sex syllabis, secunda, & antepenultima longis, cæteris breuibus, temporum octo, ut Pĭătōnĕ dōctĭŏr ∪–∪–∪∪. Recipit proportionem æquam, quatuor ad quatuor.

Dactylocreticus constat e dactylo, & amphimacro, idest, e sex syllabis, prima. ultima antepenultima longis, cæteris breuibus, temporum nouem, ut Māxĭmŭs Hērcŭlēs. –∪∪–∪–. Recipit conditionem superquartam, quatuor ad quinq;.

Creticodactylus constat ex amphimacro, & dactylo, idest, e sex syllabis, prima, tertia, quarta longis, cæteris breuibus, temporum nouem, ut Hērcŭlēs īnclȳtŭs –∪––∪∪. Recipit proportionem æquam, quatuor ad quatuor.

Dactylobacchius constat e dactylo & bacchio, idest, e sex syllabis, prima, penultima, ultima longis, cæteris breuibus, temporum nouem, ut cāllĭdŭs ŭlȳssēs –∪∪∪––. Recipit proportionem superquartam, quatuor ad quinq; uel contra.

Bacchiodactylus constat e bacchio, & dactylo, idest, e sex syllabis, secunda, tertia, quarta longis, cæteris breuibus, temporum nouem, ut ŭlȳssēs cāllĭdŭs ∪–––∪∪. Recipit proportionem superquartã, quinq; ad qua-

tuor,uel contra.

Dactylolatius constat e dactylo,& palimbacchio,idest,e sex syllabis,prima, penultima,antepenultima longis, cæteris breuibus, temporũ nouem, ut fīlĭūs āldīnūs –∪∪––∪. Recipit proportionem superquartam, quatuor ad quinq;,uel contra.

Latiodactylus constat e palimbacchio,& dactylo,idest,e sex syllabis,prima, secunda,quarta longis,cæteris breuibus,temporum nouem, ut āldīnā fīlĭă ––∪–∪∪. Recipit proportionem superquartam,quinq; ad quatuor,uel contra.

Scoliocreticus constat ex amphibracho,& amphimacro,idest,e sex syllabis, secunda,antepenultima,ultima longis,cæteris breuibus temporum nouem,ut ămīcŭs Hērcŭlēs ∪–∪–∪–. Recipit proportionem superquartam,quatuor ad quinq;,uel contra.

Creticoscolius constat ex ãphimacro.& amphibracho, idest, e sex syllabis, prima,tertia,penultima longis,cæteris breuibus,temporum nouem,ut pōrtĭæ cătōnĭs –∪–∪–∪. Recipit proportionem superquartam, quinq; ad quatuor,uel contra.

Scoliobacchius constat ex amphibracho,& bacchio,idest,e sex syllabis,secũda,penultima,ultima longis,cæteris breuibus, temporum nouem, ut cătōnĕ mĭnōrī ∪–∪∪––. Recipit proportionem superquartam, quatuor ad quinq;,uel contra.

Bacchioscolius constat e bacchio,& amphibracho,idest,e sex syllabis, secunda tertia,penultima longis,cæteris breuibus, temporum nouem, ut lĭbēllī plătōnĭs ∪––∪–∪. Recipit proportionem superquartam,quinque ad quatuor,uel contra.

Scoliolatius constat ex amphibracho,& palimbacchio,idest,e sex syllabis,secunda antepenultima,penultima longis, cæteris breuibus temporum nouem,ut pŭēllă fōrmōsă ∪–∪––∪. Recipit proportionem superquartam,quatuor ad quinq;,uel contra.

Latioscolius constat e palimbacchio & amphibracho,idest,e sex syllabis, prima,secunda,penultima longis,cæteris breuibus temporum nouem, ut fōrmōsă pŭēllă ––∪∪–∪. Recipit proportionem superquartam, quinq; ad quatuor,uel contra.

Creticobacchius constat ex amphimacro,& bacchio,idest,e sex syllabis, secunda & antepenultima breuibus,cæteris longis,temporum decem, ut īnsŭlæ mărīnæ –∪–∪––. Recipit proportionem æquam, quinq; ad quinq;.

Bacchiocreticus constat e bacchio,& amphimacro,idest, e sex syllabis, pri-

ma, & penultima breuibus, cæteris longis, temporum decem, ut pŭēllæ cāndĭdæ ∪ – – – ∪ –. Recipit proportiōem æquam, quinq; ad quinq;.

Creticolatius constat ex amphimacro, & palimbacchio, idest, e sex syllabis, secunda, & ultima breuibus, cæteris longis, temporum decem, ut Hērcŭlēs fōrmōsŭs. – ∪ – – – ∪. Recipit proportionem æquam, quinq; ad quinq;.

Latiocreticus constat e palimbacchio, & amphimacro, idest, e sex syllabis, tertia & penultima breuibus, cæteris longis, temporum decem, ut Rōmānĕ pōntĭfēx – – ∪ – ∪ –. Recipit proportionem æquam, quinq; ad quinq;.

Bacchiolatius constat e bacchio, & palimbacchio, idest, e sex syllabis prima, & ultima breuibus, cæteris longis, temporum decem, ut ăchīllēs fōrmōsŭs ∪ – – – – ∪. Recipit proportionem æquam, quinq; ad quinq;.

Latiobacchius constat e palimbacchio, & bacchio, idest, e sex syllabis, tertia, & quarta breuibus, cæteris longis, temporum decem, ut lōngæuă săcērdōs – – ∪ ∪ – –. Recipit proportionem æquam, quinq; ad quinq;.

Etymologiam, causamq; nominis quorundam ex supradictis pedibus quæsiui diligenter apud authores, sed nihil inueni præter nomen. Nam Pygmon, siue, ut aliqui scribunt, Pygmæon, Diphyes, Periambodes, Periodicus, Strophus, Doriscus, Ameboeus, Symplectus, Cyprius, Dochimus, Canius, Latius habentur quidem apud Diomedem, Dochimi autem Cicero etiam, & Quintilianus meminere, sed nullam dicunt causam nominis. An igitur aliqui ex ipsis aliter scribantur, q̃ nos excudendos curauimus, uideant doctiores. Nos quod potuimus, dedimus, meliora daturi, si habuissemus.

SIMPLICES PEDES DISYLLABI. IIII.

Pyrrhichius, qui &
Pariambus, &
Dibrachys, &
Cinesias, &
Hegemon, &
Ductor, &
Bibreuis, &
Tripudians dicitur ∪ ∪ Dĕŭs.

Spondeus qui &
Bilongus, &
Dimacros, &
Pontificius dicitur – – Mūsæ.

Iambus, qui &
Daunius, dicitur ∪ – Sălūs.

Trochæus, qui &
Chorius, &
Cordax, &
Rutilius dicitur – ∪ āldŭs.

SIMPLICES PEDES TRISYLLABI. VIII.

Tribrachys, qui &
Choreus, &
Trochæus, &
Molossus, qui &
Hippius, &
Trimacrus, &
Trilongus, &
Extensipes, &
Vertunnus, &
Canius dicitur – – – ālcīdēſ.

Bacchius, qui &
Oenotrius dicitur ∪ – – ăchīllēs.
Palimbacchius, qui &
Antibacchius, &
Propompicus, &

Pygmon, &
Brachisyllabus, &
Tribreuis dicitur ∪ ∪ ∪ gĕnŭă
Saturnius, &
Latius dicitur – – ∪ Hērōăs
Dactylus, qui &
Politicus dicitur – ∪ ∪ Tītўrŭs.
Anapæstus, qui &
Antidactylus dicit ∪ ∪ – rĕcŭbāns
Amphimacrus, qui &
Creticus, &
Mensalis, &
Fescenninus dr̄ – ∪ – Hērcŭlēs.
Amphibrachys, qui &
Ianius, &
Scolius dicitur ∪ – ∪ Lătīnŭs

DVPLICES PEDES QVADRATI. XVI.

Proceleusmaticus	∪ ∪ ∪ ∪	cŏlĕ dĕŭm
Dispondeus	– – – –	uērē iūrā.
Epitritus primus	∪ – – –	Dīēs fēstōs
Epitritus secundus	– ∪ – –	ūsquē sēruā.
Epitritus tertius	– – ∪ –	sōdēs căuē.
Epitritus quartus	– – – ∪	dīcās fālsă.
Pæan primus	– ∪ ∪ ∪	uīuĕ pĭŭs
Pæan secundus	∪ – ∪ ∪	Tĭmē dĕŭm.
Pæan tertius	∪ ∪ – ∪	Fŭgĕ scōrtă.
Pæan quartus	∪ ∪ ∪ –	cŏlĕ pĭōs.
Ionicus a minore	∪ ∪ – –	Fŭgĕ lītēīs
Ionicus a maiore	– – ∪ ∪	Vītā mălŭm.
Antispastus	∪ – – ∪	ămā pācĕm
Choriambus	– ∪ ∪ –	Vōluĕ lībrōs.
Diiambus	∪ – ∪ –	ămā pĭā
Ditrochæus, qui &		
Dichorius, &		
Catatrochæus dicitur	– ∪ – ∪	Mēntĕ Chrīstūm

HETEROPLICI PEDES PENTASYL-LABI XXXII.

Orthius	u u u u u	bŏnă sĕquĕrĕ.
Molossospondeus	– – – – –	Lēgēs ōbsēruā
Parapæan	– u u u u	Pāucă lŏquĕrĕ.
Periambus	u – u u u	Lŭpās iŭuĕnĭs
Mesomacrus	u u – u u	Fŭgĕ sēdŭlŭs.
Hegemoscolius	u u u – u	Săcră fĭdēlĭs
Pyrrhichanapæstus	u u u u –	Făcĕ, uĕlŭtī.
Probrachys	u – – – –	pătrēs mōnstrārūnt.
Hyperbrachys	– u – – –	Sēmpĕr ōbsēruāns
Mesobrachys	– – u – –	Cārōs părēnteīs,
Paralegobrachys, qui & Spondeocreticus dicitur	– – – u –	Sānctī ceū iŭbēnt.
Hypobrachys, qui & Calotibos dicitur	– – – – u	Vīuēs lōngæuŭs.
Symplectus	– – u u u	Fēlīx pŏpŭlŭs
Iambodactylus	u – – u u	Bŏnō prīncĭpĕ
Musicus	u u – – u	Pĭŭs ālbērtŭs.
Dasius	u u u – –	Bŏnă mŏnēntī.
Periambodes	u – u – –	Pătrī, sŏdālī
Diphyes	u u – – –	Bŏnŭs āuscūltā.
Choriobacchius	– u u – –	Cēdĕ pŏtēntī.
Ameboeus	– – u u –	Pārē dŏmĭnīs,
Spondeodactylus	– – – u u	Vēntrī prīmĭtŭs,
Antiperiodicus	– u – u –	īndĕ lūxŭī,
Spondeoscolius	– – u – u	īræ rĕsīstĕ.
Choriodactylus	– u – u u	Cūnctă tūrpĭă
Periodicus	u – u – u	Căuē mŏdēstŭs.
Dochimus	u u – u –	Cŭpĕ līttĕrās
Strophus	– u u u –	Bēllă fŭgĭās
Antistrophus	u – – – u	Mălōs uītāndŭm.
Cyprius	u – u u –	Mălī pĕrĕānt.
Anticyprius	– u – – u	Fūrtă uītāndŭm
Iambocreticus	u – – u –	Tŭōs ērŭdī.
Doriscus	– u u – u	ūsquĕ stŭdēndŭm.

HEXASYLLABI PEDES EX TRISYLLABIS COMPOSITI LXIIII.

Dichoreus	∪∪∪∪∪∪	Plăcŭĭt Hĕlĕnă.
Dicanius	––––––	Trōiānō fōrmōsō,
Diantidactylus	∪∪–∪∪–	Gĕnĭtō priămō.
Didactylus	–∪∪–∪∪	Lēuiă cārmĭnă
Discolius	∪–∪∪–∪	Cănēbăt Hŏmērŭs.
Dicreticus	–∪––∪–	Mīlĭtēs īnclўtī
Dibacchius	∪––∪––	Lătīnī fŭērūnt.
Dilatius	––∪––∪	Vīrtūtĕ lætārĕ.
Choreocanius	∪∪∪–––	Nĭmĭă lībērtās
Caniochoreus	–––∪∪∪	Rōmānīs nŏcŭĭt.
Choreantidactylus	∪∪∪∪∪–	Mĕdĭcŭs hŏmĭnēs
Anapæstochoreus	∪∪–∪∪∪	Pĕtĭmēns, pĕrĕăt.
Choreodactylus	∪∪∪–∪∪	Mĕdĭcŭs ōptĭmŭs
Dactylochoreus	–∪∪∪∪∪	Præmĭă rĕfĕrĕt.
Choreoscolius	∪∪∪∪–∪	Pŏpŭlŭs ĭnīquŭs
Scoliocoreus	∪–∪∪∪∪	ĭnīquă pătĭtŭr.
Choreocreticus	∪∪∪–∪–	Vălĭdŭs Hērcŭlēs
Creticochoreus	–∪–∪∪∪	ōccĭdēns dŏlŭĭt
Choreobacchius	∪∪∪∪––	Părĭdĭs ăchīllēs
Bacchiochoreus	∪––∪∪∪	Săgīttā pĕrĭĭt.
Choreolatius	∪∪∪––∪	Prĭămŭs ārmātŭs
Latiochoreus	––∪∪∪∪	ēmīsĭt ănĭmăm.
Caniantidactylus	–––∪∪–	Lāērtē gĕnĭtī
Antidactylocanius	∪∪––––	Băcŭlō Thērsītēs
Caniodactylus	––––∪∪	āurātō uāpŭlăt.
Dactylocanius	–∪∪–––	hūnc quŏquĕ thērsītēn
Canioscolius	–––∪–∪	Pēlīdæ pĕrēmĭt
Scoliocanius	∪–∪–––	Pŭgīllŭs īrātī.
Caniocreticus	––––∪–	Clāmābānt mīlĭtēs,
Creticocanius	–∪––––	ōptĭmē fēcīstī.
Caniobacchius	–––∪––	Rīdēbānt ăchīuī
Bacchiocanius	∪–––––	Vĭdēntēs thērsītēn
Caniolatius	–––––∪	īnfrāctā cēruīcĕ.
Latiocanius	––∪–––	Mīrātŭr ǣnēās
Anapæstodactylus	∪∪––∪∪	Hĕlĕnī rēgĭăm.

Politicanapæstus	– ∪ ∪ ∪ ∪ –	Mœniă prŏfŭgī.
Anapæstoscolius	∪ ∪ – ∪ – ∪	Cŏrȳdōn cănēbăt
Scoliantidactylus	∪ – ∪ ∪ ∪ –	ălĕxĭn ădămāns
Anapæstocritus	∪ ∪ – – ∪ –	Pŭĕrōs ērŭdī.
Creticanapæstus	– ∪ – ∪ ∪ –	Rēgŭlōs fŭgĭās.
Anapæstobacchius	∪ ∪ – ∪ – –	Pĕrĕānt ĭnīquī.
Bacchiantidactylus	∪ – – ∪ ∪ –	ĭnīquī pĕrĕānt.
Anapæstolatius	∪ ∪ – – – ∪	Pĕrănĭă uirtūtĕm.
Latiantidactylus	– – ∪ ∪ ∪ –	īncūmbĕ stŭdĭīs
Dactyloscolius	– ∪ ∪ ∪ – ∪	ēxpĕtĭt hŏnōrĕm.
Scoliodactylus	∪ – ∪ – ∪ ∪	lătīnă gēns mĕă.
Dactylocretius	– ∪ ∪ – ∪ –	Dīscĭtĕ lĭtĕrās.
Creticodactylus	– ∪ – – ∪ ∪	Cōdĭcēs uŏluitĕ
Dactylobacchius	– ∪ ∪ ∪ – –	ō mĕă ĭuuēntūs.
Bacchiodactylus	∪ – – – ∪ ∪	Hŏnōrēs īmprŏbŭs
Dactylolatius	– ∪ ∪ – – ∪	Dāt lăbŏr, ālgēndŭm.
Latiodactylus	– – ∪ – ∪ ∪	sūdāndŭm, īnclȳtŭs
Scoliocreticus	∪ – ∪ – ∪ –	ĭd ēgĭt Hērcŭlēs.
Creticoscolius	– ∪ – ∪ – ∪	Hērcŭlēs ŏlȳmpŭm
Scoliobacchius	∪ – ∪ ∪ – –	Lăbōrĕ pĕr īgneīs.
Bacchioscolius	∪ – – ∪ – ∪	Pĕr ūndās părāuĭt.
Scoliolatius	∪ – ∪ – – ∪	Dŏcērĕ dēbēmŭs,
Latioscolius	– – ∪ ∪ – ∪	quōscūnquĕ lĭbēntĕr
Creticobacchius	– ∪ – ∪ – –	māxĭmē prŏpīnquōs
Bacchiocreticus	∪ – – – ∪ –	ămīcōs, lĭbĕrōs,
Creticolatius	– ∪ – – – ∪	Fīlĭās īnclūdĕ,
Latiocreticus	– – ∪ – ∪ –	ōmneīs quĕ nēscĭānt.
Bacchiolatius	∪ – – – – ∪	Sŏrōrēs, ūxōrĕm
Latiobacchius	– – ∪ ∪ – –	Vīx crēdĕ părēntī.

ΓΕΡΙ ΔΙΣΥΛΛΑΒΩΝ ΡΟΔΩΝ. δ'.

Δίβραχυς, ὁ καὶ
πυῤῥίχιος, καὶ
παρίαμβος, καὶ
κινησίασ, καὶ
ἡγεμὼν λέγεται. ∪∪ θεός.
Σπονδεῖος, ὁ καὶ

δίμακρος

Δίμακρος λέγεται	— —	μοῦσαι.
Ιαμβος	∪ —	ἔρως
Τροχαῖος, ὁ καὶ		
Χορεῖος, καὶ		
Κόρδαξ λέγεται	— ∪	ἄλδος.

ΠΕΡΙ ΤΡΙΣΥΛΛΑΒΩΝ ΠΟΔΩΝ. η΄.

Τρίβραχυς, καὶ		
Χορεῖος, καὶ		
Βραχυσύλλαβος λέγεται	∪ ∪ ∪	ἔλονος.
Μολοττός, ὁ καὶ		
Ιππεῖος, καὶ		
Τρίμακρος λέγεται	— — —	ἀλκείδης.
Βακχεῖος	∪ — —	ὀδυσσεύς.
Παλιμβάκχειος, ὁ καὶ		
Αντιβάκχειος	— — ∪	ἥφαιστος.
Δάκτυλος, ὁ καὶ		
Πολιτικός.	— ∪ ∪	ἥλιος.
Ανάπαιστος, ὁ καὶ		
Αντιδάκτυλος	∪ ∪ —	ἑλένη.
Αμφίβραχυς, ὁ καὶ		
Σκολιός	∪ — ∪	ὅμηρος.
Αμφίμακρος, ὁ καὶ		
Κρητικός	— ∪ —	δημοφῶν.

ΠΕΡΙ ΤΕΤΡΑΣΥΛΛΑΒΩΝ ΠΟΔΩΝ. ιϛ΄.

Προκελευσματικός	∪ ∪ ∪ ∪	σέβε θεόν.
Διισπόνδειος	— — — —	ὅρκῳ μὴ χρῶ.
Παιὰν α΄ ὁ καὶ παιών	— ∪ ∪ ∪	χρηστὰ λέγε.
Παιὰν β΄	∪ — ∪ ∪	ἔρως βαρύς.
Παιὰν γ΄	∪ ∪ — ∪	βραδὺς ὠκύν.
Παιὰν δ΄	∪ ∪ ∪ —	τὰ σὰ φίλει.
Επίτριτος α΄	∪ — — —	νόμοις πείθου.
Επίτριτος β΄	— ∪ — —	χρηστὰ πράττειν.
Επίτριτος γ΄	— — ∪ —	θυμοῦ κρατεῖν.
Επίτριτος δ΄	— — — ∪	τηρεῖν ὅρκον.

Ἰωνικὸς ἐπ' ἐλάττονος	⏑⏑––	καλὰ φρονῶν,
Ἰωνικὸς ἀπὸ μείζονος	––⏑⏑	ποίει καλά.
Ἀντίσπαστος	⏑––⏑	ἐὰν θνητός.
Χορίαμβος	–⏑⏑–	θνητὰ φρόνει.
Διΐαμβος	–⏑–⏑	θεοὺς φίλει.
Διχόρειος	–⏑–⏑	γνῶθι σαυτόν.

ΠΕΡΙ ΠΕΝΤΑΣΥΛΛΑΒΩΝ ΠΟΔΩΝ. λβ'.

Ὄρθιος	⏑⏑⏑⏑⏑	χαίρειν ἀπόδος.
Μολοττοσπονδεῖος	––––	πείσας νικήσης.
Παραπαίων	–⏑⏑⏑⏑	πράττε λόγια.
Πρίαμβος	⏑–⏑⏑⏑	φρόνει κατά σε.
Μεσόμακρος	⏑⏑–⏑⏑	λόγος ἔμφρονος,
Ἡμιοσκόλιος	⏑⏑⏑–⏑	λόγον ἔπουσι,
Πυῤῥιχανάπαιστος	⏑⏑⏑⏑–	καλὰ παρέχει.
Πρόβραχυς	⏑––––	λόγῳ νικᾶται.
Ὑπέρβραχυς	–⏑–––	μῆνις ἐμπείραν.
Μεσόβραχυς	––⏑––	νίκα λογισμῷ.
Παραληγόβραχυς, ὁ καὶ	–⏑⏑	
Σπονδειοκρητικὸς	–––⏑–	ζώης σωφρόνως.
Ὑπόβραχυς, ὁ καὶ	⏑–⏑	
Καλότιβος	––––⏑	υἱοὺς παίδευε.
Σύμπλεκτος	––⏑⏑⏑	αἰδοῦ γονέας.
Ἰαμβοδάκτυλος	⏑––⏑⏑	φθονεῖν μηδενί.
Μουσικὸς	⏑⏑––⏑	καλὸς ἔνδοξος,
Δάστιος	⏑⏑⏑––	καλὸς ἀκλεής.
Διφυὴς	⏑⏑–––	χάρις ἐνδόξοις,
Χορειοβάκχειος	–⏑⏑––	αἰὼν ὀπηδεῖ.
Ἀμοιβαῖος	––⏑⏑–	τιμᾶν ἀγαθούς,
Σπονδειοδάκτυλος	–––⏑⏑	χρὴ τοὺς σώφρονας.
Πριαμβώδης	⏑–⏑––	φίλοις βοήθει.
Ἀντιπριόδικος	–⏑–⏑–	κοινὰ τῶν φίλων.
Σπονδειοσκόλιος	––⏑–⏑	αἰδῶ φύλαττε.
Χορειοδάκτυλος	–⏑–⏑⏑	εἶκε μείζοσι.
Πριοδικὸς	⏑–⏑–⏑	ξένους ξένιζε.
Δόχμιος	⏑⏑–⏑–	θεὸς ἵλεως.

Στρόφος	— ∪ ∪ ∪ —	εἶκε μεγάλοις.
Ἀντίστροφος	∪ — — — ∪	φίλους εὔφραινε.
Κύπριος	∪ — ∪ ∪ —	φέρειν πενίαν.
Ἀντικύπριος	— ∪ — — ∪	ζωὸς ἔλπιζε.
Ἰαμβοκρητικὸς	∪ — — ∪ —	κρατεῖν ἡδονῆς
Δορίσκος	— ∪ ∪ — ∪	ἄρχε γυναικός.

ΠΕΡΙ ΕΞΑΣΥΛΛΑΒΩΝ ΠΟΔΩΝ. ξδ΄.

Δίχορειος	∪ ∪ ∪ ∪ ∪ ∪	ἀγαθὸς ὁ θεός.
Διμόλοττος	— — — — — —	ἀνθρώπους εὖ ποιεῖ.
Δακτυλοχόρειος	— ∪ ∪ ∪ ∪ ∪	ἄλκιμος ἄφθιτος.
Σκολιοχόρειος	∪ — ∪ ∪ ∪ ∪	τύχης τὰ σφαλερά.
Ἀναπαιστοχόρειος	∪ ∪ — ∪ ∪ ∪	κρατερῶς τέτλαθι.
Χορειοδάκτυλος	∪ ∪ ∪ — ∪ ∪	φθονεῖν ἔκβαλε.
Χορειοσκόλιος	∪ ∪ ∪ ∪ — ∪	φρόνιμα νόμιζε.
Χορειαντιδάκτυλος	∪ ∪ ∪ ∪ ∪ —	γονέας ἀγάπα.
Βακχειομόλοττος	∪ — — — — —	μαθητὰς παιδεύσῃς.
Κρητικομόλοττος	— ∪ — — — —	ἀσμένως ἀσπάζου,
Ἀντιβακχειομόλοττος	— — ∪ — — —	καὶ πάντας εὖ ποίει.
Μολοττοβάκχειος	— — — ∪ — —	τῷ πλήθει ἀρέσκειν.
Μολοττοκρητικὸς	— — — — ∪ —	ζήλωσαι τοὺς σοφούς.
Μολοτταντιβάκχειος	— — — — — ∪	βάλλ᾽ οὕτως, βάλλ᾽ ἄλλδε.
Ἀντιβακχειοχόρειος	— — ∪ ∪ ∪ ∪	μὴ πράττε τὰ κακά.
Βακχειοχόρειος	∪ — — ∪ ∪ ∪	ἐπαίνει τὰ καλά.
Ἀναπαιστοδάκτυλος	∪ ∪ — — ∪ ∪	βασιλεῦς τίμιος.
Χορειαντιβάκχειος	∪ ∪ ∪ — — ∪	γονέας εὔφραινε.
Χορειοβάκχειος	∪ ∪ ∪ ∪ — —	ἀγαθὰ νοήσας.
Ἀναπαιστομόλοττος	∪ ∪ — — — —	ἀγαθῶν κοινωνεῖς.
Δακτυλομόλοττος	— ∪ ∪ — — —	ἄγριος αἰχμητής.
Παλιμβακχειοβάκχειος	— — ∪ ∪ — —	φθέγγοντα διώκει.
Μολοττανάπαιστος	— — — ∪ ∪ —	εἰρήνην ἀγάπα.
Μολοττοδάκτυλος	— — — — ∪ ∪	ὠφείλειν μηδενί.
Κρητικοχόρειος	— ∪ — ∪ ∪ ∪	σωφρόνων ὅπλα,
Κρητικοδάκτυλος	— ∪ — — ∪ ∪	ἄκουε, κ᾽ αἰδέο.
Ἀναπαιστοκρητικὸς	∪ ∪ — — ∪ —	πολιοῦ ἔθειραν.
Χορειοκρητικὸς	∪ ∪ ∪ — ∪ —	ἀνέρος ἀσμένως.
Σκολιομόλοττος	∪ — ∪ — — —	παλαιὰ τήρησαι.

Κρητικοβάκχειος	–υ–υ––	τὰς βίβλους δέξου.
Ἀντιβακχειοκρήτικος	––υ–υ–	μνήμην τε τῶν πάλαι,
Κρητικοσκόλιος	–υ–υ–υ	ὀφθαλμοῖς πρόβαλλε
Δακτυλανάπαιστος	–υυυυ–	μηδενὸς ὑφορῶ.
Βακχειαντιβάκχειος	υ––––υ	μαθητὰς παίδευε.
Δακτυλοσκόλιος	–υυυ–υ	ἤρα κόλαζε,
Βακχειοκρήτικος	υ–––υ–	παρόντων οἰκετῶν.
Σκολιανάπαιστος	υ–υυυ–	ὅμηρος ὁ πάλαι,
Κρητικαντιβάκχειος	–υ–––υ	πηλέως ἤεισεν,
Δισκόλιος	υ–υυ–υ	τὸν υἱὸν ἄμεμπτον,
Δικρήτικος	–υ––υ–	δαρδάνου θ' ἱεράν.
Βακχειοδάκτυλος	υ–––υυ	παλαιοῦ τὴν πόλιν
Ἀναπαιστανтιβάκχειος	υυ–––υ	δεκέτη πάσχουσαν,
Χορειομόλοττος	υυυ–––	πόλεμον ἀργείων.
Δακτυλοβάκχειος	–υυυ––	δεύτερον ἀείδει,
Ἀντιβακχειανάπαιστος	––υυυ–	πλαγχθέντα πολιοῦ
Μολοττοχόρειος	–––υυυ	λαέρτου υἱ' ἄλι,
Βακχειοκρήτικος	υ–––υ–	τὸν υἱὸν, ἰλίου
Κρητικοσκόλιος	–υ–υ–υ	οὗδος ὡς ἔπερσεν.
Ἀναπαιστοκρήτικος	υυ––υ–	μινυῶν τόν τε πλοῦν.
Παλιμβακχειοσκόλιος	––υυ–υ	ἀργὼ τε λέγουσιν,
Βακχειανάπαιστος	υ––υυ–	ἀεῖσαι λιγυρῶς
Δακτυλαντιβάκχειος	–υυ–––υ	ὀρφέα τὸν θρᾷκα.
Ἀναπαιστοβάκχειος	υυ–υ––	γενεὰν δ' ἀνάκτων,
Παλιμβακχειοδάκτυλος	––υ–υυ	ἀσκραῖος αὖθις,
Σκολιοβάκχειος	υ–υυ––	ἔργα τὸν ἀείσας,
Κρητικοδάκτυλος	–υ––υυ	ἡμέρας, ἔργα τε.
Σκολιαντιβάκχειος	υ–υ––υ	θάλεια θάλλουσα
Κρητικανάπαιστος	–υ–υυ–	πινδάρου μεγάλους,
Βακχειοσκόλιος	υ––υ–υ	ἀείδει ἀγῶνας,
Δακτυλοκρήτικος	–υυ–υ–	ἑλλάδος ἱερούς.
Διαντιδάκτυλος	υυ–υυ–	ἀγέλας ἀθύρεις,
Διαντιβάκχειος	––υ––υ	βουτῶν τε σύριγγας,
Διδάκτυλος	–υυ–υυ	ἄσματα, θεύκριτε.
Διβάκχειος	υ––υ––	ἀηδὼν ἀρούρης.

Visum est gratia exercẽdi ingenia studiosorum, pedes omneis, signis dun-
taxat notatos, subiungere ut secuti figuras pedis cuiusq;, cum nomen di-
xerint,

xerint, ipsi sibi exemplũ fingant. quod cum quis præstare poterit, sciat se iam callere syllabas. illud etiã censeo frequenter faciendũ, ut quouis accepto libro tã prosa oratione, q̃ carmine, cursim ut se offerunt dictiones dicat, quo singulæ pede à disyllabis usq; ad Hexasyllabas constare possint, uerbi gratia in epistolis M. Tullii ĕgŏ, pyrrhichius. ōmnī, spondeus. ōffĭcĭō. choriambus. āc, syllaba longa, pŏtĭŭs, tribrachys pĭĕtātĕ pæan tertius. ērgā, spondeus. tē, syllaba longa. cætĕrīs creticus Sătĭsfăcĭō iambanti dactylus, uel iambochoreus ōmnĭbūs, dactylus & sic in cæteris,

IIII.

uu
––
u–
–u

VIII.

uuu
–––
u––
––u
–uu
uu–
u–u
–u–

XVI.

uuuu
––––
–uuu
u–uu
uu–u
uuu–
u–––
–u––
––u–
–––u
uu––

XXXII.

uuuuu
–––––
–uuuu
u–uuu
uu–uu
uuu–u
uuuu–
u––––
–u–––
––u––
–––u–
––––u
––uuu
u––uu
uu––u
uuu––
u–u––
uu–––
–uu––
––uu–
–––uu
–u–u–
––u–u
–u–uu
u–u–u
uu–u–
–uuu–

LXIIII.

uuuuuu
––––––
uu–uu–
–uu–uu
u–uu–u
–u––u–
u––u––
––u––u
uuu–––
–––uuu
uuuuu–
uu–uuu
uuu–uu
–uuuuu
uuuu–u
u–uuuu
uuu–u–
–u–uuu
uuuu––
u––uuu
uuu––u
––uuuu
–––uu–
uu––––
––––uu
–uu–––
–––u–u

–––––u
––u–––
uu––uu
–uuuu–
uu–u–u
u–uuu–
uu––u–
–u–uu–
uu–u––
u––uu–
uu–––u
––uuu–
–uuu–u
u–u–uu
–uu–u–
–u––uu
–uuu––
u–––uu
–uu––u
––u–uu
u–u–u–
–u–u–u
u–uu––
u––u–u
u–u––u
––uu–u
–u–u––

– – ∪ ∪	∪ – – – ∪	∪ – ∪ – – –	∪ – – – ∪ –
∪ – – ∪	∪ – ∪ ∪ –	– – – – ∪ –	– ∪ – – – ∪
– ∪ ∪ –	– ∪ – – ∪	– ∪ – – – –	– – ∪ – ∪ –
∪ – ∪ –	∪ – – ∪ –	– – – ∪ – –	∪ – – – – ∪
– ∪ – ∪	– ∪ ∪ – ∪	∪ – – – – –	– – ∪ ∪ – –

Quoniam autem de pedibus à diſyllabis uſque ad tetraſyllabos culte & erudite ſcripſit Terentianus tum trochaico, tum ſotadeo carmine, non inutile uiſum eſt, illius de pedibus uerſus ſubiungere, ut eos potius, q̃ noſtra, diſcipuli memoriæ mandent.

TERENTIANVS DE PEDIBVS TROCHAICO CARMINE.

Primus ille eſt iure primus ἡγεμὼν quid dictus eſt,
Author, & ductor melorum, qui duas breueis habet.
Ante enim breue eſt creatum, redditum longum dẽin,
Sicut Vnum numerus ante, quàm Secundum prodidit.
Ergo natura repertus, princeps iure dicitur,
Ante quem non eſt creatus, quem ſequuntur cæteri.
Δίβραχυν dixere græci, q; ſit ambabus breuis.
Πυῤῥίχιος idem uocatur, quippe & aptus pyrrhichæ.
Tam cito motu recurſat, q̃ breues hi ſunt ſoni.
Tertium detrectõ nomen, lege nam metri uetor.
Παρίαμβος nanque dicunt, ſi probaris ἔκτασιν.
Ars uetat primæ negare ſpatia bina ſyllabæ,
Reddere autem pedibus iiſdem plura cogor nomina,
Nequis erret, quando nomen aliud alibi inuenerit,
Ac putet pigrum, uel artis uſque ad iſta neſcium.
Huius exemplum uidebis eſſe, cum dices honor.
Eſt hũic aduerſus ille, qui duas longas habet,
Syllabis compar priori, temporis duplum merens.
Qui quod in templis canorus a ſono uocis malæ,
Auribus libantis obſtat, & fauet, σπονδεῖος eſt.
Hunc ſonabis, ſiue rẽgẽs, ſiue cĩuẽs dixeris,
Verum uterq; quantum in ἄρσει, tantum habebit in θέσει.
Temporum menſura diſpar, lex ſoni communis eſt.
Qui breuem primam tenebit, deinde longam ſyllabam,
Erit ἴαμβος pes uirilis, acer, & raptim citus,

Nec minus currit τροχαῖος lege uersa temporum.
Syllaba longus priore, parcior nouissima.
χόρειος idem nuncupatur à magistris plurimis.
Terna rite partientur ambo uicibus tempora.
ἄρσις unum possidebit, quando ἴαμβον partior.
Fiat alternum, necesse est, cum τροχαῖον diuides.
Vis ἴαμβον, dic părēns, uis tu τροχαῖον, Rōmă dic.
Hactenus uicissitudo uertitur δισυλλάβων.
Nam quater reciprocantur. nŭmĕrŭs, & tempus dūplex.

DE OCTO PEDIBVS TRISYLLABIS.

Octo porro procreantur, quos uocant τρισυλλάβους,
τρίβραχυν primo loquemur, tunc sequentur cæteri.
Vt pedes sibi recursant temporum aduersi uice.
Nanq; hŭic aduersus ibit, qui tribus longis patet.
Hunc μολοττὸν nominarunt, hunc & ἱππεῖον uocant.
Temporum tria ille habebit, iste duplo tenditur.
Quæ tamen cum partieris, simpla duplis reddito.
Forma talis est minoris ănĭmă quando dicimus.
Hic trilongus tunc sonabit, quando Rōmānōs loquor.
Qui breueis primas habebit, atq; longam tertiam,
Is erit ἀνάπαιστος, uides quot iste pes sit temporum.
Versus hic nunq̃ uăcillat, hoc suo reddam loco.
Huius exemplum tenebis, quando pŏpŭlōs nominas.
Δάκτυλον post hunc loquemur. nam priori aduersus est.
Ordinis situ repugnans temporum consors modo.
Nam breues longam sequuntur, quando dico Rōmŭlŭs.
Horum uterq; tempus æquum librat ἄρσιν cum θέσει.
Cum duas longas sequetur una breuior syllaba,
Pēs ĕrit βακχεῖος, ἀντίβακχος autem tunc erit,
Cum breuem primam locabis, & duas longas dĕin.
Nomina aut uertes uicissim, cum priorem dixeris
ἀντίβακχον nominato, qui redit contrarius.
Temporum mensura par est, bina ternis āppara,
Vt pedum natura poscet ante, uel retro breuem.
Forma ut est Rōmānŭs illi, sic Cătōnēs alteri.
Septimum pedem loquemur, quem uocant ἀμφίβραχυν.

Cum duæ breues utrinque, media longa ponitur,
Quale si uelis ămœnŭs, aut ămīcŭs dicere,
ἄρσις hinc sumat necesse est tria priora tempora,
Et θέσει relinquat unum, uel licet uertas retro,
ἄρσις uno subleuetur, deprimant θέσιν tria.
Par pari figura non est, pugnat unum cum tribus.
Nec modum dupli rependit, nec tenetur sesquiplo.
Exigunt idcirco talem, qui sequuntur Musicam.
   Pēs ădest supremus unus octo de trisyllabis
ἀμφίμακρος, hunc priori perspicis contrarium,
Nam duæ longæ receptam continent intus breuem,
Rōmŭlōs si nominemus, āpŭlōs, aut dōrĭcōs,
Sesquiplo metimur istum, quinque nam sunt tempora.
Nunc duo ante, tria sequuntur nunc tribus reddes duo,
Italum siquando mutat graius accentus sonum.
āppŭlōs nam quando dico, tunc in ἄρσει sunt duo.
Σωκράτην graius loquendo reddet in θέσει duo.
Creticum appellant eundem forte curetum genus,
Quo modos ludo sub armis congruenteis succinat,
Primus iste pes locatur his ubique in uersibus,
Optimus pes & melōdis, & pedestri gloriæ,
Plurimum oranteis decebit, quando pēne ĭn ultimo
Obtinet sedem, beatam terminet si clausulam.
Δάκτυλος, σπονδεῖος imam, nec τροχαῖον respuo.
Bacchicos utrosque fugito, nec repellas τρίβραχυν.
Plenius tractatur istud arte prosa rhetorum.
Nam solet longam τροχαῖος soluere in duas breueis,
Vnde & appellant τροχαῖον, quem uocamus τρίβραχυν.
Nec minus frequens ἴαμβος τρίβραχυν e se procreat,
Soluit & σπονδεῖος unam, cum propagat δάκτυλον,
Cum prior soluetur, edet dactylo contrarium.
ἀμφίμακρος sæpe primam, sæpe soluit tertiam.
Quin & ambas sæpe soluens, quinque componit breueis,
Versus est ut ille noster, quem probare debeo.
Regulam reddemus omnem debito metri loco.
Nulla enim non longa solùi per duas breueis potest,
Dum suo pedi reseruet præstituta tempora,
Syllabarum nil nocebit longior progressio.

DE DVPLICIBVS PEDIBVS VERSV SOTADICO.

Nunc incipiam bis geminos pedes referre.
Quasi si repetam, quos docui δισυλλάβους iam.
Vnum ut faciant duo pariter pedes iugati.
 προκελευσματικὸς primus erit breueis habebit
Hic quattuor omneis, duo quia sunt pariambi.
Hunc efficiet Mĭnŭtĭŭs ut quis uocitetur.
Versum dabo, quo regula nota fiat omnis,
 Pĕrĭt ăbĭt ălĭpĕdĭs ănĭmŭlă lĕpŏrĭs,
 Hunc nos pedibus scandere conuenit iugatis.
Tĕtrămētrŭs ĕrit. δίβραχυς in fine resistet.
παρίαμβον habebit simul & semipedem imum.
κατάληξις enim dicitur ea clausula uersus,
Detracta sit ut quarta pedi syllaba quarto,
Quam syllaba, uel pes numeri datus minoris
Ita terminat, ut discrepet id, quod inde præstat.
 Aduersus huic tempora bis quaterna sumet
Διισπόνδειος hic dicitur, ecce nomine ipso
Debent duplici tempora singuli quaterna.
Rhythmis magis hic iugiter inuenitur aptus.
Anapæstica nec non uariantur inde metra.
Quasi si duo sint tempora qui quaterna reddunt
 Cum prima breuis, longa dĕin, tertia longa,
Post quarta breuis syllaba continebit omneis,
Hunc promit ἴαμβος, geminum facit τροχαῖος.
Pes nomen habebit, quod in hoc referre metro
Longæ prohibent ordine tres simul locatæ.
ἀντίσπαστον enim mage lex heroica promet.
Est forma, Tărēntīnă uelūt mœnĭă dicas.
 Claudunt medias quando breueis utrinque longæ,
Est ante τροχαῖος sequitur dĕhinc ἴαμβος,
Idcirco gemellum uocitarunt χορίαμβον.
Nam qui χόρειος dicitur, & τροχαῖος idem est.
Exemplar in isto facile est locare uersu,
Si rōmŭlĭdās dicere quis uelit quirites.
 Sin prima breuis, longa sequens, itemque rursus

Sibi consimiles, ordine quo duas locaui,
Hunc rite uocant, quia geminatur, δίιαμβον,
Duplicemq; τρόχαιον uocitarunt διτρόχαιον
Est forma prioris, quasi si Cōrinthĭōs quīs,
Itidemq; sequentis quasi gāllĭcānĕ dicat.
Nunc reddo duos nomine quos ἰωνικὰ ambos
Discrimine signant, dedit ordo quod locorum.
Longas siquidem quando prius locamus ambas,
Deinde breueis subdimus, ut putes priorem
Σπονδεῖον oriri, comitem mox πυῤῥίχιον,
Ἀπὸ μείζονος illum memorant ionicorum.
At qui breuibus præpositis, deinde longas
Acceperit, ἀπ' ἐλάσσονος hunc iubent uocari.
Nomen tibi quod deligo, quo notes priorem?
Cum uersibus istis toties recurrat hic pes?
Longas geminat qui prius, & iugat minores,
Lāuīnĭa cum dicimus hæc tamen figura est,
Metrumq; facit, σωταδικὸν quod uŏcĭtarunt,
Qui multa ferunt hoc pede Σωτάδην locutum.
Ἀπ' ἐλάσσονος autem cŭī nomen indiderunt,
In nomine sic est Διομήδης. μείζον autem
Non uersibus istud, numero aut pedum coarctant,
Sed continuo carmine quia pedes Gemelli
Vrgent breuibus tot numero iugando longas,
Idcirco uocari uoluerunt συνάφειαν.
Anapæstica fiunt itidem per συνάφειαν.
Versus tamen & non minus inde comparatur,
Qui sæpe pedes treis habeat, uel ille plureis
καταληκτικὰ quos syllaba terminat frequenter.
Solet integer Anapæstus & in fine locari.
Ἀπ' ἐλάσσονος unq̃ numero non choibetur,
Sensum quoties terminat, aut carmina finit.
Longas ratio est ponere, non breueis in imo,
Pes integer ut sit geminus, simulq; in aure
Dulcem sonitum tempora longiora linquant.
Ἀπὸ μείζονος autem breuior quod est secundus,
Versus male ne desinat, adhibentur in imo,
Quas prima pedis portio longas habet ambas,

Ita uersus erit de tribus, & semipede uno.
Treis dico iugatos fieri & semipedem unum.
Vt pæonici nominis ambo sint quaterni.
Is primus, erit longa cui locata prima est,
Quam continuo tres aliæ breues sequuntur.
Tu pone τροχαῖον prius, & mox πυῤῥίχιον.
Cæcilius erit consimilis pedis figuræ.
Παιῶνα secundum faciet secunda longa,
Hinc fiet ἴαμβος prior, & πυῤῥίχιος alter,
Dicat quasi siquis magis hunc Horatius uult.
Hoc ordine fit tertius ut sit πυῤῥίχιος
Prior & socium post sibi copulet τροχαῖον.
Menelaus ei nomen erit simile locatum.
Quartum quoniam quarta facit syllaba longa,
Subiungit ἴαμβον prior hic pes πυῤῥίχιος,
Apto similes nomine pelopidæ sonabunt.
Et ἐπίτριτος æque genus est pæonicorum,
Totidem pedibus quia uarius tempore differt,
Septena etenim tempora singuli tenebunt.
Cum pæonici possideant quina priores.
Cum prima breuis syllaba, longæ ueniunt tres,
Hic primus habetur, pedibusq; post secutis,
Ex ordine sunt nomina, quem breues tenebunt.
Σπονδεῖος ἴαμβον sequitur quando priorem,
Si prima breuis, ἐπίτριτος hic primus habetur.
Migrante breui, consequitur pedem τροχαῖον.
Idcirco secundus uocitatur alter hic pes.
Vt tertius ille est breuis ubi tertia currit.
Σπονδεῖος in hoc fit prior, est sequens ἴαμβος.
Idemq; manet, cum faciet quarto τροχαῖον.
Quartum quoniam perspicis hunc ἐπίτριτον esse,
Versus simileis non sinit hic dari figuras,
Vt quibo tamen disparili notabo metro.
Primus agillinos pes efficit, alter ἀρχιμήδην.
Δημοσθένης fit tertius. quarto loco
Qui currit poterit quasi διοσκούρειος haberi.
Ἄρσιν quoties in geminis, θέσιν ue quæres,
Sex æqua pedes tempora diuidant oportet,

Binas parileis qui ſibi ſyllabas habebunt,
προκελευσματικὸς bina dabit ſequens quaterna.
Qui ſena tenent tempora, terna partientur.
At quando genus funditur hoc ionicorum,
Longis, dare nos tempora conuenit quaterna,
Et bina duabus breuibus dari neceſſe eſt.
Seruare uices admonet ordo longiorum.
Impar numerus pæonicis utriſq; coget
Aptare duabus tria, uel quaterna ternis.
Seſquata ferè quod numeros pars ſecat iſtos.
Perſpecta pedum regula ſi ſatis uidetur,
Iam poſſumus ipſis animum adplicare metris.

Hæc Terentianus de pedibus, ubi aduertẽdum aliter eum ſentire de Bacchio, & palimbacchio, q̃ cæteri ferè omnes, quos ego qdem legerim, grãmatici ſentiant. id quod his uerſibus manifeſte oſtendit, Cũ duas longas ſequetur una breuior ſyllaba, Pes erit βακχεῖος, ἀντίβακχος autem tunc erit, Cũ breuẽ primã locabis, & duas longas dein Sed manifeſtius his de phalæcio choriambico, Nūllă mĕō – ∪ ∪ – īam sĕdĕāt – ∪ ∪ – tūrbă prŏſā – ∪ ∪ – nălūcō, ∪ – – Nūllă mĕō – ∪ ∪ – pes efficit geminatus utroq;, Iām sĕdĕāt, – ∪ ∪ – choriãbus itẽ. Mox, tūrbă prŏſā, – ∪ ∪ – pes tertius accedit ſimilis, Pars illa, nălūcō, ∪ – – Bacchio aduerſus fiet pes, nã breuis añ ẽ, Et gemine lõgæ. Itẽ his paulò ĩferius, Tŭbătēr ∪ ∪ –. rĭbĭlēm ∪ ∪ – sŏnĭtūm ∪ ∪ – dĕdĭtæ ∪ ∪ – rĕcūruō, ∪ – – ănăpæſtŭs ĭnēſt quătĕr ŭl tĭmŭs āntĭbācchŏs uides, nălūcō, & rĕcūruō antibacchios eũ appellare eodẽ metro phalæcio choriãbico, ſolet. n. eo generẽ carminis ſcribere, de quo tractat. unde carmẽ illud. Anapæſtus ineſt q̃ter, ultimus antibacchos, cõſtat quatuor anapæſtis & antibacchio. Nec te pturbet, qđ antibacchos, ꝓ antibacchios dixerit factũ id eſt pp metrũ uel συνεκφωνήσει, uel ἀποβολῇ. ſed placet ἀποβολῇ. magis, cũ ſupra idẽ fecerit in eo uerſu, Pes erit βακχεῖος, ἀντίβακχος autem tũc erit, ubi βακχὸς neceſſe eſt eſſe trochæũ pp metrũ. Quintilianus etiam bacchium e duabus lõgis, & ultima breui cõſtare dicit his uerbis. Lõgis breuẽ præcedẽtibus bacchius cui cõtrarius Palimbacchius erit. Idẽ quoq; habet apud Atiliũ Fortunatianũ, & ĩ fragmẽtis illis antiqs ſine authoris noĩe. Quæ Iãus Parrhaſius homo utriuſq; linguæ doctiſſim⁹, cũ Mediolani publice bonas lr̃as ꝓfiteret, edidit. Cæteri uero oẽs, quos ipſe qdẽ legerim, tã latini, quàm græci prima breui Bacchiũ, ultima antibacchiũ, & cæteris lõgis cõſtare docẽt. Sed ꝑtermiſſis latinis, quæ de pedibus Hepheſtiõ tradidit, ſubiũgemus.

Hepheſtionis

HEPHESTIONIS DE PEDIBVS QVATVOR DISYLLABIS.

Ἐκ τῶν συλλαβῶν, εἰσὶν οἱ πόδες, ὧν δισύλλαβοι μὲν τέσσαρες. δίχρονος μὲν εἷς ἐκ δύο βραχειῶν ὁ πυῤῥίχιος υυ, τρίχρονοι δὲ δύο, ἐκ μακρᾶς, καὶ βραχείας, ὁ τροχαῖος –υ. ἐκ βραχείας, καὶ μακρᾶς, ὁ ἴαμβος. υ–. τετράχρονος δὲ εἷς, ἐκ δύο μακρῶν, ὁ σπονδεῖος.

DE OCTO PEDIBVS TRISYLLABIS.

Τρισύλλαβοι δὲ οἱ τούτων διπλασίονες, ὀκτώ. τρίχρονος μὲν ἐκ τριῶν βραχειῶν, εἷς, τρίβραχυς, ὁ καὶ χορεῖος. υυυ. τετράχρονοι δὲ τρεῖς, ἐκ μακρᾶς, καὶ δύο βραχειῶν, ὁ δάκτυλος –υυ. ἐκ βραχείας, καὶ μακρᾶς, καὶ βραχείας, ἀμφίβραχυς υ–υ. ἐκ δύο βραχειῶν, καὶ μακρᾶς, ὁ ἀνάπαιστος υυ–. πεντάχρονοι δὲ ἴσοι τούτοις, τρεῖς, ἐκ βραχείας, καὶ δύο μακρῶν, ὁ βακχεῖος υ––. ἐκ μακρᾶς, καὶ βραχείας, καὶ μακρᾶς, ὁ ἀμφίμακρος, ἢ κρητικός –υ–. ἐκ δύο μακρῶν, καὶ βραχείας, ὁ παλιμβάκχειος ––υ. ἑξάχρονος δὲ εἷς, ἐκ τριῶν μακρῶν ὁ μολοττός –––.

DE PEDIBVS TETRASYLLABIS. XVI.

Τετρασύλλαβοι δὲ οἱ τούτων διπλασίονες δεκαέξ. ὧν τετράχρονος εἷς, ἐκ τεσσάρων βραχειῶν, ὁ προκελευσματικός, υυυυ. πεντάχρονοι δὲ τέσσαρες, ἐκ μακρᾶς, καὶ τριῶν βραχειῶν, παίων α΄ –υυυ. ἐκ βραχείας, καὶ μακρᾶς, καὶ δύο βραχειῶν, παίων β΄. υ–υυ. ἐκ δύο βραχειῶν, καὶ μακρᾶς, καὶ βραχείας. παίων γ΄. υυ–υ. ἐκ τριῶν βραχειῶν, καὶ μακρᾶς, παίων δ΄. υυυ–. ἑξάχρονοι δὲ ἓξ ἐκ δύο βραχειῶν καὶ δύο μακρῶν, ἰωνικὸς ἀπ᾽ ἐλάσσονος υυ––. ἐκ βραχείας. καὶ δύο μακρῶν, καὶ βραχείας, ὁ ἀντίσπαστος υ––υ. ἐκ δύο μακρῶν, καὶ δύο βραχειῶν, ἰωνικὸς ἀπὸ μείζονος ––υυ. ἐκ μακρᾶς, καὶ βραχείας, καὶ μακρᾶς, καὶ βραχείας, τροχαϊκὴ ταυτοποδία ἢ διτρόχαιος –υ–υ. ἐκ βραχείας, καὶ μακρᾶς, καὶ βραχείας, καὶ μακρᾶς, ἰαμβικὴ ταυτοποδία, ἢ δίιαμβος υ–υ–. ἐκ μακρᾶς, καὶ δύο βραχειῶν, καὶ μακρᾶς, ὁ χορίαμβος –υυ–. ἑπτάχρονοι δὲ, τέσσαρες, ἐκ βραχείας, καὶ τριῶν μακρῶν, ἐπίτριτος α΄. υ–––. ἐκ μακρᾶς, καὶ βραχείας, καὶ δύο μακρῶν, ἐπίτριτος β΄. ἢ καὶ τροχαϊκὴ ἑπτάσημος, ὁ καὶ μακρικός –υ––. ἐκ δύο μακρῶν, καὶ βραχείας, καὶ μακρᾶς, ἐπίτριτος γ΄. ἢ ἰαμβικὴ ἑπτάσημος, ὁ καὶ ῥόδιος. ––υ–. ἐκ τριῶν μακρῶν, καὶ βραχείας, ἐπίτριτος δ΄. ἢ ἀντισπαστικὴ ἑπτάσημος, ὁ καὶ μονογενής. –––υ. ὀκτάχρονος δὲ ἐκ τεσ-

σπάρων μακρῶν, σπονδειακὴ παντοποδία, ἢ διπαπόνδειος.

Ecce uides ex prima breui Bacchium, ultima Palimbacchium cõstare apud Hephestiōnem. Sed manifestius id ostenditur apud eundem de metro choriambico. dicit enim choriambicum mistum desinere interdum in Bacchium, ut in hoc metro dimetro, quod ipse appellat ἀριστοφάνειον, ἐκ δράματος κεκλουμένου αἰολοσίκωνος, οὐκ ἐτὸς ὦ – υ υ – γυναῖκες υ – υ ὅμοιον. Πᾶσι κακοῖ – υ υ – σιν ἥμῖς υ – – ὅμοιον. φλῶσιν ἑκά – υ υ στοι ἄνδρες υ – υ ὅμοιον. Δεινά γαρ ἔρ – υ υ – γα δρῶσαι υ – – ὅμοιον. Λαμβάνομες – υ υ – θ' ὑπ' αὐτῶν υ – –. primi pedes in singulis dimetris sunt choriambi, secundi uel amphibrachi pro bacchis, (nam in fine, breuis pro longa in omni metro ponitur) uel Bacchii. Idem quoq; ostenditur, ubi de pæonico Bacchiaco tetrametro tractat, quod & rarum dicit, & sicubi accidat, pérbreue. quale est, ὁ ταῦρος υ – – δ' ἔοικεν υ – – κυρίξειν υ – – τὴν ἀρχάν υ – – ὅμοιον. φθάσαντος υ – – δ' ἔτ' ἔργοις υ – – προπηδᾷ υ – – στοιχεῖν. υ – υ hic omnes pedes sunt Bacchii, & propterea bacchia cum metrum appellat. pæonicum uero, quia e quinque temporibus constat, ut pæon. Apud alios præterea græcos, quos ipse uiderim idêm legitur de Bacchio & Palimbacchio, quod ab Hephestiōne traditur. Ego igitur in tanta doctissimorum hominum controuersia dicam Virgilianum illud, Non nostrum inter uos tantas componere liteis, Quanq̃ nos, ut supra scripsimus, hac in re græcos sequimur, Sed de pedibus hactenus.

Nunc autem, ut utar uerbis Terentiani, perspecta Pedum regula si satis uidetur, Iam possumus ipsis animum applicare metris, Non tamen metris omnis generis, (non tantum enim mihi datur ocii) sed solum ut in fronte libri pollicitus sum, Heroico, Elego Iambico dimetro trimetro, tetrametro, Hendecasyllabo, Phalæcio, & Sapphico, & quoniam trochaicum Iambico est contrarium, tum quia, siquis e trochaico creticum auferat, uersus remanebit integer Iambicus, de trochaico etiam tractabimus, Præterea quia Sotadeo metro scripsit potissimum de metris Terentianus, quem nos in hoc libro sæpe citamus, de Sotadeo quoque metro scribemus. Sed iam de re dicere incipiamus.

DE METRO, ET QVID ARHYTHMO DIFFERAT.

Metrum est structura & copulatio uocum numero, modoq; finita. est autẽ idem quod uersus, qui ideo sic dicitur quod tandiu uerti debeat, quoad recte constituatur. μέτρον græcum est, latine dimensio dicitur, metimur

enim uersum certis pedibus, pedes temporibus. Differt autẽ à rhythmo quem numerum esse uult Fabius, quod metrum certum, ac finitum habet spatium, rhythmus neq; finem habet certum, nec ullam in contextu uarietatẽ, sed qua cœpit sublatiõe, ac positione ad finẽ usq; decurrit. p̃terea metrum in uerbis est tantum, rhythmus etiam in motu corporis unde cum histrio indecenter signum aliquod egit, ἄῤῥυθμος, cum decenter, εὔῤῥυθμος dicitur. Sunt & illa discrimina, quod metrum circa pedũ diuisionem, Rhythmus circa sonum uersatur, tum metrum, etiã si absq; cantu proferatur, suam retinet proprietatem, Rhythmus sine cantu, nihil ualebit. debet enim rhythmis inesse cantus, qui, ut dixi, idem sunt, quod numeri. hinc Virgilius, Numeros memini, si uerba tenerem, id est, psalma ipsum, & cantum, sed exciderunt uerba. Horatius de Pindaro, Numerisq; fertur lege solutis.

DE IIS, QVÆ ACCIDVNT METRO.

Metro accidunt præcipue Nouem. Genus. Species. Compositio. Cæsura. Figura. Depositio. Scansio. Synecphonesis. Collisio.

Genus accidit metro, quia metrum omne aut principale est, aut deriuatũ. Principalium metrorum genera, quæ μονοειδῆ ac ὁμοιοειδῆ, appellat Hephestion, sunt nouem, Iambicum, Trochaicum, Dactylicum, Anapæsticum, Choriambicum, Antispasticum, Ionicum à maiore, Ionicum à minore, Pæonicum. Deriuatiuorum uero, multa, quæ uel additiõe, uel immutatione fiunt, & ad principale aliquod referuntur, ut sub Antispasticum Anacreontium, ac Glyconicum. Denominantur autem uel à pedibus, e quibus constant, ut Dactylica, uel ab inuentoribus, ut Phalæcia, uel ab iis, qui frequenter his usi sunt, ut Asclepiadea, uel ab usu, ut Priapea, uel à numero syllabarum, ut Hendecasyllaba, uel à numero pedũ, ut Senaria, quæ sex constãt pedibus, quæ græce ἑξάμετρα dicuntur, uel à passionibus, ut Miura, Clauda. nam uersus, quorum penultima pro longa breuis est μειούρους dicimus, de quibus, cum de Heroico metro tractabimus, dicturi sumus. Qui uero pro iambo spondeum in sexto loco admittunt, σκάζοντας græci & χωλιάμβους, nos claudos dicimus.

Species accidit metro, quia sub uno genere metri, multæ sunt species, ut Adonium, Archilochium. Simonidum, Alcmanium, & cæteræ species quindecim sub dactylo, Sed quia de speciebus, quæ sub singulis generibus continentur, longus fore tractatus uidebatur, eas consulto prætermisimus. Præterea non erat propositi nostri, de omnibus, quæ pertinẽt ad artem metricam, hoc libro conscribere.

Cõpositio autem accidit metro, quia ex diuersis metrorum generibus uersus componi possunt, quales multi habentur apud Horatium.

Cæsura, quæ & incisum, & incisio, & sectio latine dicitur, græce autem κόμμα, & τομὴ, est decora terminatio in medio uersuum. Diuiditur auté trifariam, alia enim est semiquinaria, quæ græce πενθημιμερὴς dicitur, alia semiseptenaria, quæ ἑφθημιμερὴς alia Trochaica, quæ κατὰ τρίτον. Penthemimeres fit, cum post duos primos pedes syllaba relinquitur dictionem terminans, ut Tĭtўrĕ – ∪ ∪ tū pătŭ – ∪ ∪ læ – ecce læ syllaba remanet recisa à dictione pătŭlæ, & simul finit dictiõem, & est principium pedis & quoniam tenet de quinq; dimidium, nam duo, & semis bis, quinque constituunt, Penthemimeres appellatur. Hephthemimeres autem fit cum post treis primos pedes syllaba similiter relinquitur dictionem terminans, ut Tĭtўrĕ – ∪ ∪ tū pătŭ – ∪ ∪ læ rĕcŭ – ∪ ∪ bāns – ecce bāns remanet abscisa à dictione rĕcŭbāns, & simul finit dictionem, & est principium pedis. & quoniam habet de septem dimidiũ nam bis tria & dimidium septem constituunt, Hephthemimeres dicit. ubi obiter notandum ρης per ἦτα scribi debere, & declinari ὁ καὶ ἡ πενθημιμερὴς, καὶ τὸ πενθημιμερὲς, ὁ καὶ ἡ ἑφθημιμερὴς, καὶ τὸ ἑφθημιμερὲς, ut ὁ καὶ ἡ ἀληθὴς, καὶ τὸ ἀληθὴς, quod & Terẽtianus ostẽdit eo uersu, Hoc πενθημιμερὲς medium de quinq; uocatur, πενθημιμερὲς enim neutraliter protulit, & Hephæstion, & cæteri. quos ipse legerim, per ρης masculinum & fœmininum, & per ρες neutrum dicunt. Tum analogia quoq; suffragatur, nam sicut ὁ καὶ ἡ ὁμοιομερὴς, καὶ τὸ ὁμοιομερὲς, ab ὅμοιος & μέρος, ὁ καὶ ἡ εὐειδὴς, καὶ τὸ εὐειδὲς ab εὖ & εἶδος & id genus multa à neutris in ος composita, sic ὁ καὶ ἡ πενθημιμερὴς, ἑφθημιμερὴς, καὶ τὸ πενθημιμερὲς, ἑφθημιμερές. alterum enim à πέντε, & ἥμις, & μέρος, alterum ab ἑπτὰ, & ἥμις similiter, & μέρος cõponitur, unde τ in θ transit propter aspirationem, quam inuenit supra ἥμις. Perperam igit puto hæc nomina scribi per ἰῶτα, erroremq; inde natum, quia ætate nostra ἦτα & ἰῶτα eodem sono pronuntiantur. quanquã ne hoc quidem probo, sed de hoc in fragmentis nostris. Versum ergo illum apud Terentianum censeo scribendum. Hanc πενθημιμερῆ numeri de parte uocarunt. Trochaica aũt fit, cum post duos primos pedes trochæus remanet dictioné terminãs, ut Nīl nō – – strī mĭs sĕ – ∪ ∪ rĕ rĕ – ∪. ecce rĕ rĕ throchæus é, abscisus à dictione miserere post duos pedes, simulq; finit dictionem, & incipit pedem, dactylũ scilicet, nam alium non potest. is uero est, rĕrĕ mŏ – ∪ ∪. Sunt qui quartam addũt Bucolicam, quam τετραποδίαν dicunt. Sed ea nõ est cæsura, nam neq; secat dictionem, neq;

post

post quatuor pedes relinquitur syllaba dictionem terminans, sed est qualitas Bucolici carminis, ut pes quartus sit dactylus dictionem terminãs, atq; ideo τετραποδίαν appellant, ut Quō tĕ -- Mœrĭpĕ -υυ dēs ān -- quō uĭă -υυ. Dicta est autem bucolica, quia peculiaris est bucolici carminis. Ea sic frequenter Theocritus usus est, ut paucos apud illum inuenias uersus, in quibus non sit dactylus in quarta sede dictionem finiens, quales hi sunt statim in principio, ἁδύ τι τὸ ψιθύρισμα, καὶ ἁ πίτυς αἰπόλε τήνα, ἁ ποτὶ ταῖς παγαῖσι μελίσδεται, ἁδὺ δὲ καὶ τὺ τυρίσδες. μετὰ πᾶνα τὸ δεύτερον ἆθλον ἀποισῆ. sic cæteri ferè omnes. id quod manifestius ostendemus scãdendo ᾱδῠτῐ -υυ τōψῐθῠ -υυ ρῑσμᾰκαῐ -υυ ᾱπῐτῠς -υυ αῑπŏλĕ -υυ τηνᾱ -- ᾱπŏτῐ -υυ ταῑς πᾱ -- γαῑσῐ μĕ -υυ λῑσδĕ ταῐ, ᾱδῠδĕ -υυ καῑ τῠ -υ τῡρῑς --, δεσ μĕτᾰ -υυ πᾱνᾰ τŏ -υυ δεῡτĕρŏν -υυ ᾱθλŏνᾰ -υυ ποῖσῆ -- ecce in tribus continuis uersibus dactylus in quarta sede dictionem terminat De quo Seruius, Carmen autem Bucolicum debet quarto pede terminare partem orationis, qui pes si sit dactylus, meliorem efficit uersum, ut Nos patriæ fines, & dūlcĭă linquimus arua. Primus etiam pes secundum Donatum, & dactylus esse debet, & terminare partem orationis quam legem Theocritus uehementer obseruat, Virgilius non adeo. Ille enim in paucis uersibus ab ista ratione deuiauit, hic etiam in paucis secutus est. hæc Seruius Terentianus de hoc metro sic inquit, ubi etiam duos ex prædictis Theocriti uersibus latinos fecit.

Pastorale uolet cum quis componere carmen,
Tetrametrum absoluat, cui portio demitur ima,
Quæ solido à uerbo poterit connectere uersum.
Bucolicon siquidem talem uoluere uocari.
Plurimus hoc pollet siculæ telluris alumnus.
Ne græcum immittam uersum, mutabo latinum.
Dulce tibi Pinus submūrmŭrăt en ibi Pastor,
Proxima fonticulis, & tū quŏquĕ dulcia pangis.
Iugiter hanc legem totō prŏpĕ carmine seruat.
Noster rarus eo pastōr Mărō, sed tamen inquit,
Dic mihi Damœta, cuiūm pĕcūs? an Meliboei?
Non, uerum ægonis, nupēr mĭhĭ tradidit ægon,
In tragicis iunxere chorīs hūnc sæpe diserti
Annæus Seneca, & Ponpōnĭūs ante Secundus
Tale dedit nobis Pompōnĭūs,

Pendeat ex humeris dulcīs chĕlȳs.
Et numeros edat uariōs, quibŭs
Adsonet omne uirēns nĕmŭs,
Et tortis errans qui flĕxĭbŭs.

In quibus omnibus, uides in quarto loco dactylum perficere dictiōem, Nō est igit Cæsura, sed peculiare Bucolici carminis. Hanc Priscianus de duodecim carminibus passionem quandam appellat. Sunt præterea qui in quarto etiam loco trochæum collocant, quod uix unquā inuenias. Terētianus tamen uidetur sibi finxisse hūc uersum, quem & Diomedes citat, Quæ pars longa remiserat ārmă, nŏuare parabāt, ubi ārmă pes quartus trochæus est, quem sequēs dictio nouare facit dactylum, ārmă nŏ. Versum autem, qui ex prædictis nullam habet cæsuram, non esse heroicum dicunt, non quia nusq̄ inueniatur, Nā Virgilii ille talis est, Magnanimi Iouis ingratum ascendere cubile, in quem nulla species ex prædictis incidit, sed quia q̄ rarissimum est. Euitandum igitur, quod perrarū est. nam ut idem Terentianus ait, Nec est notandus unus in tot millibus. Necesse est igitur aut unā, aut duas ex prædictis in uersu esse cæsuras. tres enim rarissime esse possunt, nam si semiquinariam habet, trochaicam raro habere potest, nisi monosyllaba dictio interueniat, ut Munera clara dedīt, dăt ĕidem debita patrī dīt, dăt –∪ trochæus. Contra si tertiam trochaicam habet, semiquinariam raro habere potest. Si ergo tale quis confingat carmē. Nūpĕr quĭdăm dŏctos cœpīt scrībĕrĕ uĕrsŭs, uel tale, Dŭlcĭă dŏctī cărmĭnă uātēs, cūltăquĕ păngūnt, imperitus existimabitur, ac ridiculus. Simile enim esset, ac siquis non uicissim mouēdis pedibus incederet, sed saltuatim, uel iunctis pedibus, uel altero, ut qui monomeri dicuntur singulis cruribus, Debent igitur pedes inter se diuidere dictiones, uel, sic, āgrē –– stēm tĕnŭ –∪∪ ī mū –– sām mĕdĭ –∪∪ tāris ă –∪∪ uĕnā –– ubi nullus pes integra constat dictione, uel sic, Pāndĭtŭr –∪∪ īntĕrĕ –∪∪ ā dŏmŭs –∪∪ ōmnĭpŏ –∪∪ tēntĭs ŏ –∪∪ lȳmpī –– ubi Penthemimeres tantum comma inuenitur ā dŏmŭs –∪∪. Formantur autem hæ cæsuræ figuris tribus, Simplici, Composita, Coniuncta. Simplex est, cum una tantum sectio inuenitur in metro, ut in præcedenti uersu, Panditur interea. Composita, cum duæ, ut Tālĭbŭs –∪∪ īlĭŏ –∪∪ neūs cūn –– ctī sĭmŭl –∪∪ ōrĕ frĕ –∪∪ mēbānt –– neūs cūn –– ctīs sĭmŭl –∪∪ duo commata. Coniuncta, cum tres, ut īnfān –– dūm rē –– gīnă iŭ –∪∪ bēs rĕ nŏ –∪∪ uārĕ dŏ –∪∪ lōrĕm –∪. dūm rē –– gīnă iŭ –∪∪ bēs rĕ nŏ –∪∪ cæsuræ tres.

In anapæstico tamen metro contrarium fit. nam illud optimum est, cuius singuli Pedes partem orationis finiunt, quale est Sīmĭlĕīs ∪∪– nōbīs –– uŏlŭmūs ∪∪– pŭĕrōs ∪∪– ēdĕrĕ –∪∪ mā-trēs ––, tū quŏquĕ –∪∪ pērgĕ –∪. id quod in cæteris metris uitiosum est.

Figura in metro est uariatio pedum per singulas sedes, unde carmen heroicum duas & triginta recipere figuras potest. Iambicum mille cētum, & uiginti quinq;. Figurarum Heroici uersus tres sunt modi.

Primus modus est μονοσχηματικὸς idest unius figuræ, cum omnes uel spondei fuerint, & spondaicus uersus dicitur, Qualis ille Ennianus, ōl-lī –– rēspōn –– dīt rēs –– ālbā –– ī lūn –– gāī –– quod uix unquam inuenias apud nostros uel fuerint omnes dactyli, præter ultimum, Qualis ille est, Sōluĕ mĕ –∪∪ tūs. fĕrĕt –∪∪ hæc ălĭ –∪∪ quām tibĭ –∪∪ fāmă să –∪∪ lūtĕm –∪. qui uersus dacty-licus dicitur. habet igitur hic modus duas figuras, alteram ex omnibus spondeis, alteram ex quinq; dactylis, nam ultimus semper spondeus esse debet, uel pro spondeo trochæus.

Secundus modus est πεντασχηματικὸς, idest figurarum quinq;, cum uersus uel est syllabarum sedecim de quinque pedibus unum habens spondeū uarie per quinque regiones percurrentem, qualis ille est, Aēŏlĕ –∪∪ nāmquĕ tĭ –∪∪ bī dī –– uūm pătĕr –∪∪ ātq; hŏmĭ –∪∪ nūm rēx –– uel est syllabarum tredecim de quinq; pedibus unum habens dactylum uarie per quinq; regiones mutatum, qualis ille est, Aē-nē –– ās mœ̄ –– stō dē –– fīxūs –– lūmĭnă –∪∪ uūltū ––. habet hic modus figuras decem, quinque, cum unus spondeus inter quatuor dactylos uariatur, & rursus quinque, cum unus dactylus inter quatuor spondeos.

Tertius modus est δεκασχηματικὸς, idest figurarum decem, cum uersus uel est quindecim syllabarum de quinque pedibus duos habens spondeos promiscue per quinque regiones uariatos, Qualis ille est, ārmă uĭ –∪∪ rūm quĕ că –∪∪ nō trō –– iæ quī –– prīmŭs ăb –∪∪ ōrīs ––, uel est syllabarum quatuordecim de quinq; pedibus duos habēs dactylos per quinq; regiones uariatos, Qualis ille est, Tū nē –– cēdĕ mă –∪∪ līs, sēd –– cōntra aū –– dēntĭŏr –∪∪ ītō –– Habet hic modus uiginti figuras. decem cum duo spondei inter treis dactylos uariantur, & rursus decem, cum duo dactyli inter treis spondeos, Sunt igitur figuræ primo duæ, inde decem, deinde uiginti atq; omnes simul duæ & triginta.

Est etiam alia cognoscendi figurarum ratio in omni metro, uidelicet cum computaueris, quot singula loca cuiuscunq; metri recipiant pedes, multiplica numerum pedum, quos singula priora loca accipiunt, per numerum pedum, quos accipiunt loca sequentia, ut in Heroico, Primus locus duos admittit pedes spondeum, & dactylum. Secundus item duos, bis duo fiunt quatuor. Tertius etiam duos, bis quatuor, fiūt octo. Quartus quoq; duos, bis octo, fiunt sedecim, Quintus item duos, bis sedecim, duas & triginta figuras constituunt. Eodem modo in iambico. Primus locus admittit pedes quinq;, secundus treis, ter quinq; fiunt quindecim, Tertius item quinque, quinquies quindecim, fiunt septuaginta quinque. Quartus treis, ter septuaginta quinque, fiunt figuræ ducentæ & uigintiquinque. Quintus similiter quinque, quinquies ducentæ & uiginti quinq; faciunt mille & ducentas, & uiginti quinq; figuras, Et sic in cæteris metris, quorum loca diuersorum pedū sunt capacia, ut in Anapæstico, & trochaico inuenire figuras poteris. Sed, ut quod dicimus, appareat exemplo manifestius, Heroici uersus duas & triginta figuras, breui, & longo notatas accentibus subiungemus.

OMNES SPONDEI.

– – – – – – – – – – – –

OMNES DACTYLI PRÆTER SEXTVM.

– ∪ ∪ – ∪ ∪ – ∪ ∪ – ∪ ∪ – ∪ ∪ – –

SPONDEVS INTER. IIII. DACTYLOS VARIATVS.

– – – ∪ ∪ – ∪ ∪ – ∪ ∪ – ∪ ∪ – –

– ∪ ∪ – – – ∪ ∪ – ∪ ∪ – ∪ ∪ – –

– ∪ ∪ – ∪ ∪ – – – ∪ ∪ – ∪ ∪ – –

– ∪ ∪ – ∪ ∪ – ∪ ∪ – – – ∪ ∪ – –

– ∪ ∪ – ∪ ∪ – ∪ ∪ – ∪ ∪ – – – –

DACTYLVS INTER. IIII. SPONDEOS VARIATVS.

– ∪ – – – – – – – – – – –

– – – ∪ ∪ – – – – – – – –

— —   — —   — ∪ ∪   — —   — —   — —
— —   — —   — —   — ∪ ∪   — —   — —
— —   — —   — —   — —   — ∪ ∪   — —

II. SPONDEI INTER. III. DACTYLOS VARIATI

— —   — —   — ∪ ∪   — ∪ ∪   — ∪ ∪   — —
— —   — ∪ ∪   — ∪ ∪   — ∪ ∪   — —   — —
— —   — ∪ ∪   — ∪ ∪   — —   — ∪ ∪   — —
— —   — ∪ ∪   — —   — ∪ ∪   — ∪ ∪   — —
— ∪ ∪   — —   — ∪ ∪   — —   — ∪ ∪   — —
— ∪ ∪   — —   — ∪ ∪   — ∪ ∪   — —   — —
— ∪ ∪   — —   — —   — ∪ ∪   — ∪ ∪   — —
— ∪ ∪   — ∪ ∪   — —   — ∪ ∪   — —   — —
— ∪ ∪   — ∪ ∪   — —   — —   — ∪ ∪   — —
— ∪ ∪   — ∪ ∪   — ∪ ∪   — —   — —   — —

II. DACTYLI INTER. III. SPONDEOS VARIATI.

— ∪ ∪   — ∪ ∪   — —   — —   — —   — —
— ∪ ∪   — —   — —   — —   — ∪ ∪   — —
— ∪ ∪   — —   — —   — ∪ ∪   — —   — —
— ∪ ∪   — —   — ∪ ∪   — —   — —   — —
— —   — ∪ ∪   — —   — ∪ ∪   — —   — —
— —   — ∪ ∪   — —   — —   — ∪ ∪   — —
— —   — ∪ ∪   — ∪ ∪   — —   — —   — —
— —   — —   — ∪ ∪   — —   — ∪ ∪   — —
— —   — —   — ∪ ∪   — ∪ ∪   — —   — —
— —   — —   — —   — ∪ ∪   — ∪ ∪   — —

DE DEPOSITIONE METRORVM.

Depositio est, qua cognoscimus plenum ne sit metrum, an abundet, an minuat aliqua syllaba. Depositionis genera sunt quatuor. ἀκατάληκτα, καταληκτικὰ, ὑπερκατάληκτα, βραχυκατάληκτα.

ἀκατάληκτα, dicuntur metra, quando ultimum pedem integrum habet, quale est pastorale illud Pomponii Secundi quod citat Teretianus. Pēn- dēāt ēx hŭmĕrīs dūlcīs chĕlÿs, est enim tetrametrum cōstans e quatuor

integris pedibus. Item illud, quod citat Hephæstion, μῶσ᾽ ἄγε –∪∪ καλλιό –∪∪ πα, θύγα –∪∪ τερ Διός –∪∪ est enim dactylicum tetrametrum cui nihil deest.

Καταληκτικὰ uero dicuntur, quibus in fine deest syllaba, Qualia sunt heroica omnia, quæ legitimos pedes habent dactylos, sed minuunt in fine unam syllabam, ne, ut Priscianus ait, sit impedimento sequenti uersui. Quale & illud Horatii, Mea renidet in domo lacunar. Est enim metrũ senarium iambicum una syllaba minus, & scanditur sic, mĕā ∪– rĕnī ∪– dĕt īn ∪– dŏmō ∪– lăcū ∪– năr ∪. hic năr syllaba pro integro pede ponitur. sic apud græcos, χαίροις – ἄνυμ ∪– φᾱχοῦ –– ρέτω ∪– δ᾽ ὄγαμ ∪– βρός ∪, hic βρὸς syllaba pro integro ponitur pede, Vbi notandum, quod cum pes, ex quo conficitur principaliter metrum, constat e tribus syllabis, potest uersus etiam duabus esse syllabis minor cuius quia non erat ad manus exemplum, tale ipsi confinximus dactylicum trimetrum catalecticum, Vǣ tĭbĭ –∪∪ sī mălŭs –∪∪ es. Ecce ex prima syllaba tertii dactyli pro integro ponitur dactylo, & dicitur hic uersus terminales in syllabam. Nam cum ex tribus syllabis una tantum inuenitur in metro, dicitur terminale in syllabam. græce καταληκτικὸν εἰς συλλαβήν, cum uero duæ inueniuntur, ut in singulis heroicis, dicitur terminale in duas syllabas græce καταληκτικὸν εἰς δισύλλαβον καταληκτικὸν autem εἰς συλλαβὴν, apud Hephæstiōnem tale est, οὐ δὲ ἐκ –∪∪ θοῦσα –∪∪ δῆς –, ubi δῆς syllaba pro trium syllabarum dactylo ponitur.

Ὑπερκατάληκτα dicuntur metra. quando una, aut duæ supersunt syllabæ, quale est Boetii illud Dactylicum Alcmanium Trimĕtrum hypercatalectum, ōmne hŏmĭ –∪∪ nūm gĕnŭs –∪∪ īn tēr –– rīs –– ubi ris abundat cum uero amplius est duabus syllabis, quod potest īnueniri, quoties metrum e trisyllabis constat pedibus, quale foret hoc anapæsticum monomĕtrum hypercatalectum. Pĕrĕānt ∪∪– hōmĭnēs –∪∪ mălī ∪– in quo mălī duæ syllabæ abundant. id uero nos cōfinximus, quia nullum meminetamus legere tale exemplum apud nostros. Hephæstion uero tale recitat, ἃ δὲ ἀρ ∪∪– τεμις ὦ ∪∪– κόραι ∪– est enim carmen Anapæsticum Monomĕtrum Hypercatalectum ābūdans duabus syllabis.

Βραχυκατάληκτα dicuntur metra, cum deest fini integer pes. Sed quia neq; huius generis metrum succurrebat, tale ipse cōposui trimĕtrum iambicum brachycatalectum, Paūcī bĕā ––∪– tī nām bŏnī ––∪– Paūcī ∪–. Deest enim sextus pes integer, ut sit iambicum perfectum,

DE SCANSIONE METRORVM.

Scanſio in metro eſt legitima metri in ſingulos pede diſtĩnctio, ac dimenſio Dicuntur autem ſcãdi metra μεταφορικῶς. quia ſicut per ſcalarum gradus aſcẽdẽtes uiciſſim mutãdo pedes incedimus, ita ſcãdẽdo metra incedere uidemur dimetiendis, ac diſtinguendis pedibus. Et notãdum metra oĩa binis pedibus ſcãdi p̃ter dactylicũ, quod græci κατὰ διποδίαν dicunt, ut Bĕātŭs īl ∪ – ∪ – lĕ, quī prŏcūl ∪ – ∪ – nĕgōtĭĭs. Hinc Terentianus,

Sed ter feritur, hinc trimĕtrus dicitur,
Scandendo binos quod pedes coniungimus. Ideo autem dactylicum excipitur, quia cum dactylus, & ſpondeus ſint æquales temporibus, non eſt timendum, cum ſingulis pedibus ſcanditur, aliud uideri metrum, quàm dactylicum. Quod ſi fiat in Iambico, non iambicum uideri, ſed heroum poterit. & propterea κατὰ διποδίαν ſcandi debet. cauſam pulchre docet Terentianus his ſenariis iambicis.

Sed paulo abimus longius. Nunc hanc magis,
Heroicus quare pedes per ſingulos,
At iſte binos ſcanditur cauſam loquar,
Spondeon etenim quia recepit impari
Tantum loco, uel dactylum, aut contrarium,
Secundo Iambum. Nos neceſſe eſt reddere,
Qui ſedis huius iura ſemper obtinet
Scandendo, & illic ponere adſuetam moram,
Quam pollici ſonare, uel plauſu pedis
Diſcriminare, qui docent artem, ſolent.
Si primus ergo Pes eam ſumet moram,
Vbi iam receptum eſt ſubdere heroos pedes,
Verſum uidebor non tenere iambicum.
Sed quia ſecundo nunq̃ iambus pellitur,
Moram neceſſe eſt in ſecundo reddere,
Et cæteris qui ſunt ſecundo compares.
Sic fit trimĕtrus, qui fuit ſenarius. Creſcũt autem ſic iunctis pedibus ad Hexamĕtrum uſque. nam Monomĕtrum dicimus, qđ duobus pedibus conſtat, Dimĕtrum, quod quatuor. Trimĕtrum, quod ſex, Tetramĕtrũ, quod octo, Pentamĕtrum, quod decẽ. Hexamĕtrum, quod duodecim.

DE SYNECPHONESI SIVE SYNIZESI.

Συνεκφώνησις quæ & συνίζησις dicitur, fit cum duæ uocales nulla interue-

niente consonante, pro una accipiuntur, Et uel longa & breuis pro longa ponitur, ut, Fixerit aeripedem ceruam Tirynthius heros, ubi ae longa & breuis pro una longa accipiuntur, & fit dactylus aĕrĭpĕ –∪∪, uel cum breuis, & longa pro una longa, ut Vnĭus ob noxam, & furias Aiacis oīlei, ubi e i breuis & longa pro longa. sic in Aureo & aureis o e & e i, breuis & longa pro una longa, ut Solio cum Iuppiter aŭreō, & Dependent lychni laquearibus aūreīs. Idem. Fĕrreīque Eŭmĕnĭdum thalami, & Centum, ǣreī claūdunt uectes, in ferrei, & ærei, e i breuis & longa, pro una longa.

Idem quoque sæpe fit in Dehinc, Deinde, Deinceps, Proinde, De est, Deerat, Deerit, Deerunt. Vt, Eurum ad se zephyrum'que uocat, dehīnc talia fatur. Et, Incipe Damœta, tu deīndĕ sĕquere Menalca. Et, Proīndĕ tŏna eloquio. Et Redde age, quæ deīnceps risisti præmia, apud Horatium. Martialis, Sint Mecœnates, non deērunt Flacce Marones. Lucanus, Nōn deēst pro lato ieiunus uenditor auro. Iuuenalis, Pathicus nunquam tibi deērĭt ămicus. Ouidius, Hoc ego quod uocī deērat plangore replebam. quanquam dĕĕrūnt, Anapæstus, dĕĕrĭt ă proceleusmaticus cī dĕ ĕ dactylus esse possunt. Cui, & huic sæpe pro una syllaba inueniuntur, ut Cuī pătĕr intactam dederat. Et Huīc cōniux Sichæus erat. Inueniuntur etiam disyllaba. Statius, Lætŭs hŭic dono uideas dare thura nepotes. Idem Fālsŭs hŭic pennas, & cornua sumeret æthræ. Terentianus de pedibus, ēst hŭ –∪ īc ād –– uērsŭs –∪ īllĕ –∪, quī dŭ –∪ ās lōn –– gās hă –∪ bĕt ∪. Idem, Nāmq; hŭ –∪ īc ād –– uērsŭs –∪ ībĭt –∪, quī trĭ –∪ būs lōn –– gīs pă –∪ tĕt ∪. est enim carmen trochaicum, quod locis imparibus trochæum suscipit, in locis autem paribus etiam spondeum, ut manifestius ostendemus, ubi de metris tractabimus, Idem de literis, quem & Priscianus citat Vērum ūt cūĭ ––∪∪ que ēst prōxĭmĭ ––∪∪ tās lŏ –∪ cī, sŏ –∪ nīuĕ –∪. Idem, ēx ōrdĭnĕ ––∪∪ fūlgēns, cūĭ ––∪∪ dāt lŏ –∪ cūm sĭ –∪ nōpēs. uides cui non modo disyllabum esse, sed etiam pyrrhichium, quod est notandum. est enim carmen, sotadeum, quod cōstat e duobus Ionicis a maiore & tribus trochæis, ut uides notatum breui & longo accentibus, Terentianus de eodem.

Cuī brĕuis manebit, atq; longa fiet addita,
Cuī sŭpĕr non digna dixit hyemis, & solis mala,
Dixit & cūi tū fauos, pes hinc mihi primus sat est.
Sic enim uel prima longa, uel prior fit syllaba.
Dactylus nam cuī sŭpĕr –∪∪ cūi tū –– sequens spondeus est.

Consonans quia post secuta tempus adiuuit breue, & Paulo inferius.
Nanq; si. Cu. praeferatur, syllabae fient duae.
Tertia his quod implicari nulla uocalis potest.
Sed duae sunt seorsae syllabae per se breues.
Cŭĭ sŭpĕr sic inueniri dactylus iam non potest.
Syllabas sed pes habebit quattuor totas breueis.

Apud Hephaestionem aliae etiam recitantur species Synecphoneseos, quas quia non memini legere apud nostros, subiungam graecas. hae uero sunt, cum duae longae pro una longa, aut duae breues pro una breui, aut pro una longa accipiuntur, Duae longae pro una longa, ut illud, quod citat Hephaestion, ἢ οὐχ ἅλις –υυ ὅττι γυ –υυ ναίκας ἀ –υυ κάλιν δαο –υυ ἢ πτερο –υυ πτύεις ––, ubi ἢ οὐχ pro una syllaba ponuntur. & illud, ut idem citat. Βουκόλ' ἐ –υυ πεὶ οὔτε κα –υυ κφ, οὐ –– τ' ἄφρονι –υυ φοτὶ ἐ –υυ οικας –υ. ἐπεὶ οὐ pro una syllaba Duae breues pro una longa, quale est, νέα μέν –– μοικατὶ –υυ αξετπο –υυ σειδά –– ὢν ὁδὶ –υυ πόντω ––. νεα duae sunt breues pro una longa. Item illud Sotădis, σείσον μελί ––υυ ὢ πηλιάδα ––υυ δέξιον κα ––υυ τ' ὦμον. est enim carmen Ionicum à maiore tetrasyllabum catalecticum, ubi λια duae breues pro una breui ponuntur. legi tamen apud Virgilium sexto aeneidos, Quin protinus omnia, ubi in omnia duae breues pro una longa positae uidentur. debet enim heroicum metrum esse catalecticum, Heu, & hei diphthōgi sunt, ut ēheū quam pingui macer est mihi Taurus in eruo, & Heī mihĭ qualis erat. ubi, quia cum pronuntiamus hei, utraq; uocalis simul sonat, admonemur, & graece & latine diphthongos propè omneis perperam aetate nostra pronuntiari, ut obiter & hoc dixerim.

DE COLLISIONE IN METRIS.

Collisio, quae & συναλοιφὴ, & ἔκθλιψις graece dicitur, fit in metro, cum dictio desinit in uocalem, uel in M literam, & sequēs item a uocali incipit tunc enim prior uocalis uel M cum sua uocali excluditur, ut, Littora, mŭltum ille ēt tērris iactatus & alto, uel sic, mūlt' il –– l' ēt tēr –– ut graeci faciunt exclusa uocali, & accentu, ubi uocalis deest apposito, quem uocant ἀπόστροφον. ut ἄνδ' ἔχοι στ' ἔριφως, ποταμέλξεται ἐς δύο πέλλας, pro ἄνδύο ἔχουσα ἔριφους. fit etiam in fine uersus, cum in uocalem, aut in M literam desinens, superabundat syllaba, & sequens uersus incipit à uocali, Quale illud est, Ecce furens

animis aderat Tirynthius, omnemq; Accessum lustrans, eliditur Ea que coniunctione, & scanditur, quăccēs – –. Item illud, Aut dulcis musti uulcano dēcŏquit hūmōrem. Aut foliis undam tepidi despumat aheni, ubi M cum sua uocali a dictione humorem eliditur, & R dictioni sequenti adiungitur sic, r āut fŏlĭ – υ υ, quod non licet facere, nisi sequens uersus à uocali incipiat, ut possit fieri collisio, huiusmodi autem uersus graece ὑπέρμετρος, latine hypérmĕter penultima correpta dicit, ος in er conuersa, ut ἀλέξανδρος Alexander, κάπρος Caper.

DE METRO HEROICO.

Heroicum metrum, Hexametrum est, e sex enim pedibus constat. Suscipit autem dactylum, & spondeum omnibus in locis indifferenter pter quam in ultimo, ubi uel spondeus, uel pro spondeo Trochæus esse debet, quia in omni metro ultima breuis syllaba pro longa accipitur, quod uidetur aliquid uacātis temporis, ex eo, quod insequitur accedere, quanq̃, ut ait Quintilianus, Multum refert, utrum longa sit, quæ claudit, an pro longa. Neq; enim tam plenum est. Interdum etiam inuenitur dactylus in sexto, ut, īnsĕrĭ – υ υ tūr uē – – ro ēx fœ – – tū nŭcĭs – υ υ ārbŭtŭs – υ υ hōrrĭdă – υ υ quod tamen nunq̃ fit, nisi sequens uersus a uocali incipiat, ut supra ostendimus. Sequitur enim, ēt Stĕrĭles platani malos gessere ualenteis. elisa igitur A ex horrida, d, sequenti dictioni, quæ a uocali incipit, connectitur, sic, dēt stĕrĭ – υ υ, & hōrrĭ remanet pro spondeo trochæus. Tale est & illud, Et spumas miscent argenti, uiuaq; sūlfŭră, Idæasq; pices. scanditur, n. sūlfŭ – υ. Ridæ – –. Præterea licet spondeus omnem sibi uendicet. locum, tamen raro inuenitur in quinto, & rarius, nisi pcedat dactylus, ut aūt lē – – ueis ŏcrĕ – υ υ ās lēn – – tō dū – – cūnt ār – – gēntō – –. Item, ēt cō – – stām lōn – – gō sūb – – dūxĭmŭs – υ υ āppēn – – nīnō – –. Suscipit quoq; loco dactyli pro celeusmaticum, & Anapæstum, sed illum raro, hunc rarissime. ut Tītўrĕ – υ υ pāscēn – – teis ā – – flūmĭnĕ – υ υ rĕĭcĕcă υ υ υ υ pēllās – –. Et, Tĕnŭĭă υ υ υ υ nec lanæ per cœlum uellera ferri, & Gĕnŭă lă υ υ υ υ bant. & Labat ăriĕtĕ υ υ υ υ crebro, quanq̃, ut Terentianus ait. Tēnŭĭă, & gēnuă lă, possunt esse dactyli, ubi u sit consonans. Idem in ăriĕtĕ dici potest, ut & i sit cōsonans, quod ita seruasse uidetur Virgilius, ut nūq̃ usus fuerit pceleusmatico, nisi ibi & synæresis fieri possit Anapæstum uero tantum semel memini legere apud eūdem. Flŭuĭō υ υ –

rūm rēx ērīdănūs. Apud græcos etiam & Creticus, & palimbacchius ponuntur interdum loco dactyli.

Dictum autem uolunt Heroicum, uel quod heroum facta Homerus primus hoc uersu cecinerit, Vnde Horatius.

Res gestæ, regumq;, ducumq; & tristia bella,
Quo scribi possent numero, mōstrauit Homerus, uel qđ uetustissimus, & ante omneis primus hic fuerit uersus. heroica.n. uetera, & antiqua dixerunt, uel qa ualida, & magna hoc metro canant̄, q̄les sunt heroes. Idē & dactylicū, & heroū, & Hexametrū, & epos, & Deliacū, & Pythicū noīatur. Dactylicū a pede, quē p̄cipue suscipit. Heroū, uel ut supradictum est, uel forte, qđ heroo pede præcipue cōstet, q est idē cū dactylo. Hexametrū, qa sex metris, hoc est pedibus, fert̄. Epos ut græci dicunt ἀπὸ τοῦ ἔπεσθαι τὰς βάσεις ἀλλήλαις, uel qa ἔπος στίχος ἔμμετρος. facilius.n. hoc carmine uerba decurrūt dimēsiōe inuicē cohærētia p̄ter cætera delectabilius. Deliacū à Delio Apolline. Pythicū, qa cū Apollo pythona serpentē Delphis necasset ī ultionē mr̄is accolæ timore p̄culsi, carmen primū heroicū hexametrū e sex spōdeis cōpositū cecinerūt, deīde læti occiso serpēte idē carmē cōcitata uoce e sex iābis p̄tulerūt, quod fuisse dicit Athenæus ἴη -- παιάν -- ἴη -- παιάν -- ἴη -- παιάν -- ut iota in ἴη p̄ducat̄, idē p̄terea si corripiat̄, & παι in παιάν sīliter sequēte uocali, erūt sex iābi. sic ἴη ∪ - παιάν ∪ - ἴη ∪ - παιάν ∪ - ἴη ∪ - παιάν ∪ -. Sed, ut clarius appareat qđ dicimus, subiūgemus de hac fabula Athenæi uerba.

κλέαρχος ὁ σολεὺς οὐδενὸς ὢν δεύτερος, τῶν τοῦ σοφοῦ ἀριστοτέλους μαθητῶν ἐν τῷ προτέρῳ περὶ παροιμιῶν τὴν λητώ φησιν ἐκ χαλκίδος τῆς εὐβοίας ἀνακομίσουσαν εἰς δελφοὺς ἀπόλλωνα, καὶ ἄρτεμιν, γενέσθαι παρὰ τὸ τοῦ κληθέντος πύθωνος σπήλαιον, καὶ φερομένου τοῦ πύθωνος ἐπ᾽ αὐτοὺς, ἡ λητὼ τὸν παίδων τὸν ἕτερον ἐν ταῖς ἀγκάλαις ἔχουσα, προσβᾶσα τῷ λίθῳ τῷ νῦν ἔτι κειμένῳ ὑπὸ τῷ ποδὶ τῆς χαλκῆς εἰργασμένης λητοῦς ὃ τῆς τότε πράξεως μίμημα γενόμενον, ἀνάκειται περὶ τὴν πλάτανον ἐν δελφοῖς, εἶπεν ἵε παῖ. τυχεῖν δὲ τόξα κατὰ χεῖρας ἔχοντα τὸν ἀπόλλωνα. τοῦτο. δ᾽ ἐστὶν, ὡς εἴποι τις, ἄφιε παῖ, καὶ βάλλε παῖ διόπερ ἀπὸ τούτου λεχθῆναί φασι τὸ, ἵε παῖ, καὶ ἵε παιάν. & Paulo post subiungit, τὸ δὲ ὑφ᾽ ἡρακλείδου τοῦ ποντικοῦ λεχθὲν φανερῶς πέπλασται ἤδη σπονδαῖς τοῦτο πρῶτον εἰς τρεῖς εἰπεῖν τὸν θεὸν οὕτως, ἴη παιάν. ἴη παιάν. ἴη παιάν, ἐκ ταύτης γὰρ τῆς πίστεως τὸ τρίμετρον καλούμενον ἀνατίθησι τῷ θεῷ, φάσκων τοῦ θεοῦ τοῦθ᾽ ἑκάτερον εἶναι τῶν μέτρων, ὅτι μακρῶν μὲν τῶν πρώτων δύο συλλαβῶν λεγομένων, ἴη παιάν, ἡρῷον γίνεται, βραχειῶν δὲ λεχθεισῶν, ἰαμβεῖον. διὰ δὲ τοῦτο, δῆλον, ὅτι καὶ τὸν ἴαμβον ἀναθετέον αὐτῷ. βραχειῶν γὰρ γινομένων, εἰ δύο τὰς ἁπάντων τε-

λύτου καὶ συλλαβὰς εἰς μακρὰν ποιήσει τίς, ὁ ἰσοσπάνακτος ἴαμβος ἔσται.

Idem & Terentianus recitat, in quo græcum carmen deprauatum ex Athenæo correximus. Primum enim fuiſſe hexametrum e ſex ſpondeis, inde e ſex iambis refert his uerbis.

Hexametros tradit genitos duo prima uetuſtas.
  Herous ille eſt, hunc uocant iambicum.
Nam pedibus ſenis conſtare uidemus utrunq;.
  Diuerſa quanquam lex ſit ambobus, pedum.
Additur hæc gemino non abſona fabula metro,
  Seu uera res. eſt ſpectet authorem fides.
Cum puer infeſtis premeret Pythōna ſagittis
  Apollo, delphici feruntur accolæ
Hortantes acuiſſe animum bellantis, ut illos
  Metus habebat, aut propinqua adoria.
Tendebat geminas pauida exclamatio uoces,
ἴη -- παιάν -- ἴη -- παιάν -- ἴη -- παιάν --
Spōndē īs īl lūm prī mō nā tūm cēr nīs sēx,
  ēx pār tĕ uō cēs cōn cĭtās lætī dăbānt,
  ἴη ⏑- παιάν ⏑- ἴη ⏑- παιάν ⏑- ἴη ⏑- παιάν ⏑-
  ĕt hīnc pĕdūm tŏt ōr tŭs ēſt ĭām bĭcŭs.

EX POLLVCE DE PVGNA APOLLINIS CVM PYTHONE.

Τοῦ δὲ πυθικοῦ νόμου τοῦ αὐλητικοῦ, μέρη πέντε, πεῖρα, κατακελευσμός. ἰαμβικόν, σπονδεῖον, καταχόρευσις. δήλωμα δ' ἐστι νόμος τῆς τοῦ Ἀπόλλωνος μάχης πρὸς τὸν δράκοντα. καὶ ἐν μὲν τῇ πείρᾳ διορᾷ τὸν τόπον, εἰ ἄξιός ἐστι τοῦ ἀγῶνος ἐν δὲ τῷ κατακελευσμῷ, προκαλεῖται τὸν δράκοντα, ἐν δὲ τῷ ἰαμβικῷ, μάχεται. ἐμπεριείληφε δὲ τὸ ἰαμβικόν, καὶ τὰ σαλπιστικὰ κρούματα. καὶ τὸν ὀδοντισμόν, ὡς τοῦ δράκοντος ἐν τῷ τετοξεῦσθαι συμπρίοντος τοὺς ὀδόντας. τὸ δὲ σπονδεῖον δηλοῖ τὴν νίκην τοῦ θεοῦ. ἐν δὲ τῇ καταχορεύσει, ὁ θεὸς τὰ ἐπινίκια χορεύει. Sunt qui dactylicum, & Heroum, non eſſe idem uolunt, ſed illam inter utrunq; eſſe differētiam, quod dactylicum ex omnibus conſtat dactylis, Heroum uero etiam ex ſpondeis. Addunt propterea propriū eſſe heroum, quod in priore, & in quarto, & in ſexto loco ſpondeum habeat, ut Dēfēciſſe uidet ſua iam prōmiſſa repoſci. Item, īmmō tamq; coli dedit, ēt cōntemnere uēntōs. Et, Cuī nōn dictus hylas puer, ēt lā tonia dēlōs: ſed quod omneis ſpondeos, uel plureis

ſpondeos,

ſpondeos, q̃ dactylos habet, quaſi minus bonum, & ſine dactylo parum teres, ac ſonorum, σπονδειάζον appellauerunt. Et propterea optimum dicunt, qui ex omnibus conſtat dactylis, ultimo excepto, qui, ut dixi, uel ſpondeus, uel pro ſpondeo, trochæus eſt. Ennius ăt tŭbă tĕrrĭbĭlī sŏnĭ tū tără tāntără dīxit, Virgilius Stāt sŭă cuīquĕ dĭ ēs brĕue ĕt īrrĕpărăbĭlĕ tēmpus. Sic apud græcos. Homerus βῆ δὲ διὰ προμάχων κεκορυθμένος αἴθοπι χαλκῷ. βῆ δὲ δῐ —υυ ᾱ προμᾰ —υυ χῶν κεκο —υυ ρυθμένος —υυ αἴθοπι —υυ χαλκῷ ——. Idem, γλαυκὲ πέπον πολεμιστὰ μετ᾽ ἀνδράσι, νῦν σε μάλα χρὴ, γλαυκὲ πε —υυ πον πολε —υυ μιστὰ με —υυ τ᾽ ἀνδράσι, —υυ νῦν σε μα —υυ λα χρὴ ——. Sed ſubiungamus de Heroico quædam ex Terentiano, ut ea ediſcant Iuuenes. Nam longe melius & mandatur memoriæ carmen, & tenetur, quàm proſa oratio. Ne cui igitur ſit mirum, ſi illum ſæpe citamus. Eſt enim & acutus, & doctus, ſimulq; & delectat, & docet, Sed iam ipſum Audi.

Hæc ſibi quæq; prius diſtinguere metra paramus,
  Heroa primo, mox adire iambica,
Alternæ nequem impediat confuſio ſyluæ,
  Quæ lex ſit ipſis, quæ ſit iis, quæ procreant
Partibus adiectis, detractis quæ uarientur
  Poſt hinc, dĕinde quanta compages nouos
Alternet, uarietq; modos, mutatio quantum
  Commendet. Et ſi non ualebo plurima,
Attingam uel pauca tamen, nam pandere prima
  Prodeſt frequenter artium ueſtigia.
Vim propriam pedibus fida cito reddito mente,
  Ne dum requiris, tarda ſit diſpectio.
Spondeus, uerſum quo primum diximus ortum.
  Heroon, Hexametris tuetur uim ſuam
Nomine nunc proprio, nunc debita tempora reddens.
  Sub alterĭus conſonat uocabulo.
E geminis longam ſoluet ſiquando ſequentem,
  Fit dactylus, triſyllabis tempus manet.
Si prior in geminas ſoluetur longa minores,
  Tum pes recurret dactylo contrarius.
Tempora ſed quanq̃ totidem defendat uterq;,
  Heroa fiunt pulchriora dactylo.
Hæc contra uitiant incurrentes Anapæſti,

Post dactylum ne quatuor iungas breueis,
Post spondeum autem ueniens, sic mutet oportet,
Vt iste uersus iam docet legem metri.
Ergo spondeus plerunque in dactylon ibit,
Nec interest uel quo loco, uel quàm frequens.
Nam sæpe alterni, gemini nunc, sæpius alter
Species reformant plurimas in uersibus,
Quas longum credo perscribere, cum sibi cunctas
Legendo possit adnotare quilibet.
Hoc sat erit monuisse, locis quod quinque frequenter
Iugem uidemus inueniri dactylum.
Sed non & sextum pes hic sibi uendicat unquam,
Nisi quando rhythmum, non metrum componimus.
Nanque metrum certique pedes, numerusque coercent,
Dimensa rhythmum continet lex temporum.
Spondeus partem semper sibi uendicat imam,
Dat & trochæo qua disyllabo locum.
Nec damnum importat, tria qui sua tempora subdit,
Quæ quatuor spondeus expleret magis.
Debita nam spatii recipit quasi tempora uersus,
Dum iungit imis consequens exordium.
Omnibus in metris hoc iam retinere memento,
In fine non obesse pro longa breuem.
Præterea pes nullus erit quin rite locetur,
Laudem mereri si uoles poeticam.
Hexametron dicunt, sed non heroicon omnem,
Nam sex pedes inesse non erit satis.
Leges quippe datas heroica carmina poscunt,
Quis acta Homerus herŏum cum scriberet,
Versibus ostendit, quas æque sermo latinus
Custodit omneis, & pedes solos probat,
Quos supra posui. Græcis & creticus aptus,
Bacchius etiam ponitur pro dactylo.

Vbi aduertendum, ut supra etiam ostendi, Bacchiũ intelligi à Terentiano, qui communiter ab aliis ferè omnibus Palimbacchius dicitur, & quia supra idem & Quintilianum sensisse, quod Terentianus, scripsimus, diligentius consyderandum, an ita sit, nam uidetur, ubi de usu Bacchii scribit, sibi esse contrarius, cum dicit, Bacchius & claudit, & sibi iungitur,

Vĕnēnūm ∪ – – tĭmērēs ∪ – –. Deinde subiungit, Contrarius quoque qui est, cludet, nisi si ultimam longam esse uolumus, optimeq; habebit ante se Molosson, cibis respērsūm – – –, aut Bacchium, Quod hic pŏtēst, nōs ∪ – – pōssēmūs – – ∪. ecce hic manifeste apparet intelligere Bacchium habere primam breuem, Palimbacchium uero ultimā. Quare illud, Longis breuē, præcedentibus bacchius, cui contrarius Palimbacchius erit, aliter legendum, & forte sic, longis breuē succedētibus.

Sunt qui inseri posse aiunt interdum in fine dactylici pro spondeo iambum, & eos uersus, qui hoc patiuntur, quia in fine diminuuntur tempore græci appellant μειούρους. παρὰ τὸ μεῖον, καὶ οὐρά. Sed huiusmodi uersus non puto inuenies, nisi apud græcos. Homerus ἰλιάδος ά. Τρῶες – – δ'ἔρρίγ – – ησαν ἐ – ∪ ∪ πεὶ ἴδον – ∪ ∪ αἰόλον – ∪ ∪ ὄφιν – ∪ ὄφιν Pariambus est pro spondeo. Terentianus tamen multos uersus, de miuris scribens, composuit, in quibus mi etiam corripuit, ex ει eliso ι, ut & in χορεῖος, & διαπόνδειος fecit, Versus hi sunt.

Dactylici finem uersus si cludat iambus,
Hoc est pro longa, breuis ut penultima fiat,
Auribus acciderit nouitas inopia, melĭūs ∪ ∪
Versus ut hic resonare potest ita si cecinĕrīs
Ite domum saturæ, uenit hesperus, ite satŭræ ∪ –.
Nile pater propera. sitiunt sata, Nile propĕrā ∪ –.
Heus puer, ut mea sint tibi uilia carmina, uĭdēs ∪ –.
Si nusquam hocce aliquis lectum putat, ecce dabĭtūr ∪ ∪.
Versus Homericus ausonio resonans ita mŏdō ∪ –,
Quem μείουρον achaica gens uocitare solĭta ēst. ∪ –.
Attoniti troes uiso serpente pauĭtānt ∪ –
Liuius ille uetus graio cognomine, sŭæ ∪ –
Inserit inonis uersu puto tale docĭmēn ∪ ∪.
Præmisso heroo subiungit nanq; μείουρον. – ∪,
Hymnum quando chorus festo canit ore Triuĭæ, ∪ –
Et iam purpureo suras include Cothūrnō, – –
Balteus & reuocet uolucres in pectore sĭnūs ∪ –,
Pressaq; iam grauida crepitent tibi terga pharētrā, – –
Derige odorisequos ad certa cubilia cănēs ∪ –.

Id quod cum sæpe facit, Lucretius, miror nullum accepisse ab illo exemplum Terentianum ut illud libro primo, sed eo magis acrem Inrĭtat uirtutem animi, cōfringere ut arcta Naturæ primus portarum claustra cupĕrēt, licet Priscianus libro, x, cupiret legat, cui non accedo. in exēplaribus

enim manu scriptis cuperet legi, non cupiret, & illud lib. v. Nec iacere in du manus, uia qua munita fidēi.

DE VITIIS QVIBVSDAM VITANDIS IN HEROO.

Sunt quædam uitia in heroo præcipue uitanda. Primum indocta quædam, & ridicula affectatio, ut semiqnaria cæsura, sit similis extremæ syllabæ uersus, aut alterius uersus cæsuræ, & simul extremitas metri, alterius metri extremitati, aut alia id genus ridicula obseruatio poetarum, inculti, ac ineruditi seculi, quos uersus leoninos appellāt, quales hi sunt.

Pergama flere uolo fato danaum data sōlo.
Sŏlo capta dolo, capta redacta sŏlo.
Ex Helicone sona, quæ prima tenes Helicona.
Et metra me dona promere posse bona. Item hi magis etiam ridiculi, & indoctiores.

Chartula nostra tibi mittit Rainalde salutes.
Plura uidebis ibi, nisi tu mea dona refutes.

Huiusmodi igitur ne ioco quidem censeo componendos uersus, sed imitandos esse bonos poetas, ac in primis Virgilium. Inuenies tamen semi quinariam cæsuram frequenter quidem fini in heroo respondere, sed frequentius in pentametro elego tunc, cum substantiuis propria reddūtur epitheta, Vt.

Primus idumæas referam tibi Mantua palmas. Et
Mantua uæ miseræ nimium uicina Cremonæ, Et
Acrisionæis Danae fundasse colonis. Item.
Hellespontiaci seruet tutela priapi. Item.
Iulius à magno demissum nomen Iulo. Vbi aduerte præponi adiectiuum, sequi substantiuum, idq; frequentissimum esse. sic in elegis.

O utinam tunc cum lacedæmona classe petebat,
Obrutus insanis esset adulter aquis.
Non ego deserto iacuissem frigida lecto,
Nec quererer tardos ire relicta dies,
Nec mihi quærenti spaciosam fallere noctem,
Lassaret uiduas pendula tela manus.

Inuenies etiam, sed rarius præponi substantiuum, ut
Reiice, ne maculis infuscet uellera pullis, Item.
Coniugis, ora modis attollens pallida miris.

Redduntur quidem epitheta substantiuis, ut dixi, sed qui id quoq; affectauerit,

nerit, non laudabitur. Præterea uidendum est, ut Quintiliani utar uerbis, ne syllaba uerbi prioris ultima sit prima sequentis, id, ne quis præcipi miretur, Ciceroni in epistolis excidit. Res mihi inuisæ uisæ sunt, Brute, & carmine,

O fortunatam natam me consule Romam.

Hoc idem carmen & Iuuenalis recitat, inde subiungit,

Antoni gladios potuit contemnere, si sic
Omnia dixisset. Ridenda poemata malo,
Quàm te conspicuæ diuina philippica famæ.

Cauendum est etiam ne in principio præter decorem elati, & tumidi uideamur, &, ut ait Flaccus,

Nec sic incipies, ut scriptor Cyclitus olim.
Fortunam Priami cantabo, & nobile bellum.
Quid dignum tanto feret hic promissor hiatu?
Parturient montes, nascetur ridiculus mus.

Potuissem & alia multa dicere, quæ fugere, quæq; sequi & facere oporteat componendis carminibus, sed cum non esset otium, prætermisi. Quamobrem admoneo studiosos, ut quæ de arte poetica scripsit Horatius, studiose legant. tum optima quæq; de ea ipsa arte præcepta. quia, ut ait Isocrates, ἐὰν ᾖς φιλομαθὴς, ἔσῃ πολυμαθής.

DE PENTAMETRO ELEGO.

Pentametrum e legum heroo ita adnectitur, ut uix unq̃ separatum inueñias. constat autem ex quinq; pedibus, unde & nomen ei inditum est.

Diuiditur in duo commata. Primum comma constat indifferenter uel e duobus dactylis, uel e duobus spondeis, uel e dactylo, & spondeo, uel e spondeo, & dactylo, & syllaba longa, quem semipedem primum uocant. Secundum uero, e duobus dactylis, & syllaba, quæ secundus semipes appellatur.

E duobus dactylis, & syllaba longa, ut

Nōmĭne ĭn – ∪ ∪ hēctŏrĕ – ∪ ∪ ō – pāllĭdă – ∪ ∪ sēmpĕr ĕ – ∪ ∪ răm ∪. E duobus spondeis & syllaba longa, ut, Flēbām – – sūccēs – – sū – pōssĕ că – ∪ ∪ rērĕ dŏ – ∪ ∪ lōs –. E dactylo & spondeo, ut, Nīl mĭhĭ – ∪ ∪ rēscrī – – bās –, āttămĕn – ∪ ∪ īpsĕ uĕ – ∪ ∪ nī – E spondeo & dactylo, ut, Lāssā – – rēt uĭdŭ – ∪ ∪ ās – pēndŭlă – ∪ ∪ tēlă mă – ∪ ∪ nūs –. Alii uero dicunt primum & secundum pedem posse esse indifferenter dactylũ uel spon-

deum, tertium ſpondeum duntaxat, ita tamen, ut prima ſyllaba ſpon-
dei, ſit extrema dictionis præcedentis, & propterea ſi inueniatur aliquã
do breuis, defendi cæſura ſemiquinaria, Quartum, & quintum ſemper
Anapæſtos. cuius ſentētiæ uidetur fuiſſe. Quintilianus, Cum dicit, Non
ego cū præcedēteis pedes poſui, legem dedi, ne alii eſſent, ſed quid ferĕ
accideret, quod in præſentia uideretur, oſtendi, & quidem optime eſt ſi
bi iunctus Anapæſtus, ut qui ſit pentametri finis. ſcandiť autem ſic. Nīl
mĭhĭ – ᴗ ᴗ rēſcrī – – bāsāt – – tămĕnīp ᴗ ᴗ – sĕuĕnī ᴗ ᴗ –.
Item, Lāſſā – – rēt uĭdŭ – ᴗ ᴗ āspēn – – dŭlă tē ᴗ ᴗ – lămănūs
ᴗ ᴗ –. Et, Nōmĭne ĭn – ᴗ ᴗ hēctŏrĕ – ᴗ ᴗ ōpāl – – lĭdă sēm ᴗ ᴗ –
pĕr ĕrăm, & ſic in cæteris. Sed memineris in omni metro in fine pro
longa accipi breuem, & pro breui longam. Prior autē ſcandendi modus
per duo cōmata. & duos ſemipedes facilior. Dictū uero Elegum παρὰ τὸ
ἐλεεῖν τοὺς τεθνεότας, quod hoc carmine laudes defunctoꝝ ſcriberentur,
uel παρὰ τὸ ἔλεος quod uetuſtiſſimi ſuas lamentationes elegis decan-
tarent. nam factum eſt uocabulum a uoce, qua in fletu utimur. unde tra
ctum eſt, ut epitaphia elegis præcipue ſcribantur uerſibus. procedēte de-
inde tempore aliæ quoq; res eo uerſu ſcribi cœperunt, hinc Horatius.

Verſibus impariter iunctis querimonia primum,
Poſt etiam incluſa eſt uoti ſententia compos.

De inuentione autem elegi uerſus, Idem Horatius ſic dicit.

Quis tamen exiguos elegos miſerit author,
Grammatici certant, & adhuc ſub iudice lis eſt.

TERENTIANVS DE PENTAMETRO VERSV.

Pentametrum dubitant, quis primus finxerit author.
Quidam non dubitant dicere Callinoum.
Hexametro cum quinq; pedum ſubiungitur iſte,
Parteis Heroi dupliciter recipit.
Quas penthemimeres poſſit diſiungere forma,
Has ſiquis geminet, pentametrum faciet.
Sed rēfert duo ſint, an dactylus unus in illa
Cum duo ſunt, eadem bis repeti poterit.
Subiungam exemplum, quo fiat planius iſtud,
Dēsĭnĕ mænălĭ ōs, dēsĭnĕ mænălĭōs.
Dactylus ut duplex, non bis ſententia currat,
Dēsĭnĕ mænălĭ ōs Mūsărĕ fērrĕ iŏ cōs,

Hoc nec præpositum peccat, nec parte sequenti,
Talis utriq; loco conuenit una tome.
Si primo spondeus erit, tum dactylus alter,
Stabit, comma prius non poterit repeti.
Talis erit uersus hæc portio, quam modo tracto,
Pōstquām rēs ăs ĭ æ. claudicat ut repetas.
Vt stet comma sequens, bis dactylus adsit oportet,
Pōstquām rēs ă sĭ æ, Dēsĭnĕ mænălĭōs,
Dactylus in primo positus, spondeus adhærens,
Non oberit primis, officiet reliquis.
Exemplum ponam, parti quod congruat isti,
Mūsă mĭ – ∪ ∪ hī cāu – – sās – discrepat hoc iterum,
Dactylus ergo duplex redeat mihi parte sequenti,
Mūsă mĭ hī cāu sās, dēsĭnĕ mænălĭ ōs.
Spondeum duplicem, quæ pars prior est, bene sumet,
Peccat enim tantum posteriore tome.
Spondeos ante ergo dabis, pars cætera curret,
ō fōrtūnā tī, dēsĭnĕ mænălĭ ōs.
Pars prior ergo pedum admittet quencunq; duorum,
Dactylus in reliqua bis repetundus erit.
Scandunt Pentametrum, duo sint quasi commata, quidam,
Vt pedibus binis semipedes superent,
Hos sibi coniunctos spondeum reddere quintum,
Pōstquām rēs ăsĭ æ dēsĭnĕ mænălĭ ōs.
At quidam in medio spondeum reddere malunt,
Semipedem & primum cum capite alterius
Iungunt, dactylico quæ fit de commate, longa.
Inde duas promptum est sic remanere breueis.
His longam adnectunt, qua dactylus incipit alter,
Cernis & hinc alias tot remanere breueis.
Has ad semipedem iungunt in fine relictum.
Vltima nec rēfert longa sit, an'ne breueis.
Sic spondeus erit medius, duo post anapæsti,
Pōstquām rēs ăsĭ æ dē sĭnĕ mæ nălĭōs.
Idcirco primo curabis commate semper,
Ne breuis incurrens syllaba semipedis,
Spondeum mediis nequeat coniungere longis,
ēt sī āt tā lĭs ĭn cĭpĕ mæ nalĭōs,

Nam lĭs, quæ breuis est, iungat sibi siue supremam
  ōs, uel quæ prima est, in caput hoc etenim est
Quia nec producta est, geminat, nec consona uireis,
  Spondeus minime pes, sed iambus erit.
Exemplum idcirco uocali a parte locaui,
  Longa foret ne lĭs īn cĭpĕ mǣ nălĭōs.
Quidam quia gemino constat de commate uersus,
  Cludere comma prius non timuere breui.
Vt sit pentameter talis, qualem modo fingo,
  Hōc mĭhĭ tāngrān dĕ mūnŭs hă bērĕ dă tŭr.
Aut qualis supra uersus peccare uidetur,
  Sī fī āt tā līs īncĭpĕ mǣnăli ōs.
Nam referre nihil, sit qualis syllaba fini,
  Commataq; hoc ipsum iuris habere uolunt,
Idcirco & uerbo nunq̃ uno cola ligari,
  Vt constet parti finis utriq; suus.
Nam uitiosus erit sic pentameter generatus,
  īntēr nōstrōs gēn tīlĭs ŏb ērrăt ĕquŭs.
Spondei duo sunt, quos dixi, commate primo
  Posse dari, uerum syllaba, quæ sequitur,
Nec penthemimerem uerbi cum fine relinquit,
  Quæ data pentametris regula prima sonis,
Nec post dactylico debet quæ commate iungi,
  Esse caput uersus dactylici patitur.
Hoc ipsum melius mutata parte coibit,
  Gentilis nostros inter oberrate equus.
Tantam nostra nequit mensura absoluere litem.
  Malo tamen longa cludere comma prius.
Hos elegos dixere, solet quod clausula talis
  Tristibus, ut tradunt, aptior esse modis.

Quoniam autem eadem ferè lex est metrorum apud latinos, quæ & apud græcos, unde nostra fluxerunt, operæpretium uisum est, in singulis metrorum generibus, de quibus hoc tractamus libro, uersus aliquot græcos scandere, ex bonis acceptos authoribus.

EX PRIMO ILIADOS.

Μῆνιν ἄειδε θεὰ πηληιάδεω ἀχιλῆος

οὐλομένην,

οὐλομένην, ἣ μυρί' ἀχαιοῖς ἄλγε' ἔθηκεν.
πολλὰς δ' ἰφθίμους ψυχὰς ἄϊδι προΐαψεν
ἡρώων, αὐτοὺς δ' ἑλώρια τεῦχε κυνέσσι,
οἰωνοῖσί τε πᾶσι. διὸς δ' ἐτελείετο βουλή.

Μῆνιν ἄ —υυ ειδε θε —υυ ἀπη υ— ληϊα —υυ δεωᾶχι —υυ λῆος —υ,
οὐλομε —υυ νην ἣ —— μυρί ἀ —υυ χαιοῖς —— ἄλγε' ἔ —υυ
θηκεν —υ.
πολλὰς —— δ' ἰφθι —— μους ψυ —— χὰς ἄϊ —υυ δι προΐ
—υυ αψεν —υ.
ἡρώ —— ὼν, αὐ —— τοὺς δὲ —— λώρια —υυ τεῦχε κυ
—υυ νέσσι —υ,
οἰω —— νοῖσί τε —υυ πᾶσι, δι —υυ ὸς δ' ἐτε —υυ λεί ε
το —υυ βουλή ——.

Ecce in primis quatuor sedibus uel dactylus uel spondeus indifferenter ponitur, in quinta autem semper dactylus, & in sexta spondeus, uel eius loco trochæus. licet in quinta spondeus interdum inueniatur. Illud autem δεωᾶχι —υυ dictum est per συνίζησιν, ubi δεω breuis & longa pro una longa. sic Virgilius posuit, Solio cum Iuppiter aureo, ubi reo breuis, & longa pro una longa.

EX THEOCRITI AMOEBEO CARMINE.

Μενάλκας

Ἄγκεα, καὶ ποταμοὶ θεῖον γένος, αἴ τι μενάλκας
πήποχ' ὁ συρικτὰς προσφιλὲς ᾆσε μέλος,
βόσκοιτ' ἐκ ψυχᾶς τὰς ἀμνάδας, ἢν δὲ ποκ' ἔνθῃ
Δάφνις ἔχων δαμάλας, μηδὲν ἔλασσον ἔχοι.

Δάφνις

κρᾶναι, καὶ βοτάναι γλυκερὸν φυτόν. αἴπερ ὁμοῖον
μουσίσδει Δάφνις ταῖσιν ἀηδονίσι,
τοῦτο τὸ βωκόλιον πιαίνετε, κἤν τι μενάλκας
τᾷδ' ἀγάγοι, χαίρων ἄφθονα πάντα νέμοι. In his uersibus scanduntur heroi, ut suprascripti homerici, Pentametri uero elegi sic.

πήποχ' ὁ —υυ συρι —— κτᾶς — προσφιλὲς —υυ ἆσε με —υυ λος υ.
uel sic sine cæsuris.

πήποχ' ὁ —υυ συρι —— κτᾶς προς —— φιλὲς ᾆ υυ— σε με λος υυυ.
Secundus Pentameter.

Δάφνις ἔ —υυ χων δαμα —υυ λᾶς — μηδὲν ἔ —υυ λασσον ἔ —υυ χοι —. & sine cæsuris.

Δάφνις ἔ —υυ χων δαμα —υυ λᾶς μη —— δὲν ἔλας υυ— σον ἔχοι υυ—.
Tertius pentameter.

EX HECVBA EVRIPIDIS.

Μοῦσά τις -- ἀδιδάκ -- τοις - ποῦ σινα -υυ ποδὸνι -υυ σι υ. & ſine cæſuris.

Μοῦσά τις -- ἀδιδάκ -- τοις ποῦ -- σινάκ υυ- ἀδὸνίσι υυυ. Quartus Pentameter.

Τηλαχγα -υυ γοῖχοῦ -- ρῶν - ἀφθόνα -υυ παντάνε -υυ μοῖ -. & ſine cæſuris.

Τηλαχγα -υυ γοῖχοῦ -- ρῶνα -- φθόνα πᾶν υυ- τάνε μοῖ υυ-. Vides his pẽtametris duo eſſe commata, & eodem modo ſcandi, ut ſupra latina oſtendimus. Quare uel hinc colligere poſſumus a græcis & hæc & alia ferè oĩa latinos accepiſſe, ut mittã & pedũ, & metrorum, & accidẽtiũ metris nomina uel græca, uel a græcis detorta. Si quiſquam igit̃ eſt, q negat, nõ neceſſarias eſſe græcas lr̃as hominibus noſtris, quàm recte ſentiat, breui puto cognoſcet, cũ uel pueris de bonis lr̃is docte diſputantibus, ipſe interim aſtabit, ὡς ὄνος πρὸς λύραν, ut aiunt.

DE VERSV IAMBICO SENARIO.

Iambicus uerſus, qui a græcis τρίμετρος, quod treis διποδίας habeat a latinis eadẽ ratione ternarius, uel quia e ſex pedibus ſimplicibus conſtat Senarius appellatur, ſuſcipit in locis imparibus ideſt in primo, tertio, quinto, pedes quinq;, iambum υ- tribrachyn υυυ Spondeum -- Dactylum -υυ Anapæſtum υυ- in paribus uero, ideſt in ſecundo, quarto, ſexto, treis, iambum υ- tribrachyn υυυ pyrrhichium, ſed hunc in fine duntaxat υυ ratione ultimæ ſyllabæ, quæ in omni metro, ut ſupradixi indifferenter ponitur. Legitimus autem iambicus e ſolis iambis conſtat, ut etiam a principio cum inuentus eſt. Deinde grauitatis gratia, ſpondeus, & qui ex illo naſcuntur, dactylus, anapæſtus nothi pedes in locis tantum imparibus recepti ſunt. unde Terentianus.

Sed quia recepit lex iambi dactylum,
Spondeon, aut qui dactylo eſt contrarius.
Vt iam tenemus, impari tamen loco. De eodem ſic Horatius.
Syllaba longa breui ſubiecta uocatur iambus
Pes citus. unde etiam trimetris accreſcere iuſſit
Nomen iambeis, cum ſenos redderet ictus.
Primus ad extremum ſimilis ſibi. Non ita pridem.
Tardior ut paulo, grauiorq; ueniret ad aureis,
Spondeos ſtabileis in iura paterna recepit.
Commodus, & patiens, non ut a ſede ſecunda

Cĕderet, aut quarta ſocialiter. Ex omnibus iambis tale eſt Horatii. Sŭīs υ– ĕtīp υ– sărō υ– măuī υ– rĭbūs υ– rŭĭt υυ, Tale & illud. Mĭnā υ– cĭs aūt υ– ĕtrū υ– ſcă Pōr υ– sĕnǣ υ– mă nūs υ–. Item reliqua omnia, quæ ſubiŭguntur hexametris illius epō di. Altera iam teritur bellis ciuilibus ætas, ut illud, ĕā υ– mŭs ō υ– mnĭs ē υ– xĕcrā υ– tăcī υ– uĭtās υ–. Terentianus de hoc metro partim e ſolis iambis, partim etiam immiſto ſpondeo & ſemel dactylo in locis imparibus.

ă dēſto ĭām bĕ prǣ pĕs, ēt tŭī tĕnāx
Vĭgō rĭs ād dĕ cōn cĭtūm cĕlēr pĕdĕm,
Nēc āltĕrī ŭs, īn dĭgēns ŏpĭs uĕnī
Sĕd īp sĕ uē rŭs, īn t gēr quĕ gē ſtĭēns,
ă dūs ſtă fēl lĕ, quā lĭs ān tĕ cār mĭnă
Dăbās ămā rŭs ūl tŏr, īm pŏtēns, tŭī.
Vĭdēs, ŭt ī ctă uēr bă rā ptĕt īm pĕtŭs,
Brĕuēm quĕ crē bră cōn sĕquēn dŏ lōn gŭlă,
Cĭtūm sŭb īn dĕ uōl uăt ār ctĭūs sŏnŭm,
ĭ ām bŭs īp sĕ sēx ĕnīm lŏcīs mănĕt.
Et inde nomen inditum eſt ſenario.
Sed ter feritur. hinc trimētrus dicitur,
Scandendo binos quod pedes coniungimus.
Quæ cauſa cogat, non morabor edere.
Nam mox poetæ, ne nimis ſecet breuis.
Lex hæc iambi uerba pauca admitteret,
Dum parua longam ſemper alterno gradu,
Vrget, nec aptis exprimi uerbis ſinit
Senſus, aperte diſſidente regula,
Spondeon, & quos iſte pedes ex ſe creat,
Admiſcuerunt, impari tamen loco.
Pedemq; primum, tertium, quintum quoq;
Iuuēre paulo ſyllabis maioribus.
Atqui cothurnis regios actus leuant,
Vt ſermo pompæ regiæ capax foret
Magis, magisq; latioribus, ſonis
Pedes frequentant, lege ſeruata tamen,
Dum per ſecundus, quartus, & nouiſſimus
Semper dicatus uni iambo ſeruiat.
Nām nūl lŭs ălĭ ūs pō nĭtūr, tāntūm sŏlēt

Tēmpŏrĭ bŭs æ quūs nōn rĕpēl lī trī brăchy̆s.

In tragœdiis autem uersus e solis iambis nō laudatur. quare uix talem inuenias, sed semper in locis paribus ex iambo aut tribreui, in cæteris indifferenter ex iambo, spondeo, dactylo, anapæsto tribreui. In comœdiis uero in secundo loco & similibus, spondeus etiam inuenitur, nec non & dactylus, & anapæstus, sed frequētius spondeus. Quod faciunt Comici, ut solutam orationem imitētur. Scandamus igitur aliquot senarios uersus, primo comicos, deinde tragicos, ut quod dicimus, appareat exemplo manifestius. Ex Andria Terentii.

Vōs ī -- stæc īn -- tro aūfēr -- te ăb ī ∪- tē. Sō ∪- siă -∪

ădēs ∪- dūm pău -- cīs tē -- uŏlō ∪- dīctūm -- pŭtā ∪-

Nēmpe ūt -- cūrēn -- tūr rē -- cte hæc. īm -- mo ălĭūd ∪∪-, Quĭd ēst ∪-,

Quōd tibĭ -∪∪ mĕă ărs ∪- ēffĭcē -∪∪ re hōc pōs -- sĭt ām ∪- plĭūs ∪∪.

Nĭhĭl ī ∪∪- stāc ŏpŭs -∪∪ ēst ār -- te ăd hānc -- rēm quām -- părō ∪-,

Sĕd hīs ∪- quās sēm -- pĕr īn ∪- tē intel -- lēxī -- sĭtās ∪-.

Fĭde ēt ∪- tăcĭtūr ∪∪- nĭtā ∪- te ēxpē -- ctō quĭd -- uĕlīs ∪-

Ex Hercule furente Senecæ.

Sŏrōr ∪- tŏnān ∪- tĭs (hōc ∪- ĕnīm ∪- sōlūm -- mĭhī ∪-.

Nōmēn -- rĕlī ∪- ctum ēst sēm -- pĕr ălĭ ∪∪∪ ēnūm -- iŏuēm ∪-.

āc tēm -- plā sūm ∪- mī uĭ dŭ -∪∪ ădē ∪- sĕrŭi æ ∪∪- thĕrĭs ∪∪.

Lŏcūm ∪- quĕ cœ ∪- lō pūl -- să, pēl ∪- lĭcibūs ∪∪- dĕdī ∪-.

Tellūs -- cŏlēn ∪- da ēst, pēl -- lĭcēs ∪- cœlūm -- tĕnēnt ∪-.

Ex Mænandro, ut citat Stobæus, trimetri iambici acatalecti.

οἴκοι μένειν χρὴ, καὶ μένειν ἐλεύθερον,

Στρατεία δ' οὐ φέρει περιουσίαν οὐδεμίαν,
Εφήμερον δ' ἔχει, καὶ προπετῆ τὸν βίον.
Οὐ πεῖραν ἔχομεν ὄντος οὐ σωτηρίου.
Εὐλοιδόρητον, ὡς ἔοικε φαίνεται
Τὸ τοῦ στρατιώτου σχῆμα, καὶ τὸ τοῦ ξένου.
Κομψὸς στρατιώτης, οὐδ' ἂν εἰ πλάττοι θεός,
Οὐδεὶς γένοιτ' ἄν.

οἱ κοῖ -- μένεῖν υ- χρῆναι -- μένεῖν υ- ἔλθεῖν υ-
θέρον υυ
στρατεῖ υ- ἀ δ' οὐ -- φέρεῖ υ- πέριου υυ- σίαν οὐ --
δέμίαν υυυ.
ἔφη υ- μέρον υ- δ' ἔχεῖ υ- καὶ πρόπε -υυ τῆ τὸν --
βίον υυ.
οὐ πεῖ -- ραν ἔχο υυυ μένον υ- τὸς οὐ υ- σωτη --
ρίου υ-
εὐλοῖ -- δόρη υ- τὸν, ὡς υ- ἔοι υ- κέφαι υ- νέ
ται υ- τὸ τοῦ υ- στρατιώ υυ- του σχῆ -- μα, καὶ υ-
τὸ τοῦ υ- ξένου υ-
κομψὸς -- στρατιώ υυ- τῆς οὐ -- δ' ἂν εἰ υ- πλάττοι
-- θεὸς υυ οὐθεὶς -- γένοι υ- τ' ἄν.

EX PLVTO ARISTOPHANIS.

Ως ἀργαλέον πρᾶγμ' ἐστὶν ὦ Ζεῦ καὶ θεοί
Δοῦλον γενέσθαι παραφρονοῦντος δεσπότου.
Ην γὰρ τὰ βέλτισθ' ὁ θεράπων λέξας τύχῃ,
Δόξῃ δὲ μὴ δρᾶν ταῦτα τῷ κεκτημένῳ,
Μετέχειν ἀνάγκη τὸν θεράποντα τῶν κακῶν.

ὡς ἀρ -- γάλέον υυ- πρᾶγμέ -- στὶν ὦ υ- Ζεῦ καὶ
-- θεοί υ-
Δοῦλον -- γένε υ- σθαι πάρα -υυ φρόνοῦν υ- τὸς δε
-- σπότου υ-.
ἢν γὰρ -- τὰβελ υ- τισθόθε -υυ ράπων υ- λέξας --
τύχη υ-,
Δόξη -- δὲ μὴ υ- δρᾶν ταῦ -- τὰ τῷ υ- κέκτη --
μένῳ υ-,
μέτέχεῖν υυ- ἄνάγ υ- κη τὸν -- θέράπον υυ- τὰ τῶν
υ- κάκῶν υ-.

EX HECVBA EVRIPIDIS.

Ηκων νεκρῶν κευθμαῖνα, καὶ σκότου πύλαις
Λιπὼν, ἵν' ᾅδης χωρὶς ᾤκισται θεῶν,
Πολύδωρος ἑκάβης παῖς γεγὼς τῆς κισσέως,
Πριάμου τε πατρός. ὅσμ', ἐπεὶ φρυγῶν πόλιν
κίνδυνος ἔσχε δορὶ πεσεῖν ἑλληνικῷ.
Δείσας, ὑπεξέπεμψε τρωϊκῆς χθονὸς,
Πολυμήστορος πρὸς δῶμα θρηικίου ξένου.

ἥκω – – νεκρῶν υ – κευθμῶ – – νακαὶ υ – σκότου υ –
 πύλας υ –
Λιπῶν υ – ἵνα υ – δης δω – – ρὶς ᾠ υ – κισται – – θε
 ῶν υ –.
Πολυδω υ υ – ρος ἑκα υ υ υ βης παις – – γεγὼς υ – της κις
 – – σέως υ –,
Πριάμου υ υ – τε πα υ – τρὸς. ὅς υ – μεπεὶ υ – φρυγῶν υ –
 πόλιν υ υ.
Κινδυ – – νος ἔ υ – σχεδορὶ υ υ υ πεσεῖν υ – ἑλλη – –
 νικῷ υ –,
Δεισας – – ὑπεξ υ – ἔπεμ υ – ψετρω υ – ϊκης υ – χθο
 νὸς – υ
Πολυμη υ υ – στορος υ – πρὸς δω – – μαθρη υ – κίου υ –
 ξένου υ –.

TERENTIANVS DE COMICIS ET TRAGICIS VERSIBVS.

Culpatur autem uersibus in tragœdiis,
Et rarus intrat ex iambis omnibus,
Vt ille contra, qui secundo & talibus,
Spondeon, aut quem comparem receperit.
Sed qui pedestres fabulas socco premunt,
Vt quæ loquuntur sumpta de uita putes,
Vitiant iambicum tractibus spondaicis,
Et in secundo, & cæteris æque locis.
Fidemq; fictis dum prŏcurant fabulis,
In mĕtra peccant arte, non inscitia,
Ne sint sonora uerba consuetudinis,
Paulumq; rursus a solutis differant.
Magis ista nostri. nam ferè græcis tenax

Cura est iambi, uel nouellis comicis,
Vel qui in uetusta præcluent Comœdia.

DE DIMETRO IAMBICO.

Dimetrum Iambicum acatalectum Archilochium constat e quatuor integris pedibus recipitq; in locis imparibus. i. in prima & tertia sede iambū, & cæteros, quos trimetrum. in locis uero paribus hoc est in secunda, & quarta sede, iambum uel tribreuem, sed in fine & Pyrrhichium. quales multi sunt uersus apud Hor. suppositi aliis, ut hic, trimetris.

Quāndō rĕpō stūm cæ cūbum ād fēstās dăpēs,
Victō -- rĕlæ ∪- tūs cæ -- sărĕ ∪∪
Tēcūm sŭb āliā (sīc Iŏuī grātūm) dŏmō
Bĕā ∪- tĕ mē ∪- cœnās -- bĭbăm ∪∪, Hic autem, Herois
Nōx ĕrăt, ĕt cœ lō fūl gēbāt lūnā sĕ rēnō
Intēr -- mĭnō ∪- ră sўў ∪- dĕră ∪∪.
Cūm tū māgnō rūm nū mēn læ sūră dĕ ōrūm,
Inuēr -- băiū ∪- rābās -- mĕă ∪∪.

Hoc carmine constat etiam hymnus ille, ac rhythmus in sacris libris in laudem immaculatæ Virginis.

Quēm tēr -- ră pōn ∪- tŭs æ ∪- thĕră ∪∪
Cŏlūnt ∪- ădō ∪- rānt præ -- dĭcānt ∪-
Trīnām -- rĕgēn ∪- tēm mā -- chĭnăm ∪∪
Claūstrūm -- Mărī ∪- æ bā -- iŭlăt ∪∪

Vbi, ut id obiter admoneā, æthera nominatiuus est fœminini generis ab accusatiuo græco τὸν αἰθέρα hæc æthera, sicut τὸν κρατῆρα hæc cratēra. Maria autem & si corripit primam & secundam apud Claudianum, tamen quia hebraicum est nomen, puto penultimam habere indifferétē.

DE IAMBICO TETAMETRO.

Iambicum tetrametrum, quod latine quadratum & octonarium dicitur, eosdem pedes in locis paribus, ac imparibus admittit, quos & trimetrū. nam si trimetro duos præposueris pedes ex iis, quos illud recipit, tetrametrum facies, Quod sic docet Terentianus.

Sed hic trimētrus quando duplicem pedem
A capite sumet, tunc quadratus dicitur.
Idemq; dictus est & octonarius.
Ante ergo uersum collocabo iambicum.

Phăsē ∪ – lŭs ĭl ∪ – lĕ quēm ∪ – uĭdē ∪ – tĭs hō ∪ – ſpĭtēs ∪ –.

Quadratus iſte talis effici poteſt.

ădēſt ∪ – cĕlēr ∪ – phăsē ∪ – lŭs ĭl ∪ – lĕ quēm ∪ – uĭdē ∪ – tĭs hō ∪ – ſpĭtēs ∪ –.

Huiuſmodi uerſus iambicos quadratos acatalectos non legi in uſu apud noſtros, catalecticos autem legi apud Catullum, Cuius generis eſt illud Epigramma in Thallum, qui Catullo Pallium, & ſudariũ inuolauerat,

Cĭnē ∪ – dĕ Thāl ∪ – lĕ mōl ∪ – lĭōr ∪ – cŭnĭ ∪ – cŭlĭ ∪ – căpĭl ∪ – lō –.

Rĕmĭt ∪ – tĕ pāl ∪ – lĭūm ∪ – mĭhĭ ∪ – mĕūm ∪ – quŏd ĭn ∪ – uŏlā ∪ – ſtĭ –. Vides his deeſſe ſyllabam, ut ſint octo ſimplices pedes iambi. Qui poterunt effici quadrati perfecti, ſi dixeris.

Cĭnēdĕ Thāllĕ mōllĭŏr cŭnĭcŭlĭ căpĭllŭlō,

Rĕmĭttĕ pāllĭūm mĭhĭ mĕūm, quŏd ĭnuŏlāuĕrās. Apud Comicos tamẽ ſæpe inuẽies id genus octonarios uerſus, nõ tamẽ ſeruata lege Iãbici metri, ſed in omni ſede indifferenter poſitos ſpondeũ, dactylũ, Anapæſtũ præterq̃ in octaua, ubi ſemper eſt iambus. quales ſunt illi apud Terẽtiũ.

ĕnĭmuē ∪∪ – rŏ dā ∪ – uĕ nĭhĭl ∪∪ – lŏci ēſt ∪ – sĕgnĭtĭ – ∪∪ æ nĕquĕ – ∪∪ sōcŏr – – dĭæ ∪ –.

Quāntum ĭn – – tēllē – – xĭ mŏdŏ – ∪∪ sĕnĭs ∪ – sēntēn – – tĭām ∪ – dē nū – – ptĭīs ∪ –

Quæ sĭ – – nōn ā – – ſtū ptō uĭdēn ∪ – tūr me aūt – – hĕrūm ∪ – pĕſſūn – – dăbūnt ∪ –. Et nota enim uero ſic dictum, ut ſupra ſine inuidia, ut u pro nihilo habeatur, ut ait Priſcia.

Sed de hoc metro multa dici poſſent, quæ prætermittimus dicenda, cum Terentium dabimus excuſum typis noſtris.

DE IAMBICO CLAVDO.

Eſt quoddã genus Iambici uerſus delumbe, & Claudum, qd̃ græci σκάζον & χωλίαμβον appellãt. habet enim in fine ꝑ iãbo ſpondeũ. Differt autẽ a perfecto ſenario iãbico, qd̃ hic in ſexta ſede ſpondeus eſſe debet, tum in quinta ſemper iambus. nã cum ſcandãtur iugati hi pedes in choliambo, tertius pes iugatus, ſemper eſſe debet epitritus primus, ideſt prima breuis ante treis longas. Cauendum igitur, ne in quinta ſede ponatur ſpondeus, aut alii, quos integer ſenarius Iambicus in ea ſuſcipit. Hanc legem accurate ſeruauit Perſius his uerſibus claudis,

Nēc fōn – – tēlā ∪ – brā prō ∪ – lŭī ∪ – căbāl ∪ – līnō – –.

Nēç in ∪ –

Nēc īn -- bĭcĭpĭ ∪∪∪ tī sō -- mnĭāſ ∪- sĕ pār ∪- nāsō --.
Mĕmĭni ūt ∪∪- rĕpēn ∪- tĕ sīc ∪- pŏē ∪- tă prō ∪- dĭ-
rēm ∪ -.
Hĕlĭcō ∪∪- nĭdās ∪- quĕ pāl ∪- lĭdām ∪- quĕ pȳ ∪-
rēnēn --.
īllīs -- rĕlīn ∪- quō, quō -- rum ĭmā ∪- gĭnēs ∪-
lāmbūnt --.
Hĕdĕræ ∪∪- sĕquā ∪- cēsīp -- sĕ sē ∪- mĭpā ∪-
gān ūs -∪.
ād sā -- cră uā ∪- tūm cār -- mĕn ōf ∪- fĕrō ∪-
nōſtrūm -∪.
Quĭs ēx ∪- pĕdī ∪- uīt psī -- tăcō ∪- sŭūm ∪-
χαῖρε -∪.
Pīcās -- quĕ dŏcŭ ∪∪∪ īt nō -- ſtră uēr ∪- bă cō ∪-
nārī; --
Măgī ∪- ſtĕr ār ∪- tĭs, īn ∪- gĕnī ∪- quĕ lār ∪-
gītŏr -∪.
Vēntēr --, nĕgā ∪- tās ār -- tĭfēx ∪- sĕquī ∪-
uōcēs --.
Quōd sī -- dŏlō ∪- sī ſpēs -- rĕfūl ∪- sĕrīt ∪-
nūmmī --,
Cōruōs -- pŏē ∪- tās, ēt -- pŏē ∪- trĭdās ∪- pī
cās --
Cāntā -- rĕ crē ∪- dās pē -- gă sē ∪- ĭūm ∪-
mēlōs -∪. Ecce in quinta ſede ſemper eſt iambus, & in ſexta ſpondeus, uel pro ſpondeo trochæus, quia, ut ſæpe dictum eſt, in fine breuis pro longa ponitur, Quo nam modo autem melos poſſit primam producere, diximus in primo modo quo in primo loco poſitæ ſyllabæ cognoſcuntur. Dicitur autem σκάζων à græcis, quia claudicat. nam ſextus pes in hoc metro maior eſt, q̃ ſextus, qui in ſenario perfecto. σκάζω enim eſt claudico, unde σκάζων σκάζοντος participium, id eſt claudicans. eadem ratione χωλίαμβον dicunt. χωλός enim græce, latine claudus. unde choliambus componitur, quaſi claudiambus. Huius carminis inuentor fuiſſe dicitur Hipponax. De ſcaxonte hæc Terentianus.

Claudum trimētrum ſecit alitĕr Hīp ∪- pōnāx --
Ad hunc modum, quo claudicant ĕt hī ∪- uērsūs --,
Idcirco græce nuncupatūs ēſt ∪- σκάζων --

Hic non iambum reddidit pĕdēm ∪ – sēxtūm – ∪,
Penultimam sed pro breui trăhīt ∪ – lōngăm – ∪,
Nouitate ductus, non ut inscīūs ∪ – lĕgīs – ∪.
Sed quia iugatos scandimus pĕdēs ∪ – īstōs – –,
Pæona fieri perspicis pĕdem īn ∪ – finĕ – ∪.
Epitritus nam primus implĕt hānc – ∪ pārtĕm – ∪.
Breuis locata cum sit antĕ trēis ∪ – lōngās – –.
Quare cauendum est, ne licentĭā ∪ – suētā – –
Spondeon, aut qui procreantŭr ēx ∪ – īllō – –
Dari putemus posse nunc lŏcō – ∪ quīntō – –,
Ne deprehensæ quatuor sĭmūl ∪ – lōngæ – –
Parum sonoro fine destrŭānt ∪ – uērsūm – ∪.
Nam dactylum parem'ue, quid tibī ∪ – dīcăm – ∪!
Cum tantum iambus hoc loco prŏbē ∪ – pōnī – –,
Aliusq; nullus rite possĭt ād ∪ – mīttī – –.
Hoc Mimiambus Mattiūs dĕdīt ∪ – mētrŏn – ∪.
Nam uatem eundem est attico thўmō ∪ – tīnctūm – ∪
Pari lepore consecutŭs ēt ∪ – mētrō – –.

DE METRO TROCHAICO.

Trochaicū metrum iambico contrarium est, non susceptione pedum (eosdem enim utrunq; recipit, nisi quod nec trochæum iambicum, nec iambum trochaicum) sed dispositione per sedes. nam sicut iambus in paribus ponitur locis, ita in disparibus trochæus. Vnde Terentianus.

Nam pes uterq;, quia sibi est contrarius,
Gaudet locorum dispari custodia.
Trochæus ergo semper impari loco,
Pariq; iambus rite collocabitur.

Recipit igitur hoc metrum in locis imparibus trochæum, tribrachyn in locis autem paribus, & hos & spondeum, & dactylum & anapæstum. quanq̃ tribrachys in septimo non admittitur. Præterea, Tribrachys & Dactylus, & Anapæstus non nisi raro admittendi sunt. id quod & in iambico obseruandum est. Accipere autem trochaicum eosdem pedes. quos & iambicum, hinc manifeste apparet, quod si a tetrametro iambico acatalecto dempta prima fuerit syllaba, fiet Trochaicum Tetrametrum Catalecticum. & si fuerit iambicum e solis iambis, fiet trochaicū e solis trochæis, sin autem illud in disparibus locis spondeum & alios habuerit, &

hoc ex iisdē constabit. fiat igit̃ Catulli illud ex catalectico a catalecticū sic.
Rĕmīt ⏑– tĕ pāl ⏑– liūm ⏑– mĭhī ⏑– mĕūm ⏑– quŏd īn ⏑– uŏlā ⏑– uĕrās ⏑–, erunt omnes iambi quod si dempseris primam syllabam Re, fiet trochaicum catalecticum e solis trochæis sic, Mīt tĕ –⏑ pālli –⏑ ūm mĭ –⏑ hīmĕ –⏑ ūm quŏd –⏑ īnuŏ –⏑ lāuĕ –⏑ rās –. ecce septem sunt trochæi, & superest syllaba. Poteris etiam facere trochaicum tetrametrum catalecticum ex iambo senario præponendo creticum –⏑–. Nam si præposueris creticum, puta Sŏcrătēs –⏑– illi Horatiano, Bĕātŭs īllē quī prŏcūl nĕgōtĭīs, fiet trochaicum tale. Sōcră –⏑ tēs bĕ –⏑ ātŭs –⏑ īllĕ –⏑ quī prŏ –⏑ cūl nĕ –⏑ gōtĭ –⏑ īs –. in quo uersu licet trifariā uariare principium secundum solutionum numerum, quas habere potest creticus –⏑–. Soluendo igitur primam cretici, fiet tale, Dĭŏgĕ ⏑⏑⏑ nēs bĕ –⏑ ātŭs –⏑ īllĕ –⏑ quī prŏ –⏑ cūl nĕ –⏑ gōtĭ –⏑ īs –. Soluendo Secundam, Tale. Dēmŏ –⏑ phĭlĕ bĕ ⏑⏑⏑ ātŭs –⏑ īllĕ –⏑ quī prŏ –⏑ cūl nĕ –⏑ gōtĭ –⏑ īs –. Soluendo utranq; tale, Quŏd ăgĭs ⏑⏑⏑ ăgĕ, Bĕ ⏑⏑⏑ ātŭs –⏑ īllĕ –⏑ quī prŏ –⏑ cūl nĕ –⏑ gōtĭ –⏑ īs –. Sin autem iambicum senarium non fuerit e solis iambis, quale est hoc Horatii Nēptū –– nŭs āl ⏑– tōtūm –– dĭt hȳ ⏑– bērnūs –– sălō ⏑– præponendo ei creticum, ut Nauitas, fiet tale, Nāuĭ –⏑ tās Nē –– ptūnŭs –⏑ āltō –– tūndĭt –⏑ hȳbēr –– nūs să –⏑ lō –. Huius autem generis sunt illa apud Suetonium in Iulium Cæsarem.

Gāllĭ –⏑ ām Cǣ –– sār sŭb –⏑ ēgĭt –– Nīcŏ –⏑ mēdēs –– Cæsă –⏑ rēm ⏑.
ēccĕ –⏑ Cæsār –– nūnc trĭ –⏑ ūmphāt ––, quī sŭb –⏑ ēgĭt –– gāllĭ –⏑ ām ⏑.
Nīcŏ –⏑ mēdēs –– nūnc trĭ –⏑ ūmphāt ––, quī sŭb –⏑ ēgĭt –– Cæsă –⏑ rēm ⏑.

Talia etiam sunt Terentiani trochaica, ut illa,

Sȳllă –⏑ bās quǣ –– rītĕ –⏑ mētrō –– cōngrŭ –⏑ ūnt hē –– rōĭ –⏑ cō, –.
Cāptŭs –⏑ ūt mĕ –⏑ ūs fĕ –⏑ rēbāt ––, dīspŭ –⏑ tātās –– āttŭ –⏑ lī –.
Vērsĭ –⏑ būs să –– nē mŏ –⏑ dōrūm ––, quō sŏ –⏑ nōră –⏑ lēuĭ –⏑ tās. –
Āddĭ –⏑ tā stĭ –⏑ lī lĕ –⏑ uārēt –– sīccĭ –⏑ ōrīs –– tædĭ –⏑ ūm ⏑.

Hæc prius Baſſine fili, & tu gener Nouate mi
Per polite q̃ poteſtis crebriore limula,
Non pater tanq̃, ſocerq́; , ſed uelut ſim extrarius.
Intueri uos oportet, an ſatis ſit literis
Singulis diſcreta recte, quæ cui eſt natiuitas. & reliqua id genus q̃ plurima. Et notandum in huiuſmodi trochaicis duo debere eſſe commata, ita ut ſemper quartus pes primum finiat comma, quod idem quoque Terentianus præcipit his trochaicis.

Regulam ſeruans ubiq;, finis ut quarti pedis
Nominis, uerbi'ue fine comma primum terminet.
Hac enim tome probatur metron hoc trochaicum.
Hunc modum ſi competenti pertulit ductu ſtylus,
Siue prouiſo tenore ceſſit effectus labor Huius generis etiam eſt hymnus ille rhytmicus in ſacris literis.

Pāngĕ –υ līnguă –υ glōrĭ –υ ōsī –– præmĭ –υ ūm cēr –– tāmĭ –υ nĭs υ
ēt sū –υ pēr crū –υ cīs trŏ –υ phæō –– dīc trĭ –υ ūmphūm –– nōbĭ –υ lĕ υ,
Quālĭ –υ tēr rĕ –υ dēmptŏr –υ ōrbĭs –υ īmmŏ –υ lātūs –– uīcĕ –υ rĭt υ. Eſt enim id geuus trochaicum frequentiſſimum. Illud etiam notandum, quod ſicut ex Senario Iambico fieri poteſt trochaicum catalecticum, præponendo creticum, ita ex trochaico catelectico tetrametro fieri poteſt iambicum ſenarium acatalectum remoto cretico. Poſſent dici & alia de metro trochaico ut d' monometro, de dimetro, de trimetro, item quare præpoſito cretico cõtingat in locis paribus eſſe ſpõdeum, dactylum, anapæſtum, Sed non tantum mihi datur otii. Remitto igitur ſtudioſos ad Terentianum, & alios, qui erudite de arte ſcripſerunt. Sed ſcandamus tria metra trochaica catalectica ex equitibus Ariſtophanis, totidemq́; ex Iphigenia in Aulide Euripidis.

Ω γέροντες ἡλιασταὶ φράτορες τριωβόλου.
Ὃυς ἐγὼ βόσκω κεκραγὼς, καὶ δίκαια, κ᾽ ἄδικα.
παραβοηθεῖθ᾽, ὡς ὑπ᾽ ἀνδρῶν τύπτομαι ξυνωμοτῶν.

ῶ γĕ –υ ρōντĕς –υ ἡλῐ –υ ἄσταῑ –– φρᾱτŏ –υ ρēς τρῐ –υ ωβŏ –υ λοῡ –.
Ὃ οῦς ἐ –υ γῶ βō –– σκῶ κĕ –υ κρᾱγῶς –– καῑ δῐ –υ καῑ ᾰ –υ κᾱδῐ –υ κᾰ υ,
Πᾰρᾰβŏ υυυ ηθεῖ –– θῶς ῡ –– πᾱνδρῶν –– τῡπτŏ –υ μαῑξῡν –υ ωμŏ –υ τῶν –.

Ex Euripide

EX EVRIPIDE.

Μηδὲν ἂν χρέους ἔκητι προστάτην θείμην χθονός,
μηδ' ὅπλων ἄρχοντα. νοῦν χρὴ τὸν στρατηλάτην ἔχειν,
πόλεος ὡς ἄρχων ἀνὴρ πᾶς, ξυνέσιν ἣν ἔχων τύχῃ.

Μηδε — ᴗ νᾶν χρε — ᴗ ους ε — ᴗ κητι — ᴗ προστα — ᴗ την θει — — μην
 χθο — ᴗ, νος ᴗ

Μηδ' ὁ — ᴗ πλων αρ — — χοντα — ᴗ, νουν χρη — — τον στρα — ᴗ τηλα
 — ᴗ την ε — ᴗ χειν —,

πολεος ᴗ ᴗ ᴗ ως αρ — — χων α — ᴗ νηρ πας — —, ξυνεσιν ᴗ ᴗ ᴗ ην ε — ᴗ
 χων το — ᴗ χη —

DE HENDECASYLLABO SAPPHICO.

Hendecasyllabi Sapphici duo sunt Genera, alterum, quo sæpe usus est Horatius, alterum, quod alio nomine Phalæcium dicitur.

Illud apud Horatium constat quinque pedibus Trochæo Spondeo, Dactylo, Duobus trochæis. quanquam ultimo etiam spondeo. Quale est illud ad Augustum Cæsarem, in quo primi tres uersus sunt eiusdem generis. Inde subiungitur Adonius in quarto ordine, constans Dactylico dimetro catalectico, idest e dactylo, & spondeo, uel trochæo pro spondeo. Postea sunt iterum tres eiusdem generis, & quartus rursum Adonius & sic ad finem usque iisdem generibus carminis.

Iām să — ᴗ tīs tēr — — rīs nĭuĭs — ᴗ ᴗ ātquĕ — ᴗ dīræ — —
Grāndĭ — ᴗ nīs mī — — sīt pătĕr — ᴗ ᴗ, ēt rŭ — ᴗ bēntī — —
Dēxtĕ — ᴗ ră să — — crās iăcŭ — ᴗ ᴗ lātŭs — ᴗ ārcĕis — —
 Tērrŭit — ᴗ ᴗ ūrbēm — ᴗ.
Tērrŭ — ᴗ īt gēn — — tēs grăuĕ — ᴗ ᴗ nĕ rĕ — ᴗ dīrēt — ᴗ
Sēcŭ — ᴗ lūm pȳr — — rhæ nŏuă — ᴗ ᴗ mōnstră — ᴗ questæ — —
ōmnĕ — ᴗ cūm prō — — teūs gĕnŭs — ᴗ ᴗ ēgit — ᴗ āltōs — —
 Vīsĕrĕ — ᴗ ᴗ Mōntēis — —.

Alterum Hendecasyllabi genus constat etiam quinque pedibus spondeo, dactylo, & tribus trochæis. sed quanquam in prima sede legitimus pes est spondeus, tamen & trochæus, & iambus eam sibi usurparunt. Hoc genere carminis Catullus usus est, & Martialis. Horatius nunquam. distat autem hoc a superiore dispositione pedum. Illud enim in prima sede semper habet trochæum in secunda spondeum, in tertia dactylum, inde duos trochæos, Hoc in prima legitimum habet spondeum, in secunda semper dactylum, inde treis trochæos. nec refert extremum etiam inueniri spondeum. id enim fit ratione ultimæ.

Ex Catullo ad M. Tullium,

Dĭsēr ∪– tĭſſimē –∪∪ Rōmŭ –∪lĭ nĕ –∪ pōtŭm –∪
Quōt sūnt –– quōtquĕ fŭ –∪∪ ērĕ –∪ Mārcĕ –∪ Tūllī ––
Quōtquĕ –∪ pōſt ălĭ –∪∪ īs ĕ –∪ rūnt ĭn –∪ ānnīs. ––
Grātĭ –∪ ās tĭbĭ –∪∪ māxĭ –∪ mās Că –∪ tūllŭs –∪
ăgīt ∪–, pēſſĭmŭs –∪∪ ōmnĭ –∪ ūm pŏ –∪ ētă –∪.
Tāntō –– pēſſĭmŭs –∪∪ ōmnĭ –∪ ūm pŏ –∪, ētă –∪
Quāntō –– tu ōptĭmŭs –∪∪ ōmnĭ –∪ ūm pă –∪ trōnŭs –∪.

Ex Martiale.

Hīc ēſt –– quēm lĕgĭs –∪∪ īllĕ –∪ quēm rĕ –∪ quīrĭs –∪
Tōtō –– nōtŭs ĭn –∪∪ ōrbĕ –∪ Mārtĭ –∪ ālĭs –∪,
ārgū –– tīs ăpĭ –∪∪ grāmmă –∪ tūm lĭ –∪ bēllīs ––
Cuī lē –– ctōr ſtŭdĭ –∪∪ ōs ĕ –∪ quōd dĕ –∪ dīſtī ––
Vīuēn –– tī dĕcŭs –∪∪ ātquĕ –∪ sēntĭ –∪ ēntī ––
Rārī –– pōſt cĭnĕ –∪∪ rēs hă –∪ bēnt pŏ –∪ ētæ ––.

Ex Terentiano.

Quem nos Hendecaſyllabum ſolemus
Tanquam de numero uocare uerſum,
Tradunt Sapphicon eſſe nuncupandum,
Nanque & iugiter uſa ſæpe Sappho,
Diſperſosq; dedit ſubinde plureis
Inter carmina diſparis figuræ.
Sed primi pedis ante lex tenenda eſt.
Spondeon ſiquidem uidemus iſtic
Tanquam legitimum ſolere poni,
Poſt hunc dactylon, atq; treis trochæos.
Cui nomen quoq; Phallico dederunt.
Verum mobilis hic locus frequenter
Non ſolum recipit pedem, ut loquebar
Spondeum, ſed & aptus eſt trochæo.
Nec peccat pede natus ex Iambo.
Exemplis tribus hoc ſtatim probabis
Docti carmine quæ legis Catulli.
Cuī dō –– nō lĕpĭ –∪∪ dūm nŏ –∪ uūm lĭ –∪ bēllŭm –∪
ārĭ –∪ dō mŏdŏ –∪∪ pūmĭ –∪ ce ēxpŏ –∪ lītŭm –∪.
Mĕās ∪– ēſſe ălĭ –∪∪ quīd pŭ –∪ tārĕ –∪ nūgās ––.
Quos dixi modo iam pedes uidemus
Diuerſos capiti trium locatos.
Spondeon cuī dō –– trochæon ārĭ –∪

Mĕās υ – quis neget hunc iambon esse?

Ex epigrammatis ἀλφειοῦ.

οὔτ᾽ ἐρ – – ωσ̄ αθυ – υ υ λιὶ – υ ους ἄ – υ ρούρανο – –
οὐκ ὄλ – – βον πολὺ – υ υ χρυσον – υ οἷα – υ γύγης – –
Αὐτάρ – – κους ἔρα – υ υ μαι βί – υ ου μα – υ κεῖνε – υ
Τὸ μη υ – θὲν γὰρ ἄ – υ υ γαν, ἄ – υ γαν με – υ τέρπει – –

DE CARMINE SOTADEO.

Sotadeũ carmen cõstat e q̃nq; pedibus, primis duobus Ionicis a maiore, & tribus reliq̃s, trochæis. & q̃a Ionicus a maiore cõstat e duabus primis longis, & reliq̃s duabus breuibus, primus pes interdũ soluta primi Ionici in duas breueis, fit mesomacros υ υ – υ υ constans e media longa, & duabus utrinq; breuibus, soluta secunda, fit parapæon – υ υ υ υ constans e prima lõga, & q̃tuor breuibus. Idẽ accidere quoq; in secundo Ionico potest, ut ostendemus exẽplis. Quod aũt ambæ in utroq; ionico solui possint in dichoreum, hoc est in sex breueis, non memini legere apud Terẽtianũ. Præterea ĩ tertia sede loco primi trochæi mõ spõdeus, mõ dactylus mõ Anapæstus inuenit̃, q̃d raro fit nec ferè unquam nisi quartus pes fiat pyrrhichius. nec erit unquã pyrrhichius quartus, nisi tertius sit unus e tribus prædictis loco trochæi. Sed quod dicimus ostendamus ex ipso Terentiano. Carmen e duobus Ionicis a maiore, & tribus trochæis.

Nũnc ĩncĭpĭ – – υ υ ām bīs gĕmĭ – – υ υ nōs pĕ – υ dēs rĕ – υ ferrĕ – υ. E primo pede mesomacro soluta prima Ionici, secundo Ionico, reliquis trochæis. ut

ĕlĕmēntă rŭ υ υ – υ υ dēs quæ pŭĕ – – υ υ rōs dŏ – υ cent mă – υ gĭstrī – –. E primo pede Parapæone soluta secunda primi Ionici, secundo Ionico, reliquis trochæis. ut

Cæcĭlĭŭs ĕ – υ υ υ υ rĭt cōnsĭmĭ – – υ υ lĭs pĕ – υ dīs fĭ – υ gūræ – –. E primo pede Ionico secundo mesomacro soluta prima syllaba secundi Ionici. tertio spondeo. quarto pariambo. ut

Sī prĭmă brĕ – – υ υ uĭs ĕpĭtrĭtōs υ υ – υ υ hĭc prī – – mŭs hă υ υ bētŭr – υ. E primo pede Ionico sc̃do Parapæone soluta sc̃da syllaba secundi Ionici & reliquis trochæis nec refert, si extremus, ut dixi, est Spondeus. ut

ūnum ūt făcĭ – – υ υ ānt dŭŏ părĭ – υ υ υ υ tēr pĕ – υ dēs iŭ – υ gătī – –. E tertio pede Anapæsto, & quarto pariambo. ut

Vērsūs mălĕ – – υ υ nē dēsĭnăt – – υ υ ădhĭbēn υ υ – tŭr ĭn υ υ īmō – –. E tertio pede dactylo, & quarto pariambo.

Quārtūm quŏnĭ – – υ υ ām pērspĭcĭs – – υ υ hūnc ĕpĭ – υ υ

trĭtŏn ∪∪ ēſſĕ –∪. Hoc genus carminis Sotadem inueniſſe dicunt Vnde Terentianus.

Longas ſiquidem quando prius locamus ambas
Deinde breueis ſubdimus, ut putes priorem
Spondeon oriri comitem, mox pariambum
ἀπὸ μείζονος illum memorant Ionicorum.
At qui breuibus præpoſitis, deinde longas
Acceperit, ἀπ᾽ ἐλάσσονος hunc iubent uocari.
Nomen tibi quod deligo, quo notes priorem?
Cum uerſibus iſtis toties recurrat hic pes,
Longas geminat qui prius, & iugat minores.
Lāuīnĭă ––∪∪ cum dicimus, hæc tamen figura eſt,
Metrumq; facit, Sotadicon quod uocitarunt,
Qui multa ferunt hoc pede Sotadem locutum.

Atilii Fortunatiani fragmentum de metro Sotadeo.

Primus ſpondeus. Secūdus pariambus. Tertius ſpondeus. Quartus pariambus. Quintus tribrachys. Sextus item tribrachys. Vltimus ſpondeus. & quo magis mirū uideri poteſt, totus Sotadeus numerus e trochæis pōt conſtare pedibus, & duo habet Ithyphallica metra, & unum trochæum pedem, Sic Bācchĕ, bācchĕ, bācchĕ. Quibus ſi interpoſueris aliquos brachyſyllabos, eiuſdem ſcilicet rationis, erit uerſus mollior ſic.

Bācchĕ –∪ Brŏmĭĕ ∪∪∪ bācchĕ –∪ brŏmĭĕ ∪∪∪ Bācchĕ –∪ brŏmĭĕ ∪∪∪, bācchĕ –∪.

Nam Ithyphallicum metrum ſæpe recipit hunc Tribrachyn, Vt etiam apud Mænandrum in phaſmate, & apud Callimachum in epigrammatis oſtendi poteſt. Cuius exemplum ſubieci, quo notius ſit eum, cum ſit ſex ſyllabarum, accreſcere modo una, modo duabus ſyllabis per tribrachyn ſcilicet pedem.

Hūcă –∪ dēs lўĭ –∪ ǣĕ –∪
Bāſſă –∪ rē ubĭ –∪ cōrnĭs –∪
Nўctĭ –∪ lĭĕbĭ ∪∪∪ mātĕr –∪
Crīnĕ –∪ nĭtĭdŭs ∪∪∪ āptĕ –∪,
Lūtĕ –∪ īs cŏ –∪ rȳmbīs ––
Hĕdĕră ∪∪∪ tē cŏ –∪ rōnīs ––
Hāſtă –∪ uĭrĭdĭs ∪∪∪ ārmĕt –∪.
Plăcĭdŭs ∪∪∪ ădĕs ăd ∪∪∪ ārās ––
Bācchĕ –∪ bācchĕ –∪ bācchĕ –∪.

Hæc ex Atilio, in quibus nos quædā emendauimus, ubi quia meminit me

tri Ithiphallici, quod constat e tribus trochæis admisto sæpe brachysyl-
labo, subiunximus hæc ex Terentiano de ithyphallico.

Ithyphallica porro dicarunt mūsĭ –∪ cīpŏ –∪ ētæ ––
Qui ludicra carmina baccho uērsĭ –∪ būs pĕ –∪ tūlcīs ––
Graio cum cortice phallo trēs dă –∪ bānt trŏ –∪ chæōs ––
Vt nomine fit sonus ipse, Bācchĕ –∪ bācchē –∪ bācchĕ –∪.

Nunc ut in figura manifestius appareat, quot unumquodque metrum e su-
pradictis accipiat pedes per singulas regiones, in hunc modū notabimus.

HEROVM.

I	II	III	IIII	V	VI
– –	– –	– –	– –	– –	– –
–∪∪	–∪∪	–∪∪	–∪∪	–∪∪	– ∪

PENTAMETRVM cum cæsuris.

I	II	Semipes	III	IIII	Semipes
–∪∪	–∪∪	–	–∪∪	–∪∪	–
– –	– –	–	–∪∪	–∪∪	–
–∪∪	– –	–	–∪∪	–∪∪	–
– –	–∪∪	–	–∪∪	–∪∪	–

PENTAMERVM sine cæsuris.

–∪∪	–∪∪	– –	∪∪–	∪∪–
–∪∪	– –	– –	∪∪–	∪∪–
–∪∪	– –	– –	∪∪–	∪∪–
– –	–∪∪	– –	∪∪–	∪∪–

IAMBICVM SENARIVM.

I	II	III	IIII	V	VI
∪ –	∪ –	∪ –	∪ –	∪ –	∪ –
∪∪∪	∪∪∪	∪∪∪	∪∪∪	∪∪∪	∪∪
– –	– –			– –	∪∪∪
–∪∪		–∪∪		–∪∪	
∪∪–		∪∪–		∪∪–	

IAMBICVM COMICVM.

I	II	III	IIII	V	VI
∪ –	∪ –	∪ –	∪ –	∪ –	∪ –
∪∪∪	∪∪∪	∪∪∪	∪∪∪	∪∪∪	∪ ∪
– –	– –	– –	– –	– –	∪∪∪
–∪∪	–∪∪	–∪∪	–∪∪	–∪∪	
∪∪–	∪∪–	∪∪–	∪∪–	∪∪–	

IAMBICVM CLAVDVM.

I	II	III	IIII	V	VI
v –	– v –	v –	v –	v –	– –
v v v	– –	v v v	v v v	v v v	– v
– –	– –	– –		– v v	
– v v		– v v		– v v	
v v –		v v –		v v –	

TROCHAICVM TETRAMETRVM.

I	II	III	IIII	V	VI	VII	VIII
– v	– v	– v	– v	– v	– v	– v	–
v v v	v v v	v v v	v v v	v v v	v v v		v
– –	– –		– –		– –		
	– v v		– v v		– v v		
	v v –		v v –		v v –		

HENDECASYLLABVM SAPHICVM acatalectum.

I	II	III	IIII	V
– v	– –	– v v	– v	– v

HENDECASYLLABVM PHALECIVM.

I	II	III	IIII	V
– –	– v v	– v	– v	– v
– v				
v –				

SOTADICVM.

I	II	III	IIII	V
– – v v	– – v v	– v	– v	– v
v v – v v	v v – v v	– –	v v	– –
– v v v v	– v v v v	– v v	v v	

ITHYPHALLICVM

I	II	III
– v	– v	– v
v v v	v v v	v v v

Sed de metris hactenus. Superest ut de accentibus, quos suscipit sermo latinus, nec non de distinctionibus breuiter dicamus.

DE ACCENTIBVS.

De accẽtibus apud nostros breuissimus ẽ tractatus, secus ẽ apud græcos. illi n. multos libros de accẽtibus cõscripserunt, ut Apollonius. Herodianus filius Apollõii, & alii. In cuius rei admiratiõnẽ olim hoc distichon lusim'.

Non ualet accentus millesima claudere graios

Pagina. Romanos una, breuisq; potest.

Sunt autem Accentus decem Acutus ´ Grauis ` Circunflexus ^ Longus – Breuis ᵕ Subunio ᵕ Subdiuisio , Apostrophus ’ Aspiratus ⊢ Tenuis ⊣ Quibus omnibus utimur, præter Aspiratum & tenuem, pro quibus in aspirandis dúntaxat literis hac figura H uel hac h ex utroq; ipsorum facta utimur. Dictus autem accentus, quasi ad cantus, ab accino accinui accentum, ad imitationem græcorú, a qbus προσῳδία dicit, a πρὸς præpositione, qđ est ad, & ᾠδὴ cátus. hi auté sunt, qui dictionem moderantur, nec potest aliq̃ esse dictio, quæ uno ex ipsis careat. ná sicut nulla uos esse potest sine uocali, ita nec sine accentu, qđ sit quasi anima uocis. De ipsis igit dictioné moderantibus sic ꝑ breuiter dicemus.

Omnis dictio aut unius est syllabæ, aut duaꝝ, aut plurium duabus. Quæ unius est syllabæ, si breué uocalem habet, aut positiōe longá, acuitur, ut mél. móns. píx. si uero natura longam, circũflectitur, ut mo͂s. Quæ auté duaꝝ est syllabaꝝ, semper accétum habet supra primam syllabam, exceptis quibusdá, quæ supra ultimam accétum habent differentiæ causa, ut mox dicemus, Si prima igitur natura longa est, & ultima breuis, circunflectitur, ut mâter, mûnus, dônum. in cæteris oíbus, acuitur, ut páter, hómo, léges, fórtis, Quæ uero pluriũ est duabus syllabis, si penultima est lõga, sẽp ibi est tonus circũflexus si natura lõga, & ultima breuis, ut românus, acutus, si aliter, ut români, poténtes, libértas, Catúllus ueronénsis. Si uero breuis, ĩ antepenultima, ut dóminus, póntifex, sanctíssimus, ténĕbræ, lúgŭbris. muliĕbris, hiacýnthĭnus. excipiuntur a facio composita, q̃ in secunda, & tertia ꝑsona singulari præsentis indicatiui modi accentũ habent in penultima, licet sit breuis, ut benefácis, benefácit, calefácis, calefácit, & huiusmodi. benefít ét, & satisfít, & calefít, & calefís, & alia cõposita a fís, & fít, acuunt ultimá, ut sua simplicia. Exerceant igit discipuli a p̃ceptoribus pronuntiare dictiōes, q̃ penultimá uel corripiunt, uel ꝑducunt. discát ét uariare accentũ ab antepenultima ad, ultimá, uerbi causa, ꝑnuntiét dóminus cũ accétu ĩ antepéultima sic dóminus, deinde cũ accétu in penultima sic, domínus postremo cũ accentu in ultima sic, dominús. licet neq; in ultima, neq; in penultima esse possit. sed fiat, ut assuescát uariare uocé, qđ tñ melius fiet in græcis dictiōibus. in qbus si accétus est in antepenultima, transit ad penultimam, si ultima flectendo fiat longa, ut ἄνθρωπος, ἀνθρώπου ἀνθρώπῳ, ἀνθρώποιν, ἀνθρώπων, ἀνθρώποις, ἀνθρώπους, nam si ultima sit longa, accétus non potest esse in antepenultima, nisi desinat in αι uel in οι puras diphthongos, ut ἄνθρωποι, τύπτουσαι. nam si sequatur consonans, mutatur accentus in penultimam ἀνθρώποις.

τυπτούσους. cum autẽ assueuerint sic uariare uocẽ accentibus facilius no‑stra ꝓnũtiabũt. Præterea ut recte penultima, & antepenultima ꝓferãt, illo etiã signo admoneri poterunt, ut cũ supra penultimã uiderint lõgũ accentum, in ea immorentur, ut in Iustiniãnus, Theodõrus, cũ uero bre‑uem, intendant antepenultimam, nec ullam in penultima morã faciãt, sed celeriter pertranseant, ut in adămo perlĕgo muliĕrem.

Præterea plurimũ iuuabit, si singulas penultimas dictionũ supra duas syl‑labas, quæ ambiguitatẽ parere possunt, aut longo accẽtu, aut breui signa uerimus. lõgo, si lõga fuerit, ut Arietĩnus, parietĩnus, clãdestĩnus, media‑stĩnus, adũlor, tritũro, occĩdo ꝓ ĩterficio, ex ob & cædo, legẽre a legi ꝑte‑rito, uidẽris secunda pñtis indicatiui, legẽris, uel legẽre a legat futuro ĩdi catiui. annõna Breui aũt si breuis, ut centimănus, muliĕbris, uidĕris a ui dĕri uel uidĕro, adamãtĭnus, ornotĭnus, crastĭnus, aliquĭbus, inĭto bello, obrŭtus, abscĭdit, occĭdo, ex ob & cado, porsĕna, pessundătus, circundă‑tus, & alia huiusmodi latina. nam in græcis, non est perpetuum, propter accentum, qui in aliquibus intendit penultimam etiam breuem, ut Si‑móeis, Pyróeis, Corýdon, Amaryllida, arcádes, Theséa, In aliquibus au‑tem intendit antepenultimam, licet penultima producatur. cýclopas, hé roas, aréthusa, créusa, córinthos, & alia id genus multa.

Non seruatur autem accentus modis septem. Differentia, Ambiguitate, Necessitate, Transpositione, Contextu, Idiomate, Apocope,

Differentia, ut in quándo, quod interrogatiuum acuitur, cũ autẽ significat ὅτι, grauat, quãdò. Sic unà, penè. ferè ponè, planè, coràm, palàm, falsò, eò, aliquò, illò, illà, circùm, aliàs, & huiusmodi, cũ sunt aduerbia. sic ergô aduerbium circunflectitur, ut illius ergô uenimus, idest causa illius, qđ græci dicunt ἐκείνου ἕνεκα. Coniunctio autem grauatur, ut ergò ne su‑premis potuit uox improba uerbis Tam dirum mandare nefas?

Ambiguitate, ad euitandam amphibologiam, ut intereáloci, alíquando, síquando, néquando, Déinde, éxinde, pĕrinde, próinde, súbinde, dún‑taxat, quæ antepenultimam acuunt, ne duæ partes esse putentur. In áf‑fătim etiam, quia fa breuis est, summo tono est prima, ut in præmŏdũ, ádmŏdum, áffăbre. Apprime autem in penultima habet accẽtum, quia longa est, nec obstat ambiguitas.

Necessitate non seruatur accentus, cum post uocabulum aliquod, inclina‑tiua sequitur coniunctio, quæ græce ἐγκλιτικὴ dicitur, ut que, ue, ne, de quibus supra suo loco diximus,

Transpositione, cum de suo loco dictio trãsmutatur, ut sunt ꝑpositiones, q̃ ꝑpositæ grauantur, ut dè quo genere mortis difficile dictu est, Postpo‑

sitæ autem, quia mutant locum, mutant etiam accentū, & acuuntur. ut, quo dé genere mortis difficile dictu est. sic græci περὶ ἀρετῆς, ἀρετῆς πέρι. Circùm autem ad differentiam nominis, nunq̄ mutat accentum, ut ter circùm iliacos raptauerat Hectora muros, & Maria omnia circúm.

Contextu, cum dictiones, quæ per se positæ acuuntur, in contextu grauantur, ut protinùs æneas celeri certare sagitta.

Idiomate, cum græcum uocabulum, nulla nec temporis, nec literarū facta mutatione, ad nos uenit. tunc enim seruat accentum græcum, ut, Tegéa, Neméa, Créusa, Aréthusa, Amaryllís, amaryllí amaryllída, Corýdon, Simöeis, Arcădĕs, Cýclōpĕs, cýclōpăs Penelópe. Pētecosté, Aristotéles, Demosthénes, & id genus quā plurima. Quod si dixeris in quibusdam e supradictis mutari η in e longum, respondeo antiquos grecos sic pronūciasse ἦτα ut nos e longum in Penelope, grammatice, Aristotéles. sed de hoc multa in fragmentis nostris. In Aristótĕlis, autem aristótĕli, aristótĕlem. aristótĕle accĕntus est in antepenultima, quia latine declinātur. Comœdiă autem, Tragœdiă, Sóphiă symphóniă, & similia mutant accentum, cum corripitur ultima. græce enim κωμῳδία, τραγῳδία, σοφία, συμφωνία dicitur. nos Comoédiă, tragoédiă. sóphiă, symphóniă, ultima correpta.

Apocope, aut syncope, cum dictiones per apocopen, aut syncopen proferuntur. Tunc enim accentum retinent integræ dictionis, ut Vocatiui in i, a nominatiuis in ius ut Mercurius, Virgílius, Domítius, Ouídus, o Mercúri, Virgíli, Domíti, Ouídi seruato accentu supra eam syllabam, in qua erat in nominatiuo, & si est breuis, ut Mercúri facunde nepos Atlantis, & nulli flebilior, q̄ tibi Virgíli. Sic nomina & ꝓnomina in as, ut Arpinâs, Rauennâs, Cuiâs, Nostrâs circunflectunt ultimā, qa sunt ꝑ syncopen ab his uetustis hic & hæc Arpinâtis, Rauennâtis, Cuiâtis, nostrâtis, quæ in penultima circūflexum habent, remota igit̃ ti, idem accentus remanet.

DE RELIQVIS ACCENTIBVS.

Longus accentus, ponitur supra syllabam, cum longam esse illam ostendere uolumus, ut salūber, Breuis autē cum Breuem, ut funĕbris. Hyphen uirgula est subincurua, quæ supponit̃ fini unius dictiōis, & principio alterius, cum coniūgere eas uolumus, ut ante‿malorum, ante‿uolans. Hypodiastole uero, est dextra pars circuli, qua supposita dictionibus, notamus eas male cohærere, ac distinguēdas, ut cor, uinum lætificat. ne Coruinū ꝓprium dicere uidearis, distingue post cor ad imam literam dicto accentu. Sic illud apud græcos, quod & Fabius refert. ubi de ambiguo scribit. αὐλὴ, τρὶς ἔπεσεν, ne uidearis dicere tibicina cecidit, pro eo, q̄d aula ter

ceciderit interponat hypodiastole inter αὐλὴ & τεῖς, & uitabit amphibologia. Et Viridiq; in littore conspicitur, sus ne uidearis dicere cōspicit Vrsus, inter conspicitur, & sus interpōit hypodiastole ad imas literas. eodem etiam accentu utimur, cū uolumus distinguere sensum, ut in illo, Ereptæ Virginis, ira, ne uideatur significare irā Virginis ereptæ, sed ira propter ereptam Virginē, post uirginis supponit diastole. Apostrophus item est pars quædā dextera circuli, sed ad summam literā apposita, qua nota significamus ultimā ibi uocalem elisam, ut Tanton'me crimine dignū duxisti? pro tanto'ne. & Hectoris Andromache Pyrrhin'cōnubia seruas? pro Pyrrhi'ne. Dasia & Psile licet nō utamur, quia, ut dixi, loco ipsorū utimur aspiratiōe nostra, aut ante, aut post aspirandas literas in cōtextu literarū, tamen si aliquando aut negligētia, aut quia nescierimus, literam aliquam aspirandā attenuarimus, dasia supraposita id significare poterimus, ut si scripseris omo umus ymnus sine aspiratiōe uel Tyrsis Teseus t tenui, uel Cremes itē tenui c, sic emenda ὁmo ὑmus ὑmnus tyrsis, teseus, cremes. & nota quas græci προσῳδίας dicunt, nos autē accentus, eas ueteres tū notas uocum, tum moderamenta, tum tenores, tum fastigia, qđ capitibus literarū apponerentur, tum accentiunculas, tum uoculationes appellasse. Sed de accētibus hactenus. Nūc de distinctiōibus dicāus.

DE POSITVRIS.

Posituris, siue distinctiōibus, quas græci θέσεις, & στιγμὰς uocāt, trifariā distinguimus. Aut enim structura orationis omnino imperfecta est. & sensus. & tūc ad imū literæ distinguimus pūcto, quæ media distinctio, & mora dicitur. græce μέση στιγμή. Aut structura quidem orationis ex aliqua parte perfecta est. sed sensus adhuc pēdet. & tunc ad summum literæ distinguimus pūcto. quæ subdistinctio dicitur. græce ὑποστιγμή. Aut & structura orationis perfecta est & sensus. & tunc ad medium literæ distinguimus puncto. quæ distinctio finalis dicitur. græce τελεία στιγμή. Id autē rursus potest fieri duobus modis. Aut enim perfecta quidem sententia est, sed adhuc aliquid addimus, ut pleniorem illam faciamus. & tunc, ut dixi, ad mediū distinguimus. sed simplici puncto. Aut ad aliam transimus sententiā & tunc & ad summū, & ad imum literæ distinguim⁹ gemino scilicet pūcto. addita q̄ minima lineæ portiūcula inter utrūq; punctū, q̄ uergat ad finē uersus. quā distinctionē græci περίοδον, nos ambitū, Circuitū, Cōprehensionē, Cōtinuationē, Circunscriptionem dicimus, Quæ nomina dat Periodo. M. Tullius in libro de

perfecto oratore.quod etiã recitat Quintilianus. Et quoniã tã in distin‑ctiõe finali,q̃ in Periodo,interrogatio etiã,aut affectus qſpiã esse potest, ut indignatio,admiratio,cõmiseratio,& huiusmodi. uariis id distinctiõi bus ostendemus,pũcto scilicet ad imã literã,supra posita linea,si interro gatio fuerit,retorta,si affectus,recta.Et tam finalis distinctio,q̃ periodus, potest & unum & plura incisa,& membra comprehendere. quæ græci κόμματα & κῶλα nominant.Sed,ut qđ dicimus,manifestius appareat exemplis.nonnullas periodos ex.M.Tullio,Virgilioq; subiungamus.

Ego,omni officio,ac potius pietate erga te,cæteris satisfacio omnibus. mihi ipse nunquã satisfacio.Tanta enim magnitudo est tuorum erga me me‑ritorum.ut quoniam tu,nisi perfecta re.de me non conquiesti.ego, quia non idem in tua causa efficio.uitam mihi esse acerbam putem:-

Vides hic post ego,post officio,post te,mediam distinctionem ad imam li teram quia structura oratiõis omnino imperfecta est.post omnibus aũt, subdistinctionẽ.quia licet structura orationis quo ad satisfacio p̃cedens uerbũ.perfecta sit.(habet enim casus suos omneis) tamen,quia sensus adhuc pendet propter dictionem cæteris, distinximus ad summam li‑teram.Post autem satisfacio,distinctionẽ ad mediã literã, idest simplex punctũ.est enim ita p̃fecta sententia.ut possis quiescere.si placeat. Sed qa Cicero adiungit. quamobrem sibi nunquã possit satisfacere conferendis in Lentulum officiis. propterea distinximus ad mediã literam distinctio ne finali.Rursus post meritorum,uides punctũ ad summũ literæ.post tu.ad imum.itẽ post re,& cõquiesti,ad summũ.post ego, ad imum.post efficio ad summũ,iisdem,quas supradiximus.ratiõibus. Postremo,post putẽ,uides periodum.nam sentẽtia absoluta est.& quod sequitur.diuer‑sum a superioribus.Sed iam distinguamus aliquot Virgilii carmina,

Arma,uirumq; cano.troiæ qui primus ab oris,
Italiam,fato profugus,lauinia uenit
Littora.multum ille & terris iactatus,& alto,
Vi superum,& sæuæ memorem Iunonis ob iram.
Multa quoq; & bello passus,dum conderet urbem,
Inferretq; deos latio.Genus unde latinum,
Albaniq; patres,atq; altæ mœnia Romæ:-

Vides ubicũq; media distinctiõe distinximus structurã omnino esse imp̃fe‑ctã,ubi uero subdistinctione,sententiã nõ esse perfectã,sed structurã ubi distinctiõe ad mediã literã,& structurã,& sententiã esse p̃fectã.sed qa ali qđ adiungit᷑ superiori sententiæ,simplici puncto distinximus.Postremo autẽ periodũ posuimus,quia transit poeta in aliam periodum,quæ est,

Musa mihi causas memora. quo nomine læso.
Quid'ue dolens Regina deûm, tot uoluere casus,
Insignem pietate uirum, tot adire labores
Impulerit. Tantæ'ne animis cœlestibus iræ?

Vides post memora, & læso, subdistinctiones duas ad summũ literæ, pendẽte sensu. Post deûm autem, post casus, post uirum, treis medias distinctiones ad imum literæ. quia ne structura quidẽ pfecta est, nedũ sensus, post uero impulerit, punctũ ad mediũ extremæ literæ, qa & structura, & sentẽtia perfecta est, nã licet subiungatur epiphonẽma, Tantæ'ne animis cœlestibus iræ? tamen absq; eo pfecta sentẽtia est, postremo post iræ est periodus, quia quod sequitur, est principium alterius periodi,

Hæc nos de posituris. Sed quia non nisi prodesse cupimus, quicquid ex latinis authoribus de distinctionibus habere poterimus, subiungemus, ut si nos non placuerimus, sibi quisq; ex ipsis eligat, quẽ sequatur, aut alium quærat, qui satisfaciat magis, siquis est alius, q de distinctionibus meliora scripserit. Nos quæ potuimus, dedimus, meliora daturi, si habuissemus.

DONATVS.

Tres sunt posituræ, uel distinctiones, quas θέσεις græci uocant. Distinctio. Subdistinctio. Media distinctio. Distinctio, est. ubi finitur plena sentẽtia. Huius punctum ad summã literam ponimus. Subdistinctio, est ubi non multũ superest de sententia quod tamẽ necessario separatim mox inferendũ sit huius punctũ ad imã literã ponimus Media, ẽ ubi ferè tantũ de sententia superest. quantum iam diximus. cum tamen respirandum est. Huius punctum ad mediam literam ponimus. In lectione, tota sententia periodus dicitur. cuius partes sunt Cola, & Commata.

SERGIVS.

Dicta distinctio est uel positura. quod positum punctũ distinguit nostram orationẽ. Et cũ distinctio species sit posituræ tamen abusiue pro ipsa positura, hoc est, p ipso genere distinctionẽ habemus. Nã cũ sit codex emendatus distinctione. media distinctione. & subdistinctione. dicitur tamen codex esse distinctus. Igitur distinctio, est pũctũ appositũ ad caput literæ plenæ sententiæ. Subdistinctio est punctũ appositũ ad imã partem semi plenæ orationis Media distinctio punctũ appositum mediæ sentẽtiæ suspensæ, propter respirationem. Sciendum est, qđ in lectione textus unius sensus, periodos nominatur. ut est. Nihil tibi profuit nocturnũ præsidium

sidium palatii.nihil urbis uigiliæ.nihil timor populi. nihil concursus omnium bonorum. &c.- Cola autem, & commata, eiusdem orationis singulæ partes esse noscuntur. Verum meminerimus in prosa oratione cola, & commata idem esse. & unum significare. in uersu uero, aliud, & diuersum. Nam ubi duo liberi pedes sunt. colon dicitur ut apud Horatiũ. Terruit urbem. Comma uero, quando post duos pedes, uel post treis pedes sequitur syllaba. quæ partem terminat orationis. ut in primo uersu æneidos. Arma, uirumq; cano. Item, Arma, uirumq; cano troiæ.

FORTVNATIANVS.

Distincto, est temporis, & sensus finitio. Subdistinctio, est nec temporis, nec sensus finitio. Mora, est requies animi:- Inter distinctiõem, & subdistinctionem, & moram, hoc interest quod distinctio, perfectum sensum declarat. subdistinctio inferri aliquid significat. Mora reficit lectorem, simulq; sensibus lumen accommodat:-

DIOMEDES.

Lectioni posituras accedere, uel distinctiones oportet quas græci θέσεις uocant. quæ interlegendum dant copiam spiritus reficiendi. ne continuatio ne deficiat. Hæ tres sunt, Distinctio. Subdistinctio. Media distinctio. siue Mora. uel, ut quibusdam uidetur. submedia. Quarum diuersitas tribus punctis diuerso loco positis indicatur.

Distinctio quidem, est appositio puncti finiti sensus, uel pendentis. mora. quæ locis ponitur tribus. Summo. cum sensum terminat. & uocatur finalis a nobis. a græcis τελεία Medio cũ respirandi spatium legenti dat. & dicitur media. græce μέση. Imo cũ lectionis interrupto tenore. aliud adhuc illatura suspendit. & uocat̃ a græcis ὑποστιγμή. a nobis subdistinctio. Distinctio, est silentii nota cum sensu terminata. ubi est liberum cessare. ꝓlixumq; ita, ut neuter sui indigeat. ut est. Numina nulla premunt. mortali urgemur ab hoste. & est huius nota, pũctum supra uersum ad caput literæ positum. Distinguere autem oportet ante similitudines. quas græci παραβολὰς uocant. & ante redditas quas ἀνταποδόσεις. Et siquando a persona ad personam transitus fuerit factus. Et ante Autem coniunctionem, siquidem non ex abundãti ponitur. Et ante casum uocatiuum. Et ante Sed. & ante Quoniam. Et ante Tunc. cessante reddita sed præpositis superioribus. Et ante interrogatiua, ut, Quis deus hãc musæ, quis nobis extũdit artem. Vnde noua ingressus hominum experientia cepit? Hic enim oportet distinguere, & sic inferre. Pastor Aristæus fugiens pe-

neia tempe. Et post interrogatiua. ut, Musa mihi causas memora.

Subdistinctio, est silentii nota legitimi, qua pronuntiationis terminus, sensu manente, ita suspenditur. ut statim id, quod sequitur, succedere debeat. Huius autem est punctum sub uersu positum. ut Me duce Dardanius Spartam oppugnauit adulter. Aut ego tela dedi. fouí'ue cupidine bella Non enim similiter, ut indistinctione, silentium interpositum tacere permittit. ut est illud. Etsi fata deûm, si mens non leua fuisset. impulerat ferro argolicas fœdare latēbras.

Media distinctio, siue Mora. est leuis in continuatione sensuum īterposita discretio legitimæ distinctionis, subdistinctionisq; medium obtinens locum ita, ut nec perfecta in totum, nec omissa uideatur sed significatione immorandi alterius desyderet principium sensus. & hoc solummodo seruat officium. ut legentis sensum, breuissima respiratione resoueat. & nutriat. Sic enim pronuntiando reticere quis debet. quia spiritus ipse quadam defectione mutatur. ut deinde resumatur. ut est.

Vt belli signum laurenti Turnus ab arce
Extulit. & rauco strepuerunt cornua cantu.
Vtq; acreis concussit equos. utq; impulit arma.
Ex templo turbati animi. Multæ enim causæ sunt mediæ huius lectionis. Primum, ne confundantur. que δίκωλα & τρίκωλα ponuntur. Deinde, ut actus uerborum emineat. & luceat. qui ex aliquo moueatur affectu, uel indignatione uel miseratione collata, uel certe, cum quadam arctatione sermonis, quæ ἐμφατικῶς à poetis congeruntur. Siquis itaq; sine media spiritus suspensione pronuntiauerit. ut est.

Aut hoc inclusi ligno occultantur achiui.
Aut hæc in nostros fabricata est machina muros.
Aut aliquis latet error. equo ne credite Teucri confunditur ratio compositionis in generali nomine ligni, machinæ, equi. Item, Lectumq; iugalem. quo perii. super imponas. minus apertum est. Sub distinguendum enim pro uoluntate dicentis. Hoc enim uoluit intelligi Dido. nō esse iugalem. quo perierat. Immorandum est ergo. & respirandum post iugalem & sic inferendum cum ὑποκρίσεως affectu. quo perii. In lectione plena sententia periodos dicitur. Cuius partes sunt commata & cola.

Potuissem, quid græci quoq; tradiderint de distinctionibus, subiungere, sed quia nimis longum fuisset, prætermisi.

Sed iam receptui canamus. Si prius illud monuerimus. multa in his locubrationibus nostris, quæ in Terentiano, & aliis quibusdā adeo mendosa erant, ut uix corrigi posse uiderentur, nos non sine summa difficultate

emendasse. Vestrum autem est Studiosi, ut ea cura hæc nostra legatis, qua nos composuimus, nam ut utar uerbis Terentiani.

Sed labor uobis ferendus in legendo est maximus
Non enim cursim, aut remisse tam minuta acumina
Adsequi quicunq; poterit. sed morosa intentio
Tam legentis debet esse. q̃ fuit nobis quoq;.
Qui laborem prouocando, perdomando tædium.
Forsitan nec lecta multis e latēbris scalpsimus.
Ardui laudem expetentes. non fauorem ex obuiis.

Videbor enim mihi q̃ maximum lucrum fecisse, si intellexero hisce lucubrationibus nostris uos profecisse, nam nulla re alia uenimus ad scribē-dum q̃ ut prodessemus. Quod siquid forte uitii in his libris inter plurima nec pro trita uulgo, nec indigna cognitu inueneritis, succurrat uobis Horatianum illud.

Verum ubi multa nitent in carmine non ego paucis
Offendar maculis, quas aut incuria fudit,
Aut humana parum cauit natura. Valete.

Registrum.

4 4 4 4 4 4 4 4 4 4 4 4 4 4 4 4 4 4 4 4 4
a A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V

Impressum Venetiis per Petrum Rauānis. Anno Domini. M.D.
XXVI. Die. X. Nouembris.

Georgij Donetij s
Jst Liber est

Perutilis Regula, ad cognoscendum quando detur Thema: si sit adtiuum, et passiuum; uel neutrum, aut deponens, an commune. Primum de actiuis

Quando Thema detur, ut de actiuo et uertitur in passiuum: tunc eo utitur ut de regula sic actiuorum:

De / A / Da /

Cum autem in Themathe adsit haec praepositio scilicet De / tunc effectiuum uerbum est et possessiuum: possessiuum autem est quando significet iudicium, ut peccum.

Quando uero adsit A acquisitiuum uel ...

Da / autem tunc comparatiuum est.

Actiuum uero simplex est, cum uerbum habet nominatiuum agentem, ut post accusatiuum patientem. sine ulla existente praepositione.

Hae igitur praepositiones De / A / Da / discernunt Actiuum uerbum à Neutro, ut Neutrum à deponenti, ut deponens à communi.

In Messina

18

amenalama padre

padre mia [illegible]

[illegible]

Mons [illegible]

Perutilis Regula, ad cognoscendum quando detur Thema: si sit activum, et passivum; vel neutrum, aut deponens, an commune. Primum de activis

Quando Thema detur ut de activo et vertitur in passivum: tunc eo rigit ut de regula sit activorum.

De / A / Da /

Cum autem in Themathe adsit haec praepositio .s. De / tunc effectivum verbum est et possessivum: possessivum autem est dum significet judicium, ut peccum.

Quando vero adsit .A. acquisitivum vel causativum est. Da / autem tunc comparativum est.

Activum vero simplex est, cum habet verbum habet nominativum agentem, ut post accusativum patientem. sine ulla existente praepositione.

Hae igitur praepositiones / De / A / Da / discernunt Activum verbum à Neutro, et Neutrum à deponenti, et deponens à communi.

In Messina

18

[illegible] padre

padre [illegible]

[illegible]

Vens quedist [illegible]

[illegible]

[illegible] xix s[illegible]

[illegible] [illegible] compraters [illegible]